

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

Αικατερίνη Πλακούδα

Προτασική επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών της Ελληνικής

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΘΗΝΑ 2019

Αικατερίνη Πλακούδα

Προτασική επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών της Ελληνικής

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: Σπυριδούλα Βαρλοκώστα, Καθηγήτρια, ΕΚΠΑ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Σπυριδούλα Βαρλοκώστα, Καθηγήτρια, ΕΚΠΑ

Δέσποινα Παπαδοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Α.Π.Θ.

Έλενα Αναγνωστοπούλου, Καθηγήτρια, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΠΤΑΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Σπυριδούλα Βαρλοκώστα, Καθηγήτρια, ΕΚΠΑ

Δέσποινα Παπαδοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Α.Π.Θ.

Έλενα Αναγνωστοπούλου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Γεώργιος Ξυδόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών

Αρχόντω Τερζή, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών

Βασίλειος Σπυρόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΕΚΠΑ

Σταυρούλα Σταυρακάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Α.Π.Θ.

ΑΘΗΝΑ 2019

Copyright © , **Αικατερίνη Πλακούδα, 2019**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

*Ξεκίνησα κάποτε
από ένα τεράστιο
«γιατί;»...
κι όταν όλα τελείωσαν
έμαθα
την αιτιότητα
την απροσδιόριστη
εκεί που
«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»*

Ευχαριστίες

Η εκπόνηση της παρούσας διατριβής υπήρξε για μένα ένα πολύ μεγάλο ταξίδι, ένα ταξίδι που είχε τα πάντα: νηνεμίες και φουρτούνες, άγρια ακρογιάλια και απάνεμα αγκυροβόλια, καθαρούς ορίζοντες και ομιχλώδη τοπία, νόες ανθρώπων πολλών, αγέννητων και φτασμένων...

Θέλω μέσα από τα βάθη της καρδιάς μου να ευχαριστήσω θερμά την επόπτριά μου, κ. Σπυριδούλα Βαρλοκώστα, που από την πρώτη στιγμή, εκείνο το εαρινό εξάμηνο του μακρινού 1998 στο πρώτο ΠΜΣ του ΕΚΠΑ, χαράζοντας με μια κιμωλία στον πίνακα το «*Άρχή σοφίας όνομάτων επίσκεψις...*», άνοιξε για μένα την πόρτα στον κόσμο της επιστημονικής έρευνας στα άδυτα του νου και του εγκεφάλου, με πλοηγούς την Ψυχολογολογία και την Νευρογλωσσολογία. Θέλω να την ευχαριστήσω, γιατί οριοθέτησε μέσα μου την επιστήμη ως αγάπη για την πρωτοπορία, που όμως απαιτεί έρευνα ενδελεχή, κάματο και ταπεινότητα πολλή. Θέλω να την ευχαριστήσω για τις πολύτιμες συμβουλές, για την καθοδήγηση, για την εμπιστοσύνη, για την υπομονή της όλα αυτά τα χρόνια. Θέλω να την ευχαριστήσω ως επιστήμονα, ως μέντορα, ως άνθρωπο.

Ένα τεράστιο ευχαριστώ, επίσης, στα άλλα δύο μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής μου επιτροπής:

Στην κ. Δέσποινα Παπαδοπούλου, για την καθοριστική της συμβολή στον σχεδιασμό της έρευνάς μου, αλλά και στην επεξεργασία των δεδομένων μου. Χωρίς την πολύτιμη

επιστημονική της γνώση η ιδέα αυτής της έρευνας δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί. Απόλαυσα πολύ τις συναντήσεις μας στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, όπου με περισσή ευγένεια, προθυμία και ακρίβεια κατάφερε να σχηματοποιήσει τη χαώδη συχνά συλλογιστική μου...

Στην κ. Έλενα Αναγνωστοπούλου, που με τη βαθιά διεισδυτική ερευνητική της θεώρηση με ενέπνευσε μέσα από το έργο της να ασχοληθώ με τις αντιμεταβιβαστικές δομές της Ελληνικής και να ανακαλύψω πολλά περισσότερα από ένα γλωσσικό φαινόμενο. Την ευχαριστώ για την πολύτιμη καθοδήγησή της στην αποσαφήνιση του θεωρητικού πλαισίου.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω και στα υπόλοιπα μέλη της επταμελούς εξεταστικής επιτροπής μου:

Αρχικά, στον κ. Ξυδόπουλο Γεώργιο: Νιώθω ιδιαίτερος τυχερή που τα αποτελέσματα της έρευνάς μου, αναφορικά με την επίδραση του παράγοντα της μόρφωσης του ομιλητή με οδήγησαν για αναζήτηση βοήθειας στην πόρτα του γραφείου του. Με αυτή την αφορμή ξεδίπλωσε μπροστά μου νέους ορίζοντες και μια άλλη δυναμική για την έρευνά μου με νέες έννοιες όπως η Φυσικότητα του Λόγου και νέους κλάδους, όπως η Εκπαιδευτική Γλωσσολογία.

Ένα εγκάρδιο «ευχαριστώ» στην κ. Αρχόντω Τερζή, που μέσα από την γλωσσολογική μας ... διαμάχη, για το αν στην Ελληνική «Ο Γιάννης φιλήθηκε από τη Μαρία», πήρα την αφορμή να ασχοληθώ με τις παθητικές δομές και εν συνεχεία με τις αντιμεταβιβαστικές. Οφείλω, επίσης, να ευχαριστήσω για τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις τους, τόσο τον κ. Βασίλειο Σπυρόπουλο, όσο και την κ. Σταυρούλα Σταυρακάκη.

Παράλληλα, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όσους εκούσια και ακούσια συνέβαλαν στη σύλληψη της αρχικής ιδέας αυτής της διατριβής:

Πρώτον απ' όλους τον φίλο και καλλιτέχνη Γιάννη Ζουγανέλη, που όταν μου αφηγήθηκε την προσωπική του ιστορία, ως παιδί κωφαλάων γονέων, υπήρξε η πρώτη αφορμή, για να αναρωτηθώ για τη σχέση νου και εγκεφάλου.

Έπειτα τον φίλο, πρώην συνάδελφο στο Πειραματικό Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Πατρών και νυν μέλος Ε.ΔΙ.Π. του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Υπολογιστών Πανεπιστημίου Πατρών Παναγιώτη Χατζηαντωνίου, που μέσα από τον Όμιλο «Λόγου Τέχνη» που μοιραστήκαμε με τους μαθητές μας στο Πειραματικό Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Πατρών, μπόρεσα να δω την ευρύτητα της επιστήμης της Γλωσσολογίας από την οπτική μιας άλλης επιστήμης, της Τεχνολογίας

των Υπολογιστών. Τον ευχαριστώ, επίσης, για την πολύπλευρη ηθική στήριξη στον αγώνα της ολοκλήρωσης αυτής της διατριβής.

Ευχαριστώ, επίσης, τους συναδέλφους μου, αλλά και όλους τους μαθητές μου στο Πειραματικό Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Πατρών, που μέσα από τα μαθήματα της Γλώσσας, αλλά και τον Όμιλο «Λόγου Τέχνης», με βοήθησαν με τις αυθόρμητες και εξαιρετικά εύστοχες παρατηρήσεις τους να αντιληφθώ τα διδακτικά ελλείμματα σε ό, τι αφορά τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας, αλλά και φαινομένων, όπως οι αντιμεταβιβαστικές δομές.

Πολλές ευχαριστίες, επίσης, στους καθηγητές μου στο LOT Summerschool Utrecht το 2012, στην κ. Αλεξιάδου Άρτεμη, που με το ενδιαφέρον σεμινάριό της, αλλά και τις συζητήσεις που κάναμε μου έδωσε την πρώτη θεωρητική κατάρτιση για τις αντιμεταβιβαστικές δομές και στο ζεύγος Bornkessel και Schlesewsky που με βοήθησαν να ανακαλύψω από την πλευρά της Νευροβιολογίας της Γλώσσας την αξία του Δράστη. Ευχαριστίες και στις κ. Ελένη Περιστέρη και Γεωργία Φωτιάδου, για την παραχώρηση του Τεστ Εγγραμματισμού τους, που αξιοποιήθηκε στην παρούσα διατριβή.

Το πιο μεγάλο ευχαριστώ, όμως, το οφείλω σε όσες και όσους με βοήθησαν ηθικά. Πρώτα στην αγαπημένη ξαδέρφη Λιάνα Κουλούρη, που κυριολεκτικά στέγασε την παρούσα διατριβή μες το φιλόξενο σπίτι της στην Ιπποκράτους, αγόγγυστα, για πολλά χρόνια, κάθε φορά που χρειαζόταν να ανέβω στην Αθήνα. Την ευχαριστώ για την άλλη Αθήνα που γνώρισα μέσα από τα μάτια της, που κάθε φορά μετουσίωνε ένα ταξίδι επαγγελματικό σε ταξίδι εξερεύνησης κι απόλαυσης.

Έπειτα, στους καρδιακούς φίλους Εύα Σκουδαροπούλου και Βασίλη Παπασωτηρίου, που άνοιγαν διάπλατη κάθε φορά την πόρτα και την αγκαλιά τους, όταν οι ανάγκες της διατριβής με ταξίδευαν στη Θεσσαλονίκη, την αγαπημένη φίλη και συνοδοιπόρο, Σπυριδούλα Σταμούλη, που μαζί κάναμε τα πρώτα βήματα στην Ψυχολογία για την πολύπλευρη βοήθεια και συμπαράστασή της, την αγαπημένη φίλη Μιχαέλα Νεραντζίνη, που συχνά έγινε κοινωνός και αποκούμπι των ανησυχιών μου για όλα τα θέματα αυτής της διατριβής. Ένα ξεχωριστό ευχαριστώ στην φίλη μου Ευδοκία Στάμου, για ό, τι μου έχει απλόχερα χαρίσει πνευματικά και ηθικά από τα δεκατέσσερά μου χρόνια, και στους αγαπημένους μου π. Νικόλαο και κ. Γιώργο για την απεριόριστη πνευματική στήριξη, όταν μπροστά μου τα ακρογιάλια γίνονταν άγριοι όρμοι.

Η έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της διατριβής μου θα ήταν ανέφικτη, χωρίς τη συμβολή των 120 συμμετεχόντων. Το πιο μεγάλο ευχαριστώ ανήκει σε όσες και όσους φίλους και γνωστούς ανά την Ελλάδα, δέχθηκαν με ενδιαφέρον και ενθουσιασμό να συμμετέχουν στις πειραματικές δοκιμασίες.

Αφήνω για το τέλος την οικογένειά μου, τους γονείς Ανδρέα και Βασιλική Πλακούδα και Θεοδώρα Λινάρδου, τα αδέρφια Κωνσταντίνα, Γιώργο, Ευτυχία, Κωνσταντίνο και Νίκο, τα ανίψια Ανδρέα, Αναστασία, Θανάση και Μαρία, τα ξαδέρφια μου Κατερίνα, Γιώργο και Θεοδώρα, για τη βοήθεια στην ανεύρεση συμμετεχόντων, αλλά και για την ενθάρρυνση, την ηθική υποστήριξη, το κουράγιο και το χιούμορ τους, όταν ο αγώνας αυτός φάνταζε δυσθεώρητος.

Τη διατριβή μου την αφιερώνω στον σύντροφο της ζωής μου, Βασίλη. Του οφείλω τη μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη για την πίστη του σε μένα, που γκρέμισε στερεότυπα, για την αγάπη του που ξαναχάραξε μέσα μου τις γραμμές των οριζόντων και τον ορίζοντα της ίδιας της ΖΩΗΣ!

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι αντιμεταβιβαστικές δομές αποτελούν ένα πολύ ενδιαφέρον γλωσσολογικό φαινόμενο, που αναδεικνύει τη διεπαφή Μορφολογίας, Σημασιολογίας και Σύνταξης. Παρατηρείται μεν διαγλωσσικά, ωστόσο, αποδεικνύεται ένα ιδιαιτέρως ιδιοσυγκρασιακό φαινόμενο, ιδίως στην περίπτωση γλωσσών με πλούσια ρηματική κλιτική μορφολογία και αναντιστοιχία μορφής – περιεχομένου, όπως συμβαίνει στο ρήμα της Ελληνικής. Ρήματα που σημασιολογικά δηλώνουν μεταβολή κατάστασης (π.χ. *βυθίζω*, *κλείνω*, *τσαλακώνω*) στην Ελληνική εμφανίζονται σε αντιμεταβιβαστικές δομές τόσο με ενεργητική, όσο και με μη ενεργητική μορφολογία αφήνοντας ένα πολύ ευρύ πεδίο συζήτησης ανοιχτό σχετικά με το εάν και πού διασταυρώνονται με τις αντίστοιχες ενεργητικές και (κυρίως) παθητικές δομές, με τις οποίες μοιράζονται κοινά μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά. Βασικό μας θεωρητικό πλαίσιο είναι κυρίως το έργο των Alexiadou, Anagnostopoulou & Schaeffer (2004, 2008, 2015), όπου προσδιορίζονται τα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά των αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής. Με επίκεντρο τα είκοσι τέσσερα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, που δίνουν οι συγγραφείς ενδεικτικά για την Ελληνική, στο πλαίσιο της παρούσας διατριβής σχεδιάστηκε μια εμπειρική ψυχολογολογική έρευνα, εμπνευσμένη από τις αντίστοιχες νευρογλωσσολογικές. Η έρευνα εφαρμόστηκε σε εκατόν είκοσι ενήλικες τυπικούς ομιλητές, σταθμισμένους για φύλο και μορφωτικό επίπεδο. Οι πειραματικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν ήταν α) μία δοκιμασία οικειότητας των υπό εξέταση ρημάτων και β) μία δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας δομών, στις οποίες (μεταξύ άλλων) περιλαμβάνονταν και αντιμεταβιβαστικές δομές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι: α) η διάκριση των Alexiadou et al. (2004, 2008, 2015) αναφορικά με τις τρεις μορφολογικές κατηγορίες αντιμεταβιβαστικών της

Ελληνικής επιβεβαιώνεται με τον ενεργητικό τύπο να είναι ο αμαρκάριστος τύπος για την ενεργητική δομή όλων των ομάδων, καθώς και για την αντιμεταβιβαστική δομή της Ομάδας Β (*Η πόρτα άνοιξε*), ενώ ο μη ενεργητικός είναι ο αμαρκάριστος για την αντιμεταβιβαστική δομή των ρημάτων της Ομάδας Α (*Το κρέας κομματιάστηκε*), β) Η εμπυχότητα του συντακτικού υποκειμένου επηρεάζει την κρίση αποδεκτότητας των συμμετεχόντων, γ) Η οικειότητα των ομιλητών με τα ρήματα επηρεάζει θετικά την αποδεκτότητα των δομών που τα περιλαμβάνουν, δ) Ο κοινωνικός παράγοντας του μορφωτικού επιπέδου επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών, ενώ οι προτιμήσεις των ομιλητών του βασικού μορφωτικού επιπέδου θυμίζουν σε μεγάλο βαθμό δεδομένα παιδικού λόγου. Η περαιτέρω διερεύνηση δεδομένων ελληνόφωνου τυπικού λόγου, υπό το πρίσμα τόσο της Ψυχολογολογίας όσο και της Νευρογλωσσολογίας, αλλά και μέσα από διεπιστημονικές προσεγγίσεις θα μπορέσει να φωτίσει περισσότερο τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνά μας.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: Ψυχολογολογία

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αντιμεταβιβαστικές δομές, προτασική επεξεργασία, ενεργητική/μη ενεργητική μορφολογία, ενεργητική/παθητική σύνταξη, θεματικοί ρόλοι, οικειότητα, εμπυχότητα, κρίση αποδεκτότητας, μορφωτικό επίπεδο

ABSTRACT

The anticausative structures are a very interesting linguistic phenomenon, highlighting the interface of Morphology, Semantics and Syntax. Although observed crosslinguistically, it proves to be a particularly idiosyncratic phenomenon, especially in the case of languages with rich verbal morphology and mismatch of form - content, as is the case with the Greek verb. Sequences that semantically denote change of state (eg, *submerge, close, tug*) in Greek appear in anticausative structures with both, active and non-active morphology leaving a very wide field of discussion open about whether and where they cross with the corresponding active and (mainly) passive structures with which they share common morphosyntactical features. Our basic theoretical framework is mainly the work of Alexiadou, Anagnostopoulou & Schaeffer (2004, 2008, 2015), which describes the morphosyntactic characteristics of Greek counterparts. With a focus on the twenty-four transposing verbs given by the authors indicative of Greek, an empirical psycholinguistic research, inspired by the corresponding neurological, was designed in the context of this dissertation. The experimental process was applied to one hundred twenty adult formal speakers, weighted for gender and educational level. The experimental procedures followed were a) a familiarity test of the verbs under examination and b) an acceptability judgement task test of structures, including (inter alia) anticausative structures. The results indicated that: a) the distinction of Alexiadou et al. (2004, 2008, 2015) with respect to the three morphological classes of Greek anticausatives, is confirmed by the active form being the default form for the active structure of all groups, as well as for the anticausative structure of Group B (*I porta anikse/ The door opened*) the non-active form is the default form for the anticausative structure of the verbs of Group A (*To kreas kommatiastike/ The meat was fractured*), b) The animacy of the syntactic subject influences the participant's acceptability of a given structure c) The speaker's familiarity with the verbs positively affects the

acceptability of the structures that include them d) The social factor of the educational level greatly affects the acceptability of the anticausative structures, while the basic educational level speakers preferences of the reminisce to a great extent of children's speech. The further exploration of Greek natural speech, in terms of both psycholinguistics and neurolinguistics, as well as through interdisciplinary approaches, will further highlight the conclusions that have emerged from our research.

DOMAIN: Psycholinguistics

KEYWORDS: anticausative structures, sentence processing, active / non-active morphology, active / passive syntax, thematic roles, familiarity, animacy, acceptability, educational level

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	15
Κεφάλαιο 1. Θεωρητικό Υπόβαθρο.....	27
1.1. Αναιτιατικότητα και Αντιμεταβιβαστικότητα: Εισαγωγικά στοιχεία.....	28
1.2. Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ελληνικής.....	31
1.3. Θεωρητικές Προσεγγίσεις/ Ερμηνείες της Αντιμεταβιβαστικότητας.....	45
1.3.1. Το διεπίπεδο Λεξικού και Σύνταξης.....	45
1.3.2. Ποια ρήματα συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβατικότητας και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;.....	52
1.3.3. Ποια είναι η σχέση αντιμεταβιβαστικών και παθητικών δομών;.....	64
1.3.4. Ο ρόλος της από – ΠΦ στις παθητικές και αντιμεταβιβαστικές δομές.....	66
1.3.5. Αντιμεταβιβαστικές δομές: μορφολογική σήμανση και εμπυχότητα.....	70
1.4. Οικειότητα, εκπαίδευση και φύλο.....	73
1.5. Ελληνόφωνα εμπειρικά δεδομένα.....	78
1.6. Για τον όρο προτασική επεξεργασία.....	92
1.7. Διατύπωση ερευνητικών ρωτημάτων.....	101
Κεφάλαιο 2. Μεθοδολογία.....	103
2.1. Η ταυτότητα της έρευνας.....	104
2.2. Οι συμμετέχοντες: Κριτήρια επιλογής συμμετεχόντων.....	105
2.3. Το υλικό της έρευνας.....	116
2.3.1. Τα υπό εξέταση ρήματα: κατηγοριοποίηση και συχνότητες.....	117
2.3.2. Δοκιμασία Οικειότητας.....	119
2.3.3. Δοκιμασία Αποδεκτότητας.....	128
2.4. Συλλογή, κωδικοποίηση και στατιστική ανάλυση των δεδομένων.....	137
Κεφάλαιο 3. Η Πειραματική Διαδικασία: Οικειότητα.....	140
3.1. Παρουσίαση αποτελεσμάτων ανά ρηματική ομάδα.....	141
3.2. Η επίδραση του φύλου στα αποτελέσματα της δοκιμασίας οικειότητας.....	150
3.3. Οικειότητα Ρημάτων και Μορφωτικό Επίπεδο.....	153

Κεφάλαιο 4. Η Πειραματική Διαδικασία: Κρίση Αποδεκτότητας.....	168
4.1. Αποτελέσματα δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας.....	170
4.2. Αποτελέσματα ανά Ρηματική Ομάδα Αντιμεταβιβαστικών.....	177
4.2.1. Ρηματική Ομάδα Α.....	178
4.2.2. Ρηματική Ομάδα Β.....	183
4.2.3. Ρηματική Ομάδα Γ.....	189
4.3. Συσχετισμός φύλου – Πειραματικών συνθηκών.....	198
4.4. Συσχετισμός Μορφωτικού Επιπέδου – Πειραματικών Συνθηκών.....	199
4.5. Συσχετισμός αποτελεσμάτων κρίσης αποδεκτότητας με την οικειότητα των ρημάτων.....	206
Κεφάλαιο 5. Συζήτηση και Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων.....	209
5.1. Συζήτηση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας οικειότητας.....	210
5.1.1. Έχουν τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα και οι τρεις ομάδες στις οποίες τα κατηγοριοποιούν οι AAS (2015) τον ίδιο βαθμό οικειότητας για τους τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής;.....	213
5.1.2. Οι κοινωνικοί παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου επηρεάζουν τον βαθμό οικειότητας με τα υπό εξέταση ρήματα;.....	214
5.2. Συζήτηση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας αποδεκτότητας.....	216
5.2.1. Αντιμεταβιβαστικές δομές, μορφολογική σήμανση, εμπυχρότητα και από –ΠΦ	221
5.2.2. Ο ρόλος του φύλου, του μορφωτικού επιπέδου και της οικειότητας στην αποδεκτότητα ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών.....	226
5.3. Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα.....	230
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	244
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	246
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	268

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τρόπος με τον οποίο ο Άνθρωπος παράγει και κατανοεί τον Λόγο, αποτελεί από την αρχαιότητα ένα θέμα που προσελκύει το ενδιαφέρον φιλοσόφων, θεωρητικών της γνώσης, αλλά και παιδαγωγών. Από τον Πλάτωνα ως τον Chomsky και από τον Saussure ως τον Bernstein η φύση του Λόγου και των λειτουργιών της παραγωγής και πρόσληψής του, συνοψίζονται κατά βάση στο ακόλουθο δίλημμα: Είναι πράγματι ο Λόγος αποκλειστικά έμφυτος στον άνθρωπο ή μπορεί να επηρεαστεί και να διαμορφωθεί από τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος ανατρέφεται και εκπαιδεύεται, μέσα σε μια συγκεκριμένη κοινωνική συγκυρία;

Από τη σκοπιά της Γλωσσολογίας, μολονότι ο Chomsky (1956) με τις Συντακτικές του Δομές διακήρυξε κατηγορηματικά ότι ο Λόγος ενυπάρχει στον άνθρωπο, ανεξάρτητα από κάθε είδους κοινωνικό, φυλετικό ή άλλο χαρακτηριστικό, σύγχρονοι διεπιστημονικοί κλάδοι, όπως η Νευροβιολογία της Γλώσσας και η Νευροτοπολογία έρχονται να αναδείξουν νέες παραμέτρους που ενισχύουν την αντίληψη ότι ο ανθρώπινος λόγος είναι μεν μια συγκεκριμένη έμφυτη ανθρώπινη ικανότητα, όμως οι μοναδικές ιδιαιτερότητές της για κάθε ανθρώπινη γλώσσα και για κάθε ανθρώπινο ον συμβάλλουν στην πεποίθηση ότι ο Λόγος αποτελεί συνισταμένη (και άλλων) πολλών (και όχι απαραίτητα) γλωσσικών συνιστωσών.

Στην κατεύθυνση αυτή οδηγούν και τα πορίσματα μελετών από τον χώρο της Γλωσσικής Κατάκτησης και της Νευρογλωσσολογίας, καθώς στην πλειονότητά τους οι μελέτες αυτές, αν και ορμώνται από θεωρητικές προσεγγίσεις της Γενετικής Γραμματικής, δεν μπορούν να γενικεύσουν χαρακτηριστικά του ανθρώπινου λόγου, αφού συχνά παρατηρείται το φαινόμενο, άτομα που έχουν διαγνωσθεί με τον ίδιο τύπο διαταραχής ή έχουν υποστεί τον ίδιο τύπο βλάβης να έχουν διαφορετικές και συχνά αντιφατικές μεταξύ τους επιδόσεις σε διάφορες γλωσσικές δοκιμασίες, που αφορούν τόσο τη γλωσσική κατανόηση, όσο και τη γλωσσική πραγμάτωση.

Η **γλωσσική πραγμάτωση** και η **γλωσσική κατανόηση** είναι οι δυο διαφορετικοί δρόμοι, μέσω των οποίων η σύγχρονη επιστήμη αποπειράται να προσεγγίσει και να ερμηνεύσει τον τρόπο με τον οποίο είναι δομημένος ο ανθρώπινος λόγος στον εγκέφαλο. Για το σκοπό αυτό έχουν αναπτυχθεί μια πληθώρα ολοένα και περισσότερο εξελισσόμενες δοκιμασίες: από απλές μη – χρονομετρικές διαδικασίες, έως μετρήσεις ηλεκτροφυσιολογικής εγκεφαλικής απόκρισης και έρευνες οπτικής ιχνηλάτησης κατά την παραγωγή και κατανόηση λόγου.

Η απόπειρα προσέγγισης της δομής του ανθρώπινου Λόγου αφορά σχεδόν πάντοτε το **πώς** ο άνθρωπος συνδυάζει τα υλικά της συνολικής εμπειρίας του, είτε για να παράξει Λόγο, είτε για να κατανοήσει Λόγο. Αυτό που, όμως, προηγείται στην πραγματικότητα είναι το **τι** περιλαμβάνει η εμπειρία που ο άνθρωπος θέλει να μετουσιώσει σε λόγο, είτε για να περιγράψει την εμπειρία αυτή, είτε για να την κατανοήσει.

Ας πάρουμε ως παράδειγμα την παρακάτω εικόνα (από τους Meyer, Mack & Thompson (2012):

Απεικονίζεται (εκτός των άλλων) μια μορφή δραστηριότητας που αφορά δυο συμμετέχοντες (Hopper and Thompson, 1980).

Τι είναι αυτό που συμβαίνει; Η δραστηριότητα είναι **το ξύρισμα**, διενεργείται από **ένα αγόρι** και την υφίσταται **ένας ενήλικας**. Πώς θα μπορούσε να εκφραστεί σε διάφορες γλώσσες; Ίσως απλά, με τη σειρά που ο κάθε συμμετέχων εμπλέκεται στη δραστηριότητα:

ΓΛΩΣΣΑ	ΔΡΑΣΤΗΣ	ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΠΑΣΧΩΝ
Νέα Ελληνική	Το αγόρι	ξυρίζει	τον άνδρα.
Αγγλική	The boy	is shaving	the man.
Γερμανική	Der Junge	rasiert	den Mann.

Μήπως όμως αυτό που συμβαίνει, το τι, θα μπορούσε να διατυπωθεί κι αλλιώς; Μήπως ο ομιλητής θέλει να αποδώσει μια άλλη πτυχή της εμπειρίας του; Να δει αυτή τη δραστηριότητα, το ξύρισμα δηλαδή, από μια άλλη οπτική, αυτού που την υφίσταται:

ΓΛΩΣΣΑ	ΠΑΣΧΩΝ	ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΣ
Ελληνική	Ο άνδρας	ξυρίζεται	(από) το παιδί.
Αγγλική	The man	is shaved	(by) the boy.
Γερμανική	Der Mann	wird rasiert	(von dem – vom) Jungen.

Και από την άλλη πόσο στ' αλήθεια αναμενόμενο είναι ομιλητής της Ελληνικής να μετουσιώσει γλωσσικά την εμπειρία της παραπάνω εικόνας με την πρόταση *Ο άνδρας ξυρίζεται από το αγόρι* αντί με την πρόταση *Το αγόρι ξυρίζει τον άνδρα*;

Μεγάλο ενδιαφέρον έχει επίσης και ο χώρος της γλωσσικής κατανόησης. Αν, για παράδειγμα, δίνονταν σε τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής η παρακάτω εικόνα και τους

ζητούνταν να την αντιστοιχίσουν με την πρόταση που κατά τη γνώμη τους την περιγράφει καλύτερα ποια θα επέλεγαν;

*Το παιδί ξυρίζει τον άνδρα.
Ο άνδρας ξυρίζεται από το παιδί.*

Άραγε, για τις δυο παραπάνω προτάσεις, που αναφέρονται προφανώς στην ίδια εμπειρία, απαιτείται διαφορετικός μηχανισμός γλωσσικής πραγμάτωσης και διαφορετικός μηχανισμός γλωσσικής κατανόησης; Ο (δι)επιστημονικός χώρος της Προτασικής Επεξεργασίας, προσπαθεί να προσεγγίσει το ερώτημα αυτό μέσα από τη μελέτη της γλωσσικής κατανόησης έχοντας ως κύριο πεδίο έρευνας τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος επεξεργάζεται και κατανοεί τα γλωσσικά εισαγόμενα μιας γλώσσας. Υπάρχει κι εδώ πληθώρα θεωρητικών προσεγγίσεων, ώστε να ανιχνευθεί ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος επεξεργάζεται και τελικά κατανοεί γλωσσικά δεδομένα.

Η ουσία είναι ότι τον κομβικό ρόλο διαδραματίζει η ενέργεια στην οποία εμπλέκονται ένας ή πολλοί συμμετέχοντες, είτε με το να **την πράττουν** (*Ο Γιώργος τρέχει*), είτε με το να **την υφίστανται** (*Η Μαρία κόπηκε*), είτε **συμμετέχουν στη δράση, η οποία κάτι/ κάποιον επηρεάζει** (*Ο Μάνος καθάρισε το αυτοκίνητο*).

Ο πιο διαδεδομένος τρόπος διαγλωσσικά για τη γλωσσική πραγμάτωση της ενέργειας είναι το **Ρήμα**. Στον *Σοφιστή* του Πλάτωνα διαβάζουμε ότι ο *Λόγος* είναι το *ρέυμα* που ξεκινά από την ψυχή και μέσω της στοματικής κοιλότητας γίνεται φωνή. Ενδιαφέρον είναι ότι η λέξη *Ρήμα* είναι παράγωγη του ρήματος *ρέω*. Κατανοούμε, λοιπόν, ότι από πολύ νωρίς η ανθρώπινη διάνοηση είχε συλλάβει ότι το *Ρήμα* είναι το «αυλάκι» της

ουσίας του μηνύματος, που μεταφέρει ό, τι χρειάζεται, για να παραχθεί Λόγος. Είναι ο «συντακτικός πυρήνας» μιας πρότασης (Μπαμπινιώτης, 2004).

Η ιδιαιτερότητα του ρήματος της Ελληνικής με το πολύσημο μορφολογικό κλιτικό του παράδειγμα, έχει υπάρξει αντικείμενο έρευνας τόσο της Θεωρητικής Γλωσσολογίας, όσο και εφαρμοσμένων κλάδων της επιστήμης, όπως η Νευρογλωσσολογία, αφού αποτελεί βασικό κριτήριο διάγνωσης (επίκτητων) γλωσσικών διαταραχών.

Η ιδιομορφία του ρήματος της Ελληνικής βρίσκει την πιο αντιπροσωπευτική του έκφραση στην περίπτωση των **αντιμεταβιβαστικών δομών**. Είναι η περίπτωση εκείνη που το μήνυμα του ρήματος δομείται μεν στον άξονα **Πάσχων – Ρήμα – (Δράστης;/ Αίτιο;)**, μόνο που α) είτε πραγματώνεται με το ρήμα να έχει ενεργητική μορφολογία (*Η πόρτα άνοιξε*) β) είτε παρά την παρουσία μη ενεργητικής μορφολογίας και επομένως την παρουσία Πάσχοντα δεν δηλώνεται ο Δράστης ή το Αίτιο (*Το σπίτι καταστράφηκε*).

Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα και οι δομές, οι οποίες τα εμπεριέχουν, αποτελούν το θέμα της παρούσας διατριβής. Συγκεκριμένα, ελέγχθηκε ο τρόπος, με τον οποίο τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής αντιλαμβάνονται και αποδέχονται ή δεν αποδέχονται ως ορθές δομές, οι οποίες περιλαμβάνουν **ρήματα μεταβολής κατάστασης**, όπου: α) η ρηματική μορφολογία μπορεί να είναι είτε ενεργητική, είτε μη ενεργητική και β) οι σημασιολογικοί ρόλοι του Δράστη/ Αιτίου και του Θέματος/ Πάσχοντα, πραγματώνονται σε διαφορετικές συντακτικές θέσεις (Υποκειμένου, Αντικειμένου, (ποιητικού) Αιτίου).

Μέσα από το πρίσμα της Υπόθεσης της Αναιτιατικότητας (Perlmutter, 1978), με επίκεντρο τη διαγλωσσικά ιδιαίτερη σημασιολογική κατηγορία των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων, η πειραματική διαδικασία που σχεδιάστηκε, περιελάμβανε συνθήκες που δομούνταν στη βάση της απλής ενεργητικής πρότασης (Y – P – A), όταν αυτή περιλαμβάνει πρωτοτυπική μεταβατικότητα και μάλιστα με μεταβιβαστικό ρήμα.

Τα ρήματα που επιλέχθηκαν ήταν τα ρήματα, τα οποία οι Alexiadou, Anagnostopoulou & Schaeffer (2015:88) παραθέτουν ως ενδεικτικά των τριών τάξεων αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής.

Η ανάγκη διερεύνησης των γλωσσικών δισεισθησεων των τυπικών ομιλητών, αναφορικά με το φαινόμενο της αναιτιατικότητας στην περίπτωση των

αντιμεταβιβαστικών ρημάτων της Ελληνικής, αναδύθηκε από τη μελέτη των γλωσσικών διαταραχών και συγκεκριμένα από τον χώρο του αγραμματισμού.

Η μεταπτυχιακή μου διατριβή (Plakouda, 2001), ήταν μια μελέτη περίπτωσης ελληνόφωνης αγραμματικής ασθενούς, της ΜΙ, εκπαιδευτικού, που στην ηλικία των 30 υπέστη εγκεφαλικό ανεύρυσμα, ενώ, όταν διενεργήθηκε η πειραματική διαδικασία, είχε συμπληρώσει έξι (6) μήνες λογοθεραπείας. Στόχος της μελέτης ήταν να ελέγξει την παραγωγή και κατανόηση των αποψιακών χαρακτηριστικών του ελληνόφωνου ρηματικού κλιτικού συστήματος στο πλαίσιο της Υπόθεσης Αποκοπής Συντακτικού Δέντρου (ΑΣΔ) (Tree Pruning Hypothesis, Friedman & Grodzinsky (1997).

Η πειραματική διαδικασία περιλάμβανε (μεταξύ άλλων) συμπλήρωση κενών, που είχαν την ακόλουθη μορφή:

Ο Πέτρος σε κάθε γιορτή χορεύει.

Παλιότερα ο Πέτρος σε κάθε γιορτή_____.

Παρατηρήθηκε, λοιπόν, ότι, ενώ η ΜΙ αναγνώριζε σε κάθε περίπτωση τα υποχρεωτικά περιβάλλοντα¹ που της επέβαλλαν την επιλογή ενός συγκεκριμένου τύπου, στο υπό συμπλήρωση κενό δεν ένιωθε σίγουρη να καταλήξει σε ορθή απάντηση. Το ενδιαφέρον είναι ότι ΜΙ έμοιαζε να διαθέτει ακέραιη τη μεταγλώσσα της Ελληνικής (την οποία κατείχε ως εκπαιδευτικός). Γνώριζε, δηλαδή, ακόμα και την ορολογία των εξεταζόμενων τύπων και μάλιστα κάποια στιγμή αναρωτήθηκε «*χόρευε ή χόρευσε, εξακολουθητικό ή στιγμιαίο;*» τονίζοντας ιδιαίτερα το *σε κάθε γιορτή*, χωρίς ωστόσο να καταλήξει με ευκολία στον ζητούμενο τύπο.

Με άλλα λόγια, η μεταγλωσσική γνώση, μέσα από την ορολογία της μορφοσύνταξης - του ποιου ενέργειας εν προκειμένω και των χρονικών προσδιορισμών- δεν εξασφάλισε στην ΜΙ την απλή δυνατότητα να καταλήξει στον ορθό τύπο. Αυτή η παρατήρηση στάθηκε και η πρώτη αφορμή να διερευνηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την κατανόηση και παραγωγή του λόγου και κυρίως του ιδιόμορφου ρήματος της Ελληνικής.

¹ Το *παλιότερα* αποτελεί υποχρεωτικό περιβάλλον για την επιλογή παρελθοντικού τύπου, ενώ το *σε κάθε γιορτή* επιβάλλει την επιλογή μη συνοπτικού τύπου, άρα ο ζητούμενος ορθός τύπος είναι το *χόρευε*.

Η αναζήτηση αυτή οδήγησε – στο πλαίσιο πάντα της Αφασιολογίας – στην Υπόθεση της Πολυπλοκότητας της Ορισματικής Δομής (Argument Structure Complexity Hypothesis, Thompson, 2003), η οποία διαπιστώνει ότι ρήματα με πολύπλοκη ορισματική δομή (π.χ. το αντιμεταβιβαστικό *πέφτω*) είναι δύσκολο να παραχθούν από άτομα που παρουσιάζουν γραμματική γλωσσική παραγωγή, σε αντίθεση με ρήματα με απλούστερη ορισματική δομή (π.χ. το ανεργαστικό *τρέχω*). Έτσι, η ορισματική δομή ενός ρήματος καθιστά τη μορφοσυντακτική του αναπαράσταση πολύπλοκη και άρα δύσκολα προσπελάσιμη, ιδιαίτερα αν το άτομο έχει εκδηλώσει γλωσσική διαταραχή.

Το ερώτημα που εύλογα προκύπτει είναι το εξής: Η παραπάνω διαπίστωση δημιουργεί αυτομάτως τη συνεπαγωγή ότι οι τυπικοί ομιλητές δεν θα έχουν ζητήματα να προσπελάσουν τα ρήματα αυτά, όταν αναπαρίστανται σε συγκεκριμένες μορφοσυντακτικές δομές;

Η περιήγησή μας στην ευρύτερη ψυχολinguολογική και νευρογλωσσολογική βιβλιογραφία κατέληξε στις ακόλουθες παρατηρήσεις:

1. Οι περισσότερες γλωσσικές δοκιμασίες, στις οποίες υποβάλλονται (και) τα άτομα με γραμματική αφασία, ελέγχονται νωρίτερα με ομάδες ελέγχου, που κατά κάποιον τρόπο είναι πολωμένες, αφού οι ομάδες αυτές αποτελούνται κυρίως από φοιτητές αντίστοιχων σχολών, άρα από άτομα τα οποία είναι εξοικειωμένα με αυτές τις διαδικασίες.
2. Εκτός από τις αφασιολογικές μελέτες και εκτός από μελέτες συχνότητας εμφάνισης ρηματικών τύπων ενεργητικής και μη ενεργητικής μορφολογίας σε σώματα κειμένων γραπτού λόγου δεν έχει υλοποιηθεί κάποιου είδους μελέτη των γλωσσικών προτιμήσεων τυπικών ομιλητών μιας γλώσσας, αναφορικά με ένα γλωσσικό φαινόμενο, όπως είναι στην περίπτωση μας τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα μεταβολής κατάστασης. Αν και αυτή η εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ρηματική κατηγορία έχει διεξοδικά μελετηθεί για μια πληθώρα γλωσσών (αγγλικά, ελληνικά, γερμανικά, γεωργιανά, ρωσικά, ιαπωνικά, αλβανικά, ινδιάνικες γλώσσες, μεταξύ άλλων), η μελέτη της εξαντλείται σε θεωρητικές προσεγγίσεις που υποστηρίζονται από τις γλωσσικές διαισθήσεις του κάθε ερευνητή.
3. Σε ό,τι αφορά τα ελληνόφωνα τυπικά γλωσσικά δεδομένα, παρά το πλούσιο θεωρητικό υπόβαθρο από την εποχή των παραδοσιακών προσεγγίσεων της Ελληνικής, έως τη Γενετική Γραμματική και την επικοινωνιακή θεώρηση της γλώσσας, τα δεδομένα στηρίζονται κυρίως σε σώματα γραπτών κειμένων.

Με αφετηρία τις παρατηρήσεις αυτές, αναδύθηκε η ανάγκη να διερευνηθούν με συστηματικό τρόπο σε τυπικό πληθυσμό μορφοσυντακτικά φαινόμενα, τα οποία αποτελούν το επίκεντρο μελετών, που, είτε είναι καθαρά θεωρητικές, είτε διερευνούν (γενετικές ή επίκτητες) γλωσσικές διαταραχές. Ένα τέτοιο φαινόμενο είναι και οι αντιμεταβιβαστικές δομές, οι οποίες συνήθως συνεξετάζονται με τις αντίστοιχες παθητικές και αυτοπαθείς δομές.

Ο χώρος των γλωσσικών διαταραχών έχει κατά κόρον αξιοποιήσει αυτό το διαγλωσσικό φαινόμενο (που περιπλέκεται περαιτέρω στις γλώσσες με πλούσια κλιτική μορφολογία, όπως η Ελληνική), προκειμένου να ελέγξει το είδος του ελλείμματος που προκαλεί τη δυσκολία στην παραγωγή και κατανόηση των αντιμεταβιβαστικών δομών και άρα να ανοιχθεί ένα μονοπάτι στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο άνθρωπος διαγλωσσικά μπορεί μέσα από τη γλωσσική ποικιλία να εντοπίσει και να χαρτογραφήσει τους συμμετέχοντες σε μια δράση και έτσι να επεξεργαστεί και να κατανοήσει την εμπειρία του για τον κόσμο!

Οι μελέτες αυτές, ωστόσο, διαγλωσσικά, όπως προαναφέραμε, παρουσιάζουν συχνά αντιφατικά αποτελέσματα, ακόμα και μεταξύ ομιλητών της ίδιας γλώσσας. Σε αυτό το σημείο είναι πολύτιμες παρατηρήσεις, όπως αυτή της Peristeri (2010), η οποία σημειώνει ότι το μορφωτικό επίπεδο των (αφασικών στην περίπτωση της δικής της έρευνας) ομιλητών μπορεί να αποβεί σημαντικό στο να τους διευκολύνει να επιλέξουν μεταξύ υποψηφίων δομών στο διεπίπεδο Σύνταξης –Σημασίας.

Και εδώ γεννιέται το ερώτημα: Άραγε οι τυπικοί ομιλητές μιας γλώσσας, πώς διαχειρίζονται τις δομές αυτές; Συναντούν δυσκολίες; Και αν ναι, με ποιους παράγοντες συναρτώνται οι δυσκολίες αυτές; Και είναι πράγματι δυσκολίες ή αφορούν τις προσωπικές προτιμήσεις τους, τη δική τους οπτική να πραγματώνουν γλωσσικά την εμπειρία του κόσμου που τους περιβάλλει και με αυτή την οπτική να την κατανοούν; Ή επηρεάζονται και από άλλους (γλωσσικούς και εξωγλωσσικούς) παράγοντες;

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε για να ανιχνεύσει τις προτιμήσεις τυπικών ομιλητών της Ελληνικής σε ό, τι αφορά την επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών, οι οποίες περιέχουν ρήματα που δηλώνουν μεταβολή κατάστασης και έχουν κατηγοριοποιηθεί από τους Alexiadou, Anagnostopoulou & Schaeffer (AAS, στο εξής)

(2015) σε τρεις ομάδες με βασικό κριτήριο την παρουσία ενεργητική ή μη ενεργητικής μορφολογικής σήμανσης, καθώς και με το εάν διαθέτουν ή δεν διαθέτουν εξωτερικό όρισμα που μέσα στη φράση επέχει είτε τη θέση συντακτικού υποκειμένου, είτε προθετικής φράσης με σημασία ποιητικού ή εξωτερικού αιτίου.

Συγκεκριμένα, για τους AAS (2015) οι τρεις αυτές διακριτές κατηγορίες αντιμεταβιβαστικών ρημάτων καθορίζονται από τη μορφολογική κατανομή της συντακτικής κεφαλής της Φωνής (Voice), παρατήρηση που τους οδηγεί στο συμπέρασμα πως για την Ελληνική υπάρχει μια ακόμα κεφαλή Φωνής στη συντακτική αναπαράσταση, την οποία ονομάζουν Παραπληρωματική Φωνή (Expletive Voice).

Αυτές οι τρεις λοιπόν ρηματικές κατηγορίες με τα οκτώ αντίστοιχα ρήματα που δίνουν οι AAS (2015) ενδεικτικά, αποτελούν το αντικείμενο μελέτης της παρούσας έρευνας. Κάθε ρήμα εντάχθηκε σε μια απλή πρόταση σε διαφορετική κάθε φορά συνθήκη: 1. ενεργητικής μορφολογίας, 2. μη ενεργητικής μορφολογίας με ποιητικό αίτιο, 3. ενεργητικής μορφολογίας με (ποιητικό;) αίτιο, 4. ενεργητικής μορφολογίας με έμψυχο υποκείμενο, 5. μη ενεργητικής μορφολογίας με έμψυχο υποκείμενο, 6. ενεργητικής μορφολογίας με μη έμψυχο υποκείμενο και 7. μη ενεργητικής μορφολογίας με μη έμψυχο υποκείμενο.

Έτσι προέκυψαν επτά (7) διαφορετικές πειραματικές συνθήκες για κάθε ένα από τα οκτώ ρήματα που είχαν την ακόλουθη μορφή:

- Ο πειρατής βύθισε το πλοίο.
- Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή.
- Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή.
- Ο πειρατής βύθισε.
- Ο πειρατής βυθίστηκε.
- Το πλοίο βύθισε.
- Το πλοίο βυθίστηκε.

Οι συμμετέχοντες τυπικοί ομιλητές επελέγησαν με δυο ουσιαστικά κριτήρια: το κριτήριο του φύλου και το κριτήριο του μορφωτικού επιπέδου, που αξιολογήθηκε από τα έτη φοίτησης στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης από τη διενέργεια του Τεστ Εγγραμματισμού (Literacy Test). Παράλληλα, υπήρξε μέριμνα, ώστε η διασπορά του

δείγματος να είναι αντιπροσωπευτική πολλών περιοχών της χώρας και να μην περιοριστεί στα αστικά κέντρα, αλλά να αξιοποιηθούν και ομιλητές από την περιφέρεια (χωρίς βέβαια ιδιοματικές αποχρώσεις στον λόγο τους).

Τα δεδομένα συνελέγησαν μέσω δυο διαφορετικών μη – χρονομετρικών πειραματικών διαδικασιών: Η πρώτη αφορούσε την αξιολόγηση της οικειότητας των ομιλητών με τα υπό εξέταση ρήματα και η δεύτερη ήταν μία δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας δομών, που εμπεριείχαν τα ρήματα αυτά. Η πειραματική διαδικασία διενεργήθηκε σε εκατόν είκοσι τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής, ηλικίας από 22 έως 62 ετών, άνδρες και γυναίκες, βασικού και ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, οι οποίοι προέρχονταν από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι τυπικοί ομιλητές δεν αξιολογούν τις υπό εξέταση αντιμεταβιβαστικές, ενεργητικές και παθητικές δομές με ομοιογενή τρόπο. Οι παράγοντες που φάνηκε να επηρεάζουν την κρίση των συμμετεχόντων είναι αφενός γλωσσικοί και σχετίζονται με:

α) τη μορφολογική σήμανση του ρήματος, επιβεβαιώνοντας εν μέρει την κατηγοριοποίηση των αντιμεταβιβαστικών σε τρεις ομάδες, ανάλογα με τη μορφολογική σήμανση που επιδέχεται ο αντιμεταβιβαστικός τύπος, όπως τις έχουν προτείνει οι AAS (2015),

β) την παρουσία ή απουσία από – ΠΦ, που απαντάται μεν ως διαγνωστικό κριτήριο παθητικοποίησης στη διεθνή βιβλιογραφία, η έρευνά μας, ωστόσο, έδειξε ότι αυτό δεν συμβαίνει για το σύνολο των δομών, που την εμπεριέχουν,

γ) την έμφυχότητα του Δράστη και του Θέματος σε θέση συντακτικού υποκειμένου, όπου στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών οι δομές με μη έμφυχο υποκείμενο αξιολογήθηκαν ως πιο ορθές, σε σχέση με τις αντίστοιχες με έμφυχο υποκείμενο,

δ) την οικειότητα με την ομάδα αντιμεταβιβαστικών στην οποία ανήκει το ρήμα, όπου οι δομές, οι οποίες περιείχαν τα ρήματα των ομάδων Α (αντιμεταβιβαστικοί τύποι μόνο με μη ενεργητική μορφολογία, π.χ. *Το πλοίο βυθίστηκε*) και Β (αντιμεταβιβαστικοί τύποι κατά βάση με ενεργητική μορφολογία, π.χ. *Το πλοίο βούλιαξε*), αξιολογούνταν ως πιο ορθές, όταν και το ρήμα αξιολογούνταν ως πιο οικείο.

Αφετέρου, ένα σημαντικό εύρημα που προέκυψε από την έρευνά μας ήταν η επιρροή του εξωγλωσσικού παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου. Οι συμμετέχοντες του βασικού μορφωτικού επιπέδου αξιολόγησαν τις υπό εξέταση δομές σε πολλές πειραματικές συνθήκες πολύ πιο συντηρητικά από τους ομιλητές του ανώτερου

μορφωτικού επιπέδου, ενώ οι απαντήσεις τους ανέδειξαν ζητήματα που προκύπτουν, όταν οι πειραματικές δοκιμασίες απέχουν από τη φυσικότητα του λόγου.

Παράλληλα, σημαντικό εύρημα αποτελεί και η αποδοχή ως ορθής της αντιμεταβιβαστικής δομής με ενεργητική μορφολογία και *από* – ΠΦ με έμφυχο αίτιο, από τα άτομα του βασικού μορφωτικού επιπέδου (*Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη*), που προκαλεί σκεπτικισμό σχετικά με το πόσο συνειδητά αναγνωρίζει ο τυπικός ομιλητής της Ελληνικής έννοιες που αναλύονται στη σύγχρονη Γλωσσική Τυπολογία, όπως ο *τελεολογικός Δράστης* ή η *εντροπία* της δράσης που περιγράφει το ρήμα.

Η διατριβή θα ακολουθήσει την ακόλουθη δομή:

Στο **Κεφάλαιο 1** θα παρουσιάσουμε το θεωρητικό υπόβαθρο που αποτελεί τη βάση για τον σχεδιασμό της έρευνας της παρούσας διατριβής και αφορά τις αντιμεταβιβαστικές δομές. Αφού παρουσιαστούν σε αδρές γραμμές τα βασικά χαρακτηριστικά του Ρήματος, ως βασικού συστατικού του μηνύματος που εκφέρεται μέσω της πρότασης, θα ασχοληθούμε με το μόρφημα της Φωνής, καθώς και τις επιπτώσεις που έχει αυτή η αναντιστοιχία στο φαινόμενο της μεταβατικότητας του Ρήματος.

Το κεντρικό θέμα του κεφαλαίου αναφέρεται στις αντιμεταβιβαστικές δομές. Θα εστιάσουμε τόσο στον τρόπο με τον οποίο ένα Ρήμα της Ελληνικής έχει τη δυνατότητα να σχηματίσει αντιμεταβιβαστικούς τύπους με τη χρήση ενεργητικής και μη ενεργητικής μορφολογίας, όσο και τα επακόλουθα που έχουν οι τύποι αυτοί στην ορισματική του δομή και επομένως στην τελική ερμηνεία μιας πρότασης. Μια σύντομη αναφορά θα γίνει επίσης για λόγους μεθοδολογίας της έρευνάς μας σε μελέτες που αφορούν το φαινόμενο της *Οικειότητας*, καθώς και σε έρευνες που αναφέρονται στην επιρροή εξωγλωσσικών παραγόντων κατά τη γλωσσική πραγμάτωση, όπως το φύλο ή το μορφωτικό επίπεδο του ομιλητή.

Ακολούθως, μετά από μια σύντομη περιήγηση σε μελέτες και ερμηνευτικές προσεγγίσεις των αντιμεταβιβαστικών δομών στο πλαίσιο εφαρμοσμένων κλάδων της Γλωσσολογίας, όπως η Ψυχογλωσσολογία και η Νευρογλωσσολογία, θα αποσαφηνίσουμε τον όρο *προτασική επεξεργασία* και τον τρόπο, με τον οποίο θα αξιοποιηθεί στην παρούσα διατριβή.

Στην τελευταία υποενότητα του κεφαλαίου θα παρουσιαστεί η πειραματική υπόθεση της παρούσας διατριβής και θα διατυπωθούν τα ερευνητικά μας ερωτήματα.

Στο **Κεφάλαιο 2** θα παρουσιαστεί διεξοδικά η μεθοδολογία, που ακολουθήθηκε για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της έρευνας, που αποτελεί τη βάση της παρούσας διατριβής, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο επιλέχθηκαν οι συμμετέχοντες τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής. Εκτενής αναφορά θα γίνει στον τρόπο με τον οποίο σχεδιάστηκαν τόσο η δοκιμασία οικειότητας για τα υπό εξέταση ρήματα της έρευνας, όσο και οι τρεις πειραματικές δοκιμασίες κρίσης αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών δομών, καθώς και οι επτά επιμέρους πειραματικές συνθήκες για κάθε πειραματική διαδικασία.

Το **Κεφάλαιο 3** θα αφιερωθεί στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας Οικειότητας. Τα δεδομένα της δοκιμασίας Οικειότητας θα αναλυθούν σε συσχετισμό με τους κοινωνικούς παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων.

Στο **Κεφάλαιο 4** θα συζητηθούν τα αποτελέσματα, που προέκυψαν από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών δομών της Ελληνικής, ξεχωριστά για κάθε μία από τις τρεις πειραματικές δοκιμασίες και θα συσχετισθούν μεταξύ τους. Στη συνέχεια τα αποτελέσματα της κάθε πειραματικής δοκιμασίας θα αναλυθούν και σε συσχετισμό με τους κοινωνικούς παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων.

Τέλος, στο **Κεφάλαιο 5** θα συζητηθούν τα αποτελέσματα της έρευνάς μας αναφορικά με τα ερευνητικά ερωτήματα και τον τρόπο με τον οποίο αυτά διατυπώθηκαν στο Κεφάλαιο 1, προκειμένου να ελεγχθεί η ορθότητα της πειραματικής υπόθεσης της παρούσας διατριβής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Ἀρχὴ σοφίας ὀνομάτων ἐπίσκεψις...

Στο παρόν κεφάλαιο θα αποσαφηνιστεί το θεωρητικό πλαίσιο, βάσει του οποίου σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε η έρευνά μας. Οφείλουμε εξ αρχής να διευκρινίσουμε ότι η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας συνάδει με τους στόχους της έρευνάς μας, η οποία σκοπό έχει την παρουσίαση και τη συζήτηση εμπειρικών ψυχολογολογικών δεδομένων για τον τρόπο με τον οποίο οι τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής επεξεργάζονται και κατανοούν προτάσεις που περιέχουν αντιμεταβιβαστικές δομές.

Έτσι, στοχεύουμε περισσότερο στην παρουσίαση των σημαντικότερων μορφο – σημασιο - συντακτικών χαρακτηριστικών των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων, ώστε να καταστεί έστω αδρομερώς αντιληπτή η ιδιαιτερότητα των ρημάτων αυτών, παρά στην υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου θεωρητικού πλαισίου, με σκοπό να επιβεβαιωθεί από τα δεδομένα της έρευνάς μας.

Για τον λόγο αυτό θα προσπαθήσουμε αφενός να περιέλθουμε αδρομερώς στα θεωρητικά ζητήματα που αφορούν τις αντιμεταβιβαστικές δομές, παρουσιάζοντας τα βασικά σημεία που έχουν απασχολήσει τη γλωσσολογική (θεωρητική και εφαρμοσμένη) έρευνα κι αφετέρου να προσεγγίσουμε τους εξωγλωσσικούς εκείνους παράγοντες που υποθέτουμε ότι ενδέχεται να επηρεάζουν την κατανόηση των δομών αυτών.

Αρχικά, αφού δούμε κάποια εισαγωγικά στοιχεία για την Αντιμεταβιβαστικότητα στο πλαίσιο του διαγλωσσικού φαινομένου της Αναιτιατικότητας. Στη συνέχεια (1.2) θα παρουσιάσουμε εκτενώς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ελληνικής, που αποτελούν και το κύριο ερευνητικό υλικό της παρούσας διατριβής, ενώ παρακάτω (1.3) θα αναφερθούμε στις τρέχουσες θεωρητικές προσεγγίσεις της αντιμεταβιβαστικότητας με έμφαση στο έργο των AAS (2004, 2006 και 2015) και τα σημαντικότερα ζητήματα που αφορούν την έρευνα, όπως το διεπίπεδο Λεξικού – Σύνταξης (1.3.1), τα κριτήρια για το ποια ρήματα συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβιβαστικότητας (1.3.2), καθώς και τη σχέση των αντιμεταβιβαστικών με τα αντίστοιχα παθητικά (1.3.1).

Στη συνέχεια (1.4) θα ασχοληθούμε με τους εξωγλωσσικούς παράγοντες της οικειότητας, του φύλου και της εκπαίδευσης και κατόπιν θα παρουσιάσουμε εμπειρικά δεδομένα από ελληνόφωνες ψυχολογικές και νευρογλωσσολογικές μελέτες, σχετικά με την προτασική επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών (1.5). Τέλος, αφού περιέλθουμε αδρομερώς τον ιδιαίτερο διεπιστημονικό χώρο της *προτασικής επεξεργασίας* (1.6), θα διατυπώσουμε τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία αποπειράται να προσεγγίσει η παρούσα διατριβή (1.7).

1.1. Αναιτιατικότητα και Αντιμεταβιβαστικότητα: Εισαγωγικά στοιχεία

Ο όρος *αντιμεταβιβαστικά ρήματα* αποτελεί την ελληνική απόδοση του όρου *anticausative verbs* (ή απλώς *anticausatives*), τον οποίο εισηγήθηκαν οι Nedjalkov και Sil'nickij (1969), προκειμένου να περιγράψουν την ιδιαίτερη συμπεριφορά που παρουσίαζαν ρήματα, τα οποία σημασιολογικά δηλώνουν *μεταβολή κατάστασης*, χωρίς όμως να δηλώνουν ρητά το αίτιο που προκαλεί τη μεταβολή αυτή. Η σημασία αυτή εκφράζεται με *μοναδικό όρισμα του Ρήματος τον Πάσχοντα* και συμπληρώνεται με *προαιρετική την παρουσία Προθετικής Φράσης*, η οποία, συνήθως, δηλώνει το (εσωτερικό ή εξωτερικό) αίτιο (Levin & Rappaport - Hovav, 1995).

Πρόκειται για ένα διαγλωσσικό φαινόμενο, το οποίο, παρουσιάζει κάποια κοινά χαρακτηριστικά στις διάφορες γλώσσες, καθώς και διαφοροποιήσεις, οι οποίες έγκεινται στον τρόπο με τον οποίο οι διάφορες γλώσσες πραγματώνουν μορφοσυντακτικά τα ρήματα αυτά (για σύνοψη των χαρακτηριστικών των αντιμεταβιβαστικών διαγλωσσικά, βλ. Alexiadou, Anagnostopoulou and Schaeffer (2005)).

Η *Αντιμεταβιβαστικότητα* αποτελεί υποκατηγορία του διαγλωσσικού φαινομένου της *Αναιτιατικότητας (Unaccusativity)*, όπως τη διατύπωσε ο Perlmutter (1978) και επεξέτεινε ο Burzio (1981). Η *Θεωρία της Αναιτιατικότητας (Unaccusativity Hypothesis)* αναγνωρίζει ότι η ανομοιογένεια των αμετάβατων ρημάτων εκφράζεται ως διαφοροποίηση μεταξύ των ρημάτων εκείνων που έχουν στη θέση του συντακτικού υποκειμένου ένα αρχικό αντικείμενο και αυτών που στη θέση του συντακτικού υποκειμένου έχουν ένα αρχικό υποκείμενο.

Μιλώντας με όρους της Θεωρίας της Διακυβέρνησης και της Αναφορικής Δέσμευσης (Chomsky 1981), η αναιτιατικότητα αναπαρίσταται και συντακτικά και καθορίζεται από τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος. Ως εκ τούτου τα ρήματα που έχουν ένα μόνο όρισμα(τα αμετάβατα, δηλαδή, ρήματα) χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: (α) αυτή που στη βαθεία δομή έχει υποκείμενο, αλλά όχι αντικείμενο (1.1) και (β) αυτή που έχει στη βαθεία δομή αντικείμενο και όχι υποκείμενο (1.2).

(1.1) *NP [VP V] (OΦ [PΦ P]): Η Μαρία τρέχει.*

(1.2) *[VP V NP] [PΦ P OΦ]: Το παράθυρο έκλεισε.*

Ενώ, όμως, η αιτιατική εναλλαγή (causative alternation) είναι ένα σημασιολογικά σαφώς προσδιορισμένο διαγλωσσικό φαινόμενο, οι διάφορες γλώσσες εμφανίζουν μορφολογική ποικιλία στο σχηματισμό των αντιμεταβιβαστικών τύπων (Haspelmath, 1993) στις διάφορες γλώσσες (βλ. ενδεικτικά Kalluli 2004, 2006 για την Αλβανική, Borer 1994 για τα Εβραϊκά, Kayne 1988 για τις Ρωμανικές γλώσσες), με αποτέλεσμα ο αντιμεταβιβαστικός τύπος να σχηματίζεται ακόμα και με ειδική μορφολογική σήμανση (special morphological marking).

Η μορφολογική αυτή ποικιλία έχει ως αποτέλεσμα άλλες γλώσσες να μαρκάρουν τον μεταβατικό τύπο κι άλλες τον αντιμεταβιβαστικό. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν γλώσσες, όπως η Γεωργιανή και η Μογγολική, ενώ στη δεύτερη ανήκει η Ελληνική, η

Ρωσική και η Πολωνική (βλ. σχετικά Haspelmath, 1993 και Pinon, 2001b). Ωστόσο, ο διαχωρισμός αυτός δεν είναι απόλυτος (Alexiadou, Anagnostopoulou & Schaeffer, 2008), καθώς η υπόθεση αυτή παρουσιάζει κενά.

Σε ό, τι αφορά τη μορφολογία των αντιμεταβιβαστικών στην Ελληνική, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα εμπίπτουν άλλοτε στα ρήματα με ενεργητική μορφολογική σήμανση (1.3) κι άλλοτε στα ρήματα με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση (1.4)².

(1.3) Ο στύλος έσπασε.

(1.4) Ο στύλος κόπηκε.

Είναι αντιληπτό ότι σε γλώσσες, όπως η Ελληνική ο ομιλητής έχει τη δυνατότητα να εκφράσει την αντιμεταβιβαστικότητα και την αναίτιατικότητα εν γένει, με δύο μορφολογικά παραδείγματα (ενεργητικό και μη ενεργητικό), όπως συμβαίνει στα 1.5 – 1.6.

(1.5) Τα σύννεφα σκόρπισαν.

(1.6) Τα σύννεφα σκορπίστηκαν.

Στον αντίποδα, η μορφολογία δεν μπορεί να είναι πάντοτε αξιόπιστη για τη σήμανση της αναίτιατικότητας και κατ' επέκταση της αντιμεταβατικότητας, αν λάβουμε υπόψη τα παραδείγματα 1.7 και 1.8.

(1.7) Ο Γιάννης έσπασε το βάζο.

(1.8) Το βάζο έσπασε.

Έσπασε στύλος δημοτικού ηλεκτροφωτισμού [φώτος]
Ημερομηνία από: Αντώνης Βλάχος 20/10/2018 01:02:22

Μία μεταλλική κολόνα ηλεκτροφωτισμού η οποία βρίσκεται στο θεατράκι απέναντι από το δύο Γυμνάσιο της πόλης μας, έσπασε απόψε το βράδυ. Όπως μπορείτε να δείτε και στις εικόνες το μέταλλο της κολόνας είναι πάρα πολύ διαβρωμένο... και κακοσυντηρημένο, και για αυτό άλλωστε έσπασε και κόπηκε στα δύο με τόσο ευκολία.

Η συγκεκριμένη περιοχή είναι «πολύπλοκη». Ο φωτισμός ούτως ή άλλως είναι ελλιπής ενώ πολλές φορές έχουν απογράφει φαινόμενα βανδαλισμού από ασυνείδητους.

Παρατηρούμε ότι στο 1.7 το ρήμα *σπάω* έχει δύο ορίσματα: το Υποκείμενο και το Αντικείμενο. Στο 1.8 έχει μοναδικό όρισμα το Υποκείμενο. Όμως η μορφολογική τους σύνθεση είναι πανομοιότυπη και είναι ο τύπος *έσπασε*. Φαίνεται δε ότι μια πρόταση με τον αντίστοιχο τύπο σε μη ενεργητική μορφολογία και ιδιαιτέρως με μη έμφυχο υποκείμενο (**Το βάζο σπάστηκε*)³ δεν θα ήταν αποδεκτή. Ούτε θα μπορούσε να διασφαλιστεί ότι θα είναι περισσότερο αποδεκτή μια πρόταση με τη δήλωση του (ποιητικού) αιτίου (**Το βάζο σπάστηκε από τον Γιάννη*).

Τα ερωτήματα, λοιπόν, που προκύπτουν είναι τα εξής:

α) Τι καθορίζει την κατανομή ενεργητικής/ μη ενεργητικής μορφολογίας στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα;

β) Γιατί η παθητικοποίηση δεν είναι πλήρως παραγωγική στην Ελληνική; Πώς εξηγούνται τα κενά;

Η παρούσα διδακτορική διατριβή δεν φιλοδοξεί να απαντήσει στα παραπάνω ερωτήματα. Κύριο στόχο έχει να ανιχνεύσει το κατά πόσο η μορφολογική αυτή διαφοροποίηση των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων επηρεάζει τον τρόπο που οι ελληνόφωνοι τυπικοί ομιλητές επεξεργάζονται τις δομές που τα εμπεριέχουν. Έτσι, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστεί αναλυτικά η φύση των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων μέσα από μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας αναφορικά με το διαγλωσσικό αυτό φαινόμενο.

1.2. Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ελληνικής

Σε ό, τι αφορά την Ελληνική, τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων αλληλοεπιδρούν με το σύστημα των ρηματικών καταλήξεων. Παρά την πλούσια κλιτική μορφολογία του ρήματος της Ελληνικής, παρατηρείται συχνά αναντιστοιχία μορφής και σημασίας.

³Η μη ενεργητική μορφολογία με έμφυχο υποκείμενο απαντάται και είναι αποδεκτή στην ιδιοματική της χρήση (πρβλ. *Ο Γιάννης σπάστηκε*).

Ο λόγος για τον οποίο τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα μοιράζονται κοινά μορφολογικά χαρακτηριστικά τόσο με τα ενεργητικά, όσο και με τα αντίστοιχα παθητικά ρήματα στην Ελληνική έχει απασχολήσει αρκετούς μελετητές, όπως τους Alexiadou, Anagnostopoulou and Schaeffer (στο εξής AAS) (2005, 2015), χωρίς, ωστόσο, να μπορεί να ανιχνευθεί με ακρίβεια αν υπάρχει κάτι, το οποίο να διαφοροποιεί τις σημασιολογικά ανάλογες δομές (1.3) και (1.4) και να αντανakλάται στη μορφολογία. Με άλλα λόγια, γιατί το «σπάσιμο» του στύλου (1.3) είναι μια κατάσταση, που δύναται να εκφραστεί με ενεργητική μορφολογική σήμανση, ενώ το «κόψιμο» του (1.4), επιδέχεται μόνο παθητική μορφολογία; Επίσης, πώς είναι δυνατόν και στις δυο δομές ανεξάρτητα από τη μορφολογία του ρήματος το υποκείμενο να εκφράζει τον σημασιολογικό ρόλο του θέματος/ πάσχοντα;

Υπάρχουν, για παράδειγμα, περιπτώσεις που η ενεργητική μορφολογία (α) άλλοτε συμπίπτει με την ενεργητική σημασία, όπως στην περίπτωση 1.9 και (β) άλλοτε με την παθητική σημασία, όπως στην περίπτωση 1.10.

(1.9) *Η Μαρία άνοιξε την πόρτα.*

(1.10) *Η πόρτα άνοιξε.*

Το παράδειγμα 1.10 είναι ίσως ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αντιμεταβιβαστικού τύπου για το ρήμα *ανοίγω*. Ακολουθώντας, όμως, τους Alexiadou, Anagnostopoulou and Schaeffer (2015), που παρατηρούν ότι οι αντιμεταβιβαστικοί ρηματικοί τύποι εμπεριέχουν την έννοια της μεταβατικότητας κι ας μην τη δηλώνουν με δράστη (*Anticausative verbs lack agentivity, but include causation*), να υπενθυμίσουμε ότι στα αντιμεταβιβαστικά συμπεριλαμβάνονται και ρηματικοί τύποι με μη ενεργητική μορφολογία, οι οποίοι δηλώνουν μεταβολή, αλλά συχνά χωρίς (ποιητικό ή απλό) αίτιο, όπως φαίνεται στα παραδείγματα 1.11 και 1.12.

(1.11) *Το δέντρο κόπηκε από τον ξυλοκόπο.*

(1.12) *Το κουμπί κόπηκε.*

Ενώ στο 1.11, με την παθητική δομή έχουμε ρητή δήλωση του θεματικού ρόλου του Δράστη, μέσω μιας *από* – ΠΦ, η οποία δηλώνει ποιητικό αίτιο, στο 1.12, το ίδιο ρήμα είναι αντιμεταβιβαστικό, διότι δηλώνει ένα γεγονός (*κόπηκε*), χωρίς να προσδιορίζει την αιτία, η οποία σίγουρα υφίσταται (οπωσδήποτε κάτι προκάλεσε το κόψιμο του

κουμπιού), μόνο που η αιτία αυτή είτε δεν είναι προφανής, είτε εσκεμμένα δεν αναφέρεται. Αυτό είναι και το βασικό κριτήριο που διακρίνει την παθητική ερμηνεία του *κόπηκε* στο 1.11 από την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία του ίδιου τύπου στο 1.12.

Πριν όμως προβούμε στην περαιτέρω παρουσίαση των θεωρητικών προσεγγίσεων για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ελληνικής, κρίνουμε σκόπιμο να επισημάνουμε τα όσα σχετικά με την αναντιστοιχία μορφής και σημασίας του ρήματος της Ελληνικής.

Το *Ρήμα* της Ελληνικής, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη βιβλιογραφία, αποτελεί το πιο σύνθετο μέρος του μορφολογικού της συστήματος (βλ. ενδεικτικά τους Holton, Mackridge & Philippaki – Warburton, 1997). Το θέμα και η κατάληξή του δηλώνουν πολλαπλές λειτουργίες και σημασίες, ενώ η κλίση του παράγει ένα πλήθος τύπων με ποικίλες σημασίες. Αν πάρουμε, για παράδειγμα, τον ρηματικό τύπο *ανοίξαμε*, παρατηρούμε ότι το θέμα **ανοι(γσ)ξ-** μας δίνει τη σημασία και το ποιον ενέργειας που είναι συνοπτικό, το ένθημα **α** μας προσδιορίζει τον χρόνο, ενώ η κατάληξη *με* μας δίνει το πρόσωπο και τη φωνή.

Σύμφωνα με την Alexiadou (1997), η κλιτική μορφολογία του ρήματος της Ελληνικής, περιλαμβάνει τα παρακάτω μορφήματα, τα οποία απεικονίζονται στον Πίνακα 1.1.

ΠΟΙΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	+/- - συνοπτικό
ΧΡΟΝΟΣ	+/- - παρελθοντικός
ΠΡΟΣΩΠΟ	1ο, 2ο, 3ο
ΑΡΙΘΜΟΣ	ενικός/ πληθυντικός
ΦΩΝΗ	ενεργητική/ παθητική
ΕΓΚΛΙΣΗ	οριστική / υποτακτική / προστακτική

Πίνακας 1.1: Τα μορφήματα του ρήματος της Ελληνικής (Alexiadou 1997)

Για τις ανάγκες της παρούσας διατριβής θα εστιάσουμε στο μόρφημα της *Φωνής*. Με τον όρο *Φωνή* περιγράφονται οι ομάδες των μορφολογικών καταλήξεων του

ρήματος. Περαιτέρω, όμως, η Φωνή αποτελεί μια συστηματική κωδικοποίηση συντακτικών προτύπων, μέσω της ρηματικής μορφολογίας (Kulikov 2013).

Για το ρηματικό σύστημα της Ελληνικής η κατηγορία της Φωνής είναι οργανωμένη σε δυο ομάδες καταλήξεων: την κατάληξη $[-\omega]$ και την κατάληξη $[-\muαι]$, που αντιστοιχούν στην Ενεργητική και την Παθητική Φωνή. Η μορφολογική διάκριση της Φωνής, όμως, έχει μερική μόνο αντιστοιχία με τη σημασία του παραγόμενου ρηματικού τύπου τις περισσότερες φορές. Οι καταλήξεις αυτές, δηλαδή, δεν ενεργοποιούν πάντοτε συγκεκριμένους σημασιολογικούς ρόλους κατά τη γλωσσική πραγμάτωση. Η παρατήρηση αυτή καθίσταται σαφέστερη, αν αναλογιστούμε τα παραδείγματα 1.13 – 1.16.

(1.13) Ο Γιώργος τρέχει. (τρέχει → ενέργεια που πραγματώνει ο Δράστης)

(1.14) Το βούτυρο λιώνει από τη ζέστη. (λιώνει → ενέργεια που υφίσταται το Θέμα)

(1.15) Το δέντρο χτυπήθηκε από τον κεραυνό. (χτυπήθηκε → ενέργεια που υφίσταται το Θέμα)

(1.16) Η Μαρία προσευχήθηκε. (προσευχήθηκε → ενέργεια που πραγματώνει ο Δράστης)

Η αναντιστοιχία μορφής και σημασίας ενός ρήματος παραδοσιακά⁴ δομήθηκε στη διάκριση **Φωνή / Διάθεση**. Στη διεθνή βιβλιογραφία διατίθενται εξαιρετικές μελέτες που διερευνούν ενδελεχώς τη φύση της διάκρισης αυτής και συζητούν εναλλακτικούς όρους, ώστε να περιγραφεί εναργέστερα η διάσταση μορφής και σημασίας του ρήματος (Tesnière 1959, Lazard 2001, Muller 2005, μεταξύ άλλων). Για την Ελληνική, με την πλούσια και πολύσημη κλιτική της μορφολογία (βλ. Πίνακα 1.1), η μελέτη της διάκρισης μορφής/σημασίας έχει οδηγήσει τους μελετητές σε διαφορετικές

⁴Για τη διαχρονική προσέγγιση της Διάθεσης βλ. Lavidas (2007), Kulikov (2013), Kulikov and Lavidas (2017).

προσεγγίσεις, που αντανακλώνται και στη χρήση διαφορετικού όρου για την αναφορά τους στη μορφή και κυρίως στη σημασία της μορφολογικής κατάληξης.

Η Tsimpli (2006) αναλύει και περιγράφει ενδελεχώς το σύστημα της Φωνής, στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Ελληνικής ως μητρικής και ως ξένης. Ακολουθώντας τους Joseph & Filippaki – Warburton (1987), Holton, Mackridge & Philippaki – Warburton (1997) και τις προσεγγίσεις τους, υιοθετεί τη διάκριση **Φωνή/ Διάθεση**, προκειμένου να διαχωρίσει τα χαρακτηριστικά του ρηματικού μορφολογικού συστήματος από τη σημασιολογική σχέση του ρήματος με το υποκείμενό του, αντίστοιχα.

Ωστόσο, αναγνωρίζοντας ότι Φωνή και Διάθεση δεν έχουν ένα προς ένα αντιστοιχία, κινούμενη στο πλαίσιο των Sioupi (1998), Theophanoroulou - Kontou (2000) και Alexiadou & Anagnostopoulou (2004) προβαίνει σε μια κατηγοριοποίηση των ρημάτων βάσει της συντακτικής δομής στην οποία μπορούν να εμφανιστούν οι μορφολογικές τους καταλήξεις και οι οποίες παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.2.

ΦΩΝΗ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΔΟΜΗ
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενεργητική 2. Αντμεταβιβαστική
ΠΑΘΗΤΙΚΗ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παθητική 2. Αυτοπαθής 3. Αλληλοπαθής 4. Μέση 5. Αντμεταβιβαστική

Πίνακας 1.2: Αντιστοιχία μορφής – συντακτικής δομής μορφολογικής κατάληξης ρήματος κατά Tsimpli (2006)

Η πιο πρόσφατη προσέγγιση των Fotiadou and Vassiliadou (2017), κινείται στο θεωρητικό πλαίσιο του Creissels (1995) και υιοθετεί τον όρο **Φωνή (voice)** για να περιγράψει, όχι μόνο τη μορφολογία, αλλά και τη σημασία του ρηματικού κλιτικού

μορφήματος. Έτσι ο όρος **Φωνή** προτιμάται έναντι του παραδοσιακού όρου **Διάθεση** (*diathesis*), γιατί, όπως υποστηρίζουν, ο όρος Φωνή υπερβαίνει τα στενά όρια της ρηματικής μορφολογίας και παρέχει τη δυνατότητα να οριοθετεί σε γενικές γραμμές ο τρόπος με τον οποίο διευθετούνται τα ορίσματα ενός ρήματος.

Παράλληλα, θεωρούν ότι η ρηματική μορφολογία ενός ρήματος μπορεί να αξιολογηθεί με συγκεκριμένο κριτήριο (βάσει της κατάληξής του, είναι είτε ενεργητικό, είτε μη ενεργητικό), ενώ η Διάθεση δεν εμφανίζει αντιστοιχία ένα προς ένα με συγκεκριμένη ρηματική κατάληξη. Έτσι, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η Διάθεση αποτελεί μια σημασιολογική έννοια, η οποία αφορά τη σχέση μεταξύ του ρήματος και του συντακτικού του υποκειμένου.

Η Zombolou (2004) στο πλαίσιο της διδακτορικής της διατριβής περιορίζεται στα ιδιαίτερα σημασιολογικά χαρακτηριστικά της μη ενεργητικής μορφολογίας και υιοθετεί τον όρο **Ερμηνεία (reading) της μορφολογίας**, έναντι του όρου Διάθεση.

Αναδεικνύει, μάλιστα, έντεκα (11) διαφορετικές ερμηνείες (readings) της παθητικής κλιτικής μορφολογίας, οι οποίες είναι οι εξής: (1) αμιγώς παθητική, (2) αυτοπαθής, (3) αλληλοπαθής, (4) τυχαία αυτοπαθής (by accident reflexive), (5) τυχαία αλληλοπαθής (by accident reciprocal) (6) μεταβατική αυτοπαθής, (7) χαριστική, (8) αντιχαριστική, (9) αυτόματου γεγονότος, (10) ημιαποθετική και (11) αποθετική.

Στο πλαίσιο της Θεωρίας της Αποδόμησης (decomposition theory) (Dowty 1979, Bierwisch 1983, Pustejovsky 1989, Kaufmann 1995, Stechow 1995, Rappaport 1997, Wunderlich 1997), η Zombolou (2004) προβαίνει σε μια αποψιακή σημασιολογική ανάλυση (aspectual semantic analysis) του παθητικού κλιτικού μορφήματος **-μαι** της Ελληνικής, εμβαθύνοντας στην παραδοσιακή παρατήρηση για την αναντιστοιχία μορφής και σημασίας, που θεωρεί την κατάληξη αυτή απλώς πολυλειτουργική και πολύσημη.

Καταλήγει, όμως, στο συμπέρασμα ότι η μη ενεργητική μορφολογία έχει μια ενιαία λειτουργία στην Ελληνική, από την οποία απορρέουν όλες οι επιμέρους. Η λειτουργία αυτή σχετίζεται με την υποκείμενη μεταβιβαστική (causative) δομή των ρημάτων και αφορά τον ρόλο της ως τροποποιητή της μεταβιβαστικής δομής (de-causativiser).

Με άλλα λόγια, η Zombolou (2004) υποστηρίζει, εν τέλει, ότι στην Ελληνική η μη ενεργητική μορφολογία παρέχει τη δυνατότητα να μετατρέπει μια μεταβατική δομή σε αμετάβατη, μόνο με την επιλογή ενός υπογεγονότος μιας μεταβατικής δομής του τύπου [xCAUSE (BECOME (BE (y)))], ανεξάρτητα από το αν είναι η δομή αφορά επίτευγμα (achievement) του τύπου [xBECOME (BE)] ή απλό γεγονός [xBE].

Στις παραπάνω προσεγγίσεις παρατηρούμε ότι καμία θεώρηση και ανάλυση δεν είναι εφικτή, εάν δεν ληφθεί υπόψη το διεπίπεδο Σύνταξης και Σημασίας. Διαγλωσσικά, οι προσεγγίσεις που έχουν ως ερευνητικό τους πεδίο τη λεξική δομή, ερευνούν το πώς σχετίζεται η ρηματική σημασία με συγκεκριμένες συντακτικές πραγματώσεις στο πλαίσιο μιας πρότασης. Μελετητές, όπως οι vanValin (2005), Levin and Rappaport (2005), Jackendoff (2002), Davis and Koenig (2000), Pustejovsky (2013) αποπειρώνται να συνδέσουν την λεξικοσημασιολογική μορφή ενός ρήματος με τη σύνταξή του.

Προκειμένου να το πετύχουν, προσπαθούν να τυποποιήσουν δομές, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δομών αυτών, μελετώντας την επιλεκτική (selectional) συμπεριφορά των ρηματικών κατηγορημάτων, η οποία εξαρτάται από τα ορίσματα (arguments) που επιδέχεται ένα ρήμα και τα οποία τα διακρίνουμε ανάλογα με τον βαθμό που προβλέπονται από το ίδιο το Ρήμα και είναι τα ορίσματά του. Στον Pustejovsky (2013) βρίσκουμε μια σύνοψη των ιδιαιτεροτήτων που συνιστούν το οικοδόμημα ενός κατηγορήματος, αναφορικά με τη σημασία του, η οποία συνοψίζεται (χωρίς, ωστόσο, να περιορίζεται, όπως υπογραμμίζει ο ερευνητής) στα παρακάτω οκτώ (8) χαρακτηριστικά:

- α. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων ενός γεγονότος
- β. Αλλαγή οντότητας (change of being), κατάσταση, τόπου, σχέσεων
- γ. Μεταβατικότητα και είδος Δράστη
- δ. Τρόπος και μέσα μιας δραστηριότητας
- ε. Χωροχρονικοί περιορισμοί
- στ. Προθετικότητα του Δράστη
- ζ. Πληροφορίες για τη χρήση οργάνου για την επιτέλεση της δραστηριότητας
- η. Ψυχολογική κατάσταση των συμμετεχόντων

Πώς όμως τα εκάστοτε μορφολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος πυροδοτούν συγκεκριμένες γλωσσικές πραγματώσεις και μάλιστα σε γλώσσες με πλούσια κλιτική μορφολογία, όπως η Ελληνική;

Για τη διευκόλυνση της συζήτησής μας, παραθέτουμε τα παραδείγματα (1.17 – 1.19) από τον Μπαμπινιώτη (2004).

(1.17) *Η νεαρή δημοσιογράφος αποκάλυψε τη συνωμοσία.*

(1.18) Η συνωμοσία αποκαλύφθηκε από τη νεαρή δημοσιογράφο.

(1.19) Η συνωμοσία αποκαλύφθηκε.

Το Υποκείμενο στις εκδοχές του παραπάνω μηνύματος διαφοροποιείται, διαφοροποιώντας παράλληλα και την προοπτική του μηνύματος: Στο 1.67 τον συντακτικό ρόλο του Υποκειμένου καλύπτει ο θεματικός ρόλος του Δράστη (η δημοσιογράφος), ενώ στο 1.18 και το 1.19 τον καλύπτει ο θεματικός ρόλος του Δέκτη/Θέματος (η συνωμοσία). Η διαφοροποίηση συντελείται με τη σημασιολογική διαφορά που προκύπτει από τη χρήση +/- ενεργητικών τύπων του ρήματος *αποκαλύπτω*.

Η δεύτερη περίπτωση, το να είναι, δηλαδή, υποκείμενο ο δέκτης της ενέργειας, αποτέλεσε ένα πολύ γόνιμο πεδίο στη σύγχρονη γλωσσολογική έρευνα. Κι αυτό γιατί φαινομενικά το Ρήμα έχει μόνο ένα όρισμα (πρβλ. το 1.19: *Η συνωμοσία αποκαλύφθηκε*), που βρίσκεται σε συντακτική θέση Υποκειμένου, σημασιολογικά όμως η χρήση μη ενεργητικού μορφολογικού τύπου είτε αφήνει υπονοούμενο το δράστη της ενέργειας είτε (εσκεμμένα) αόρατο. Σε κάθε περίπτωση, όμως, αφήνει το Ρήμα με βασικό όρισμα το Υποκείμενό του.

Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον το φαινόμενο της διαφορετικής ερμηνείας των μορφολογικών καταλήξεων σε μια γλώσσα, με τόσο πλούσια κλιτική μορφολογία, όπως η Ελληνική. Γιατί άραγε, ενώ, για παράδειγμα, η ελληνική γλώσσα διαθέτει και ενεργητικές και μη ενεργητικές μορφολογικές καταλήξεις, προκειμένου να δηλώσει την πράξη που εκτελεί κάποιος, αλλά και την πράξη που υφίσταται (π.χ. το ρήμα *κλείνω* σχηματίζει και τον τύπο *κλείνει*, αλλά και τον τύπο *κλείνεται*), συχνά για την ενέργεια, που υφίσταται κάτι/ κάποιος, διαθέτει και την ενεργητική κατάληξη **[-ει]**, αλλά και την αντίστοιχη παθητική **[-εται]**; Πώς γίνεται να απαντώνται με την ίδια λειτουργία και τα δύο είδη καταλήξεων;

Το γιατί διαγλωσσικά κάποια ρήματα επιτρέπουν εναλλαγές μεταβατικότητας, ενώ κάποια άλλα όχι, είναι ένα από τα κομβικά ερωτήματα στον χώρο της σύγχρονης Γλωσσολογίας: Ποιος είναι ο λόγος, για παράδειγμα, που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον τύπο *άνοιξε* και για να δηλώσουμε το γεγονός/ αποτέλεσμα που προέκυψε από κάποιο (άγνωστο ή αδιάφορο) αίτιο, αλλά και την ενέργεια που πραγματώνει μια αλλαγή/ επιφέρει ένα αποτέλεσμα, αλλά δεν μπορεί να ισχύσει το ίδιο

για το ρήμα *βυθίζω* (Άραγε οι ομιλητές της Ελληνικής θα δέχονταν στη φράση *Το πλοίο βύθισε* ένα γεγονός ή θα αξιολογούσαν τη φράση ως μη αποδεκτή;).

Οι AAS (2015) δεν αποπειράονται να απαντήσουν στο ερώτημα. Αξιοποιούν, όμως, τις παρατηρήσεις τους για τα αντιμεταβιβαστικά μέσα από το πλούσιο διαγλωσσικό ερευνητικό τους έργο (AAS, 2004, 2007), όπου υποστηρίζουν ότι τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ελληνικής χωρίζονται σε δύο διακριτούς τύπους: α) Αντιμεταβιβαστικά με ενεργητική μορφολογία (κυρίως επιθετογενή) και β) Αντιμεταβιβαστικά με μη ενεργητική μορφολογία. Οι δύο αυτοί τύποι υποδιαιρούνται αντίστοιχα σε δύο διαφορετικές ομάδες, όπως βλέπουμε στον Πίνακα 1.3.

ΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ			
ενεργητική μορφολογία		μη ενεργητική μορφολογία	
A. Τα αντίστοιχα παθητικά τους σχηματίζονται με μη ενεργητική μορφολογία και επιτρέπουν μόνο από – ΠΦ ποιητικού αιτίου (<i>agentaro – phrase</i>) ή οργάνου, αλλά όχι απλού αιτίου	B. Δεν σχηματίζουν παθητικούς τύπους	A. Σχηματίζουν μόνο αντιμεταβιβαστικούς τύπους	B. Σχηματίζουν αμφίσημους τύπους (οι οποίοι είναι και παθητικοί, αλλά και αντιμεταβιβαστικοί)
<i>Τα μαλλιά μου στέγνωσαν.</i> (αντιμεταβιβαστικό) ⁵ <i>Τα μαλλιά μου στεγνώθηκαν από την κομμώτρια.</i> (παθητικό)	<i>*Το βάζο σπάστηκε.</i> <i>Το βάζο έσπασε.</i> (αντιμεταβιβαστικό)	<i>Η σούπα κάηκε.</i> (* <i>Η σούπα κάηκε από τον Γιάννη</i>)	<i>Το χειρόγραφο καταστράφηκε.</i> (από τον Γιάννη = παθητικό) (με / από τη φωτιά= αντιμεταβιβαστικό)

Πίνακας 1.3: Σύνοψη των μορφολογικών χαρακτηριστικών των αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής κατά Alexiadou and Anagnostopoulou (2004, 2007)

⁵Τα παραδείγματα από τις Alexiadou and Anagnostopoulou (2007)

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω παρατηρήσεις στο πλαίσιο της ανάλυσής τους για τη φύση του εξωτερικού ορίσματος στις εναλλαγές μεταβατικότητας, οι AAS (2015) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι **τα αντιμεταβιβαστικά στην Ελληνική χωρίζονται σε τρεις μεγάλες ομάδες, ανάλογα με τη δυνατότητα η (ενεργητική ή μη μορφολογική) σήμανση να αποκτήσει - εκτός από ενεργητική ή παθητική - και αντιμεταβιβαστική χρήση.**

Η **Ομάδα Α**, περιλαμβάνει τα ρήματα εκείνα, στα οποία οι αντιμεταβιβαστικοί τύποι μορφολογικά αποδίδονται μόνο με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση. Αυτό σημαίνει ότι η ενεργητική μορφολογική σήμανση επιδέχεται αποκλειστικά ενεργητική ερμηνεία και ότι μόνο η μη ενεργητική μορφολογία μπορεί εναλλακτικά να ερμηνευθεί αντιμεταβιβαστικά. Ας δούμε ενδεικτικά το ρήμα *εξαφανίζω* στα παραδείγματα 1.20 – 1.23.

(1.20) *Ο μάγος εξαφάνισε τον λαγό. (ενεργητική μορφολογία → ενεργητική ερμηνεία)*

(1.21) *Ο λαγός εξαφανίστηκε από τον μάγο. (μη – ενεργητική μορφολογία → παθητική ερμηνεία)*

(1.22) *Ο λαγός εξαφανίστηκε. (μη – ενεργητική μορφολογία → αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)*

(1.23) **Ο λαγός εξαφάνισε. (ενεργητική μορφολογία → δεν μπορεί να ερμηνευθεί αντιμεταβιβαστικά).*

Αντίθετα, η **Ομάδα Β**, περιλαμβάνει ρήματα, τα οποία δύνανται να σχηματίσουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους κατά κύριο λόγο με ενεργητική μορφολογική σήμανση, ενώ ο σχηματισμός αντιμεταβιβαστικών τύπων με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση μοιάζει λιγότερο πιθανός, αν αναλογιστούμε τα παραδείγματα 1.24 – 1.77.

(1.24) *Ο Γιάννης έκλεισε την πόρτα. (ενεργητική μορφολογία → ενεργητική ερμηνεία).*

(1.25) (??) *Η πόρτα κλείστηκε από τον Γιάννη. (μη – ενεργητική μορφολογία → παθητική ερμηνεία;;)*

(1.26) (??) *Η πόρτα κλείστηκε. (μη – ενεργητική μορφολογία → αντιμεταβιβαστική ερμηνεία ;;;)*

(1.27) *Η πόρτα έκλεισε. (ενεργητική μορφολογία → αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)*

Στην ομάδα αυτή κατηγοριοποιούνται επίσης και επιθετογενή ρήματα, όπως το *ασπρίζω* (*άσπρος*) και το *πλαταίνω* (*πλατύς*).

Τέλος, όσα ρήματα ανήκουν στην **Ομάδα Γ** σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους, κατά κύριο λόγο, με ενεργητική μορφολογική σήμανση, συχνά, όμως, υπάρχει η δυνατότητα ο αντιμεταβιβαστικός τύπος να σχηματιστεί με τη χρήση μη – ενεργητικής μορφολογικής σήμανσης, όπως στα παραδείγματα 1.28 – 1.31.

(1.28) *Ο Πέτρος ζέστανε το νερό. (ενεργητική μορφολογία → ενεργητική ερμηνεία)*

(1.29) (??) *Το νερό ζεστάθηκε από τον Πέτρο. (μη – ενεργητική μορφολογία → παθητική ερμηνεία;;)*

(1.30) *Το νερό ζεστάθηκε. (μη – ενεργητική μορφολογία → αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)*

(1.31) *Το νερό ζέστανε. (ενεργητική μορφολογία → αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)*

Στο πλαίσιο της θεωρίας τους για την Πλεοναστική Φωνή (Expletive voice)(βλ. παρακάτω υποενότητα 1.3.1) υποθέτουν ότι σε μια δεδομένη γλώσσα το χαρακτηριστικό που καθορίζει την παρουσία της μορφολογικής σήμανσης ενός συγκεκριμένου αντιμεταβιβαστικού ρήματος είναι λεξικό, δηλαδή, ιδιοσυγκρασιακό

και επομένως αποθηκευμένο στο νοητικό λεξικό (mentally stored). Στις Ρωμανικές και Γερμανικές γλώσσες η μορφολογία αυτή είναι η αυτοπαθής μορφολογία με τη χρήση κλιτικών, ενώ στην Ελληνική η μη ενεργητική μορφολογία. Επίσης δεν είναι δεδομένο εάν σε όλες τις περιπτώσεις τα επιθετογενή ρήματα σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους, κατά το πρότυπο της Ομάδας Β.

Οι AAS (2015), ακολουθώντας τη συλλογιστική του Embick (1998), που υποστηρίζει ότι στην Ελληνική η σημασιολογική διαφορά των αντιμεταβιβαστικών με μορφολογική σήμανση από τους αντίστοιχους παθητικούς τύπους έγκειται στην παρουσία/ απουσία ενός χαρακτηριστικού στον θεματικό ρόλο του Δράστη, που στην περίπτωση των παθητικών και των αυτοπαθών δομών υπάρχει, θεωρούν ότι στην Ελληνική η μη ενεργητική μορφολογία προσδιορίζει μια κεφαλή Φωνής, εάν δεν υπάρχει προσδιοριστής. Με άλλα λόγια, το κοινό χαρακτηριστικό παθητικών και αντιμεταβιβαστικών με μορφολογική σήμανση σε γλώσσες, όπως η Ελληνική, είναι η απουσία προβολής εξωτερικού ορίσματος στη Σύνταξη, στον Χαρακτηριστή, Φωνή Φ (Spec, Voice P).

Η σημασιολογική διαφορά μεταξύ παθητικών και αντιμεταβιβαστικών σχετίζεται με τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά και τις σημασιολογικές ιδιότητες της Φωνής. Στην περίπτωση των παθητικών η Φωνή εισάγει ένα υπαρξιακά δεσμευμένο όρισμα, όπως επίσης κι ένα θεματικό χαρακτηριστικό για το όρισμα αυτό, ενώ στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών η Φωνή είναι σημασιολογικά αδρανής/ πλεοναστική. Έτσι, διαχωρίζουν τη σημασιολογία της Φωνής από τη μορφολογική της έκφραση.

Για τη μορφολογική πραγμάτωση της Φωνής, το γεγονός ότι δεν προβάλλεται το εξωτερικό όρισμα ως προσδιοριστής, είναι μια αναγκαία και επαρκής συνθήκη για την παραγωγή μιας μη ενεργητικής μορφής, ανεξάρτητα από το αν η Φωνή έχει σημασιολογικά χαρακτηριστικά ή όχι.

Μια επιπλέον παλαιότερη παρατήρηση των Alexiadou and Anagnostopoulou (1999, 2004) ήταν ότι ο ενεργητικός τύπος δηλώνει μερική μεταβολή, ενώ ο μη ενεργητικός τύπος καθολική μεταβολή.

Το συμπέρασμα αυτό διερευνήθηκε περαιτέρω από τη Mavromanolaki (2002), η οποία έδειξε ότι τα ρήματα της Ομάδας Γ διαφοροποιούνται αναφορικά με τον τρόπο, με τον οποίο διαχειρίζονται τη διαβάθμιση της μεταβολής (progressive). Οι μη ενεργητικές μορφές την επιτρέπουν, ενώ οι ενεργητικές όχι. Αν η διαβάθμιση αποτελεί κριτήριο προκειμένου ένα κατηγορημα να θεωρηθεί επίτευξη, τότε, καταλήγει η Mavromanolaki (2002) ότι η ενεργητική ποικιλία των ρημάτων της Ομάδας Γ εκφράζει

μια επίτευξη. Με αυτόν τον τρόπο, μπορεί ενδεχομένως να αιτιολογηθεί το γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις τα ρήματα της Ομάδας Α συμπεριφέρονται, όπως τα ρήματα της Ομάδας Γ, όταν οι αντιμεταβιβαστικοί τους τύποι είναι μη ενεργητικοί. Ας δούμε τα παραδείγματα 1.32 και 1.33 για τα ρήματα της Ομάδας Γ *ζεσταίνω*.

(1.32) *Το νερό ζέστανε. (μερική μεταβολή = δεν σημαίνει ότι έφτασε απαραίτητα στην επιθυμητή θερμοκρασία, αλλά ότι βρίσκεται σε διαδικασία ζέσης)*

(1.33) *Το νερό ζεστάθηκε. (καθολική μεταβολή, στη λογική του μη αναστρέψιμου κομματιάστηκε της Ομάδας Α)*

Υπάρχουν όμως και έρευνες (Zombolou 2004, Alexiadou 2010), οι οποίες θεωρούν ότι η παρουσία της μη ενεργητικής μορφολογίας σηματοδοτεί την ύπαρξη κάποιου Δράστη ή ενός Αιτίου στο συγκεκριμένο (context).

Στον αντίποδα, όπως έδειξαν οι Alexiadou & Anagnostopoulou (2013), οι αντιμεταβιβαστικοί τύποι των ρημάτων της Ομάδας Β εμπεριέχουν στη σημασία τους καθολική μεταβολή, παρόμοια με αυτήν που υποδηλώνουν τα ρήματα της Ομάδας Α, αντίθετα με όσα περιγράφονται, για την ενεργητική μορφή των αντιμεταβιβαστικών τύπων της Ομάδας Γ.

Στην περίπτωση ρημάτων, όπως το ρήμα *καθαρίζω*, έχουμε στην πραγματικότητα μια ιδιόμορφη πολυσημία: είναι ρήματα που δηλώνουν *μεταβολή κατάστασης*, όταν η σημασία τους περιλαμβάνει αιτιακή εναλλαγή (causative alternation), αλλά μπορούν να ενταχθούν και στην κατηγορία των *ρημάτων τρόπου* (manner verbs), όταν απλώς δηλώνουν μια ενέργεια. Ως εκ τούτου, οι Alexiadou & Anagnostopoulou (2013) συμπεραίνουν πως η διάκριση μερικής/ καθολικής μεταβολής στην περίπτωση των ρημάτων που δηλώνουν μεταβολή κατάστασης δεν είναι επαρκές κριτήριο για να προσδιοριστούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των αντιμεταβιβαστικών τύπων για τα ρήματα των ομάδων Α και Β.

Η τελευταία παρατήρηση είναι κρίσιμη για την παρούσα έρευνα, γιατί στην πραγματικότητα αποτελεί τον πυρήνα των ερευνητικών ερωτημάτων μας. Κι αυτό, γιατί η πολυσημία των ρηματικών μορφολογικών καταλήξεων είναι αυτή που θα αξιοποιηθεί, προκειμένου να διερευνήσουμε ποιες αντιμεταβιβαστικές

δομές είναι περισσότερο αποδεκτές από τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής, συγκριτικά με τις αντίστοιχες ενεργητικές (μεταβιβαστικές) και παθητικές.

Στον Πίνακα 1.4 παρουσιάζονται οι τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής των AAS (2015), με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μορφολογικής σήμανσης που απαιτείται για να δημιουργηθεί ο αντιμεταβιβαστικός τύπος, καθώς και τα οκτώ ανά ομάδα ρήματα, που δίνουν ενδεικτικά.

ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
αντιμεταβιβαστικοί τύποι μόνο με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση	αντιμεταβιβαστικοί τύποι, χωρίς απαραίτητη μη ενεργητική μορφολογική σήμανση/ επιθετογενή ρήματα με μη ενεργητική μορφολογία	αντιμεταβιβαστικοί τύποι με προαιρετική μη ενεργητική μορφολογική σήμανση
κομματιάζω	ασπρίζω	ζαρώνω
μειώνω	κοκκινίζω	τσαλακώνω
εξαφανίζω	βουλιάζω	ζεσταίνω
βελτιώνω	καθαρίζω	σκίζω
διπλασιάζω	στρογγυλεύω	ερημώνω
διαδίδω	κλείνω	μαδάω
συγκεντρώνω	ανοίγω	λερώνω
βυθίζω	πλαταίνω	γκρεμίζω

Πίνακας 1.4: Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Νέας Ελληνικής κατά AAS (2015)

1.3. Θεωρητικές Προσεγγίσεις/ Ερμηνείες της Αντιμεταβατικότητας

Τα βασικά ερωτήματα, που διατυπώνει η έρευνα, σχετικά με τα χαρακτηριστικά των ρημάτων που συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβατικότητας, αφορούν τη σχέση Λεξικού και Σύνταξης, καθώς και την παράσταση των χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τις εναλλαγές μεταβατικότητας. Οι απαντήσεις διατυπώνονται κυρίως στο θεωρητικό πλαίσιο δύο βασικών προσεγγίσεων⁶: α) των *μοντέλων προβολής* (projectionist model) και β) των *μοντέλων δομής* (constructional model).

Τα *μοντέλα προβολής* (L&RH 1995, 1999, Chierchia 1989, 2004, Reinhart 1997, 2003), θεωρούν ότι η παραγωγή των αντιμεταβιβαστικών τύπων λαμβάνει χώρα στο Λεξικό και προβάλλεται στη Σύνταξη, ενώ τα *μοντέλα δομής* υποθέτουν ότι οι τύποι αυτοί παράγονται στη Σύνταξη, όπου τα κατηγορικά χαρακτηριστικά, κωδικοποιημένα σε λειτουργικές κεφαλές (Alexiadou & Anagnostopoulou 2004, Kalluli 2006 a,b) ή λειτουργικές κατηγορίες (Borer 2004, 2005, Van Hout 2004) πυροδοτούν την παραγωγή των τύπων.

1.3.1. Το διεπίπεδο Λεξικού και Σύνταξης

Στο πλαίσιο των μοντέλων προβολής, υποστηρίζεται ότι υφίσταται παραγωγική σχέση μεταξύ αιτιακής και αντιμεταβιβαστικής ποικιλίας, η οποία προκύπτει είτε μέσω *αιτιοποίησης (causativisation)* (Lakoff 1968, 1970, Dowty 1979, Williams 1981, Brousseau and Ritter 1991, Pesetsky 1995 μεταξύ άλλων), είτε μέσω *αντιμεταβιβαστικοποίησης (anticausativisation)* (Levin and Rappaport Hovav, 1995, 1995, Reinhart,2003).

Σύμφωνα με τη θεώρηση της *αιτιοποίησης* τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα δεν διαθέτουν υπονοούμενο εξωτερικό όρισμα (implicit external argument), επειδή κατά βάση αποτελούνται από ένα συστατικό (monadic). Η αιτιακή εναλλαγή παράγεται από την αντιμεταβιβαστική εναλλαγή, μέσω της αιτιοποίησης, όπως στο παράδειγμα 1.34 από τον Dowty (1979, υποενότητα 4.3 από AAS, 2015):

(1.34) *a. break incho (σπάω αντιμεταβιβαστικό): λx [Become BROKEN (x)]*

β. break caus (σπάω αιτιακό): λyλx [ΞP [P (x) Cause Become BROKEN (y)]]

⁶Για επισκόπηση των μοντέλων βλ. Fotiadou (2010), Fotiadou and Vasiliadou (2017).

Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, δηλαδή, περιλαμβάνουν α) ένα κατηγορημα που δηλώνει αποτέλεσμα, το οποίο επιδρά πάνω στο Θέμα και β) ένα κατηγορημα του τύπου «ΓΙΝΕΤΑΙ», που λαμβάνει ως όρισμά του μια προκύπτουσα/ τελική κατάσταση. Από την άλλη, θεωρεί ότι τα αιτιακά ρήματα διαθέτουν επιπλέον ένα κατηγορημα του τύπου «ΑΙΤΙΟ», το οποίο α) λαμβάνει το κατηγορημα του τύπου «ΓΙΝΕΤΑΙ» ως ένα όρισμα και β) εισάγει και ένα όρισμα αιτίου (causer argument).

Από την άλλη η θεώρηση της *αντιμεταβιβαστικοποίησης (anticausativisation)* υποστηρίζει ότι τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα είναι εγγενώς σύνθετα (dyadic) κατηγορήματα, τα οποία δεν διαθέτουν υπονοούμενο εξωτερικό όρισμα, λόγω μιας λεξικής διαδικασίας *αντιμεταβιβαστικοποίησης (anticausativisation)*, που δημιουργεί μια αμετάβλητη (λεξική) είσοδο από την αντίστοιχη μεταβατική.

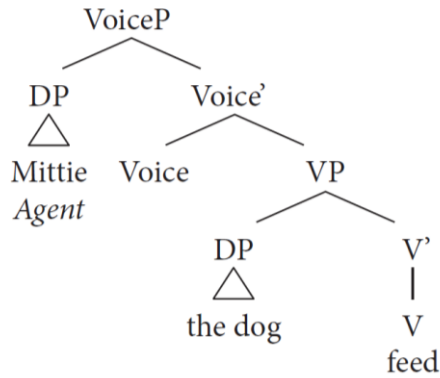
Αντίθετα οι προσεγγίσεις των μοντέλων δομής συζητούν τη σχέση αιτιακών και αντιμεταβιβαστικών ρημάτων αναφορικά με την ορισματική δομή τους και υποστηρίζουν ότι υπάρχει μια θεμελιώδης ασυμμετρία, ανάμεσα στο εξωτερικό και το εσωτερικό όρισμα των ρημάτων που συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβατικότητας.

Ο Marantz (1984) υποστηρίζει ότι το εξωτερικό όρισμα δεν είναι απλώς ένα όρισμα του ρήματος, αλλά του συνδυασμού Ρήμα + Αντικείμενο. Θεωρεί, δηλαδή, ότι σε πολλές περιπτώσεις ένα συγκεκριμένο είδος εσωτερικού ορίσματος σε συνδυασμό με το ρήμα πυροδοτεί μια συγκεκριμένη ερμηνεία του εξωτερικού ορίσματος (πρβλ. τις χρήσεις *throw a party, throw a fit, take a bus to New York, take a nap*, της Αγγλικής, από τους AAS 2015: 5).

Η Grimshaw (1990) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το εξωτερικό όρισμα είναι το κατεξοχήν όρισμα σε ό, τι αφορά τόσο τη θεματική όσο και την αποψιακή του ιεραρχία.

Η Kratzer (1996), αξιοποιώντας τις παραπάνω θεωρήσεις, υποστηρίζει ότι τα εξωτερικά ορίσματα δεν αποτελούν πραγματικά ορίσματα του ρήματος, αλλά εισάγονται από μια λειτουργική κεφαλή, η οποία είναι η κεφαλή της Φωνής (Voicehead). Επομένως, εφόσον το όρισμα του Δράστη δεν αποτελεί όρισμα του Ρήματος, θα πρέπει να προστεθεί μέσω μιας δευτερεύουσας δήλωσης, όπως αυτή στο παράδειγμα 1.35.

(1.35) *Mittie fed the dog.*

Στο πλαίσιο της θεωρίας του Davidson⁷, θα υποστηρίξει βάσει των παραπάνω ότι **όλα τα εξωτερικά ορίσματα εισάγονται στη Σύνταξη**. Στο (1.35) το ρήμα *feed* (ταΐζω), το οποίο αποτελεί ένα δισθενές κατηγορημα (two place predicate), διαθέτει ένασωτερικό (inner) όρισμα, το οποίο είναι το όρισμα του θέματος, που δηλώνει ποιος ταΐζεται.

Έτσι, ακολουθώντας τους Johnson (1991) και Bowers (1993), θα υποστηρίξει ότι τα εξωτερικά ορίσματα παράγονται στη βάση, στον Χαρ, Φωνή (Spec, VoiceP). Από την άλλη, τα άμεσα αντικείμενα είναι ορίσματα της Φωνής (V) και επομένως παράγονται στον Χαρ, ΡΦ. Προς επίρρωση δε της θέσης της, ότι τα εξωτερικά ορίσματα ενός

⁷ Σύμφωνα με τον Davidson (1967), μια πρόταση, όπως η παρακάτω αποτελεί μια δήλωση για ένα γεγονός, το οποίο είναι η αγορά ενός ζευγαριού παντοφλών από εμάς, και το οποίο έλαβε χώρα στο Μαρακές:

We purchased those slippers in Marrakesh. (Αγοράσαμε παντόφλες στο Μαρακές)

Η λογική του αναπαράσταση θα είναι η εξής:

[e[purchase(those slippers)(we)(e) & in(Marrakesh)(e)].

Στο παραπάνω παράδειγμα το «αγοράζω» είναι ένα τρισθενές κατηγορημα. Πέρα από το γεγονотικό όρισμα, διαθέτει κι ένα όρισμα, το οποίο δηλώνει τον δράστη, καθώς και άλλο ένα που δηλώνει τι αγοράστηκε, το «θέμα» ή το «αντικείμενο» της αγοράς. Αυτό σημαίνει ότι το Υποκείμενο και το άμεσο Αντικείμενο στο συμφωνούν με τα ορίσματα του βασικού κατηγορήματος στη λογική του αναπαράσταση 1.36', ενώ το τοπικό όρισμα «Μαρακές» εισάγεται μέσω ενός δευτερεύοντος κατηγορήματος, την πρόθεση «σε/ στο».

ρήματος δεν συνιστούν πραγματικά ορίσματα, παραθέτει τα παραδείγματα 1.36 και 1.37.

(1.36) *The climbers are secured with a rope. (Οι ορειβάτες ασφαρίζονται με σχοινί)*

(1.37) *The climbers are being secured with a rope. (Οι ορειβάτες είναι ασφαλείς με σχοινί)*

Στο παράδειγμα 1.37 το επιθετογενές παθητικό (adjectival passive) οδηγεί μάλλον στην ερμηνεία *ασφάλισαν τους εαυτούς τους*, ενώ στο δεύτερο, το ρηματικό παθητικό (verbal passive) ότι *κάποιος άλλος ασφάλισε τους αναρριχητές*. Αυτή η διαφορά την οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το εξωτερικό όρισμα εισάγεται από τη Φωνή. Όταν τα εξωτερικά ορίσματα μοιάζουν να εξαφανίζονται παντελώς σε μια ρηματική εναλλαγή, αυτό συμβαίνει επειδή απλώς δεν είναι παρόντα σε αυτό το επίπεδο της Σύνταξης. Με άλλα λόγια, η λειτουργική δομή που τα εισάγει δεν έχει ακόμα προβληθεί.

Οι Alexiadou et al. (2006, 2008, 2015) έχοντας ως βάση την Kratzer (1996) και στο θεωρητικό πλαίσιο της Κατανεμημένης Μορφολογίας (Distributed Morphology) διαπιστώνουν ότι μπορεί μεν τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα να μην διαθέτουν δράστη, διαθέτουν, ωστόσο, ένα συστατικό **ΑΙΤΙΟΥ**. Επομένως, τα αιτιακά και τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα δεν διαφέρουν ως προς την πολυπλοκότητα του γεγονότος (event complexity) ή την αποδόμηση του γεγονότος (event decomposition), αλλά ως προς την παρουσία/ απουσία ενός στρώματος (layer) που εισάγει το εξωτερικό όρισμα. Το στρώμα αυτό είναι η Φράση Φωνής (VoiceP).

Ως προς τα σημασιολογικά τους χαρακτηριστικά θεωρούν ότι τα ρήματα *μεταβολής κατάστασης* διαγλωσσικά έχουν σύνθετη γεγονοτική δομή (AAS 2015): *Η δομή τους περιλαμβάνει ένα κατηγορήμα, το οποίο δηλώνει αποτέλεσμα (stative result predicate) και ένα ή περισσότερα γεγονοτικά κατηγορήματα (eventive predicates)*, σύμφωνα με το παρακάτω πρότυπο:

a. [BECOME [y <STATE>]] [stative result predicate]   b. [x CAUSE [BECOME [y <STATE>]]] [eventive predicates]

Με άλλα λόγια, οι AAS (2015) υποστηρίζουν ότι η *αιτιακή ρηματική εναλλαγή* (causative alternation) είναι στην πραγματικότητα *εναλλαγή φωνής* (voice alternation) και πάντα υφίσταται κάποιο αίτιο είτε εκφράζεται, είτε όχι. Το αν υπάρχει Υποκείμενο ή όχι εξαρτάται από το αν υπάρχει στη δομή Φωνή και τι είδους Φωνή υπάρχει. Στην περίπτωση, μάλιστα, αντιμεταβιβαστικών δομών σε γλώσσες, όπως η Ελληνική, διαπιστώνουν ότι εντοπίζεται ένα επιπλέον επίπεδο Φωνής, το οποίο, όμως, παραμένει σημασιολογικά αδρανές. Πρόκειται, όπως την ονομάζουν, για την *Πλεοναστική Φωνή* (*expletive voice*).

Η *Πλεοναστική Φωνή* δεν παρέχει στη ρηματική φράση κάποια περαιτέρω πληροφορία για τη σημασία, με την οποία συνδυάζεται. Ως εκ τούτου, διαφοροποιείται από την *θεματική Φωνή* (*thematic voice*), η οποία εισάγει μια ποικιλία εξωτερικού ορίσματος για το γεγονός που εκφράζεται από τη ρηματική φράση, μαζί με μια οδηγία θεματικής ερμηνείας, αυτής της ποικιλίας εξωτερικού ορίσματος, ως δράστη, αίτιο ή κτήτορα.

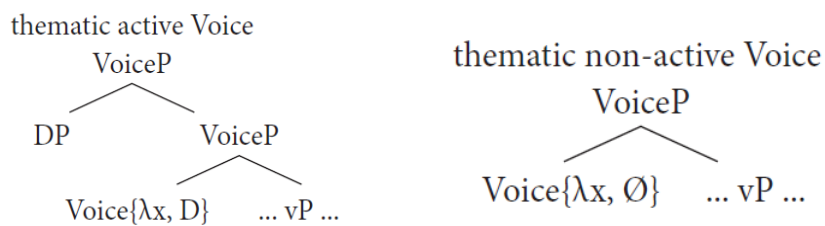
Και οι δυο τύποι Φωνής μπορούν να παρουσιαστούν είτε με, είτε χωρίς προσδιοριστή και να κατηγοριοποιηθούν ως συντακτικά ενεργητικές ή μη ενεργητικές. Εάν η θεματική Φωνή προβάλλει έναν Χαρακτηριστή, απαιτείται ένα κανονικό (canonical) εξωτερικό όρισμα στην ΠροσδΦ (DP). Εάν δεν διαθέτει Χαρακτηριστή, το εξωτερικό όρισμα παραμένει υπονοούμενο.

Στην Ελληνική, η *πλεοναστική Φωνή* δεν διαθέτει Χαρακτηριστή και εκφράζεται με μη ενεργητική μορφολογία, λόγω του παρακάτω κανόνα διαμόρφωσης (spell out rule):

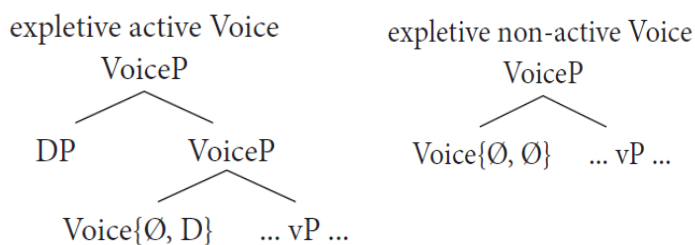
Voice ->Voice [NonAct]/ ___No DP specifier
--

(από AAS 2015:102)

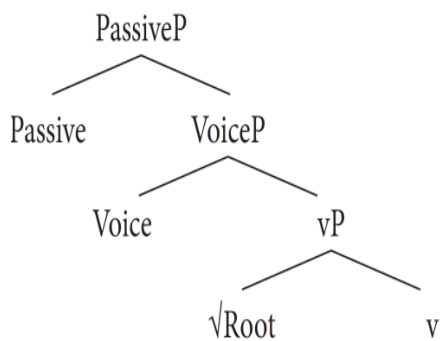
Έτσι, σε επίπεδο ορισματικής δομής ακολουθώντας τον Schaeffer (2008b) και τη διαγλωσσική του έρευνα για την Αγγλική, τις Ρωμανικές γλώσσες και την Αλβανική, καταλήγουν στα παρακάτω διαγράμματα:

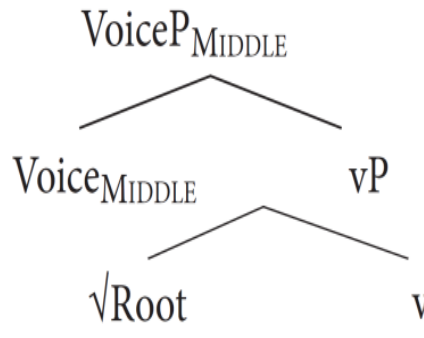
Διάγραμμα 1.1: Θεματική ενεργητική και μη ενεργητική Φωνή (από AAS 2015:102)

Διάγραμμα 1.2: Πλεοναστική ενεργητική και μη ενεργητική Φωνή (από AAS 2015:102)

Διάγραμμα 1.3: Παθητική Φωνή για γλώσσες όπως η Αγγλική (από AAS 2015:102)

Διάγραμμα 1.4: Μέση Φωνή με παθητική λειτουργίαγια γλώσσες όπως η Ελληνική, με το vP να αναπαριστά την Πλεοναστική Φωνή (από AAS 2015:102)

Ακολουθώντας τον Haspelmath (1993, 2005) και τον Schaeffer (2008b), συμφωνούν ότι τόσο τα αντιμεταβιβαστικά που διαθέτουν μορφολογική σήμανση, όσο και αυτά που δεν διαθέτουν, δεν παρουσιάζουν μεταξύ τους θεμελιώδεις διαφορές.

Οι AAS (2015) θα υποστηρίξουν ότι η ρηματική κατηγορία των εναλλαγών μεταβατικότητας μπορεί να περιλαμβάνει μόνο κατηγορήματα τα οποία επιδέχονται ως εξωτερικά τους ορίσματα τόσο δράστες, όσο και αίτια.

Τα παραδείγματα που παραθέτουν είναι από τις L&RH (1995) και αφορούν τα κατηγορήματα *κόβω* (μη εναλλασσόμενο) και *σπάω* (εναλλασσόμενο). Συγκεκριμένα, το κατηγορήμα *cut* (*κόβω*) δεν επιδέχεται ως εξωτερικό όρισμα Αίτιο (causer), παρόλο που μπορεί να δεχθεί δράστη ή όργανο, σε αντίθεση με το (*break*) *σπάω*, το οποίο εκτός από δράστη και όργανο επιδέχεται και αίτιο.⁸

Οριοθετώντας το περιεχόμενο της έννοιας *αίτιο* καταλήγουν ότι είναι μια έννοια εγγενώς συνδεδεμένη με το ίδιο το γεγονός (παραπέμπουν στους Alexiadou and

⁸Τα αυθεντικά παραδείγματα των L&RH(1995):

- cut** (**κόβω**): a. The baker / the knife cut the bread. (*Ο φούρναρης/ Το μαχαίρι έκοψε το ψωμί.*)
 b. *The lightning cut the clothesline. (*(? για την Ελληνική) *Ο κεραυνός έκοψε το σκοινί της μπουγάδας*)
 c. *The bread cut. (**Το ψωμί έκοψε*)
- break** (**σπάω**): a. The vandals / the rocks / the storm broke the window. (*Οι βάνδαλοι/ οι πέτρες/ η καταιγίδα έσπασε το παράθυρο.*)
 b. The window broke. (*Το παράθυρο έσπασε*)

Schaeffer 2006, Schaeffer 2012a) και ως εκ τούτου μπορεί να τροποποιήσει το αιτιακό ρηματικό υπο – γεγονός (causative verbal sub – event). Με άλλα λόγια, εάν δεν υπάρχει αίτιο δεν υπάρχει και γεγονός ή με τα λόγια της Pyllkkänen (2008: 93)

Ένας αίτιος δεν κατονομάζει έναν συμμετέχοντα του αιτιακού γεγονότος, αλλά μάλλον κατονομάζει το ίδιο το αιτιακό γεγονός (A causer “does not name a participant of the causing event, but rather names the causing event itself.”)

Συνοψίζοντας, στον Πίνακα 1.5 βλέπουμε τις δυο διαφορετικές προσεγγίσεις, με ενδεικτικό παράδειγμα τη γεγονοτική δομή του ρήματος *ανοίγω* (*open*):

	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	ΘΕΩΡΗΣΗ AAS (2015)
ΑΙΤΙΑΚΑ	[x CAUSE [BECOME [y <open>]]]	[v-CAUSE [the door √OPEN]]
ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΑ	[BECOME [y<open>]]	[John Voice[v- CAUSE [the door √OPEN]]]

Πίνακας 1.5: Σύγκριση θεώρησης της γεγονοτικής δομής των αντιμεταβιβαστικών

1.3.2. Ποια ρήματα συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβατικότητας και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;

Ο **Haspelmath (1993)** αξιοποιεί ως κριτήριο για το ποια ρήματα συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβατικότητας το εννοιολογικό κριτήριο του *κατά πόσο ένα γεγονός είναι αυθόρμητο* (*spontaneous*). Αναφέρει χαρακτηριστικά:

“Events can be arranged on a scale in the order of decreasing likelihood of spontaneous occurrence (as conceptualized by the speaker).”

(“Τα γεγονότα μπορούν να ταξινομηθούν σε μια κλίμακα που αναπαριστά τη φθίνουσα πιθανότητα αυθόρμητης εμφάνισης (όπως το έχει συλλάβει ο ομιλητής).”

(από AAS 2015:114)

Από τη δική του διαγλωσσική έρευνα σε γλώσσες που διαθέτουν αντιμεταβιβαστικά ρήματα τόσο με, όσο και χωρίς μορφολογική σήμανση, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι γλώσσες αυτές δεν αντιμετωπίζουν όλα τα ρήματα μεσαίου αυθορητισμού (medium spontaneity) ως εννοιολογικά όμοια, ακόμα κι αν εναλλάσσονται. Η διάκριση, δηλαδή, μεταξύ αντιμεταβιβαστικών με και χωρίς μορφολογική σήμανση είναι εξαιρετικά ιδιοσυστασιακή σε κάθε γλώσσα και έτσι ποτέ δεν θα συναντήσουμε απολύτως όμοιες τάσεις διαγλωσσικά. Το μόνο – ίσως – κριτήριο είναι το ποια γεγονότα έχουν την πιθανότητα να συμβούν αυθόρμητα και ποια όχι.

A factor favoring the anticausative expression type [i.e. the morphologically marked one] is the probability of **an outside force** bringing about the event. (Ενας παράγοντας που ευνοεί τον τύπο της αντιμεταβιβαστικής έκφρασης [δηλ. της μορφολογικά μαρκαρισμένης] είναι η πιθανότητα ύπαρξης μιας **εξωτερικής δύναμης**⁹ που επιφέρει το γεγονός.

(από AAS 2015:115)

Ο Haspelmath (2016:34) εξελίσσοντας την ιδέα του αυθορητισμού ως βασικού εννοιολογικού κριτηρίου, που αποτελεί και κριτήριο για το ποια ρήματα υπόκεινται στην υποστηρίξει ότι μεταβιβαστικές και οι αντιμεταβιβαστικές μορφές, με τις οποίες μπορεί να εμφανιστεί ένα ρήμα, ακολουθούν μια κανονικότητα, σύμφωνα με μία **κλίμακα αυθορητισμού** (“spontaneity scale”), η οποία αναπαρίσταται ως εξής:

⁹Με αφορμή την παραπάνω αναφορά στην εξωτερική δύναμη που επηρεάζει ένα γεγονός, να υπογραμμίσουμε ότι υφίσταται σημαντική διαφορά ανάμεσα στο θεματικό ρόλο του Αιτίου και σε αυτόν του Δράστη. Γι αυτό και μια σημαντική διάκριση στη μελέτη των αντιμεταβιβαστικών δομών είναι αυτή που αφορά το **εξωτερικό όρισμα Δράστη και Αιτίου**.

←— περισσότερο αιτιακά περισσότερο αντιμεταβιβαστικά —→				
μεταβατικό transitive	ανεργαστικό unergative	αυτόματο automatic	δαπανηρό costly	με δράστη agentful
cut κόβω	talk μιλώ	freeze παγώνω (αμετβ.)	break σπάω(αμετβ.)	be cut' κόβομαι

Η βασική γενίκευση, στην οποία προβαίνει είναι ότι *όταν η σημασία του αμετάβατου ρήματος βρίσκεται στην αριστερή πλευρά της κλίμακας είναι πιο πιθανό να σχηματίσει αιτιακούς τύπους, ενώ όταν η σημασία του αμετάβατου ρήματος βρίσκεται πιο κοντά στη δεξιά πλευρά της κλίμακας είναι πιο πιθανή η αντιμεταβιβαστική κωδικοποίηση*. Πρωτοτυπικά (basic) ρήματα με μεταβατική ή αμετάβατη σημασία είναι πιο πιθανό να εμφανιστούν στο μέσο της κλίμακας.

Ο Haspelmath (2016) θα προσπαθήσει να αποδείξει την ιδέα του ότι η κλίμακα αυθορμητισμού, την οποία προτείνει, επιτρέπει ακριβείς προβλέψεις σχετικά με τους τύπους των ρηματικών μορφών που χρησιμοποιούν όλες οι γλώσσες του κόσμου, προκειμένου να εκφράσουν ρηματικά ζεύγη με μεταβατικές και αμετάβατες έννοιες.

Οι πέντε σημασιολογικοί τύποι ρημάτων, τους οποίους περιγράφει στην κλίμακα αυθορμητισμού, είναι οι εξής:

1.Μεταβιβαστικά: Ένας Δράστης (AGENT) επιδρά άμεσα σε έναν Πάσχοντα (PATIENT), ειδικά με φυσικό τρόπο (especially in a physical way) (π.χ. σπάω, σκοτώνω, σηκώνω κλπ).

2.Ανεργαστικά: Προερχόμενος από τη συντακτική θεωρία (Perlmutter 1978), ο όρος *ανεργαστικός* χρησιμοποιήθηκε ευρέως, ακόμα και με (ψευδο-) σημασιολογική έννοια, για να δηλώσει ρηματικές σημασίες που αναφέρονται σε ανθρώπινες δραστηριότητες με υψηλό δείκτη προθετικότητας του Δράστη, που δεν απευθύνονται σε κάποιον άλλο συμμετέχοντα και δεν διαθέτουν κάποιο εγγενές όριο (π.χ. μιλώ, δουλεύω, περπατώ, παίζω, ουρλιάζω).

3. Αυτόματα Αναιτιατικά¹⁰: Τα αυτόματα αναιτιατικά ρήματα αναφέρονται σε διαδικασίες που πραγματοποιούνται χωρίς εξωτερική εισροή ενέργειας¹¹ (π.χ. *παγώνω*, *λιώνω*, *στεγνώνω*, *ξυπνώ*, *βουλιάζω*, *σβήνω*).

4. Δαπανηρά Αναιτιατικά: Τα δαπανηρά αναιτιατικά ρήματα περιγράφουν διαδικασίες που είναι δύσκολο να προκύψουν αυτόνομα, αλλά απαιτούν εξωτερική εισροή ενέργειας (π.χ. *σπάω*, *διαχωρίζω*, *ανοίγω*, *κλείνω*, *αλλάζω*, *συγκεντρώνω*).

5. Ρήματα με δράστη¹²: Είναι ρήματα του τύπου *κόβομαι*, *πλένομαι*, *χτυπιέμαι*, *πετιέμαι*, τα οποία είναι δύσκολο να ερμηνευθούν ως διαδικασίες που συμβαίνουν αυτόνομα, χωρίς Δράστη, ακριβώς επειδή στη σημασία τους εμπεριέχονται στοιχεία, τα οποία δηλώνουν τρόπο που απαιτεί την παρουσία Δράστη. Από αυτήν τη σκοπιά αυτές οι ρηματικές σημασίες διαφέρουν αρκετά από τις αναιτιατικές του τύπου *λιώνω*, *βουλιάζω*, *σπάω*, επειδή εύλογα μπορούμε να φανταστούμε το κερί να λιώνει, ένα πλοίο να βουλιάζει και ένα ραβδί να σπάει, χωρίς να πρέπει να σκεφτούμε έναν Δράστη. Όταν όμως μιλάμε για κόψιμο, πλύσιμο, πέταγμα, μάλλον έχουμε απαραίτητα έναν Δράστη στον νου μας. Πρόκειται, λοιπόν, για αμετάβατες διαδικασίες, οι οποίες δεν περιλαμβάνουν έναν (εμφανή) Δράστη, αλλά είναι δύσκολο οι διαδικασίες αυτές να γίνουν αντιληπτές, χωρίς να εννοηθεί κάποιος δράστης.

Ο Haspelmath (2016: 5-18) καταλήγει στις παρακάτω καθολικές τάσεις για τον σχηματισμό μεταβιβαστικών και αντιμεταβιβαστικών ρηματικών μορφών, με τις οποίες προσπαθεί να προβλέψει ποια ρήματα μαρκάρουν την αιτιακή δομή και ποια την αντιμεταβιβαστική διαγλωσσικά:

1. Όσο πιο ψηλά βρίσκεται η μη αιτιακή/ αμετάβατη σημασία ενός μεταβιβαστικού – αντιμεταβιβαστικού ζεύγους στην κλίμακα αυθορμητισμού, τόσο περιφραστικά μαρκαρισμένος θα είναι κάθε αιτιακός δείκτης στην

¹⁰Όπως συμβαίνει και με τα ανεργαστικά, ο όρος *αναιτιακά* προέρχεται από τον χώρο της Σύνταξης, όμως πολύ συχνά συνδέεται με τη ρηματική σημασία (Levin&Rappaport - Hovav 1995), επειδή οι ρηματικές ομάδες που ανήκουν σε αυτές τις συντακτικές ομάδες είναι τυπικά σημασιολογικά συναφείς. Τα αναιτιατικά ρήματα είναι αμετάβατα ρήματα με σημασίες που δεν απαιτούν την παρουσία δράστη, αλλά υποδηλώνουν αλλαγή κατάστασης, κατά κανόνα μη έμψυχων συμμετεχόντων (π.χ. *λιώνω*, *παγώνω*, *βράζω*, *πεθαίνω*, *πέφτω*, *στεγνώνω*, *σπάω*). Ο Haspelmath στο συγκεκριμένο άρθρο εξηγεί ότι οι όροι αυτόματα και δαπανηρά αναιτιατικά ρήματα είναι ad hoc όροι, οι οποίοι δεν απαντώνται σε προγενέστερη βιβλιογραφία, αλλά εξυπηρετούν εγγενείς μεθοδολογικούς σκοπούς της έρευνάς του.

¹¹Αυτή την απαιτούμενη εισροή ενέργειας την ονομάζει *cost*.

¹²Απόδοση του όρου *agentful*, ο οποίος είναι επίσης ένας ad hoc όρος για τις ανάγκες του άρθρου.

μεταβιβαστική ρηματική μορφή, όπως για παράδειγμα το ρήμα *ανθίζω*. (*The higher the noncausal meaning of a causal-noncausal pair is on the spontaneity scale, the longer and the more analytic any causative marker on the causal verb form will be.*).

2. Όσο πιο χαμηλά βρίσκεται η μη αιτιακή/ αμετάβατη σημασία ενός μεταβιβαστικού – αντιμεταβιβαστικού ζεύγους στην κλίμακα αυθορμητισμού τόσο πιο περιφραστικά μαρκαρισμένος θα είναι κάθε αντιμεταβιβαστικός δείκτης στην μη αιτιακή ρηματική μορφή, όπως για παράδειγμα το ρήμα *σκοτώνω*. (*The lower the noncausal meaning of a causal-noncausal pair is on the spontaneity scale, the longer and the more analytic any anticausative marker on the noncausal verb form will be.*).

3. Αν ένα αναλυτικό αιτιακό μπορεί να χρησιμοποιηθεί με βασικά ρήματα κάποιων τύπων, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με βασικά ρήματα όλων των τύπων που βρίσκονται υψηλότερα στην κλίμακα αυθορμητισμού. (*If an analytic causative can be used with base verbs of some type, it can be used with base verbs of all types higher on the spontaneity scale.*).

4. Αν ένα συνθετικό αιτιακό μπορεί να χρησιμοποιηθεί με βασικά ρήματα ενός συγκεκριμένου τύπου, δεν θα απαιτηθούν τα αναλυτικά μεταβιβαστικά με βασικά ρήματα τα οποία βρίσκονται χαμηλότερα στην κλίμακα αυθορμητισμού. (*If a synthetic causative can be used with base verbs of some type, analytic causatives will not be required with base verbs lower on the spontaneity scale.*).

5. Αν ένα αναλυτικό αντιμεταβιβαστικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί με βασικά ρήματα ενός συγκεκριμένου τύπου, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με βασικά ρήματα όλων των τύπων που βρίσκονται χαμηλότερα στην κλίμακα αυθορμητισμού. (*If an analytic anticausative can be used with base verbs of some type, it can be used with base verbs of all types lower on the spontaneity scale.*).

6. Αν μια γλώσσα έχει συνθετικά μεταβιβαστικά για τα μεταβατικά ρήματα, έχει και συνθετικά μεταβιβαστικά για τα αμετάβατα ρήματα. (*If a language has synthetic causatives of transitive verbs, it also has synthetic causatives of intransitive verbs.*).

7. Αν μια γλώσσα έχει συνθετικά μεταβιβαστικά, που βασίζονται σε ανεργαστικά ρήματα έχει και συνθετικά μεταβιβαστικά ρήματα που

αντιστοιχούν σε αναιτιατικά μη αιτιακά ρήματα. (*If a language has synthetic causatives based on unergative verbs, it also has synthetic causal verbs corresponding to unaccusative noncausal verbs.*).

8. Αν μια γλώσσα έχει διάφορους αιτιακούς δείκτες διαφορετικού μήκους, τότε οι μακριοί δείκτες έχουν την τάση να χρησιμοποιούνται με μεταβατικές βάσεις, ενώ οι σύντομοι δείκτες έχουν την τάση να χρησιμοποιούνται με αμετάβατες βάσεις. (*If a language has several causative markers of different lengths, then the longer markers tend to be used with transitive bases, and the shorter markers tend to be used with intransitive bases.*).

9. Αν μια γλώσσα έχει διάφορους αιτιακούς δείκτες διαφορετικού μήκους, τότε οι μακριοί δείκτες έχουν την τάση να χρησιμοποιούνται με ανεργαστικές βάσεις, ενώ οι σύντομοι δείκτες έχουν την τάση να χρησιμοποιούνται με αναιτιατικές βάσεις. (*If a language has several causative markers of different lengths, then the longer markers tend to be used with unergative bases, and the shorter markers tend to be used with unaccusative bases.*).

10. Αν μια γλώσσα διαθέτει μεταβιβαστικά οποιουδήποτε τύπου βασικού ρήματος, τότε έχει και μεταβιβαστικά όλων των τύπων βασικών ρημάτων, τα οποία βρίσκονται υψηλότερα στην κλίμακα αυθορμητισμού. (*If a language has causatives of any kind of base verb, then it also has causatives of all base verb types higher on the spontaneity scale.*)

11. Αν μια γλώσσα διαθέτει αντιμεταβιβαστικά οποιουδήποτε τύπου βασικού ρήματος, τότε έχει και αντιμεταβιβαστικά όλων των τύπων βασικών ρημάτων, τα οποία βρίσκονται χαμηλότερα στην κλίμακα αυθορμητισμού. (*If a language has anticausatives of any kind of base verb, then it also has anticausatives of all base verb types lower on the spontaneity scale.*).

Ο **Kullikov (1998)**, προκειμένου να αναζητήσει τα ρήματα εκείνα που συμμετέχουν στις εναλλαγές της μεταβατικότητας, θα υιοθετήσει από τη Θερμοδυναμική της Φυσικής και θα εισαγάγει τον όρο **εντροπία**. Θα υποστηρίξει, δηλαδή, ότι τα αιτιακά – αντιμεταβιβαστικά ρήματα λεξικοποιούν μια αλυσίδα ενεργειών, η οποία αποτελείται από μια **δυστροπική υπο – αλυσίδα** (negentropic subchain), η οποία πραγματώνει το αφηρημένο κατηγορημα ΑΙΤΙΟ (CAUSE), και η οποία ακολουθείται και συνίσταται

από μια *εντροπική υποαλυσίδα* (entropic subchain), η οποία πραγματώνει το αφηρημένο κατηγορημα ΓΙΝΟΜΑΙ (BECOME).

Με τον όρο *δυστροπική υποαλυσίδα* ο Kullikon (1998) αναφέρεται σε μια ακολουθία γεγονότων, τα οποία δεν συμβαίνουν φυσικά ή αυτόματα, αλλά με την δαπάνη ενέργειας από την πλευρά του Αιτίου σε κάθε κρίκο της αλυσίδας. Αντίθετα, με τον όρο *εντροπική υποαλυσίδα* νοούνται οι ακολουθίες γεγονότων που συμβαίνουν φυσικά ή αυτόματα, ακολουθώντας κάποια διαβάθμιση από μια κατάσταση υψηλής σε μια κατάσταση χαμηλής ενέργειας.

Ο Kullikon (1998) αναγνωρίζει τέσσερις τύπους περιβαλλοντικής διαβάθμισης (environmental gradients): α) την πιο «προνομιακή» (όπως χαρακτηριστικά την αποκαλεί), η οποία περιλαμβάνει αντικείμενα, τα οποία υπάγονται στους φυσικούς νόμους, όπως η πτώση και το λιώσιμο, β) την κατηγορία της έγχυσης μιας δηλητηριώδους ουσίας με τις συνεπαγόμενες μεταβολικές επιπτώσεις, που μπορεί να οδηγήσουν στην κατάσταση χαμηλής ενέργειας (που είναι ο θάνατος), εάν η ουσία είναι επαρκής, γ) την διατάραξη άκρως οργανωμένων κοινωνικών δομών, τις οποίες αποδιοργανώνουν ή καταστρέφουν και δ) τη βίωση ενός ερεθίσματος και την συνεπαγόμενη ψυχολογική αντίδραση, η οποία θα ακολουθήσει αναπόφευκτα, βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του βιώνοντα.

Θεωρήσεις, όπως αυτές του Haspelmath και του Kullikon υποστηρίζουν ότι η κάθε γλώσσα διαθέτει μορφολογικά μέσα προκειμένου να δηλώσει με σαφήνεια την αντιμεταβιβαστική χρήση των ρημάτων εκείνων που δεν είναι αναμενόμενο ή πιθανό να χρησιμοποιηθούν ως αντιμεταβιβαστικά. **Από αυτήν την άποψη, η μορφολογία σηματοδοτεί ότι η αυθόρμητη χρήση ενός ρήματος με χαμηλό βαθμό αυθορμητισμού συνδέεται πράγματι με την πρόθεση του ομιλητή (markedness of the unexpected).**

Η έννοια του «αυθόρμητου συμβάντος» (spontaneity) στην πρόσφατη βιβλιογραφία έχει αντικατασταθεί από τον όρο «**αιτιότητα**» (causalness), ο οποίος εκφράζει το ποσοστό των αιτιακών και αντιμεταβιβαστικών χρήσεων ενός εναλλασσόμενου ρήματος σε ένα corpus. Η κεντρική ιδέα είναι ότι ο αυτοματισμός σχετίζεται με τη συχνότητα της χρήσης: Υποθέτει, δηλαδή, πως όσο πιο ψηλά στην κλίμακα του αυθόρμητου βρίσκεται μια ρηματική σημασία, τόσο λιγότερο συχνά θα εμφανιστεί σε ένα αιτιακό συγκείμενο και τούμπαλιν (Haspelmath 2005).

Ωστόσο, τέτοιες ερμηνείες δεν είναι σε θέση να εξηγήσουν γιατί βρίσκουμε σε συγκρητισμό τη μη ενεργητική και αυτοπαθή μορφολογία, και όχι κάποια άλλη

μορφολογική οδηγία. Επίσης δεν εξηγούν πού και πώς αυτά τα χαρακτηριστικά εισάγονται στο υπολογιστικό σύστημα των ξεχωριστών γλωσσών.

Οι **L&RH (1995)** και η **Reinhart (2000, 2002)** υποστηρίζουν ότι το κριτήριο για το ποια ρήματα υπόκεινται στις εναλλαγές μεταβατικότητας είναι το κατά πόσο το εξωτερικό όρισμα των ρημάτων αυτών είναι θεματικά υποκατηγοριοποιημένο και μπορεί να εμφανιστεί ως Δράστης (agent), Όργανο (instrument) ή Αίτιο (causer).

Το κριτήριο αυτό το ονόμασαν *Υποκατηγοριοποιημένη Συνθήκη του Εξωτερικού Ορίσματος (Underspecified external argument condition- UEAC)* και προβλέπει ότι τα μεταβατικά ρήματα, τα οποία δεν μπορούν να σχηματίσουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους, περιορίζουν τα υποκείμενά τους σε Δράστες ή Δράστες και Όργανα και δεν επιτρέπουν την παρουσία Αιτίου (από AAS 2015: 53).

Επίσης οι L&RH (1995), θέτουν ένα πρόσθετο κριτήριο: *τον τύπο της αιτιότητας*. Με βάση το κριτήριο διαχώρισαν δύο ευρείες ομάδες ρημάτων αναφορικά με τη λεξική – σημασιολογική τους αναπαράσταση: α) **τα ρήματα με εξωτερικό αίτιο** (externally caused verbs) και β) **τα ρήματα με εσωτερικό αίτιο** (internally caused verbs).

Τα ρήματα που δηλώνουν γεγονότα, τα οποία προκλήθηκαν εξωτερικά, από τη φύση τους υποκρύπτουν την παρουσία ενός *εξωτερικού αιτίου*, το οποίο επιδρά άμεσα για την επίτευξη του γεγονότος που περιγράφεται από το ρήμα: ένας Δράστης, μια φυσική δύναμη ή ένα όργανο.

Για παράδειγμα, στην περίπτωση του ρήματος *σπάω*, κάτι σπάει, επειδή υφίσταται μια εξωτερική αιτία και όχι αποκλειστικά εξαιτίας δικών του χαρακτηριστικών. Είναι δισθενή κατηγορήματα, τα οποία κατ' αρχήν δεν χρειάζεται να εκφράσουν το όρισμα του εξωτερικού τους αιτίου: αν ένα μεμονωμένο ρήμα με εξωτερικό αίτιο επιτρέπει στην πραγματικότητα τον σχηματισμό αντιμεταβιβαστικού τύπου εξαρτάται από περαιτέρω περιορισμούς, όπως αυτοί τίθενται στην UEAC.

Η δεύτερη ομάδα ρημάτων είναι αυτή των ρημάτων με *εσωτερικό αίτιο*, όπως το *ανθίζω*, *φθίνω* κλπ. Τα γεγονότα που εκφράζουν τα ρήματα αυτά είναι αποτέλεσμα εσωτερικών φυσικών χαρακτηριστικών του μοναδικού τους ορίσματος. Τέτοιου είδους κατηγορήματα είναι μοναδικά απλά (monadic) και δεν σχηματίζουν μεταβιβαστικούς, αλλά μόνο αντιμεταβιβαστικούς τύπους επειδή, όπως υποστηρίζει η Smith (1970: 107, από AAS 2015), ένα γεγονός που έχει προκληθεί από εσωτερικά αίτια, δεν μπορεί να ελεγχθεί εξωτερικά.

Επομένως, ένα τέτοιο γεγονός είναι αναμενόμενο να μην εκφράζεται μέσω μεταβατικών εναλλαγών, αφού υποθέτουμε ότι η σημασία ενός ρήματος καθορίζει τη συμπεριφορά του σε ό, τι αφορά τις ορισματικές εναλλαγές. Ο διαχωρισμός των ρημάτων σε ρήματα με εξωτερικό και ρήματα με εσωτερικό αίτιο υιοθετήθηκε και τροποποιήθηκε από διάφορους μελετητές (βλ. ενδεικτικά Marantz, 1997, Harley and Noyer 2006, μεταξύ άλλων).

Έτσι, σύμφωνα με τις L&RH (2005) τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα εκφράζουν είτε μεταβολή κατάστασης, είτε ένα γεγονός, το οποίο εκτυλίσσεται με εξωτερική ή εσωτερική αιτία, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.6.

Αντιμεταβιβαστικά Ρήματα			
μεταβολή κατάστασης		γεγονός που εκτυλίσσεται με εξωτερική ή εσωτερική αιτία	
αιτιακή	αντιμεταβιβαστική	γεγονός	αίτιο
<i>σπάω</i> [χ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΑΛΛΑΓΗ [ψ ΓΙΝΕΤΑΙ κατηγορήμα]]	ΓΙΝΟΜΑΙ [ψ ΣΠΑΣΜΕΝΟ]	<i>Η Μαρία άνοιξε το παράθυρο</i>	ΔΡΑΣΤΗΣ
		<i>Ο αέρας άνοιξε το παράθυρο.</i>	ΑΠΛΟ ΑΙΤΙΟ
		<i>Το παράθυρο ανοίχτηκε από τον κλέφτη.</i>	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΑΙΤΙΟ, ΠΑΘΗΤΙΚΟ
		<i>Το παράθυρο άνοιξε.</i>	ΤΟ ΑΙΤΙΟ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ

Πίνακας 1.6: Η φύση των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων (κατά L&RH, 2005)

Οι AAS (2015) διαφοροποιούνται προσθέτοντας άλλη μια ρηματική κατηγορία, αυτήν που περιλαμβάνει ρήματα με *απροσδιόριστη αιτιότητα (unspecified causation)* και τα οποία σχηματίζουν μεταβατικές εναλλαγές σε όλες τις γλώσσες. Σημασιολογικά βασίζονται στον όρο της *απροσδιόριστης αιτιότητας*, όπως τον έχουν περιγράψει οι Harley and Noyer (2000). Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνουν, η απροσδιόριστη

αιτιότητα αφορά ενέργειες, οι οποίες μπορεί να προέρχονται είτε με το αντικείμενο της ενέργειας ή με κάποιο άλλο όρισμα, όπως, για παράδειγμα, το *ανοίγω*¹³.

Η *απροσδιόριστη αιτιότητα* σχετίζεται με τις ρίζες, οι οποίες είναι το πυρηνικό στοιχείο του σχηματισμού της ρηματικής σημασίας, σε συνδυασμό με λειτουργικά επίπεδα, όπως το *ν/ρ* και η Φωνή. Ανάλογα με τη σημασία τους οι ρίζες χωρίζονται σε τέσσερις διαφορετικές ομάδες, οι οποίες αντανακλούν τέσσερις οντολογικούς τύπους ριζών, που είναι οι ακόλουθες:

- √ ρήματα που απαιτούν την παρουσία Δράστη (agentive) (*σκοτώνω, δολοφονώ*)
- √ ρήματα εσωτερικού αιτίου (*ανθίζω*)
- √ ρήματα εξωτερικού αιτίου (*καταστρέφω*)
- √ ρήματα απροσδιόριστου αιτίου (*ανοίγω*)

Βάσει της παραπάνω κατηγοριοποίησης, ρήματα, όπως τα *σπάω, ανοίγω* και *στεγνώνω* δεν διαφέρουν πολύ από τα ρήματα με εσωτερικό αίτιο, όπως τα *ανθίζω* και *μαραίνω*. Διαφέρουν μόνο ως προς το ότι αναφέρονται σε γεγονότα που είναι λιγότερο αυθόρμητα και έτσι είναι πιο εύκολο να υπονοήσουν τα άμεσα αίτια που προκαλούν αυτά τα γεγονότα. Αν όμως τα αίτια αυτά θα δηλωθούν ή όχι εξαρτάται από πραγματολογικές αρχές, όπως υποστηρίζει η Rappaport - Hovav (2014).

Όμως, αντίθετα, με όσα προβλέπει η UEAC για κατηγορήματα όπως το *χτυπά* και το *καταστρέφω*, για τα οποία υποστηρίζει ότι δεν έχουν τη δυνατότητα να σχηματίσουν εναλλασσόμενους μεταβατικούς τύπους, επειδή δηλώνουν γεγονότα που δεν μπορούν να προκύψουν αυθόρμητα, διαγλωσσικά δεδομένα, ανάμεσα στα οποία και δεδομένα από την Ελληνική, δείχνουν ότι τέτοια ρήματα σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους. Οι AAS(2006) παραθέτουν το παρακάτω χαρακτηριστικό παράδειγμα, σε αντιδιαστολή με τους αντίστοιχους τύπους της Αγγλικής στα 1.47 – 1.54.

(1.47) *John/ the fire/ the bomb destroyed the manuscript.*

(1.48) **The manuscript destroyed.*

¹³Unspecified Causation: The action may causally originate either with the object of the action or with another argument; this is the case with e.g. *open*.

(1.49) *John/ the fire/ the bomb killed Mary.*

(1.50) **Mary killed.*

(1.51.) *Ο Πέτρος/ η φωτιά/ η βόμβα κατέστρεψε το χειρόγραφο.*

(1.52) *Το χειρόγραφο καταστράφηκε από/ με την φωτιά/ με την βόμβα.*

(1.53) *Ο Πέτρος/ ο σεισμός/ η βόμβα σκότωσε τη Μαρία.*

(1.54) *Η Μαρία σκοτώθηκε από/ με τον σεισμό/ με την βόμβα.*

Αντιμεταβιβαστικούς τύπους στην Ελληνική σχηματίζουν και ρήματα που σε άλλες γλώσσες έχουν ως όρισμα Δράστη:

(1.55) *Ο αθλητής έσπασε το συμβόλαιο/ το παγκόσμιο ρεκόρ.*

(1.56) *Το συμβόλαιο/ το παγκόσμιο ρεκόρ έσπασε.*

Το βασικό ερώτημα είναι, εάν η μορφολογική ποικιλία των αντιμεταβιβαστικών τύπων υποδεικνύει και σημασιολογικές διαφορές. Πολλοί μελετητές θεωρούν ότι η μορφολογική ποικιλία των αντιμεταβιβαστικών τύπων συνδέεται με εσωτερικά αποψιακά χαρακτηριστικά των ρημάτων αυτών, όπως, για παράδειγμα, η τελικότητα ή η λεξική αναλυτικότητα (lexical resultativity) ή ότι μπορεί να δείχνει κάποια σύνδεση με το είδος του αιτίου που εκφράζεται. Στην περίπτωση αυτή θα ήταν βεβαίως αναμενόμενο η μορφολογική σήμανση να σχετίζεται με ορισμένα αναγνωρίσιμα σημασιολογικά χαρακτηριστικά (AAS, 2015:80).

Είναι όμως όλα αυτά τόσο προβλέψιμα και ευδιάκριτα; Η διεθνής βιβλιογραφία και κυρίως τα διαγλωσσικά δεδομένα (Kalluli 2004, 2006 για την Αλβανική, Borer 1994 για τα Εβραϊκά, Kayne 1988 για τις Ρωμανικές γλώσσες) δείχνουν ότι μπορεί να παρατηρούνται κάποιες τάσεις (για παράδειγμα, τα αντιμεταβιβαστικά με μορφολογική σήμανση φαίνεται να είναι τελικά (telic) ή αποτελεσματικά (resultative), ενώ όσα δεν διαθέτουν μορφολογική σήμανση τείνουν να είναι α-τελικά (atelic)), καθώς συχνά ανήκουν στη σημασιολογική κατηγορία των βαθμιαίων/ κλιμακούμενων επιτευγμάτων (degree achievements).

Υπό την έννοια αυτή, οι AAS (2015), αντίθετα από τους Folli (2002), Labelle (1992) και Doron and Labelle (2012), υποθέτουν ότι δεν υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ σημασίας και μορφολογικής σήμανσης των αντιμεταβιβαστικών τύπων και

επομένως η μορφολογική σήμανση δεν σηματοδοτεί ένα συγκεκριμένο λεξικό σημασιολογικό στοιχείο αποτελέσματος. Γι αυτό υποστηρίζουν ότι η *μορφολογία των αντιμεταβιβαστικών τύπων είναι σημασιολογικά πλεοναστική (expletive) και δεν αντανακλά οποιαδήποτε (λεξική ή σημασιολογική) λειτουργία στην ορισματική δομή, αλλά εξυπηρετεί κάποια επίδραση της εικονικότητας (it serves some effect of iconicity).*

Για τον λόγο αυτό η έρευνα των AAS (2015) προσπαθεί να συσχετίσει την +/- παρουσία της αντιμεταβιβαστικής μορφολογίας με την +/- παρουσία μιας προβολής πλεοναστικής φωνής, αναδεικνύοντας τη δυαδική φύση του φαινομένου και δίνοντας μια βάση για προβλέψεις, ως προς το ποια στρατηγική επιλέγει κάθε γλώσσα.

Όλα αυτά συνοψίζονται στο εξής: Τα ρήματα (δηλ. η Ρίζα + ν βάσει της ορολογίας τους) με χαμηλό δείκτη αυθορμητισμού είναι αναγκαίο να συμβαίνουν στο περιβάλλον της Φωνής (need to occur in the context of Voice). Μάλιστα, σε ρήματα όπως το *σκοτώνω* ή το *καταστρέφω*, η Φωνή δεν πρέπει να είναι θεματική, επειδή τα γεγονότα, στα οποία αναφέρονται έχουν την έννοια γεγονότων που προκλήθηκαν άμεσα (directly) ή με την παρέμβαση δράστη (agentively), οπότε δεν χρειάζεται να κωδικοποιηθούν σε μια λεξική είσοδο μεμονωμένων ριζών, αλλά προκύπτουν από εννοιολογικές/ εγκυκλοπαιδικές συνεπαγωγές. Με άλλα λόγια, ρήματα που σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους με μορφολογική σήμανση, συμβαίνουν πάντοτε στο περιβάλλον της Φωνής.

Έτσι, τα ρήματα που προέρχονται από ρίζες, οι οποίες πρέπει να συνδυαστούν με τη Φωνή, σε περίπτωση που εισαχθούν κάτω από τον ρηματοποιητή (verbalizer) ν, πρέπει να έχουν οπωσδήποτε Φωνή, ακόμα και αν δεν διαθέτουν ένα θεματικό εξωτερικό όρισμα. Επίσης, εννοιολογικά είναι δομικά συμβατά με έλλειψη αναίτιατικού/ αυτόματου εξωτερικού ορίσματος, όμως η χρήση της πλεοναστικής φωνής είναι ο μόνος τρόπος να καταστεί δυνατή η αντιμεταβιβαστική χρήση τους.

Υπό αυτό το πρίσμα είναι ερμηνεύσιμο το γιατί οι διάφορες γλώσσες παρουσιάζουν διαφορές στη διαχείριση ρημάτων, όπως το *κόβω* ή το *χτυπώ*. Στην Ελληνική, για παράδειγμα, τα ρήματα αυτά, που έχουν χαμηλό βαθμό αυθορμητισμού, πρέπει να συνδυαστούν με την πλεοναστική φωνή, όταν δομούνται ως αντιμεταβιβαστικά, κάτι που δεν συμβαίνει στην Αγγλική. Στον Πίνακα 1.6 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα βασικότερα κριτήρια που προτείνει η βιβλιογραφία για τη συμμετοχή των ρημάτων στις εναλλαγές μεταβατικότητας.

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ	ΚΡΙΤΗΡΙΟ
Haspelmath	βαθμός αυθορμητισμού του γεγονότος
Kullikov	εντροπία
Levin and Rappaport - Hovav	Υποκατηγοριοποιημένη Συνθήκη του Εξωτερικού Ορίσματος
Alexiadou, Anagnostopoulou & Schaeffer	απροσδιόριστη αιτιότητα

Πίνακας 1.6: Κριτήρια συμμετοχής ρημάτων στις εναλλαγές μεταβατικότητας

1.3.3. Ποια είναι η σχέση αντιμεταβιβαστικών και παθητικών δομών;

Μολονότι οι παθητικές και οι αντιμεταβιβαστικές δομές έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά (είναι κατά βάση δομές που ανήκουν στην κατηγορία της ελάττωσης του σθένους του ρήματος) και χρησιμοποιούν την ίδια ή παρεμφερή μορφολογική σήμανση σε πολλές γλώσσες, η θέση τους μέσα στο σύστημα των ρηματικών κατηγοριών, καθώς και σε μια γλωσσολογική περιγραφή, διαφέρει σημαντικά.

Μια παθητική δομή είναι μια καθιερωμένη ρηματική κατηγορία, η οποία έχει ερευνηθεί διεξοδικά τόσο στη βιβλιογραφία της Γλωσσικής Τυπολογίας, όσο και στις περιγραφές των επιμέρους γλωσσών. Αντίθετα, ο όρος *αντιμεταβιβαστικός*, όπως είδαμε στην υποενότητα 1.2, είναι σχετικά πρόσφατος στη βιβλιογραφία (Nedjalkov and Sil'nickij, 1969).

Η παθητικοποίηση συνεπάγεται την προώθηση του άμεσου αντικειμένου (που συνήθως αντιστοιχεί στον θεματικό ρόλο του Πάσχοντα) σε θέση υποκειμένου, ενώ το υποκείμενο μετακινείται καθοδικά στην ιεραρχία και είτε μετατρέπεται σε ποιητικό αίτιο (1.57), είτε δεν εκφράζεται καθόλου στην παθητική πρόταση (1.58).

(1.57) *Ο Γιάννης άνοιξε την πόρτα.*

(1.58) *Η πόρτα ανοίχτηκε (από τον Γιάννη).*

Από την άλλη μια αντιμεταβιβαστική δομή περιλαμβάνει, επίσης, την προώθηση του άμεσου αντικειμένου, διαδικασία η οποία αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό μεταξύ παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών και η οποία σε πολλές γλώσσες μοιράζεται την ίδια μορφολογική σήμανση.

Σε πολλές περιπτώσεις στην Ελληνική οι αντιμεταβιβαστικοί τύποι ενός ρήματος συμπίπτουν μορφολογικά με τους παθητικούς τύπους του (πρβλ. *Το δέντρο κόπηκε από τον ξυλοκόπο (παθητικό)/ Το κουμπί κόπηκε (αντιμεταβιβαστικό)*). Ενώ, όμως, σε άλλες γλώσσες (Αγγλική, Γερμανική) όλα σχεδόν τα ρήματα μπορούν να σχηματίσουν παθητικούς τύπους, δεν συμβαίνει το ίδιο με την Ελληνική. Πολλά από τα ρήματά της που σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους με ενεργητική μορφολογία, δεν επιτρέπουν τον συνδυασμό με μη ενεργητική μορφολογία, προκειμένου να σχηματίσουν μορφολογικά έναν παθητικό τύπο. Ενδεικτικό είναι το ρήμα *σπάω* (ενεργητική και αντιμεταβιβαστική χρήση), όπου ο μη ενεργητικός τύπος *σπάζομαι* έχει μόνο ιδωματική χρήση¹⁴.

Τα περισσότερα ρήματα μεταβολής κατάστασης, τα οποία δεν διαθέτουν δράστη (non – agentive) και έχουν κατηγοριοποιηθεί από τους AAS (2015) στην Ομάδα Β των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων (βλ. Πίνακα 1.2, σελ. 18), δεν συνδυάζονται με μη ενεργητικές καταλήξεις, προκειμένου να σχηματίσουν έναν παθητικό τύπο, γιατί οι τύποι που θα παραχθούν με αυτή τη σύνθεση είτε θα είναι εντελώς αντιγραμματικοί, ή

¹⁴Ενδιαφέρουσες χρήσεις από το διαδίκτυο:

- Σπάστηκε το Σέλας από μπάτσους (<https://athens.indymedia.org/post/1106659/>)
- Και παθητικοποίηση του ιδιώματος!!!: Τι γίνεται παιδιά τότε όταν η νύφη που μάλλον της πήρα τη "δόξα" της βραδιάς, μαθαίνεις πως σπάστηκε από σένα:
Πηγή: www.lifo.grhttp://www.lifo.gr/confessions/view/132789
- Όχι παιδιά, το κρεπωλείο *δεν σπάστηκε*. Δεν του τη βίδωσε να αυτομαπαλαδιαστεί. Το έσπασαν τραμπούκοι. (<https://twitter.com/moumouris/status/923272783978692609>)

εξαιρετικά αποκλίνοντες (π.χ. *κρυώνω*/**κρυώνομαι*, *βαθαίνω*/**βαθαίνομαι*), *γερνάω*/**γεράζομαι*).

Σύμφωνα με τη Zombolou (2004), η παθητικοποίηση συναντά περιορισμούς και σε άλλες σημασιολογικές κατηγορίες ρημάτων της Ελληνικής (εκτός, δηλαδή, των ρημάτων αλλαγής κατάστασης), όπως στην περίπτωση των μονογεγονοτικών (*mono – eventive*) ρημάτων *χαϊδεύω*, *δέρνω* και *κλωτσάω*.

Από την άλλη υπάρχουν ρήματα της Ομάδας Α (βλ. Πίνακα 1.3), τα οποία, ενώ μπορούν να συνδυαστούν με τη μη ενεργητική μορφολογία, δεν επιδέχονται παθητική ερμηνεία. Τέτοια είναι τα ρήματα *καίω*, *κόβω* και *σκοτώνω*. Το ενδιαφέρον είναι ότι στα ρήματα αυτά η παθητική τους εκδοχή δεν μπορεί να περιλάβει *από* - ΠΦ ποιητικού αιτίου (*agentive apo-phrases*) (βλ σχετικά Alexiadou and Anagnostopoulou, 2007).

(1.59) **Η σούπα κάηκε από τον Γιάννη. (παθητικό)*

(1.60) *Η σούπα κάηκε. (αντιμεταβιβαστικό)*

(1.61) **Η Μαρία σκοτώθηκε από τον Γιάννη. (παθητικό)*

(1.62) *Η Μαρία σκοτώθηκε.*

1.3.4. Ο ρόλος της *από* – ΠΦ στις παθητικές και αντιμεταβιβαστικές δομές

Σε πολλές γλώσσες (Αγγλική, Γερμανική, Ελληνική) το (ποιητικό) αίτιο προϋποθέτει παθητική σύνταξη και *από* – ΠΦ (*by-phrase*). Ωστόσο, η μορφολογική ποικιλία της Ελληνικής με τις διαφορετικές της ερμηνείες έχει αποτέλεσμα συχνά οι αντιμεταβιβαστικοί τύποι ρημάτων να εμφανίζουν και ενεργητική και μη ενεργητική μορφολογία (Zombolou, Varlokosta, Alexiadou and Anagnostopoulou 2010, Theophanopoulou - Kontou 2000, Alexiadou & Anagnostopoulou 2004, Embick 2004, Zombolou 2004).

Αντίθετα, σε γλώσσες, όπως η Αγγλική, οι παθητικές δομές διαφοροποιούνται από τις αντιμεταβιβαστικές (Manzini 1983, Marantz 1984, Jaeggli 1986, Roeper 1987, Baker, Johnson and Roberts 1989, Levin and Rappaport Hovav 1995, Reinhart 2000, Chierchia 1989, 2004) στα εξής:

α) Οι αντιμεταβιβαστικές δομές δεν μπορούν να τροποποιηθούν από *by phrase* και επιρρήματα που σχετίζονται με τον Δράστη και να επιτρέψουν έλεγχο μέσα από προτάσεις σκοπού, όπως φαίνεται στα παραδείγματα 1.63 – 1.65.

(1.63) *a. The boat was sunk by Bill.*

*b. *The boat sank by Bill.*

(1.64) *a. The boat was sunk on purpose.*

*b. *The boat sank on purpose.*

(1.65) *a. The boat was sunk to collect the insurance.*

*b. *The boat sank to collect the insurance.*

β) Πρακτικά κάθε μεταβατικό ρήμα μπορεί να σχηματίσει μη ενεργητικό τύπο, όμως μόνο μία κατηγορία ρημάτων έχει τη δυνατότητα σχηματισμού αντιμεταβιβαστικών, όπως βλέπουμε στα παραδείγματα 1.66 - 1.67.

(1.66) *a. The baker cut the bread.*

b. The bread was cut by the baker.

*c. *The bread cut.*

(1.67) *a. Bill broke the glass.*

b. The glass was broken by Bill.

(1.68) *The glass broke.*

Ωστόσο, η *από* – ΠΦ (ως *by – phrase*) στην Αγγλική, δεν είναι αποδεκτή σε αντιμεταβιβαστικές δομές, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, εν αντιθέσει με τις παθητικές δομές, όπως βλέπουμε στα παραδείγματα 1.69 – 1.70 από τις AAS (2015: 20).

(1.69) *The ship was sunk by Bill/by the hurricane.*

(1.70) **The ship sank by Bill/by the hurricane.*

Ένα μέρος αυτής της εισήγησης συζητήθηκε από την Kalluli (2006 a,b), η οποία διερεύνησε τα κριτήρια της παρουσίας της *nga - phrase* (από – ΠΦ) στην Αλβανική, στην περίπτωση των τελικών προτάσεων και των επιρρημάτων που σχετίζονται με το υποκείμενο, ως σημαντικά για τη διάκριση μεταξύ παθητικών και αντιμεταβιβαστικών ρημάτων.

Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στο γεγονός ότι τόσο οι αντιμεταβιβαστικές, όσο και οι παθητικές δομές με μη ενεργητική μορφολογία επιτρέπουν *nga - phrase* στην Αλβανική. Υποστήριξε ότι η ερμηνεία της *nga - phrase* τόσο ως φράσης που δηλώνει τον δράστη, όσο και ως φράση αιτίου προκύπτει από την παρουσία διαφορετικών λεξικών χαρακτηριστικών στο $\rho(\nu)$, και επομένως πυροδοτούν/ προκαλούν μια ποικιλία συντακτικών επιδράσεων, ενώ η συντακτική δομή παραμένει η ίδια: Ενέργειες, όπως το *χτίζω* προβάλλουν ένα +/- προθετικό–βουλητικό (intention) και ένα (+δράση/ act) χαρακτηριστικό, ενώ ενέργειες που εμπεριέχουν αιτιότητα (όπως το *σπάω*) προβάλλουν ένα +/- προθετικό–βουλητικό (intention) και ένα (+αίτιο/ cause) χαρακτηριστικό.

Για την Kalluli (2006 a,b) οι παθητικές και οι αντιμεταβιβαστικές δομές είναι παρόμοιες, υπό την έννοια ότι η μη ενεργητική μορφολογία και στις δύο ερμηνείες περιλαμβάνει την απόκρυψη (suppression) ενός χαρακτηριστικού στο ν , ενώ η διαφορά τους αποδίδεται στο χαρακτηριστικό +/- πρόθεση/ βούληση, το οποίο αποκρύπτεται, η θετική αξία του οποίου χαρακτηρίζει τις παθητικές, αλλά όχι τις αντιμεταβιβαστικές δομές.

Σε ό, τι αφορά την Ελληνική, οφείλουμε εν πρώτοις να λάβουμε υπόψη ότι η *από – ΠΦ* είναι πολύσημη. Μεταξύ άλλων μπορεί να δηλώνει:

- α) *δράστη* (Το δέντρο κόπηκε από τον ξυλοκόπο),
- β) *αίτιο* (Το σπίτι γκρεμίστηκε από τον σεισμό)
- γ) *όργανο* (Ο Πύρρος σκοτώθηκε από κεραμίδι)
- δ) *πηγή* (Το νέο ακούστηκε από το ραδιόφωνο)
- ε) *κατευθυντικότητα* (directionality) (Το όχημα χτυπήθηκε από μπροστά)
- στ) *τόπο* (ως μέρος σύνθετων τοπικών προθέσεων) (Το φόρεμα παραγγέλθηκε από το Παρίσι)
- ζ) *σύγκριση* (Είναι μεγαλύτερος από όλους)

η) **χρόνο** (*Το σαλόνι καθαρίστηκε από χθες*).

Επιπλέον για πολλούς μελετητές (Laskaratu & Philippaki - Warburton, 1984, Joseph & Philippaki - Warburton, 1987, μεταξύ άλλων) η χρήση μιας ρητής *από*- ΠΦ που δηλώνει τον δράστη, θεωρείται μαρκαρισμένη για την Ελληνική.

Η Fotiadou (2007) παραθέτει εμπειρικά δεδομένα πενήντα (50) τυπικών ομιλητών της Ελληνικής, τα οποία φαίνεται ότι υποστηρίζουν απόψεις, όπως αυτή των Laskaratu & Philippaki- Warburton(1984) και Joseph & Philippaki-Warburton (1987). Πρόκειται για δεδομένα, τα οποία προέκυψαν από μια πειραματική διαδικασία συμπλήρωσης κενών.

Συγκεκριμένα, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες (25 άνδρες και 25 γυναίκες), να συμπληρώσουν, κατά την κρίση τους, προτάσεις οι οποίες περιλάμβαναν: α) το υποκείμενο (άψυχο ή έμψυχο), β) το ρήμα (ενεργητική ή μη ενεργητική μορφολογία σε ενεστώτα ή αόριστο) το οποίο ακολουθούνταν από ένα κενό και γ) την πρόθεση *από*, η οποία επίσης ακολουθούνταν από ένα κενό (βλ. 1.471 – 1.74).

(1.71) *Το μωρό πλένεται... από...*

(1.72) *Το αγόρι πλύθηκε... από...*

(1.73) *Το πουκάμισο πλένεται... από...*

(1.74) *Η μπλούζα πλύθηκε... από...*

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της μελέτης της Fotiadou (2007) έδειξε μια γενική προτίμηση της ερμηνείας της *από*- ΠΦ ως αίτιο, καθώς και τη διεπίδραση μεταξύ της μορφολογίας της Φωνής και της εμψυχότητας του Υποκειμένου, σε σχέση με τη σημασία της *από* - ΠΦ στην Ελληνική. Σε γενικές γραμμές, ένα -έμψυχο συντακτικό υποκείμενο προτιμήθηκε με μια *από* - ΠΦ ως αίτιο, ενώ ένα +έμψυχο συντακτικό υποκείμενο οδηγούσε σε μεταβατική ερμηνεία του υπό εξέταση ρήματος.

1.3.5. Αντιμεταβιβαστικές δομές: μορφολογική σήμανση και εμπυχότητα

Η εμπυχότητα πολύ συχνά συνδέεται με τον ρόλο του Δράστη μιας πρότασης. Σύμφωνα με τον Fillmore (1968), τυπικά οι Δράστες είναι έμπυχα όντα και σύμφωνα με τον Dowty (1991), είναι συνήθως αισθανόμενοι (*sentient*).

Η Ferreira (1994) διενήργησε μια χρονομετρική πειραματική διαδικασία, κατά την οποία οι συμμετέχοντες, οι οποίοι ήταν τυπικοί ομιλητές της Αγγλικής, κλήθηκαν να δομήσουν προτάσεις, έχοντας για κάθε πρόταση στη διάθεσή τους δύο ονόματα και ένα ρήμα. Τα ρήματα, είτε ήταν ρήματα που προϋπέθεταν μια ορισματική δομή του τύπου «Δράστης – Θέμα» (π.χ. *avoid* - αποφεύγω), είτε ορισματική δομή του τύπου «Βιώνων – Θέμα» (π.χ. *provoke* - προκαλούμαι). Το ερευνητικό ερώτημα ήταν ποια συντακτική δομή θα είχε η πρόταση που τελικά θα δομούσαν οι συμμετέχοντες δεδομένων των υλικών που τους δόθηκαν.

Τα αποτελέσματά της έδειξαν ότι οι παθητικές προτάσεις προτιμώνταν αφενός με ρήματα του τύπου «Βιώνων – Θέμα» συγκριτικά με προτάσεις που περιλάμβαναν ρήματα με ενεργητική μορφολογία και δομή «Δράστης – Θέμα», καθώς και όταν τα δύο ρήματα διαφέρουν ως προς την εμπυχότητα, παρά εάν και τα δύο είναι έμπυχα. Παράλληλα, ο χρόνος για τη δόμηση των παθητικών προτάσεων είναι μεγαλύτερος από τις αντίστοιχες ενεργητικές. Οι ομιλητές γενικώς στη θέση του συντακτικού υποκειμένου της πρότασης τοποθετούσαν πιο χαρακτηριστικούς θεματικούς ρόλους (δράστης – βιώνων).

Η Fauconnier (2012) στη διατριβή της υιοθετεί μια πολύ ενδιαφέρουσα διάκριση ανάμεσα στην εμπυχότητα και την **προθετικότητα/ βουλητικότητα** (*volitionality*) του Δράστη, μελετώντας διαγλωσσικά δεδομένα από 200 διαφορετικές γλώσσες. Ακολουθώντας τους Jackendoff (1987), Givón (1984), Langacker (1990), Croft (1990), Dowty (1991) και Næss (2007) δέχεται ως **Δράστη τον συμμετέχοντα σε μια μεταβιβαστική δομή που δρα με τη βούλησή του, έχοντας έναν ορισμένο σκοπό.**

Αναφέρει δε ότι στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών δομών δεν υπάρχει άμεση σύνδεση ανάμεσα στην εμπυχότητα και την προθετικότητα. Αντίθετα, τα σημασιολογικά αυτά χαρακτηριστικά συνδέονται με μια ευρύτερη σημασιολογική κατηγορία, στην οποία οι πιθανοί αίτιοι δεν διαθέτουν το χαρακτηριστικό της εμπυχότητας και της προθετικότητας. Τα «αντιμεταβιβαστικά φαινόμενα» (όπως τα λέει χαρακτηριστικά) δομούν γεγονότα ως συμβάντα που λαμβάνουν χώρα, χωρίς συγκεκριμένο έλεγχο και που τα αποτελέσματά τους δεν μπορούν ευκρινώς να

αποδοθούν σε κάποιον/ κάτι. Είναι τα φαινόμενα εκείνης της σημασιολογικής κατηγορίας, στην οποία το Υποκείμενο μπορεί να μη διαθέτει ούτε εμψυχότητα, αλλά ούτε και προθετικότητα, επειδή ακριβώς δεν είναι δράστης, αλλά αίτιο.

Διακρίνοντας τον θεματικό ρόλο του Δράστη σε τρεις υποκατηγορίες: α) τον Δράστη που διαθέτει προθετικότητα ('volitional Agent'), β) τον Δράστη που δεν διαθέτει προθετικότητα ('involuntary Agent') και γ) τον Δράστη που δεν είναι έμψυχος ('inanimate Agent'), η διατριβή της καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η εμψυχότητα και η προθετικότητα συνδέονται επιφανειακά με την έννοια της μεταβατικότητας και όχι στη βάση τους, δίνοντας ως βασικό επιχείρημα τις αντιμεταβιβαστικές δομές.

Σε ό, τι αφορά την Ελληνική, οι Fotiadou & Peristeri (2011), ξεκινώντας από το θεωρητικό πλαίσιο της Tsimpli (2006) για την αναίτιατικότητα, παρατηρούν ότι η τελική ερμηνεία ενός ρηματικού τύπου, που θα προκύψει από την αποσαφήνιση της μη ενεργητικής μορφολογίας ως αναίτιατικής ή αυτοπαθούς, δεν είναι προκαθορισμένη, αλλά εξαρτάται τόσο από πραγματολογικούς παράγοντες, όσο και από την *εμψυχότητα* ή μη του συντακτικού υποκειμένου του ρήματος. Οι πραγματολογικές πληροφορίες εφαρμόζονται σε όλες τις ρηματικές δομές της Ελληνικής, τόσο τις παθητικές, όσο και τις μέσες, ενώ οι αυτοπαθείς δομές διαφοροποιούνται στο ότι η ΟΦ του Υποκειμένου αντιστοιχεί πάντα σε δράστη.

Δίνοντας ως παράδειγμα την πρόταση *Ο άνδρας κρύφτηκε* παρατηρούν ότι ελλείψει οποιασδήποτε αποσαφήνισης στη συνέχεια της φράσης (*από μόνος του;/ από τους συντρόφους του;/ από την ομίχλη;*), ο μη ενεργητικός ρηματικός τύπος αποκτά μια τελική (παθητική, αντιμεταβιβαστική ή αυτοπαθή) ερμηνεία, βάσει των επιμέρους λεξικών προτιμήσεων.

Η *εμψυχότητα*, όπως έχουν δείξει νευροφυσιολογικές μελέτες (Kuperberg, Kreher, Sitnikova, Carlan and Holcomb 2007), φαίνεται ότι επηρεάζει την προτασική επεξεργασία *ενεργητικών* αντιμεταβιβαστικών ρημάτων. Μάλιστα, όπως προκύπτει από τις μελέτες αυτές, η εμψυχότητα σε συνδυασμό με τον τύπο του ρήματος επενεργεί σε δομικές επιλογές, στις οποίες παρατηρείται σαφής προτίμηση του έμψυχου στη θέση του Δράστη και του μη έμψυχου στη θέση του Θέματος.

Η Fotiadou (2010), διενεργώντας στο πλαίσιο της διδακτορικής της διατριβής διαφορετικές πειραματικές δοκιμασίες, τόσο σε ενήλικες τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής, όσο και σε μονόγλωσσα ελληνόφωνα παιδιά με τυπική ανάπτυξη, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η προτασική επεξεργασία επηρεάζεται από μορφολογικές κρίσιμες ενδείξεις, όπως είναι η σήμανση της Φωνής (ενεργητική/ μη ενεργητική), ενώ

σημασιολογικοί παράγοντες, όπως είναι η εμπυυχότητα αξιοποιούνται σε μεταγενέστερα στάδια επεξεργασίας (βλ. αναλυτικότερα την υποενότητα 1.5).

Οι Folli & Harley (2008), μελετώντας γλώσσες όπως η Αγγλική, αλλά και η Ιταλική, η Ελληνική και η Ρωσική, διαπίστωσαν ότι η εμπυυχότητα του εξωτερικού ορίσματος οριοθετεί τη γραμματικότητα μιας πρότασης. Καταλήγουν δε στο πολύ ενδιαφέρον συμπέρασμα ότι η έννοια του εξωτερικού αιτίου/ ορίσματος, θα πρέπει να ενισχυθεί με την έννοια της *τελεολογικής ικανότητας (teleological capability)*, η οποία θεωρούν ότι ενυπάρχει στη βάση της γραμματικής πραγμάτωσης ενός γεγονότος.

Συγκεκριμένα, οι περιπτώσεις που μελετούν, αφορούν διάφορα αναίτιατα ρήματα (του τύπου *ψιθυρίζω, έχω, σπάζω και επιτρέπω*) τα οποία είναι ενταγμένα σε γλωσσικά περιβάλλοντα με +/- έμπυυχα υποκείμενα. Παρακάτω παραθέτουμε το παράδειγμά τους (1.75) από την Ελληνική για το ρήμα *επιτρέπω*.

- (1.75) *a. Ο ιδιοκτήτης μας επέτρεψε να έχουμε σκυλί, αλλά δεν είχαμε σκυλί.
b. Ο ιδιοκτήτης μας επέτρεπε να έχουμε σκυλί, αλλά δεν είχαμε σκυλί.
c. #Εκείνη η άδεια μας επέτρεψε να έχουμε σκυλί, αλλά δεν είχαμε σκυλί.
d. Εκείνη η άδεια μας επέτρεπε να έχουμε σκυλί, αλλά δεν είχαμε σκυλί.*

Η έννοια της τελεολογικής ικανότητας του υποκειμένου να πραγματώσει το θεματικό ρόλο του Αιτίου, γίνεται περισσότερο αντιληπτή στο παράδειγμα (1.33) από την Ελληνική. Για την κατανόηση του παραδείγματος οι Folli & Harley (2007) υπογραμμίζουν ότι η έννοια της τελεολογικής ικανότητας διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο στο να μπορούμε να διακρίνουμε ορθά τα προφανή αποτελέσματα της εμπυυχότητας στη διεπίδραση γραμματικής και εννοιολογικής δομής.

Η διεπίδραση αυτή αφορά κυρίως το ποιον ενέργειας του ρήματος *επιτρέπω* και τη δυνατότητά του σε συνοπτικό χρόνο να συνδυαστεί τόσο με έμπυυχο, όσο και με μη έμπυυχο υποκείμενο. Παρατηρούμε ότι σε αντίθεση με τον μη συνοπτικό τύπο *επέτρεπε*, που είναι αποδεκτός με το μη έμπυυχο *η άδεια*, ο συνοπτικός τύπος *επέτρεψε* δεν είναι σίγουρο ότι είναι αποδεκτός με μη έμπυυχο υποκείμενο.

Και αυτό, επειδή το κριτήριο που καθιστά ένα υποκείμενο δράστη ή αίτιο δεν είναι τόσο η εμπυχότητά του, όσο η τελεολογική του ικανότητα να προκαλέσει το γεγονός εξ ολοκλήρου από την αρχή έως το τέλος (ό.π. σελ. 200).

Οι Folli & Harley (2008), αν και αναγνωρίζουν ότι συχνά οι έννοιες της τελεολογικής ικανότητας και της εμπυχότητας μοιάζει να επικαλύπτονται, αφού πολλά ρηματικά γεγονότα μπορούν να προκληθούν μόνον από έμπυχους αιτίους/ δράστες, ωστόσο, στην περίπτωση των ρηματικών εκείνων γεγονότων που προκαλούνται από μη έμπυχα εσωτερικά αίτια, παρατηρούμε ότι η συντακτική συμπεριφορά του εξωτερικού αιτίου δεν μεταβάλλεται. Αντιστρόφως, οι Αίτιοι (που και πάλι μπορεί να είναι έμπυχοι ή μη έμπυχοι) μπορούν να προκαλέσουν την έναρξη ενός γεγονότος, αλλά δεν ασκούν έλεγχο στην εκδήλωσή του, λόγω της τελεολογικής ανικανότητάς τους.

1.4.Οικειότητα, εκπαίδευση και φύλο

Στην παρούσα υποενότητα θα αναφερθούμε συνοπτικά στο ψυχολογικό φαινόμενο της Οικειότητας, καθώς και μελέτες που διερευνούν την επιρροή της στην αναγνώριση και επεξεργασία λέξεων, προκειμένου να αποσαφηνιστεί το περιεχόμενό της, για να καταστούν εναργέστερα τα αποτελέσματα της δοκιμασίας οικειότητας, η οποία διενεργήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας διατριβής. Με συντομία επίσης θα παρουσιάσουμε και μελέτες που διερευνούν την επίδραση του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου των ομιλητών στη γλωσσική επεξεργασία.

Η ιδέα της **Οικειότητας** (familiarity), ως παράγοντα που μπορεί να επηρεάσει τις ανθρώπινες επιλογές, ξεκίνησε από τον χώρο της Κοινωνικής Ψυχολογίας και τη διαπίστωση ότι ο άνθρωπος έχει την τάση να προτιμά, αυτό το αντικείμενο ή αυτόν τον άνθρωπο, που αισθάνεται γνωστό και οικείο, λόγω της επαναλαμβανόμενης έκθεσής του σε αυτό/ αυτόν.

Το 1910 ο Titchener χρησιμοποιεί τη μεταφορική φράση «η ζεστή λάμψη της οικειότητας» (“the warm glow of familiarity”), προκειμένου να περιγράψει το ψυχολογικό φαινόμενο, κατά το οποίο, ο άνθρωπος έχει την τάση να επιλέγει

ερεθίσματα που έχει ήδη συναντήσει, που του είναι οικεία. Αυτή την τάση ο Zajonc (1968, 2001) την απέδωσε στο *Φαινόμενο της Απλής Έκθεσης*: είναι το φαινόμενο που οφείλεται στην *επαναλαμβανόμενη έκθεση* του υποκειμένου σε κάποιο ερέθισμα.

Η επανάληψη αυτή ενισχύει την οικειότητά μας με κάποιον/ κάτι και, κατά συνέπεια, την προτίμησή μας για αυτόν/ αυτό (Whittlesea & Price 2001). Μάλιστα, το φαινόμενο αυτό επεκτείνεται και σε περιπτώσεις, όπου ένα νέο στοιχείο μοιράζεται κατηγοριακά χαρακτηριστικά με κάποιο οικείο μας στοιχείο (Gordon & Holyoak 1983). Για αρκετούς ερευνητές (Hertwig, Herzog, Schooler, & Reimer 2008), η *οικειότητα* είναι μια ευρηστική (heuristic) στρατηγική ασφαλείας, η οποία εξαρτάται άμεσα από το καταστασιακό περιβάλλον.

Σε ό, τι αφορά στη Γλωσσολογία, ο όρος *οικειότητα* είναι ένας όρος που στη διεθνή βιβλιογραφία εμφανίζεται κυρίως στο πεδίο της διακλαδικής γλωσσολογίας (Ανάλυση Λόγου, Γλωσσική Κατάκτηση, Δεύτερη/ Ξένη Γλώσσα, Νευρογλωσσολογία, Κειμενογλωσσολογία, κ.ά.). Στην παρούσα διατριβή, η οικειότητα θα απασχολήσει την έρευνά μας με το περιεχόμενο που της αποδίδει ο Harley (1995), δηλαδή, ως *μέτρο του τρόπου, με τον οποίο οι ομιλητές αντιλαμβάνονται και βιώνουν εμπειρικά τις λέξεις της γλώσσας τους*.

Ενδιαφέρον είναι ο προβληματισμός που θέτει ο Pulman (1983): Άραγε αυτή η βιωματική σχέση των ανθρώπων με τη γλωσσική αναπαράσταση των λέξεων αναφέρεται στην οικειότητα που εξασφαλίζει (α) η συχνότητα της επαφής μας με τα ίδια τα αντικείμενα (εάν πρόκειται για ονόματα) ή τις ενέργειες, (εάν πρόκειται για ρήματα); (β) η συχνότητα της επαφής μας με τις σημασιοσυντακτικές ιδιότητες αντικειμένων/ ενεργειών; ή (γ) η συχνότητα εμφάνισης των λέξεων γενικά σε μια γλώσσα;

Ήδη από τη δεκαετία του 1980, η Gernsbacher (1984) αξιολογώντας τη σημασία του παράγοντα της *οικειότητας* μιας λέξης κατά την προτασική επεξεργασία, συγκριτικά με τη σημασία του παράγοντα της *συχνότητας* εμφάνισης μιας λέξης σε μια οποιαδήποτε γλώσσα, καταλήγει ότι η *οικειότητα* διαδραματίζει έναν πιο καθοριστικό ρόλο. Η έρευνά της γίνεται στο πλαίσιο της λεξικής αναγνώρισης (lexical recognition) και οι πειραματικές της διαδικασίες συνήθως αφορούν την ταχύτητα αναγνώρισης μιας λέξης με κριτήριο την *τυπογραφική συχνότητα εμφάνισής της*, το πόσο συχνά, δηλαδή, εμφανίζεται σε μια δεδομένη γλώσσα μια λέξη τυπωμένη και μάλιστα με συγκεκριμένη μορφή.

Συγκεκριμένα, διενεργεί έξι νέες πειραματικές διαδικασίες, προκειμένου να ελέγξει πώς προκύπτουν οι διαφορές μεταξύ των μελετών. Οι πρώτες δύο δείχνουν ότι λέξεις που εμφανίζουν την ίδια χαμηλή συχνότητα εκτυπωμένης εμφάνισης δεν είναι εξίσου οικείες στους συμμετέχοντες. Αυτού του είδους την οικειότητα την ονομάζει «βιωματική οικειότητα». Οι επόμενες τέσσερις πειραματικές διαδικασίες επανεξέτασαν τα ευρήματα των προηγούμενων μελετών, λαμβάνοντας υπόψη και παράγοντες, όπως η συχνότητα και το αν η λέξη είναι σημασιολογικά συγκεκριμένη ή πολύσημη.

Τα αποτελέσματά της ανέδειξαν τη βιωματική οικειότητα ως τον μόνο παράγοντα που μπορεί να επηρεάσει τη λεξική αναγνώριση. Όσο πιο υψηλή είναι η οικειότητα της λέξης – ερέθισμα, τόσο πιο γρήγορες και ακριβείς είναι οι απαντήσεις γι αυτήν. Οι μελέτες της ασχολούνται με τη λεξική οικειότητα με κριτήριο την υψηλή/ χαμηλή συχνότητα τυπωμένης εμφάνισης της λέξης, καθώς και με τον συσχετισμό της με δευτερεύουσες μεταβλητές, όπως το αν η λέξη είναι συγκεκριμένη σημασιολογικά ή αν είναι πολύσημη.

Η Gernsbacher παρατηρεί ότι τα αποτελέσματα των μελετών που θεωρούν τη συχνότητα εμφάνισης μιας λέξης ως παράγοντα επιρροής της οικειότητας δεν εμφανίζουν κάποια κανονικότητα, άρα η συχνότητα δεν αποτελεί παράγοντα ικανό να διαμορφώσει τις προτιμήσεις των ομιλητών. Γι αυτόν τον λόγο, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η βιωματική οικειότητα, ίσως, αποτελεί έναν πιο ιδιαίτερο παράγοντα, που επηρεάζει τη λεξική αναγνώριση, επειδή, όπως φαίνεται, απορρέει από τον συνδυασμό πολλών άλλων παραγόντων εκτός του πόσο συχνά διαβάζεται μια λέξη, όπως το πόσο συχνά προφέρεται, γράφεται ή ακούγεται η λέξη αυτή. Βεβαίως, η βιωματική οικειότητα προφανώς επηρεάζεται από δημογραφικές πολώσεις, ιδιαιτέρως στον πληθυσμό από όπου προέρχονταν οι συμμετέχοντες, γεγονός που υποδεικνύει ότι η περαιτέρω διερεύνηση καλό θα ήταν να υλοποιηθεί με ευρύτερο δείγμα συμμετεχόντων.

Γενικώς, καταλήγει ότι αυτά τα αποτελέσματα συνηγορούν δυναμικά υπέρ της θέσης ότι σε τέτοιου είδους πειραματικές διαδικασίες, η βιωματική εξοικείωση είτε ως υποκατάστατο, είτε ως συμπλήρωμα της συχνότητας με την οποία εμφανίζονται εκτυπωμένες οι λέξεις, ιδιαίτερα σε λέξεις που δεν απαντώνται συχνά τυπωμένες, αποτελεί πολύ δυνατό παράγοντα επιρροής.

Η Mueller (2009), μέσω μιας πειραματικής διαδικασίας ηλεκτροφυσιολογικής απόκρισης (ERP), κατά τη διάρκεια προτασικής επεξεργασίας (sentence processing)

από ενήλικες που βρίσκονται σε διαδικασία εκμάθησης μιας δεύτερης/ξένης γλώσσας, υποστηρίζει ότι λέξεις που δεν είναι οικείες στους εξεταζόμενους απαιτούν μεγαλύτερη επεξεργασία και, συγκεκριμένα, έχουν ως αποτέλεσμα δυσκολία στο πεδίο της προτασιακής επεξεργασίας και κατανόησης.

Συγκεκριμένα, η ηλεκτροφυσιολογική της μελέτη διερεύνησε εάν και ποια ηλεκτροφυσιολογικά συστατικά απόκρισης, κατά τη συντακτική και θεματική επεξεργασία, μπορούν να γενικευθούν σε λεξικό υλικό που δεν είναι οικείο σε ενήλικες που μαθαίνουν μια δεύτερη/ξένη γλώσσα. Ειδικότερα, στους συμμετέχοντες, οι οποίοι ήταν ενήλικες που μάθαιναν μια μικρή εκδοχή Ιαπωνικής, παρουσιάστηκαν ορθές και μη ορθές προτάσεις, οι μισές από τις οποίες περιείχαν μια μη οικεία λέξη σε κρίσιμη θέση μέσα στην πρόταση. Οι μη ορθές προτάσεις αφορούσαν είτε προτάσεις που περιείχαν παραβίαση στις πτωτικές καταλήξεις είτε παραβίαση στη λεξική κατηγορία.

Στις περιπτώσεις των προτάσεων που όλες οι λέξεις ήταν οικείες, οι παραβιάσεις των πτωτικών καταλήξεων ανέδειξαν ένα διαφασικό πρότυπο N400—P600¹⁵, ενώ η παραβίαση της λεξικής κατηγορίας οδήγησε σε μια πρόιμη αρνητικότητα, την οποία ακολούθησε ένα P600. Όταν όμως η παραβίαση της πτωτικής κατάληξης συνέβη σε ένα ουσιαστικό το οποίο δεν ήταν οικείο, ήταν εμφανές μόνο ένα P600. Η παραβίαση της λεξικής κατηγορίας που περιείχε άγνωστα ρήματα οδήγησε σε πρόιμη αρνητικότητα και μόνο σε ένα μειωμένο P600. Τα αποτελέσματα αυτά υποδεικνύουν μια τάση των συμμετεχόντων να προτιμούν κατά την επεξεργασία των προτάσεων της δεύτερης/ξένης γλώσσας δομές οικείες από την μητρική τους γλώσσα.

¹⁵Τα P600 και N400 είναι δυναμικά που σχετίζονται με κορυφώσεις της εγκεφαλικής δραστηριότητας σε ένα εγκεφαλογράφημα. Συγκεκριμένα το P600 είναι ένα δυναμικό μιας θετικής κορύφωσης που εκδηλώνεται στα 600 msec μετά το ερέθισμα (ακοή ή ανάγνωση γραμματικών σφαλμάτων και άλλων συντακτικών ανωμαλιών) και σχετίζεται με τη γλωσσική επεξεργασία. Αντίθετα, το N400 είναι ένα δυναμικό μιας αρνητικής κορύφωσης, η οποία εκδηλώνεται γύρω στα 400 msec μετά την έκθεσή του συμμετέχοντα σε σημασιολογικές παραβιάσεις (π.χ. Πίνω τον καφέ μου με κρέμα και σκύλο). Ως εκ τούτου, τα δυναμικά αυτά αξιοποιούνται πολύ σε νευρο- και ψυχολογολογικές έρευνες, οι οποίες μελετούν την προτασιακή επεξεργασία στον ανθρώπινο εγκέφαλο.

Σε ό, τι αφορά την *εκπαίδευση* σημειώνουμε ότι ο ρόλος που διαδραματίζει στη γλωσσική πραγμάτωση και ως εκ τούτου και στην κατανόηση του λόγου, έχει εντοπιστεί εδώ και αρκετές δεκαετίες. Η μαρξιστική αντίληψη για τη γλώσσα με προεξάρχοντα τον καταλυτικό ρόλο που διαδραματίζει η κοινωνική διεπαφή, αλλά και το εργασιακό καθεστώς του ομιλητή και θεωρεί ότι η φύση (και επομένως τα εγγενή καθολικά χαρακτηριστικά της γλώσσας) αναμορφώνονται με την κοινωνική επιρροή, αλλά και την εκπαίδευση/ ενίσχυση/ ανατροφή. Μάλιστα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 αρχίζει να κερδίζει έδαφος η πεποίθηση του Bernstein (1971) πως ούτε η φύση ούτε ο πολιτισμός ξεχωριστά αρκούν για την (εκ)μάθηση της γλώσσας, αλλά αλληλεπιδρούν με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Για τις παρατηρούμενες διαφορές στη γλωσσική πραγμάτωση (οι μελέτες του αφορούν κυρίως τον γλωσσικό κώδικα παιδιών της εργατικής τάξης) υποστηρίζει πως δεν οφείλονται στην καθεαυτή γραμματική, αλλά στη χρήση του γραμματικού συστήματος και του λεξιλογίου, η οποία επηρεάζεται από κοινωνικούς παράγοντες.

Αναφορικά με το *φύλο* ως κοινωνικό παράγοντα που επηρεάζει τη γλωσσική πραγμάτωση και κατανόηση, διάφορες μελέτες δείχνουν ότι σε γενικές γραμμές τα άτομα γυναικείου φύλου παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις απ' ό, τι τα άτομα ανδρικού φύλου, ακόμα κι από την ηλικία των 2 – 3 ετών (Bornstein, Haynes, Painter, & Genevro 2000, Dionne, Dale, Boivin, & Plomin 2003): Τα κορίτσια μιλούν πιο νωρίς από τα αγόρια (Murray, Johnson, & Peters 1990), κατακτούν το λεξιλόγιο πιο γρήγορα και ο λόγος τους είναι πιο αυθόρμητος (Bauer, Goldfield, & Reznick 2002, Morisset, Barnard and Booth, 1995).

Αν και με μικρή διαφορά, τα άτομα γυναικείου φύλου διατηρούν τα υψηλά τους ποσοστά για τον προφορικό και γραπτό λόγο και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους (Lynn 1992) καθώς και στην ενήλικη ζωή τους (Parsons, Rizzo, van der Zaag, McGee, & Buckwalter 2005). Για την ερμηνεία των διαφορών που εντοπίζονται στους ενήλικες μεταξύ των δύο φύλων, έχει προταθεί η ιδέα ότι υπάρχει βιολογική βάση στην πλευρικότητα της ενεργοποίησης περιοχών του εγκεφάλου, κατά τη διάρκεια γλωσσικών δοκιμασιών (Jaeger et al. 1998).

Οι γυναίκες εμφανίζουν μεγαλύτερη διμερή/ αμφίπλευρη (bilateral) εγκεφαλική ενεργοποίηση στην κατώτερη μετωπιαία έλικα (Baxter et al. 2003, Williams & David 2002) και στις οπίσθιες περιοχές της μεσαίας / ανώτερης κροταφικής έλικας (Kansaku, Yamaura, & Kitazawa 2000).

Ωστόσο, οι διαφορές αυτές δεν πιστοποιούνται πάντοτε (Buckner, Raichle & Petersen 1995), ειδικά όταν η δοκιμασία περιλαμβάνει δεξιότητες που αφορούν την ακρίβεια της γλωσσικής πραγμάτωσης. Οι επιμέρους διαφορές στην ενεργοποίηση εγκεφαλικών περιοχών μπορεί να είναι αποτέλεσμα από γενικότερες διαφορές μεταξύ των ομάδων, οι οποίες οφείλονται περισσότερο στη δεξιότητα ανταπόκρισης των συμμετεχόντων στη δοκιμασία, παρά στο φύλο τους. Άμεσες συγκρίσεις μεταξύ των δύο φύλων δεν καταφέρνουν να αναδείξουν διαφορές στην ένταση της ενεργοποίησης. Παράλληλα, οι παρατηρούμενες διαφορές ίσως οφείλονται στο είδος της δοκιμασίας ή τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι λέξεις, γεγονός που μάλλον υποδηλώνει την πιθανή επίδραση άλλων μη γλωσσικών παραγόντων.

1.5.Ελληνόφωνα εμπειρικά δεδομένα

Ελληνόφωνα εμπειρικά δεδομένα από ενήλικες τυπικούς ομιλητές, σε ό, τι αφορά τις αντιμεταβιβαστικές δομές, δεν υπάρχουν αρκετά. Τα περισσότερα κινούνται, όπως θα δούμε στη συνέχεια, στον χώρο των γλωσσικών διαταραχών και της γλωσσικής κατάκτησης.

Μια ενδιαφέρουσα έρευνα, η οποία αξιοποιεί ελληνόφωνα εμπειρικά δεδομένα τυπικών ομιλητών της Ελληνικής, σχετικά με την προτασική επεξεργασία και τη γλωσσική κατάκτηση των αντιμεταβιβαστικών δομών, είναι η έρευνα της Fotiadou (2010). Διενεργείται στο πλαίσιο της διδακτορικής της διατριβής και στοχεύει στη διερεύνηση της επίδρασης του παράγοντα της συχνότητας, τόσο στην προτασική επεξεργασία, όσο και στη γλωσσική κατάκτηση, σε σχέση με τις εναλλαγές μεταβατικότητας, αναφορικά με τη μορφολογία της Φωνής. Για τις ανάγκες της παρούσας διατριβής θα επικεντρωθούμε μόνο σε ό, τι αφορά τα δεδομένα, τα οποία προέρχονται από τις πειραματικές διαδικασίες στις οποίες συμμετείχαν ενήλικες τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής.

Αναφορικά με αυτά τα δεδομένα, τα ερευνητικά της ερωτήματα, σχετικά με τα δεδομένα των ενηλίκων ομιλητών της Ελληνικής, συνοψίζονται στα εξής:

- α. Επιβεβαιώνουν τη διαφορά μεταξύ +/- αυτοπαθών (Tsimpli 2006);
- β. Επιβεβαιώνουν την ύπαρξη μιας λεξικής ρηματικής κατηγορίας για τα αντιμεταβιβαστικά (Alexiadou & Anagnostopoulou 2004);

Προκειμένου να ελέγξει τις συχνότητες των υπό εξέταση ρημάτων της (βλ. Πίνακα 1.4), αξιοποιεί δεδομένα από αναζήτηση στο διαδίκτυο, καθώς και σε σώμα κειμένων του ILSP. Σε ό, τι δε αφορά τα δεδομένα των τυπικών ομιλητών, οι οποίοι συμμετέχουν στην έρευνά της, αυτά προέρχονται από δυο διαφορετικές ψυχογλωσσολογικές πειραματικές διαδικασίες κρίσης αποδεκτότητας: α) μία χρονομετρική δοκιμασία αυτορρυθμιζόμενης ανάγνωσης, που διενεργήθηκε αποκλειστικά στους ενήλικες ομιλητές και β) μία μη χρονομετρική πειραματική δοκιμασία αντιστοίχισης εικόνας – προτάσεων, που διενεργήθηκε κυρίως σε παιδιά (75 παιδιά ηλικίας 3 – 5,10 ετών χωρισμένα σε τρεις υποομάδες), αλλά και σε μία ομάδα ελέγχου που αποτελούνταν από 25 ενήλικες 28 – 35 ετών.

Τα ρήματα που χρησιμοποίησε η Fotiadou (2010) στην έρευνά της παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.4.

ΟΜΑΔΑ I (αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής)	ΟΜΑΔΑ II (αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής)	ΟΜΑΔΑ III (ρήματα που δηλώνουν ενέργειες)
κλείνει	τεντώνει	χτενίζει
βράζει	καθαρίζει	πλένει
γέρνει	τσαλακώνει	δίνει
σαπίζει	χτυπάει	κοιτάει
λιώνει	τρυπάει	τρώει
λυγίζει	μπερδεύει	μεταφέρει
στεγνώνει	λερώνει	κρύβει

Πίνακας 1.4: Ρήματα Fotiadou (2010)

Αρχικά, τα ρήματα αυτά ελέγχθηκαν για τη συχνότητα εμφάνισης ενεργητικών, παθητικών, αντιμεταβιβαστικών και αυτοπαθών ερμηνειών τους, τόσο στο Διαδίκτυο,

όσο και στο σώμα κειμένων του ILSP και στη συνέχεια εντάχθηκαν αφενός σε μια πειραματική δοκιμασία αυτορρυθμιζόμενης ανάγνωσης (βλ. παραδείγματα 1.76 – 1.79) κι αφετέρου σε μια δοκιμασία αντιστοίχισης εικόνας με πρόταση που εκφωνούνταν στους συμμετέχοντες (β. Εικόνα 1.1).

(1.76) Η μαθήτρια έκλεισε, αφού τελείωσαν οι διαγωνισμοί.

(1.77) Η πόρτα έκλεισε, αφού τελείωσαν οι διαγωνισμοί.

(1.78) Η μαθήτρια κλείστηκε, αφού τελείωσαν οι διαγωνισμοί.

(1.79) Η πόρτα κλείστηκε, αφού τελείωσαν οι διαγωνισμοί.

To klidi spai

the key breaks-ACT

Εικόνα 1.1: Δοκιμασία Αντιστοίχισης εικόνας (Fotiadou, 2010)

Τα αποτελέσματά της τα ερμηνεύει κυρίως βάσει των μοντέλων εμπειρίας ('experience-based' models of sentence processing) των Cuetos, Mitchell & Corley (1996), MacDonald (1997), MacDonald, Pearlmutter & Seidenberg (1994) και Brysbaert & Mitchell (1996), οι οποίοι πρεσβεύουν ότι η συχνότητα εμφάνισης των εναλλακτικών ερμηνειών των αμφίσημων δομών επιδρά στον τρόπο με τον οποίο οι ενήλικες επεξεργάζονται τις προτάσεις, που εμπεριέχουν τέτοιες δομές.

Τα δεδομένα της ερμηνεύονται εν μέρει από το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο, αφού η έρευνά της έδειξε ότι οι ενήλικες τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής στηρίζουν τις τελικές αποφάνσεις τους, σχετικά με την αποδεκτότητα μιας ερμηνείας, στη συχνότητα εμφάνισης της εν λόγω δομής (τουλάχιστον στα σώματα κειμένων που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της έρευνάς της). Ωστόσο, παρατηρεί ότι οι χρόνοι αντίδρασης/απόκρισης

στη χρονομετρική δοκιμασία της αυτορρυθμιζόμενης ανάγνωσης, στην καθαυτή διαδικασία της κρίσης αποδεκτότητας, δεν συνεπάγονταν απαραίτητως ότι η απόφαση για την ορθότητα ή μη της δομής διευκολύνεται από το κατά πόσο συχνόχρηστη είναι η υπό εξέταση δομή.

Αντίθετα, η Fotiadou (2010) θα υποστηρίξει ότι τα δεδομένα της συνάδουν με όσους πρεσβεύουν ότι οι ομιλητές προβαίνουν σε μια μορφοσυντακτική, καθώς και σημασιολογική ανάλυση, πριν προβούν στην αποδοχή ή μη μιας συγκεκριμένης ερμηνείας. Μάλιστα, παρατηρείται και καθυστέρηση της απόφασης του ομιλητή, όταν η γνώση των πραγματολογικών χαρακτηριστικών του ρήματος, καθώς και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του, όπως, για παράδειγμα, η ομάδα στην οποία ανήκει (βλ. Πίνακα 1.4), δεν συμπίπτουν με την επιθυμητή ερμηνεία.

Καταλήγει, μάλιστα στο συμπέρασμα ότι τόσο η Φωνή, όσο και η σημαντική αλληλεπίδραση Φωνής και εμψυχότητας του Υποκειμένου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προτασική επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων από τους ενήλικες. Συγκεκριμένα, οι ενήλικες αποδέχονται κυρίως την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία των ρημάτων με ενεργητική μορφολογία, όταν το υποκείμενό τους ήταν μη έμψυχο (π.χ. *Το κλειδί έσπασε*), καθώς και την αυτοπαθή ερμηνεία των ρημάτων με μη ενεργητική μορφολογία, όταν το υποκείμενό τους ήταν έμψυχο (π.χ. *Το παιδί πλύθηκε*) (πολύ λιγότερο αποδέχονται την παθητική ή την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία).

Παρατηρεί, επίσης, ότι ρήματα με μη ενεργητική μορφολογία και μη έμψυχο υποκείμενο ερμηνεύονταν αμφίσημα ως παθητικά ή αντιμεταβιβαστικά. Οι απαντήσεις των ενηλίκων υποδεικνύουν ότι τα μη εναλλασσόμενα αντιμεταβιβαστικά αποτελούν μια ξεχωριστή ρηματική κατηγορία (επιβεβαιώνοντας έτσι τις Alexiadou & Anagnostopoulou 2004).

Προσπαθώντας να διακρίνει εάν όντως υφίστανται οι διαφορετικές ομάδες ρημάτων, ανάλογα με τις εναλλαγές της μεταβατικότητάς τους (ακολουθώντας τους Borer (2004) και Tsimplici (2006) ή εάν στην πραγματικότητα οι κατηγορίες αυτές αντανακλούν τη διεπίδραση πραγματολογικών παραγόντων και γραμματικών περιορισμών, θα παρατηρήσει ότι η εμψυχότητα διαδραματίζει έναν πιο καθοριστικό ρόλο στην προτασική επεξεργασία, εν συγκρίσει προς τη ρηματική ομάδα. Ενδεικτικά, αναφέρει το παράδειγμα του ρήματος *μεταφέρει*, στο οποίο η μη ενεργητική μορφολογία επιδέχεται καθαρά παθητική ερμηνεία, εν αντιθέσει με άλλα ρήματα που κατηγοριοποιούνται στην ίδια ομάδα αλλά επιδέχονται τόσο αυτοπαθή, όσο και παθητική ερμηνεία, όταν έχουν μη ενεργητική μορφολογία, όπως το ρήμα *χτενίζει*.

Επιπλέον, στην ομάδα των αντιμεταβιβαστικών με εναλλαγή φωνής, καθώς και στην ομάδα των ρημάτων που δηλώνουν ενέργειες, όταν αυτά έχουν μη έμφυχα υποκείμενα, οι ενήλικες δίνουν απαντήσεις που είναι διαφορούμενες ανάμεσα στην παθητική και την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία. Επομένως, συμπεραίνει, οι διαφορετικές ερμηνείες προκύπτουν από το συγκεκριμένο και δεν διαφοροποιούνται σε επίπεδο δομής.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις δεν συνάδουν με τις Alexiadou & Anagnostopoulou (2004) που υποστηρίζουν ότι η ερμηνεία της μορφολογίας του ρήματος ως παθητικής, αυτοπαθούς ή αντιμεταβιβαστικής εξαρτάται από τη ρηματική ομάδα στην οποία ανήκει το ρήμα, βάσει των λεξικών του χαρακτηριστικών. Τα αποτελέσματα της Fotiadou (2010) υποδεικνύουν πως, όταν υφίσταται εναλλαγή μεταβατικότητας, χωρίς εναλλαγή φωνής, οι ενήλικες τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής επιλέγουν την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία (π.χ. *Η πόρτα έκλεισε*).

Από την άλλη, εάν διατίθεται εναλλαγή φωνής για ένα συγκεκριμένο ρήμα, αυτή αυξάνει το ποσοστό της μεταβιβαστικής ερμηνείας στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών με ενεργητική μορφολογία, κάτι, που κατά την κρίση της ερευνήτριας, μπορεί να ερμηνευθεί ως αποτέλεσμα της διάθεσης μη ενεργητικής μορφολογίας, όπου το εξωτερικό θ – χαρακτηριστικό είναι συντακτικά ενεργό. Αντιμεταβιβαστικά με ενεργητική μορφολογία, τα οποία δεν εναλλάσσουν τη φωνή περιέχουν την απλούστερη παραγωγή (μόνο ένα θεματικό χαρακτηριστικό), που προκύπτει από τη Φράση Προσδιοριστή στη θέση Υποκειμένου.

Τα στοιχεία αυτά εξετάζονται υπό το πρίσμα του εάν και κατά πόσο η συχνότητα εμφάνισης συγκεκριμένων ρημάτων σε ενεργητική και μη ενεργητική μορφολογία και οι αντίστοιχες μεταβολές της μεταβιβαστικότητάς τους αποτελούν καθοριστικό παράγοντα (deterministic factor) για τη γλωσσική κατάκτηση περισσότερο από όσο καθοριστική είναι η διεπίδραση μορφολογίας της φωνής και εμψυχότητας για τα χρονομετρικά δεδομένα ενηλίκων και γλωσσικής κατάκτησης.

Αυτό το ερμηνεύει ως ευαισθησία του επεξεργαστή σε μορφολογικές κρίσιμες ενδείξεις, όπως είναι η Φωνή, ενώ σημασιολογικοί παράγοντες, όπως η εμψυχότητα φαίνεται ότι αξιοποιούνται σε επόμενα στάδια. Παράλληλα, αξιολογεί και τον παράγοντα της συχνότητας εμφάνισης ενός ρήματος ως σημαντικό για την προτασική επεξεργασία, σε συνδυασμό βεβαίως με τους υπόλοιπους παράγοντες.

Ενδιαφέρον είναι, επίσης, το συμπέρασμά της ότι οι ενήλικες ομιλητές της Ελληνικής αξιοποιούν για την τελική τους απόφαση στις δοκιμασίες την δομή που έχει τα υψηλότερα ποσοστά χρήσης, προβαίνοντας παράλληλα σε μια μορφοσυντακτική και

σημασιολογική ανάλυση της δομής αυτής. Οι πραγματολογικές γνώσεις των ομιλητών, καθώς και τα λεξικά χαρακτηριστικά των ρημάτων μπορεί να προκαλέσουν καθυστερημένη απόκριση στη δοκιμασία, σε περίπτωση που δεν συνάδουν με την επιθυμητή ερμηνεία των προτάσεων.

Όπου περιλαμβάνεται έμψυχο υποκείμενο τα ρήματα με ενεργητική μορφολογία ερμηνεύονται περισσότερο ως μεταβιβαστικά. Ρήματα με εσωτερικό αναγκαστικό αίτιο, όπως το ρήμα *σαπίζει*, επίσης ερμηνεύονται ως μεταβιβαστικά με έμψυχο υποκείμενο (επιβεβαιώνοντας τις Theophanoroulou-Kontou 2001, Roussou & Tsimpli 2007), μόνο στη συνυποδηλωτική τους χρήση. Η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία δεν φαίνεται στην περίπτωση αυτή αποδεκτή, όπως εξάλλου υποστηρίζεται στη βιβλιογραφία (Anagnostopoulou & Alexiadou 2004, Tsimpli 2005, 2006).

Η τάση προς μια μοναδική και μη αμφίσημη ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας με έμψυχο ή άψυχο υποκείμενο στα δεδομένα των ενηλίκων οφείλεται στην ολοκλήρωση από τη μια λεξικών και πραγματολογικών χαρακτηριστικών, καθώς και χαρακτηριστικών που σχετίζονται με τη συχνότητα εμφάνισης των ρημάτων και από την άλλη οφείλεται στην ολοκλήρωση σημασιολογικών χαρακτηριστικών των ρημάτων, η οποία εμφανίζεται και στη γραμματική του παιδικού λόγου.

Τα δεδομένα της Fotiadou (2010) επιβεβαιώνουν τις θεωρήσεις εκείνες που πρεσβεύουν ότι οι εναλλαγές μεταβατικότητας συνιστούν ένα φαινόμενο διεπίδρασης λεξικού – σύνταξης (lexicon-syntax interface phenomenon). Ρήματα που έχουν κατηγοριοποιηθεί ως «αυτοπαθή» ή «αντιμεταβιβαστικά» επιδέχονται κι άλλες ερμηνείες, ανάλογα με το συγκείμενο στο οποίο είναι ενταγμένα, καθώς και το επίπεδο ύφους του λόγου (speech register).

Για παράδειγμα, η αυτοπαθής ερμηνεία προτιμάται, όταν το υποκείμενο είναι έμψυχο, για την πλειοψηφία των ρημάτων που εξετάστηκαν, παρόλο που δεν έχουν κατηγοριοποιηθεί ως αυτοπαθή. Η διεπίδραση της μορφολογίας της Φωνής και της εμψυχότητας του συντακτικού υποκειμένου έδειξε ότι επηρεάζει σημαντικά την ερμηνεία των εναλλασσόμενων αντιμεταβιβαστικών ρημάτων: Οι συμμετέχοντες είχαν την τάση να ερμηνεύουν τα ρήματα με ενεργητική μορφολογία ως μεταβιβαστικά (ιδίως όταν το ύφος ήταν ανεπίσημο) και τα ρήματα με μη ενεργητική μορφολογία ως παθητικά (ιδίως σε κείμενα επίσημου ύφους).

Επιπλέον, σε περιπτώσεις συνομιλίας (colloquial speech) παρατηρείται υψηλή παραγωγικότητα της μη ενεργητικής μορφολογίας, ακόμα και με ρήματα που παραδοσιακά δεν επιτρέπουν αυτή τη μορφολογική σήμανση, ιδιαιτέρως, για να

εκφράσουν παθητικές ερμηνείες (το παράδειγμα που παραθέτει είναι το *Οι φοιτητές σαπίστηκαν στο ξύλο*).

Η υπόθεση ότι οι εναλλαγές μεταβατικότητας συνίστανται από τη διεπαφή σύνταξης – λεξικού επιβεβαιώνεται από την εμπειρική έρευνα της Fotiadou (2010: 349 κ.ε.). Ρήματα, τα οποία έχουν κατηγοριοποιηθεί ως «αυτοπαθή» ή «αντιμεταβιβαστικά» επιδέχονται κι άλλες ερμηνείες, ανάλογα με το συγκείμενο, στο οποίο έχουν ενσωματωθεί, καθώς και από το είδος της συνομιλίας. Για παράδειγμα, μια αυτοπαθής ερμηνεία προτιμάται, όταν το υποκείμενο είναι έμψυχο (ή μη έμψυχο σε μη κυριολεκτική χρήση) για την πλειονότητα των ρημάτων, που εξετάστηκαν, ακόμα κι αν το ρήμα δεν έχει κατηγοριοποιηθεί στα αυτοπαθή ρήματα (π.χ. το ρήμα *λυγίζομαι*).

Η διεπίδραση Φωνής και εμψυχότητας του συντακτικού υποκειμένου έδειξε ότι επηρεάζει σημαντικά την ερμηνεία των ρημάτων που έχουν κατηγοριοποιηθεί ως εναλλασσόμενα αντιμεταβιβαστικά: Όταν διατίθενται και οι δυο τύποι (ενεργητικός και μη ενεργητικός), οι ομιλητές έχουν την τάση να χρησιμοποιούν τους ενεργητικούς τύπους κυρίως σε ανεπίσημη χρήση της γλώσσας (όπως έδειξαν τα δεδομένα από το Διαδίκτυο) και τους μη ενεργητικούς τύπους για να δηλώσουν παθητικές ερμηνείες (ειδικά σε επίσημη χρήση της γλώσσας, όπως έδειξαν τα δεδομένα του ILSP).

Επιπλέον, σε περιστάσεις καθημερινής συνομιλίας παρατηρείται υψηλή παραγωγικότητα της μη ενεργητικής μορφολογίας, ακόμα και με ρήματα, τα οποία παραδοσιακά δεν επιτρέπουν αυτή τη μορφολογική σήμανση (μη εναλλασσόμενα αντιμεταβιβαστικά ρήματα), κυρίως για να δηλώσουν παθητικές ερμηνείες (π.χ. *Το σίδερο λυγίστηκε από τον Κουταλιανό*).

Τέλος, η χρήση της *από* – Φράσης δεν αποτελεί αξιόπιστο κριτήριο παθητικοποίησης στην Ελληνική, αφού εμφανίζεται συχνά με παθητική ερμηνεία μόνο σε επίσημο ύφος (κυρίως στα δεδομένα του ILSP), ενώ τα υπόλοιπα δεδομένα της έρευνας της Fotiadou (2010) έδειξαν ότι η *από* – Φράση συχνά συνδέονταν με άλλες ερμηνείες εκτός από αυτή του ποιητικού αιτίου (χαρακτηριστικό το παράδειγμά της *τα παραγμένα βαλκάνια βράζουν από τους Κουστουρίτσες και τους Μπρέγκοβιτς*, από το <http://leftliberalsynthesis.blogspot.com/>).

Το τελικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η Fotiadou (2010) είναι ότι στην πραγματική τους χρήση αυτές οι δομές δεν υποστηρίζουν τις διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις. Αντίθετα, επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι η γραμματική δεν κάνει απόλυτους διαχωρισμούς, ανάμεσα σε παθητική, μέση και αντιμεταβιβαστική

ερμηνεία, αλλά τις αφήνει κάπως απροσδιόριστες (underspecified), ενώ η διεπίδραση λεξικό – σημασιολογικών χαρακτηριστικών του ρήματος και πραγματολογικών πληροφοριών, ενδεχομένως να οδηγεί σε μια αρκετά δυνατή ή μοναδική προτίμηση για μία από τις ερμηνείες αυτές.

Από τις μελέτες που αξιοποιούν ελληνόφωνα γραμματικά δεδομένα αρχικά θα αναφερθούμε στη μελέτη των Stavrakaki, Alexiadou, Kambanaros, Bostantjorouliu & Katsarou (2011), οι οποίες μελέτησαν την κατανόηση αντιμεταβιβαστικών δομών σε πέντε (5) ασθενείς με μη – ρέουσα αφασία και δεκαπέντε (15) άτομα ελέγχου.

Η έρευνά τους περιελάβανε δυο διαφορετικές πειραματικές διαδικασίες: μία διαδικασία εκμαίευσης παραγωγής και μια διαδικασία κατανόησης. Το πειραματικό υλικό τους αποτελούνταν από δεκαπέντε προτάσεις με μεταβιβαστική δομή και άλλες δεκαπέντε με αντιμεταβιβαστική δομή, με ποικίλη μορφολογία (ενεργητική ή/ και μη ενεργητική σήμανση φωνής), τις οποίες είχαν δώσει σε προτασιακά περιβάλλοντα.

Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι τα άτομα με αφασία (α) είχαν καλύτερες επιδόσεις στην παραγωγή και την κατανόηση των μεταβιβαστικών έναντι των αντιμεταβιβαστικών δομών, (β) είχαν σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις στην κατανόηση των αντιμεταβιβαστικών με ενεργητική μορφολογία, έναντι των αντιμεταβιβαστικών με μη ενεργητική μορφολογία και (γ) παράγαγαν μεταβιβαστικές δομές τύπου (Y)PA στη θέση των αντίστοιχων αντιμεταβιβαστικών δομών.

Στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα άτομα με αφασία χρησιμοποιούν υπέρ το δέον μια στρατηγική χαρτογράφησης, η οποία έχει συζητηθεί εκτενώς από τους Schwartz, Linebarger, Saffran, & Pate (1987) και χαρακτηρίζεται από τη σύνδεση των θεματικών ρόλων του Δράστη και του Θέματος με το συντακτικό Υποκείμενο και Αντικείμενο αντίστοιχα, καθώς έχει παρατηρηθεί ότι παράγουν σε μεγάλο βαθμό μεταβιβαστικές δομές του τύπου (Y)PA αντί για αντιμεταβιβαστικές.

Επιπροσθέτως, παρουσίασαν δυσκολία με τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα που είχαν σήμανση ενεργητικής μορφολογίας και έτσι οι ερευνήτριες υποστηρίζουν ότι οι γραμματικοί ασθενείς με μη – ρέουσα αφασία δεν είναι σε θέση να ερμηνεύσουν επιτυχώς αντιμεταβιβαστικά ρήματα με ενεργητική μορφολογία ως δομές που δεν περιλαμβάνουν θεματικό ρόλο Δράστη (non-agentive structures).

Δηλαδή, στα παραδείγματα 1.80 και 1.81, με το ρήμα *αδειάζω*, η έρευνα των Stavrakaki et al. (2011) έδειξε ότι οι γραμματικοί ασθενείς δεν μπορούσαν να εννοήσουν στο 1.81 ότι το υποκείμενο *η σακούλα* δεν καταλαμβάνει τον θεματικό ρόλο του δράστη.

(1.80) Ο άνδρας άδειασε τη σακούλα.

(1.81) Η σακούλα άδειασε.

Στο πλαίσιο του Levelt (1989) για τη γλωσσική παραγωγή και την κατανόηση, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η σύνδεση της ενεργητικής φωνής με συντακτικές δομές, όπου εμφανίζεται ο θεματικός ρόλος του δράστη (όπως συμβαίνει στο 1.57) έχει λιγότερες απαιτήσεις από τη σύνδεση της ενεργητικής φωνής με συντακτικές δομές που δεν περιλαμβάνουν δράστη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών δομών (1.81).

Σχετικά με την κατανόηση (που αποτελεί και τη θεματική της παρούσας διατριβής) το μοντέλο του Levelt (1989) προβλέπει ότι μετά την πρόσληψη της φωνητικής γραμμής (phonetic string), ακολουθεί η μορφοφωνολογική αποδόμηση και στη συνέχεια η σημασιολογική αποκωδικοποίηση. Η αποδόμηση δε των μορφολογικών χαρακτηριστικών του ρήματος και συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά της ενεργητικής vs. μη ενεργητικής μορφολογίας προσδίδει μια σημαντική κρίσιμη ένδειξη (cue) για τη διαδικασία της συντακτικής αποκωδικοποίησης και την ανάθεση θεματικών ρόλων.

Οι Stavrakaki et al. (2011) καταλήγουν, λοιπόν, στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- ✓ Οι ασθενείς με αφασία, αλλά και τα άτομα ελέγχου είχαν καλύτερες επιδόσεις στην παραγωγή μεταβιβαστικών, έναντι των αντιμεταβιβαστικών δομών.
- ✓ Οι ασθενείς με αφασία εμφάνισαν ίδιο πρότυπο στην παραγωγή και την κατανόηση, καθώς είχαν καλύτερες επιδόσεις στις μεταβιβαστικές, έναντι των αντιμεταβιβαστικών δομών.
- ✓ Παρατηρήθηκε μια σημαντική επίδραση του μορφήματος της Φωνής (και μάλιστα της μη ενεργητικής) στους ασθενείς με αφασία στη δοκιμασία κατανόησης.

- ✓ Η μεταρρηματική θέση υποκειμένου έπαιξε σημαντικό ρόλο στην παραγωγή αντιμεταβιβαστικών δομών, ιδιαίτερα στην ομάδα των ομιλητών με αφασία.

Οι ίδιες ερμηνεύουν τα αποτελέσματά τους ως εξής: Η δοκιμασία κατανόησης έδειξε ότι οι ασθενείς είχαν επιτυχή πρόσβαση τόσο στη Σύνταξη του ρήματος, όσο και στα μορφοφωνολογικά χαρακτηριστικά του, π.χ. τη Φωνή. Η ανάλυση των δεδομένων παραγωγής επίσης έδειξε ότι τα λάθη παρατηρήθηκαν στην παραγωγή των ενεργητικών και όχι των αντιμεταβιβαστικών δομών. Μιλώντας με σημασιοσυντακτικούς όρους η διαφορά μεταξύ μεταβατικών και αντιμεταβιβαστικών δομών με ενεργητική μορφολογία ήταν ότι στην πρώτη περίπτωση το συστατικό της Φωνής πραγματώνεται συντακτικά (+agentive voice), ενώ στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών αυτό το συστατικό απουσιάζει.

Αυτό σημαίνει ότι ενώ στη μεταβατική δομή η ενεργητική μορφολογία είναι συνδεδεμένη με μια Φράση Φωνής Δράστη (Agentive Voice Phrase) στο επίπεδο της Σύνταξης, στις αντιμεταβιβαστικές δομές (όπου το ρήμα έχει ενεργητική μορφολογία) η ενεργητική μορφολογία δεν συνδέεται με μια Φράση Φωνής (Voice Phrase) στο επίπεδο της Σύνταξης.

Έτσι, η δόμηση μιας αντιμεταβιβαστικής δομής απαιτεί παραβίαση της απευθείας σύνδεσης μεταξύ Σύνταξης και Μορφολογίας. Ενώ η γραμματική ανάθεση (grammatical assignment) πραγματοποιείται πριν την κλιτική προσφύματοποίηση (inflectional affixation), λαμβάνει υπόψη τις διαδικασίες που συμβαίνουν στο επόμενο επεξεργαστικό στάδιο, για παράδειγμα, στο στάδιο των ιδιαίτερων μορφολογικών χαρακτηριστικών (Levelt, 1989).

Υποθέτοντας ότι ένα ενεργητικό επίθημα συνδέεται επί το πλείστον με την παρουσία μιας ενεργητικής κεφαλής φωνής, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η παραγωγή ενεργητικών δομών αντί αντιμεταβιβαστικών είναι το αποτέλεσμα των παραπλανητικών οδηγιών από το επίπεδο της κλιτικής μορφολογίας για το επίπεδο της Σύνταξης.

Τα άτομα με αφασία χρησιμοποιούν υπέρ το δέον μια αρχή κανονικότητας (canonicity principle), συνδέοντας το επίπεδο των συντακτικών με αυτό των μορφοφωνολογικών συστατικών, κάτι που απαιτεί απευθείας σύνδεση μεταξύ διαφορετικών επιπέδων της προτασικής επεξεργασίας. Η αρχή αυτή είναι η εξής:

“Associate Active morphology with an agentive Voice head” (Σύνδεσε την ενεργητική μορφολογία με μια Κεφαλή Φωνής που δηλώνει τον Δράστη).

Αυτή η απευθείας σύνδεση αποτελεί την πιο ευκρινή χαρτογράφηση μεταξύ διαφορετικών γραμματικών επιπέδων και συγκεκριμένα της μορφολογίας και της Σύνταξης. Όταν ζητείται σύνδεση μεταξύ της ενεργητικής μορφολογίας με απουσία κεφαλής Δράστη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών, η έλλειψη διαφάνειας έχει ως αποτέλεσμα τη διασύνδεση μεταξύ της μορφολογίας και Σύνταξης.

Επομένως, τα δεδομένα συνάδουν με την «Υπόθεση Χαρτογράφησης» (Schwartz, Linebarger, Saffran, and Pate, 1987), η οποία προτείνει ότι η ελλειμματική χαρτογράφηση γραμματικών συστατικών (υποκείμενο, αντικείμενο) σε θεματικούς ρόλους (Δράστης, Θέμα) είναι το βασικό γραμματικό πρόβλημα στον αγραμματισμό. Αυτή η θεωρία μπορεί να ερμηνεύσει και την καλύτερη επίδοση των αγραμματικών στη δοκιμασία κατανόησης των αντιμεταβιβαστικών δομών με μη – ενεργητική μορφολογική σήμανση από τις αντίστοιχες με ενεργητική μορφολογική σήμανση.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις οδηγούν στο συμπέρασμα πως η συμβολή της μορφολογίας της Φωνής είναι μερικώς μόνο σημαντική: Καθιστά τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με ενεργητική μορφολογία πιο δύσκολα στην κατανόηση, από τα αντίστοιχα με μη ενεργητική μορφολογία. Βέβαια οι καθαρά ενεργητικές δομές είναι σταθερά πιο κατανοητές από τις αντίστοιχες αντιμεταβιβαστικές δομές.

Οι Nanousi & Terzi (2017) εξέτασαν την κατανόηση αναστρέψιμων παθητικών προτάσεων σε ασθενείς με αγραμματισμό και τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι τα ποσοστά κατανόησης ήταν πολύ υψηλά, αγγίζοντας ποσοστά επιτυχίας πάνω από 90%. Μάλιστα στις σύντομες παθητικές προτάσεις (short passives) δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα λάθη, σε αντίθεση με έρευνα των Terzi et al. (2014) που αφορά τη γλωσσική κατάκτηση με συμμετοχή είκοσι παιδιών με τυπική ανάπτυξη και ηλικία 6;5, των οποίων οι επιδόσεις στις αντίστοιχες δοκιμασίες έφτασαν το 70% περίπου. Αντίστοιχα υψηλές επιδόσεις παρουσίασαν οι ασθενείς με αγραμματισμό της παραπάνω έρευνας και στις πλήρεις παθητικές προτάσεις (long passives), με ποσοστά πάνω από 90% και λάθη που δεν υπερέβαιναν τα τρία ανά συμμετέχοντα.

Τα αποτελέσματα αυτά τα συσχετίζουν με μια μελέτη περίπτωσης του Fyndanis (2012), η οποία διενεργήθηκε με δοκιμασία αντιστοίχισης πρότασης με εικόνα. Ο υπό εξέταση ασθενής είχε πολύ υψηλές επιδόσεις στις παθητικές προτάσεις, με ποσοστό επιτυχίας 94% , ενώ το ίδιο ακριβώς ποσοστό είχε και η επίδοσή του στις ενεργητικές προτάσεις. Ο ίδιος ασθενής συμμετείχε και σε παλαιότερη μελέτη του Fyndanis (2012),

στην οποία οι άλλοι δυο συμμετέχοντες παρουσίασαν χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση των παθητικών προτάσεων (39% και 50%), χαμηλή ήταν όμως και η κατανόηση των ενεργητικών προτάσεων με ποσοστά 56% και 70% αντίστοιχα.

Ενδιαφέροντα για την παρούσα διατριβή είναι και η έρευνα που διενήργησε στο πλαίσιο της διδακτορικής της διατριβής η Peristeri (2010) και στην οποία οκτώ αγραμματικοί ασθενείς (και δεκαπέντε τυπικοί ομιλητές ως άτομα ελέγχου) υποβλήθηκαν σε χρονομετρικές και μη χρονομετρικές διαδικασίες, οι οποίες είχαν στόχο να ελέγξουν την προτασική επεξεργασία των διεπαφών (agrammatic processing of the interfaces) των διαφόρων επιπέδων γραμματικής σε φυσικούς ελληνόφωνους ομιλητές με αφασία Broca.

Τα αποτελέσματά της συνάδουν με τις προηγούμενες μελέτες που δείχνουν ότι οι ελληνόφωνοι (τυπικοί και αγραμματικοί) ομιλητές έχουν την τάση να αξιοποιούν τη μη ενεργητική μορφολογία ως κρίσιμη ένδειξη για τις εναλλαγές μεταβατικότητας κατά την προτασική επεξεργασία.

Παρατηρεί ότι στη μη χρονομετρική δοκιμασία αντιστοίχισης πρότασης – εικόνας, όσον αφορά την διάκριση των χαρακτηριστικών φωνής και μορφολογίας, οι αγραμματικοί ομιλητές διατηρούν τη μορφολογική κατηγορία της Φωνής και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ως ελκυστήρα θεματικού ρόλου (theta-attractor) και έτσι είναι σε θέση να ξεχωρίζουν τις ερμηνευτικές δυνατότητες της ενεργητικής και μη ενεργητικής μορφολογίας. Το αποτέλεσμα είναι να μην ερμηνεύουν ενεργητικά τη μη ενεργητική μορφολογία, τόσο στα αυτοπαθή, όσο και στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα μη ενεργητικής μορφολογίας (με έμφυχο υποκείμενο).

Παράλληλα, η εμφυσχότητα του υποκειμένου αξιοποιείται αρκετά, τόσο από τους αγραμματικούς, όσο και από τους τυπικούς ομιλητές στην περίπτωση των εναλλασσόμενων αντιμεταβιβαστικών και επενεργεί στο κατηγορήμα, ώστε να δηλώσει το υπονοούμενο συντακτικά αίτιο ή τον Δράστη (Agent), μέσα από τη μη ενεργητική μορφολογική σήμανση. Τα ευρήματα αυτά της Peristeri (2010) συνάδουν: α) με τις θέσεις της Tsimpli (2006), που υποστηρίζει ότι τα εναλλασσόμενα αντιμεταβιβαστικά δεν εναλλάσσονται αυθαίρετα κι ελεύθερα, αλλά η ενεργητική ή η μη ενεργητική μορφολογία τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εμφυσχότητα του υποκειμένου, β) με τα όσα υποστηρίζει η Fotiadou (2010) ότι η εναλλαγή των αντιμεταβιβαστικών εξαρτάται και από την πρόθεση του ομιλητή να εστιάσει στο αποτέλεσμα της δράσης που υποδηλώνει το ρήμα ή το υπονοούμενο συντακτικό όρισμα που εισάγει την ενέργεια του ρηματικού κατηγορήματος.

Επίσης, στη χρονομετρική δοκιμασία του διατροφικού πειράματος προετοιμασίας λεξικής απόφασης (Cross-modal lexical priming), διαπίστωσε ότι τόσο οι αγραμματικοί, όσο και οι τυπικοί ομιλητές, αν και με σαφείς διαφορές στους χρόνους απόκρισης (πιο γρήγοροι οι τυπικοί ομιλητές), χρειάστηκαν περισσότερο χρόνο επεξεργασίας για τα εναλλασσόμενα ενεργητικά αντιμεταβιβαστικά, έναντι των αντίστοιχων με μη ενεργητική μορφολογία.

Η έρευνα της Peristeri (2010) καθίσταται ενδιαφέρουσα για την παρούσα διατριβή, λόγω του ότι αποπειράται να ανιχνεύσει περαιτέρω εξωγλωσσικούς παράγοντες, οι οποίοι ενδεχομένως επιδρούν στην επεξεργασία των δομών που διερευνά. Ως τέτοιους αναφέρει τα κίνητρα, την κατάσταση της υγείας των αγραμματικών ασθενών που αξιολογεί στην έρευνά της, την ηλικία, το μορφωτικό τους επίπεδο, το σημείο, όπου διαπιστώνεται η εγκεφαλική βλάβη κάθε ασθενούς, καθώς και η κοινωνικο – οικονομική τους κατάσταση, σύμφωνα με τον Basso (2003).

Η Peristeri (2010) επισημαίνει ότι η γνώση της επίδρασης των παραγόντων αυτών στην αφασιολογία είναι πολύ περιορισμένη. Έτσι, εκτός από το σημείο βλάβης, που έχει μελετηθεί αρκετά στο πεδίο της Αφασιολογίας, επιλέγει τους εξωγλωσσικούς παράγοντες της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου, προκειμένου να ελέγξει εάν επηρεάζουν τη γλωσσική πραγμάτωση των ασθενών που συμμετέχουν στην έρευνά της.

Για τις ανάγκες της παρούσας διατριβής, θα περιοριστούμε στα όσα καταθέτει η σχετικά με τον τρόπο που επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην (αγραμματική) προτασική επεξεργασία. Έρευνες που αφορούν τη γλωσσική κατανόηση (Mishra & Pandey 2007) έχουν δείξει ότι η σημασιολογική ευφράδεια και η ταχύτητα, όπως επίσης και η ακρίβεια των δοκιμασιών κρίσης γραμματικότητας, έχουν εν μέρει συνάφεια με το επίπεδο εγγραμματισμού του ατόμου που συμμετέχει στην έρευνα.

Συγκεκριμένα, οι Mishra & Pandey (2007) διενήργησαν μια πειραματική δοκιμασία οφθαλμοκίνησης, η οποία έδειξε ότι τα άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου είχαν πιο αργή πρόσβαση στο λεξικό, αφού οι οφθαλμικές κινήσεις τους ήταν εξαιρετικά αργές, όταν τους παρουσιάζονταν αντικείμενα που περιείχαν σημαντικά χαρακτηριστικά γένους για την ερμηνεία της πρότασης, σε αντίθεση με τα άτομα μεσαίου και υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Αξιοποιώντας τις έρευνες αυτές για την ερμηνεία των δεδομένων της η Peristeri (2010) υποστηρίζει ότι το μορφωτικό επίπεδο μπορεί να έχει μετρήσιμη επίδραση στην ταχύτητα πρόσβασης στο λεξικό, καθώς και σε άλλες λειτουργίες σχετικές με την

προτασική επεξεργασία των ασθενών, η οποία διαπιστώθηκε από τα αποτελέσματά της, τόσο στις χρονομετρικές, όσο και στις μη χρονομετρικές δοκιμασίες. Μάλιστα, ενδιαφέρον είναι ότι η επίδραση αυτή μάλιστα φάνηκε να είναι εξαιρετικά ορατή στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων, κάτι που για την ερευνήτρια ερμηνεύεται από το γεγονός ότι τα ρήματα αυτά υπόκεινται σε περιορισμούς υποκατηγοριοποίησης, οι οποίοι ενεργοποιούνται πιο συχνά τόσο στον καθημερινό λόγο, όσο και στην επίσημη εκπαίδευση.

Ακολουθώντας τα μοντέλα περιορισμών για την κατανόηση (constrained - based models of comprehension), όπως αυτό των Pickering & Garrod (2007), υποθέτει ότι κατά τη διάρκεια της κατανόησης οι ομιλητές ενδέχεται υποσυνείδητα να εφαρμόζουν ως πιθανοτικούς περιορισμούς, (Y – P) λεξικοδομικά ζεύγη, που ακολουθούν συγκεκριμένα πρότυπα, που έχουν μάθει και εμπεριέχουν αναγκαστικές δομές, προκειμένου να ερμηνεύσουν το νέο (γλωσσικό) εισαγόμενο. Από αυτήν την πλευρά, οι χρόνοι απόκρισης των ασθενών και οι ερμηνευτικές τους προτιμήσεις για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα δείχνουν ότι ενδέχεται να εφαρμόζουν κάποια μαθημένα πρότυπα στον τρόπο, με τον οποίο ερμηνεύουν τα γλωσσικά εισαγόμενα.

Έτσι, συμπεραίνει η Peristeri, η αναγκαστικότητα δεν είναι αποκλειστικά εγγενώς κωδικοποιημένη στο θέμα του Ρήματος, όπως υποστηρίζουν διάφορες θεωρητικές αναλύσεις, όπως οι Alexiadou & Anagnostopoulou (1999), Van Valin (1990), αλλά συνιστά και αποτέλεσμα της γλωσσικής εμπειρίας. Ωστόσο, δεν οριοθετεί το πλαίσιο, βάσει του οποίου αξιολογεί τη γλωσσική εμπειρία των ασθενών που αξιοποιεί στην έρευνά της, αλλά αφήνει να διαφανεί ότι τη συνδέει με τα έτη εκπαίδευσής τους. Επίσης, αναφορικά με τις όψεις της γλωσσικής ικανότητας που επηρεάζει η γλωσσική εμπειρία των ασθενών της, η Peristeri (2010) εστιάζεται στην εξοικείωσή τους με το είδος της δοκιμασίας.

Σε γενικές γραμμές, η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έδειξε ότι το μορφωτικό επίπεδο των αφασικών ασθενών, μπορεί να τους παρέξει τη δυνατότητα να αποφασίσουν μεταξύ των υποψήφιων δομών στη διεπαφή λεξικών-σύνταξης. Αυτή η συσχέτιση ήταν περισσότερο εμφανής στη χρονομετρική δοκιμασία, όπου οι δύο από τους οκτώ αγραμματικούς ασθενείς της έρευνας της Peristeri (2010) είχαν υψηλό μορφωτικό επίπεδο (πανεπιστημιακής μόρφωσης) και ήταν περισσότερο ικανοί να εφαρμόσουν αυτόματα τους περιορισμούς για το ποιοι θεματικοί ρόλοι ήταν

περισσότερο προφανείς, σε σχέση με τους υπόλοιπους ασθενείς της που ήταν χαμηλού μορφωτικού επιπέδου.

Παρά το γεγονός ότι η ίδια δεν συναξιολόγησε το μορφωτικό επίπεδο των ασθενών με τους καθαρούς γλωσσικούς παράγοντες της στις στατιστικές αναλύσεις, τα δεδομένα που έστω μεμονωμένα προέκυψαν αναδεικνύουν, κατά τη γνώμη της, την ανάγκη να συσχετιστεί η αφασική γλωσσική πραγμάτωση με μη γλωσσικούς παράγοντες, όπως το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Και καταλήγει στο συμπέρασμα:

Πιστεύουμε ακράδαντα ότι οι μη γλωσσικές μεταβλητές θα πρέπει να αντιμετωπιστούν σε μελλοντική έρευνα σε μεγαλύτερο πληθυσμό με πιο διεπιστημονικές ομάδες αξιολόγησης της κοινωνικής και κλινικής εικόνας των αφασικών.

We strongly believe that non-linguistic variables should be addressed in future research in a larger population with more interdisciplinary teams rating aphasics' sociological and clinical profiles.

Peristeri (2010:459)

1.6. Για τον όρο προτασική επεξεργασία

Η προτασική επεξεργασία αποτελεί ένα ιδιαίτερα ελκυστικό πεδίο έρευνας στη γλωσσολογία. Κρίθηκε σκόπιμο στην παρούσα διατριβή να παρουσιαστούν αδρομερώς οι σημαντικότερες προσεγγίσεις στον χώρο της προτασικής επεξεργασίας, για έναν βασικό λόγο: Πολλές μελέτες (βλ. ενδεικτικά, Ferreira 2003, Bornkessel & Schlessewsky 2009) στηρίζονται σε διαγλωσσικά δεδομένα που αφορούν τις μεταβατικές δομές και τους μετασχηματισμούς τους (π.χ. παθητική δομή), πεδίο που αφορά τη θεματική της έρευνάς μας. Μέσα από την παρουσίαση της τρέχουσας βιβλιογραφίας στον χώρο της προτασικής επεξεργασίας, τίθεται η βάση των στόχων της παρούσας έρευνας, που αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι ελληνόφωνοι τυπικοί ομιλητές επεξεργάζονται και κατανοούν προτάσεις με τα χαρακτηριστικά αυτά.

Επειδή, όμως, η έρευνά μας στηρίζεται σε μη – χρονομετρικά δεδομένα, ο όρος *προτασική επεξεργασία* θα χρησιμοποιηθεί με την ευρύτερη σημασία του, στη λογική που χρησιμοποιήθηκε σε μη – χρονομετρικές πειραματικές μελέτες, όπως αυτές των Mac Whinney, Bates, and Kliegl (1984).

Οι μελέτες αυτές αξιοποιούν απλές βασικές διαδικασίες προτασικής επεξεργασίας και ερμηνείας: Στους συμμετέχοντες τυπικούς ομιλητές δίνονται απλές προτάσεις που περιλαμβάνουν δύο ονόματα και ένα ρήμα και τους ζητείται να πουν ποιος είναι ο δράστης.

Ο όρος *προτασική επεξεργασία* αποτελεί μετάφραση του αγγλικού όρου *sentence processing* και αναφέρεται στον τρόπο, με τον οποίο ο ακροατής επεξεργάζεται τα *γλωσσικά εισαγόμενα*, προκειμένου να κατανοήσει ένα (προφορικό ή γραπτό) κείμενο. Για τη φύση και τη λειτουργία αυτού του μηχανισμού έχουν διατυπωθεί ποικίλες θεωρίες, οι οποίες έχουν στόχο να προσδιορίσουν το πώς οι άνθρωποι καταλήγουν στην επιθυμητή ερμηνεία μιας δεδομένης πρότασης.

Όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι Garrett (1990) και Pickering (1999), η *προτασική επεξεργασία* είναι μια γρήγορη και αυτόματη διαδικασία, η οποία συνδέεται στενά με τα εισαγόμενα. Η Παπαδοπούλου (2006) εύστοχα εξηγεί πως αυτό συνεπάγεται ότι η διαδικασία αυτή εξελίσσεται *προσασχητικά* (incremental fashion): κάθε λέξη συναντάται και ενσωματώνεται στη διαδικασία.

Η *προτασική επεξεργασία* προϋποθέτει την αναλυτική Σύνταξη της πρότασης, η οποία αποδίδεται συνήθως με τον όρο *ανάλυση* (*parsing*). Η Σύνταξη με τη σειρά της επιτρέπει στον αναγνώστη ή στον ακροατή να προσδιορίσει τον συντακτικό ρόλο των λέξεων μέσα σε κάθε πρόταση και να προβεί σε μια ανάλυση, που περιλαμβάνει τη χρήση σημασιολογικών και ρεαλιστικών πληροφοριών, προκειμένου να καταλήξει σε μια εύλογη/ λογική (plausible) ερμηνεία. Είναι αμφιλεγόμενο αν οι δύο αυτές διαδικασίες (ανάλυση και επεξεργασία) είναι δύο διακριτές διαδικασίες σε ό, τι αφορά (α) το χρονικό σημείο στο οποίο συμβαίνουν κατά τη διάρκεια κατανόησης της φράσης και (β) τις πληροφορίες στις οποίες έχουν πρόσβαση.

Αυτό οδήγησε τους μελετητές σε διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις του μηχανισμού: Οι Weber, Crocker & Knoeferle (2010) παρατηρούν ότι η ικανότητα της κατανόησης ανθρώπινου λόγου μπορεί να περιλαμβάνει ποικίλες κρίσιμες ενδείξεις (cues), μεταξύ των οποίων το γλωσσικό συγκείμενο (context), ο επιτονισμός, η γνώση του κόσμου και το οπτικό περιβάλλον (visual context).

Οι αμιγώς γλωσσικοί περιορισμοί (linguistic constraints), που αξιοποιούνται για να προσδιορίσουν τον πυρήνα των μηχανισμών κατανόησης των προτάσεων, μπορούν στην πραγματικότητα να αντικατασταθούν από διάφορους παράγοντες υψηλής καταστασιακής αξίας, όπως είναι ο επιτονισμός ενός συγκεκριμένου εκφωνήματος, οι σημασιολογικές προσδοκίες που υποστηρίζει η οπτική σκηνή, όπως επίσης και από τις καταστάσεις που εκτυλίσσονται στην ίδια τη σκηνή.

Όσοι ασχολούνται με τον χώρο της *προτασικής επεξεργασίας*, τη διαφοροποιούν από τη *λεξική επεξεργασία*. Τα *λεξήματα* μιας γλώσσας είναι πεπερασμένα και αποθηκευμένα στο νοητικό λεξικό (mental lexicon). *Οι προτάσεις, όμως, δεν μπορούν να αποθηκευτούν με κανέναν τρόπο*, διότι δεν θα μπορούσαμε να παραγάγουμε νέες προτάσεις (γλωσσική πραγμάτωση, δημιουργικότητα ανθρώπινου λόγου).

Όπως έχουν δείξει πειράματα *προτασικής επανάληψης* (sentence repetition) και *προτασικής αναγνώρισης* (sentence recognition) (Ratcliff, Clark, & Shiffrin 1990), η μνήμη ήδη μισό λεπτό μετά την ακρόαση ή την ανάγνωση μιας φράσης δεν μπορεί να είναι αξιόπιστη για τη Σύνταξη. Ως εκ τούτου, ενώ η *αναγνώριση λέξεων* μπορεί να περιγραφεί ως *διαδικασία ανάκτησης* με στόχο την εύρεση μιας καταχώρισης στο νοητικό λεξικό, η *επεξεργασία των προτάσεων* δεν συνεπάγεται την πρόσβαση και την ανάκτηση καταχωρίσεων από ένα νοητικό αποθετήριο.

Εφόσον, λοιπόν, οι αναπαραστάσεις των προτάσεων δεν ανασύρονται από κάποιο νοητικό λεξικό, επαναδομούνται απευθείας (on – line) και βαθμιαία, σε συνάρτηση με τις συντακτικές αρχές ή τους συντακτικούς κανόνες. Επομένως, η κατανόηση προτάσεων περιλαμβάνει την κατάτμηση της πρότασης σε συναφείς μονάδες επεξεργασίας και την κατασκευή μιας *συντακτικής αναπαράστασης της πρότασης* (*parsing*) (Radford, Atkinson, Britain, Clahsen & Spencer 1999).

Η Παπαδοπούλου (2015:10), συνοψίζει τα βασικά ερωτήματα που απασχολούν το ερευνητικό πεδίο της *προτασικής επεξεργασίας* στα εξής:

(α) Ο επεξεργαστής, όταν έρχεται αντιμέτωπος με *δομικά αμφίσημες* φράσεις, προβαίνει σε μία ανάλυση των εισαγομένων ή σε περισσότερες;

(β) Η επεξεργασία των διάφορων ειδών πληροφορίας πραγματώνεται σε *διαφορετικά συστήματα* (modules);

(γ) Οι επεξεργαστικές αρχές και στρατηγικές είναι καθολικές ή παραμετροποιούνται από γλώσσα σε γλώσσα;

Από τη σκοπιά της *Νευροβιολογίας της Γλώσσας* (Neurobiology of Language) και της *Νευροτυπολογίας* (Neurotypology), οι Bornkessel & Schlewsky (2009: 89 – 90) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο μηχανισμός της προτασικής επεξεργασίας πρέπει να ολοκληρώσει τις παρακάτω έξι διαδικασίες, προκειμένου η κατανόηση μιας πρότασης να γίνεται προσ αυξητικά:

- (α) συντακτική ανάλυση (*parsing*)
- (β) σύνδεση δομής – σημασίας
- (γ) πρόβλεψη επακόλουθων/ ακολουθούντων στοιχείων
- (δ) αντιμετώπιση αμφισημίας
- (ε) επανάλυση και
- (στ) αποθήκευση ενδιάμεσων δομών και ερμηνειών.

Ενδιαφέρουσα για την παρούσα διατριβή, είναι η Θεωρία τους για την Πληροφορία Προβολής/ Σπουδαιότητας (*Prominence Information*) (Bornkessel & Schlewsky 2009): **Μελετώντας τον μηχανισμό κατανόησης των μεταβατικών δομών (δηλαδή, δομών που περιέχουν δυο ορίσματα/ μετέχοντες), υποστηρίζουν ότι η προσ αυξητική κατανόηση των ορισμάτων (incremental argument interpretation) στις δομές αυτές ερμηνεύεται πληρέστερα με τη χρήση βαθμίδων προβολής/ σπουδαιότητας ('prominence scales'), όπως είναι, για παράδειγμα, η εμπυρότητα, η σαφήνεια/ ιδιαιτερότητα, η πτώση και η γραμμική διάταξη (animacy, definiteness/ specificity, case marking and linear order).**

Πιο συγκεκριμένα, σε ό, τι αφορά την κατανόηση των μεταβατικών δομών, ξεκινώντας από τους Hopper and Thompson (1980), αναφέρουν ότι *μια μεταβατική δομή αφορά κάποιους συμμετέχοντες και κατά συνέπεια μια μορφή δραστηριότητας που μεταφέρεται ή υφίσταται μεταξύ τους*. Η πιο απλή μορφή πραγμάτωσης μιας τέτοιας μεταφοράς, αποτελεί μια ροή πληροφορίας ανάμεσα σε δυο συμμετέχοντες, με τον έναν από τους δύο να είναι περισσότερο υπεύθυνος για την κατάσταση (Δράστης), ενώ ο άλλος είναι αυτός που περισσότερο υφίσταται την κατάσταση (Πάσχων) και επηρεάζεται πολύ από αυτό που συμβαίνει (De Lancey 1981, Comrie 1989).

Στο πλαίσιο της Γλωσσικής Τυπολογίας αρκετοί ερευνητές αποπειράθηκαν να ταυτοποιήσουν τον μηχανισμό, με τον οποίο γεγονότα με μεταβατικότητα εκφράζονται φυσικά/ πρωτοτυπικά στις ανθρώπινες γλώσσες. Με ευθύνοπτο τρόπο ο Comrie

(1989:128) καταλήγει στη διαπίστωση ότι η πιο πρωτοτυπική μεταβατική κατασκευή είναι εκείνη, όπου ο Δράστης έχει υψηλή έμφυχότητα και ο Πάσχων χαμηλή έμφυχότητα και σαφήνεια. Ως τυπική μεταβατική δομή παραθέτει την πρόταση 1.82.

(1.82) Το αγόρι έφαγε ένα μήλο.

Στην πρόταση αυτή είναι έμφυχο και συγκεκριμένο το όρισμα του Δράστη (*το αγόρι*) και άφυχο – ή τουλάχιστον λιγότερο έμφυχο από το *αγόρι* - και αφηρημένο το όρισμα του Πάσχοντα (*το μήλο*). Υπάρχουν βεβαίως και γεγονότα που δεν τηρούν την τυπική μεταβατικότητα (πρβλ. *Η μπάλα χτύπησε τον Πέτρο*), αλλά μπορούν κι αυτά να εκφράζονται, παρόλο που συμβαίνουν λιγότερο συχνά στον τυπικό λόγο (Jäger 2007) και σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτούν επιπρόσθετη μορφολογική σήμανση ή ιδιαίτερη δομή (π.χ. παθητική).

Με αφετηρία αυτές τις παρατηρήσεις, οι Bornkessel & Schlessewsky (2009) διατυπώνουν δυο βασικά ερωτήματα, αναφορικά με τους νευρογνωσιακούς μηχανισμούς, στους οποίους υπόκειται η διαδικασία κατανόησης τυπικών μεταβατικών δομών:

(α) Ταυτοποίηση Ρόλων (Role Identification): Πώς ταυτοποιεί το ανθρώπινο γλωσσικό σύστημα κατανόησης ποιος συμμετέχων μιας μεταβατικής δομής αναλαμβάνει τον Ρόλο του Δράστη ή του Πάσχοντα;

(β) Πρωτοτυπικοί Ρόλοι: Σε ποιο βαθμό η χρονομετρική κατανόηση (on – line comprehension) επηρεάζεται από τον πρωτοτυπικό ρόλο των ορισμάτων, δηλαδή, μπορεί ένας λιγότερο πρωτοτυπικός (ως προς τον ρόλο του Δράστη ή του Πάσχοντα) συμμετέχων να καταστήσει μια μεταβατική δομή πιο δύσκολη στην επεξεργασία;

Η διαγλωσσική έρευνά τους καταλήγει στο ενδιαφέρον συμπέρασμα ότι, κατά τη διαδικασία κατανόησης, προεξέχοντα χαρακτηριστικά (*Prominence Features*), τα οποία παραδοσιακά θα θεωρούνταν σημασιολογικά ή πραγματολογικά, έχουν εξίσου σημαντικό λειτουργικό ρόλο με παραδοσιακά συντακτικές πληροφορίες, όπως η σειρά των όρων ή η μορφολογική σήμανση της πτώσης.

Υπάρχουν, πάντως, και αρκετές προσεγγίσεις που θεωρούν ότι η ερμηνεία μιας πρότασης δεν καθορίζεται πάντοτε από τη Σύνταξη (βλ. ενδεικτικά Bever 1970,

Townsend & Bever 2001, Ferreira 2003), υποστηρίζοντας ότι το επεξεργαστικό σύστημα δεν εγκαθιστά πάντα (ή αμέσως) μια ολοκληρωμένη και ακριβή αναπαράσταση του γλωσσικού εισαγομένου που έχει να διαχειριστεί, αλλά περισσότερο χρησιμοποιεί έναν αριθμό στρατηγικών, που χρησιμεύουν ως ένα γρήγορο και αποτελεσματικό μονοπάτι για την ερμηνεία.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η στρατηγική που έχει επισημάνει ο Bever (1970), η οποία είναι γνωστή ως στρατηγική Όνομα – Ρήμα – Όνομα, σύμφωνα με την οποία, το σύστημα κατανόησης (τουλάχιστον για την Αγγλική) εμφανίζει προτίμηση της σειράς Δράστης – Ενέργεια – Πάσχων (Agent-Action-Patient).

Η Ferreira (2003) παρατηρεί ότι προτάσεις οι οποίες αποκλίνουν από αυτή τη σειρά, όπως είναι για παράδειγμα οι παθητικές προτάσεις, έχουν την τάση να παρερμηνεύονται. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι η συντακτική πολυπλοκότητα δείχνει να επηρεάζει την έκταση αυτών των παρερμηνειών. Ως παράδειγμα συντακτικής πολυπλοκότητας – κι αυτή είναι μια καίρια παρατήρηση για την παρούσα διατριβή – αναγνωρίζει τις παθητικές δομές. Συγκεκριμένα δίνει ως παράδειγμα τις ελλειπτικές προτάσεις, που έδωσαν για ανάγνωση σε ομιλητές οι Garnham και Oakhill (1987), μετά από παθητικές δομές.

Οι προτάσεις είχαν τη μορφή *The elderly patient had been examined by the doctor/ The child/nurse had too* και οι συμμετέχοντες έπρεπε να αποφανθούν αν το παιδί εξετάστηκε από τον γιατρό ή τη νοσοκόμα. Οι φράσεις της δοκιμασίας δηλώνονταν με παθητική φωνή, οπότε ο δέκτης έπρεπε να αναθέσει θεματικούς ρόλους σε μια άτυπη σειρά, σε μια πλήρη φράση και μετά να τα χρησιμοποιήσει για να συμπληρώσει το υλικό που ελλείπει στη δεύτερη πρόταση.

Σε ό, τι αφορά την πολυπλοκότητα, αυτή η παρατήρηση είναι κρίσιμη, επειδή, παρόλο που σε κάποιες περιπτώσεις οι παρερμηνείες συμβαίνουν με δομές που είναι αναμενόμενο να τις προκαλέσουν, υπάρχουν και μελέτες που δείχνουν ότι οι ομιλητές είναι πρόθυμοι να αποδεχθούν εξαιρετικά απίθανες σημασίες απλών προτάσεων. Για παράδειγμα, οι MacWhinney, Bates, and Kliegl (1984), ζήτησαν από ομιλητές να ταυτοποιήσουν τον δράστη σε προτάσεις του τύπου *The eraser bites the turtle* και ανακάλυψαν ότι οι ομιλητές της Αγγλικής επέλεξαν, χωρίς δεύτερη σκέψη, την πρώτη Ονοματική Φράση ως Δράστη, ανεξάρτητα από το πόσο περίεργο ήταν το αποτέλεσμα της ερμηνείας.

Στην ίδια μελέτη η Ferreira (2003) παρουσιάζει μια στρατηγική κατανόησης που βασίζεται στην εμπυυχότητα: οι θεματικοί ρόλοι μπορούν να ανατεθούν καθαρά βάσει της εμπυυχότητας και ανεξάρτητα από τη Σύνταξη.

Συνοψίζοντας, τα αποτελέσματα των τριών πειραματικών διαδικασιών της είναι τα εξής:

- Έχουν τη μικρότερη ακρίβεια κατανόησης
- Η κατανόησή τους γίνεται πιο αργά
- Είναι πιο δύσκολη η κατανόηση των μη πιθανών εκδοχών στις αναστρέψιμες προτάσεις

Τα ευρήματα αυτά υποστηρίζονται και από Νευροφυσιολογικές μελέτες (Kim and Osterhout 2005). Η μέτρηση της ηλεκτροφυσιολογικής απόκρισης¹⁶ σε μη πιθανές προτάσεις, όπως είναι για την Αγγλική το διάσημο παράδειγμα *The hearty meals were devouring* (Τα πλούσια γεύματα ήταν καταστροφικά), συμβαδίζει με αυτές των συντακτικών παραβιάσεων (γνωστές ως 'N400') και όχι τις αντίστοιχες μετρήσεις, που προκαλούνται από σημασιολογικά ανώμαλες προτάσεις (γνωστές ως 'P600'). Αυτές οι τύπου P600 σημασιολογικές επιδράσεις έχουν ερμηνευθεί ως απόδειξη μιας στρατηγικής ευλογοφάνειας, που παράγει τον πιο πιθανό συνδυασμό ρημάτων και ονοματικών φράσεων. Η στρατηγική αυτή, είτε εφαρμόζεται, πριν την συντακτική ανάλυση (Kim & Osterhout 2005) ή παράλληλα με αυτήν.

Σε αντιδιαστολή με τα παραπάνω, οι Bornkessel & Schlessewsky (2009) προτείνουν μια τρίτη οπτική: η πληροφορία προβολής/σπουδαιότητας (prominence information)¹⁷ είναι αναπόσπαστο κομμάτι της μορφής στη χαρτογράφηση της σημασίας, κατά τη διάρκεια της γλωσσικής κατανόησης και έτσι καθίσταται λειτουργικά ισοδύναμη με είδη πληροφορίας που συνήθως θεωρούνται συντακτικά (π.χ. σήμανση πτώσης, σειρά των όρων). Σύμφωνα με αυτήν την «οπτική διεπαφής», η πληροφορία προβολής επηρεάζει και την πρωτοτυπικότητα του ρόλου και την ταυτοποίηση του ρόλου, χωρίς, όμως, να αποτελεί μέρος μιας στρατηγικής.

Παραθέτοντας διαγλωσσικά δεδομένα, οι ερευνητές δείχνουν ότι σε κάποιες γλώσσες χαρακτηριστικά, όπως η εμπυυχότητα, μπορεί να είναι αυτά που πρωταρχικά

¹⁶Οι σχετικές μετρήσεις γίνονται μέσω εγκεφαλογραφημάτων.

¹⁷Όπως διευκρινίζουν οι ίδιοι, ο όρος *προβολή* ισοδυναμεί με τον παραδοσιακό όρο *σημασία*.

καθορίζουν την ταυτοποίηση του θεματικού ρόλου, διαδραματίζουν, δηλαδή, έναν παρόμοιο ρόλο με είδη «συντακτικής» πληροφορίας (π.χ. η σειρά των όρων στην Αγγλική ή η σήμανση πτώσεων στη Γερμανική και την Ιαπωνική).

Έτσι, καταλήγουν στη *Θεωρία Διεπαφής της Προσαυξητικής Ορισματικής Ερμηνείας* (*The interface hypothesis of incremental argument interpretation*), σύμφωνα με την οποία η ταυτοποίηση του θεματικού ρόλου και η αξιολόγηση της πρωτοτυπικότητας του ρόλου συμπληρώνεται από τη διεπαφή Σύνταξης και Σημασίας, δηλαδή, με αναφορά σε διαγλωσσικά καθορισμένο σύνολο από κλίμακες προβολής (σημασίας) και της συγκεκριμένης γλωσσικής στάθμισής τους.

Οι σχετικές κλίμακες προβολής είναι :

- (α) μορφολογική σήμανση πτώσης (Ονομαστική> Αιτιατική/ Εργαστική> Ονομαστική)
- (β) σειρά ορισμάτων (Όρισμα 1> Όρισμα 2)
- (γ) εμψυχότητα (+έμψυχο> - έμψυχο)
- (δ) οριστικότητα/ εξειδίκευση (+ οριστικό/ εξειδικευμένο> - οριστικό/ εξειδικευμένο)
- (ε) πρόσωπο (1^ο/ 2^ο πρόσωπο> 3^ο πρόσωπο)

Η ερμηνεία μιας πρότασης (για παράδειγμα σχετικά με το ερώτημα ποιο όρισμα ταυτοποιείται ως Δράστης του γεγονότος που περιγράφεται) προκύπτει από έναν ανταγωνισμό διαφορετικών κρίσιμων ενδείξεων. Καθώς όλες οι κρίσιμες ενδείξεις διεπιδρούν άμεσα και διαφέρουν μόνο ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε γλώσσας, το μοντέλο ανταγωνιστικότητας ήταν αυτό που υποστήριζε μια προτασική αρχιτεκτονική σαν αυτή που περιγράφεται παραπάνω.

Πιο συγκεκριμένα, η εμψυχότητα έδειξε ότι είναι μια κρίσιμη ένδειξη, που αξιοποιείται διαγλωσσικά στη μη χρονομετρική ερμηνεία των προτασικών ορισμάτων. Επιπλέον, ο βαθμός που η εμψυχότητα καθορίζει την ερμηνεία των ορισμάτων, διαφέρει από γλώσσα σε γλώσσα: η επίδρασή της είναι αδύναμη στην Αγγλική, κάπως πιο έντονη στην Ιταλική και σχετικά δυνατή στη Γερμανική και στην Μανταρινική Κινεζική (MacWhinney et al. 1984, Li, 1996). Γενικά, οι έρευνες αυτές έδειξαν ότι η εμψυχότητα μπορεί να καθορίσει ποιο όρισμα θα ερμηνευθεί ως Δράστης και ποιο ως Πάσχων, ακόμα και σε γλώσσες, στις οποίες η εμψυχότητα δεν είναι γραμματικοποιημένη ως το στοιχείο που πρωταρχικά καθορίζει την ταυτοποίηση του θεματικού ρόλου.

Εξέλιξη της *Θεωρίας Διεπαφής της Προσαναζητικής Ορισματικής Ερμηνείας* αποτελεί το *διευρυμένο Μοντέλο Ορισματικής Εξάρτησης* (extended Argument Dependency Model) (Bornkessel 2002, Schlesewsky and Bornkessel 2004, Bornkessel and Schlesewsky 2006a, Bornkessel-Schlesewsky and Schlesewsky 2008a).

Σύμφωνα με το Μοντέλο αυτό, η Προσαναζητική Ορισματική Ερμηνεία περιλαμβάνει την ανάθεση των γενικευμένων σημασιολογικών ρόλων «Ενεργών» και «Υποκείμενος»¹⁸. Οι ρόλοι αυτοί, που αντιστοιχούν στο πρότυπο « Δράστης» και «Πάσχων», εμπεριέχουν επιμέρους θεματικούς ρόλους, όπως Δράστης/ Επιδρών/Αίτιος/ Βιώνων (Ενεργών) και Πάσχων/ Θέμα/ Κίνητρο (Υποκείμενος) (VanValin 2005).

Η *Διακριτότητα* (Distinctness) (Bornkessel - Schlesewsky and Schlesewsky 2008 b,c), το να είναι, δηλαδή, οι συμμετέχοντες ενός γεγονότος, όσο το δυνατόν πιο ευδιάκριτοι μεταξύ τους, όσον αφορά όλες τις διαθέσιμες διαστάσεις προβολής, είναι ένας επιπλέον παράγοντας, λόγω του οποίου οι μεταβατικές σχέσεις είναι πιο εύκολες στην επεξεργασία, όταν δυο όρισματα δεν επικαλύπτονται αναφορικά με τις ιδιότητες των Ενεργούντων.

Αυτό σημαίνει ότι, όταν ο Ενεργών είναι +έμψυχος και +συγκεκριμένος, ο Υποκείμενος είναι –έμψυχος και –συγκεκριμένος. Επιπλέον, η *Διακριτότητα* μπορεί να προκαλέσει την προτίμηση για μη μεταβατικές ερμηνείες, που παρατηρήθηκαν σε ορισμένες μελέτες, όπως για παράδειγμα, την τάση να αναλύεται το πρώτο όρισμα ως ο μοναδικός συμμετέχων σε ένα μη μεταβατικό γεγονός, από τη στιγμή που ο απλούστερος τρόπος να είναι ένα όρισμα ευκρινές είναι να αποτελεί το μόνο όρισμα. Μόνο οι ιδιότητες του Ενεργούντος θεωρούνται σημαντικές για τη διεπαφή μεταξύ των ορισμάτων.

¹⁸Οι πρωτότυποι όροι είναι “Actor” και “Undergoer” αντίστοιχα.

1.7. Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επισημάνσεις, η παρούσα διδακτορική διατριβή στοχεύει να παρουσιάσει τα αποτελέσματα μιας εμπειρικής ψυχολογικής έρευνας, στόχος της οποίας υπήρξε η διερεύνηση της αποδεκτότητας των αντιμεταβιβαστικών δομών (συγκριτικά με τις αντίστοιχες ενεργητικές και παθητικές) από τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής, διαφορετικής ηλικίας, φύλου και μορφωτικού επιπέδου.

Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε ο βαθμός στον οποίο οι τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής αποδέχονται ως γραμματικές προτάσεις, στις οποίες τα ορίσματα ρημάτων μεταβολής κατάστασης (για τα οποία οι ίδιοι έχουν αξιολογήσει τον βαθμό οικειότητας που αντιπροσωπεύουν για τον καθέναν) καταλαμβάνουν διαφορετικές συντακτικές θέσεις, σχηματίζοντας ενεργητικές, παθητικές ή αντιμεταβιβαστικές δομές με έμψυχους ή μη έμψυχους τους θεματικούς ρόλους του Δράστη ή του Θέματος.

Η Πειραματική Υπόθεση, που προκύπτει από το θεωρητικό πλαίσιο συνοψίζεται στα εξής:

Γλωσσικοί και κοινωνικοί παράγοντες επιδρούν στον τρόπο με τον οποίο οι φυσικοί τυπικοί ομιλητές της Νέας Ελληνικής επεξεργάζονται και τελικά αποδέχονται ή όχι ενεργητικές, παθητικές και αντιμεταβιβαστικές δομές.

Πιο αναλυτικά, τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα, που κατηύθυναν τον σχεδιασμό και τη διενέργεια της έρευνάς μας είναι τα εξής:

α) Πώς επηρεάζεται η προτασική επεξεργασία και επομένως η αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών από γλωσσικούς παράγοντες, όπως:

1. η έμψυχότητα του υποκειμένου
2. η δυνατότητα που έχει το ρήμα να σχηματίσει μορφολογικά μη ενεργητικούς τύπους
3. η +/- παρουσία από – ΠΦ με έμψυχο/ μη έμψυχο αίτιο
4. ο βαθμός οικειότητας των συμμετεχόντων με τα υπό εξέταση ρήματα και τις προτεινόμενες από τους AAS (2015) ομάδες αντιμεταβιβαστικών

β) Πώς επηρεάζεται η προτασική επεξεργασία και επομένως η αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών από κοινωνικούς παράγοντες, όπως:

1. το φύλο των συμμετεχόντων και
2. το μορφωτικό τους επίπεδο

Η ανίχνευση της οικειότητας των ομιλητών με καθένα από τα ρήματα, που εντάχθηκαν σε προτάσεις στις τρεις πειραματικές διαδικασίες κρίσης γραμματικότητας στοχεύει στο να διαπιστωθούν τα εξής:

(α) Τα ρήματα που αξιολογούνται στην έρευνά μας έχουν τον ίδιο βαθμό οικειότητας για τους τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής;

(β) Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην οικειότητα των ρημάτων, ανάλογα με την ομάδα των αντιμεταβιβαστικών στην οποία κατηγοριοποιούνται;

(γ) Ο βαθμός οικειότητας των συμμετεχόντων με τα υπό εξέταση ρήματα σχετίζεται με κοινωνικούς παράγοντες, όπως το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο τόσο ανά ρηματική ομάδα, όσο και ανά επιμέρους ρήμα;

(δ) Η οικειότητα είναι παράγοντας που μπορεί να συσχετισθεί με την προτασική επεξεργασία των υπό εξέταση προτάσεων και ως εκ τούτου επηρεάζει τις επεξεργαστικές προτιμήσεις των συμμετεχόντων, άρα και τον βαθμό αποδεκτότητας των υπό εξέταση αντιμεταβιβαστικών δομών;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

*Οι μέθοδοι και οι τεχνικές δεν διδάσκονται. Τις μαθαίνει κανείς μόνος του,
ψάχνοντας.*

Πιέρ - Ωγκύστ Ρενουάρ, 1841-1919, Γάλλος ζωγράφος

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναδείχθηκε η ιδιαιτερότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών, μέσα από την ελληνόφωνη και τη διεθνή βιβλιογραφία. Οι δομές αυτές, όπως είδαμε αναλυτικά, αποτελούν ένα ιδιόμορφο φαινόμενο προς μελέτη για τους θεωρητικούς γλωσσολόγους, όπως έχουν δείξει οι διαγλωσσικές έρευνες σε πολλά πεδία της Γλωσσολογίας.

Αυτό, όμως, που δεν έχει επιχειρηθεί έως τώρα, είναι να διερευνηθεί η αποδεκτότητα των δομών αυτών σε δεδομένα φυσικών τυπικών ομιλητών της Ελληνικής. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να φωτιστεί περισσότερο ο ιδιαίτερος μορφο – συντακτικός χαρακτήρας αυτών των δομών και να αποκαλυφθούν οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την κατανόησή τους, ώστε να διευκρινιστεί, εάν η δυσκολία στην κατάκτηση ή στην (διαταραγμένη) κατανόηση, σχετίζεται μόνο με μηχανισμούς που αφορούν τη γλωσσική ικανότητα ή αν επηρεάζεται (και) από διαφορετικούς παράγοντες, όπως λόγου χάρη, η ιδιαίτερη δομή της γλώσσας – εν προκειμένω της Ελληνικής – ή παράγοντες, όπως το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο του ομιλητή.

Με αφετηρία, λοιπόν, τις θεωρητικές προσεγγίσεις, που παρουσιάσαμε στο Κεφάλαιο 1 και λαμβάνοντας υπόψη τα ερευνητικά ερωτήματα, όπως αυτά διατυπώθηκαν στην υποενότητα 1.6, στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε αναλυτικά τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της παρούσας έρευνας, καθώς και τον τρόπο, με τον οποίο αναλύθηκαν τα δεδομένα, που συνελέγησαν από τις πειραματικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν.

Αρχικά, θα παρουσιαστεί η ταυτότητα της παρούσας έρευνας, με την αναφορά στην πειραματική μέθοδο, που θα αξιοποιηθεί για τη συλλογή δεδομένων. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν οι συμμετέχοντες τυπικοί ομιλητές, με ιδιαίτερη αναφορά στα κριτήρια που αξιοποιήθηκαν για την επιλογή τους (ηλικία, φύλο, μορφωτικό επίπεδο, επάγγελμα, τόπος γέννησης κλπ.). Ακολούθως, θα παρουσιαστεί το πειραματικό υλικό της έρευνας με ιδιαίτερη έμφαση στους γλωσσικούς παράγοντες που ελήφθησαν υπόψη για τον σχεδιασμό των πειραματικών δοκιμασιών: της δοκιμασίας οικειότητας των ομιλητών με τα υπό εξέταση ρήματα, καθώς και των τριών κεντρικών πειραματικών δοκιμασιών κρίσης αποδεκτότητας με πειραματικές συνθήκες ενεργητικές, παθητικές και αντιμεταβιβαστικές δομές.

2.1. Η ταυτότητα της έρευνας

Έχοντας ως βάση την Πειραματική Υπόθεση και σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα που θέσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο (βλ. υποενότητα 1.5), στις ενότητες, που ακολουθούν, θα παρουσιαστεί ο σχεδιασμός της παρούσας έρευνας, προκειμένου να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο ο φυσικός τυπικός ομιλητής της Ελληνικής επεξεργάζεται, δηλαδή, κατανοεί και ερμηνεύει την ιδιαίτερη κατηγορία των αντιμεταβιβαστικών δομών.

Οι εκατόν είκοσι (120) τελικοί συμμετέχοντες είναι μονόγλωσσοι φυσικοί τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής. Στα κριτήρια επιλογής των συμμετεχόντων έχουν ληφθεί υπόψη η ηλικία, το φύλο και το μορφωτικό τους επίπεδο. Η συλλογή των δεδομένων ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2016 και ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2017.

Ως βασική μέθοδος συλλογής δεδομένων επιλέχθηκε η μη χρονομετρική πειραματική διαδικασία της κρίσης αποδεκτότητας (acceptability judgment task), η οποία διενεργήθηκε σε δύο διαφορετικές πειραματικές φάσεις, που πραγματοποιήθηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους: α) Α' Φάση: κρίση αποδεκτότητας για την

οικειότητα των ρημάτων και β) Β' Φάση: κρίση αποδεκτότητας (ορθότητας) και αποδεκτότητας ενεργητικών, μη ενεργητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών.

Για τη συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκαν φόρμες αξιολόγησης μέσα από τη διαδικτυακή πλατφόρμα της Google Forms, οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα ψευδοτυχαιοποίησης της σειράς παρουσίασης των υπό εξέταση δομών.

2.2. Οι συμμετέχοντες: Κριτήρια επιλογής συμμετεχόντων

Τα δεδομένα που αξιοποιούνται στην έρευνα προέρχονται από 120 άτομα, 60 άνδρες και 60 γυναίκες, τα οποία συμμετείχαν και στις δύο ερευνητικές φάσεις και πληρούσαν τα κριτήρια που θα περιγραφούν στην παρούσα ενότητα.

Στην έρευνα έλαβαν μέρος συνολικά εκατόν πενήντα δύο (152) άτομα, εβδομήντα τέσσερις (74) άνδρες και εβδομήντα οκτώ (78) γυναίκες, ηλικίας 22 έως 62 ετών. Για την αρτιότερη σκιαγράφηση του κοινωνικού και γλωσσικού προφίλ των συμμετεχόντων, εκτός από την αρχική μικτή συνέντευξη, αξιοποιήθηκαν στοιχεία από το Τεστ Εγγραμματισμού των Fotiadou, Fleva, Katsiperi&Tsimpli (2014).

Στο Τεστ Εγγραμματισμού υποβλήθηκαν όλοι οι συμμετέχοντες. Οι πληροφορίες, οι οποίες αντλήθηκαν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, υπήρξαν ιδιαίτερα βοηθητικές για την κατανομή τους στα δυο διαφορετικά μορφωτικά επίπεδα, αλλά και για την λεπτομερέστερη κατανόηση της επαφής τους με τον λόγο. Παράλληλα, παρείχε πολύτιμες πληροφορίες για το κοινωνικό και μορφωτικό ιστορικό των συμμετεχόντων (τόπος γέννησης, τόπος πρωτοβάθμιας/ δευτεροβάθμιας/ τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τίτλος/ τίτλοι σπουδών, ιστορικό μαθησιακών δυσκολιών, μορφωτικό επίπεδο γονέων, επάγγελμα, επαφή με τον γραπτό λόγο κατά την άσκηση του επαγγέλματος, μητρική γλώσσα συμμετέχοντα/ γονέων/ συντρόφου, ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αναγνώσματα, σχέση με τη τηλεόραση, αναγνώριση συγγραφέων/ τίτλων περιοδικών), αλλά και για το ιατρικό τους ιστορικό (χρόνιες παθήσεις, φαρμακευτική αγωγή, θέματα όρασης).

Βάσει των απαντήσεων των συμμετεχόντων, από τους αρχικά 152 συμμετέχοντες εξαιρέθηκαν τριάντα δύο (32) άτομα (14 άνδρες και 18 γυναίκες), είτε λόγω ιστορικού μαθησιακών δυσκολιών (δυσλεξία), είτε λόγω διγλωσσίας. Αναφερόμαστε σε περιπτώσεις συμμετεχόντων, οι οποίοι, αν και γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην Ελλάδα, βρίσκονταν σε αλλόγλωσσο οικογενειακό περιβάλλον. Αντίθετα, στην έρευνα

συμπεριελήφθησαν τρεις συμμετέχοντες (οι ΓΤ107, ΚΤ112, και ΛΧ119), οι οποίοι, αν και γεννήθηκαν στο εξωτερικό, βρίσκονταν σε ελληνόφωνο περιβάλλον και επαναπατρίστηκαν τον πρώτο χρόνο της ζωής τους. Τέλος, από το δείγμα της έρευνας αποκλείστηκαν συμμετέχοντες, οι οποίοι α) δήλωσαν στο Τεστ Εγγραμματισμού ή ανέφεραν στην αρχική συνέντευξη ότι πάσχουν από κάποια ψυχική νόσο και ακολουθούν συγκεκριμένη φαρμακευτική αγωγή και β) δεν ήταν πρόθυμοι, για διάφορους λόγους, να ολοκληρώσουν όλες τις πειραματικές διαδικασίες, κυρίως της Β' Φάσης.

Έτσι, από το Τεστ Εγγραμματισμού, αποκρυσταλλώθηκε ο τελικός αριθμός των εκατόν είκοσι (120) συμμετεχόντων και αξιοποιήθηκαν μόνο οι πληροφορίες εκείνες, οι οποίες αφορούσαν: α) την ηλικία, β) το φύλο, γ) το μορφωτικό επίπεδο και δ) την επαφή των συμμετεχόντων με τον γραπτό λόγο. Οι πληροφορίες αυτές αποτέλεσαν τους κοινωνικούς παράγοντες επιρροής της προτασικής επεξεργασίας/ αποδεκτότητας και κωδικοποιήθηκαν με τον τρόπο που αναγράφεται στον Πίνακα 2.1, ανά ομάδα συμμετεχόντων.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΟΜΑΔΑ	ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ
ΦΥΛΟ	Άνδρες	1	60
	Γυναίκες	2	60
ΗΛΙΚΙΑ	22-41 έτη	1	60
	42-62 έτη	2	60
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	Βασικό	1	60
	Ανώτερο	2	60
	Ποτέ	1	11
ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΝ ΓΡΑΠΤΟ ΛΟΓΟ¹⁹	Σπάνια	2	17
	Συχνά	3	25
	Αρκετά Συχνά	4	16
	Πολύ Συχνά	5	51

Πίνακας 2.1: Κωδικοποίηση ηλικίας, φύλου, μορφωτικού επιπέδου και επαφής με τον γραπτό λόγο για τους συμμετέχοντες

Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 2.1, ως προς το φύλο επιλέχθηκε ίσος αριθμός ανδρών και γυναικών (60 άτομα ανά φύλο για την κάθε επιμέρους ομάδα ηλικίας και

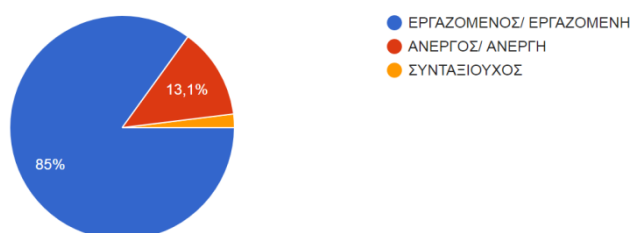
¹⁹Η αξιολογική κλίμακα για την επαφή με τον γραπτό λόγο διατηρήθηκε, όπως προτεινόταν στο Τεστ Εγγραμματισμού των Fotiadou, Fleva, Katsiperi&Tsimpli (2014).

μορφωτικού επιπέδου). Το ηλικιακό εύρος καθορίστηκε από 22 έως 62 ετών. Για τον καθορισμό του ηλικιακού εύρους των συμμετεχόντων αξιοποιήθηκαν ως κριτήρια η ολοκλήρωση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η έναρξη άσκησης επαγγέλματος. Τα 22 έτη επιλέχθηκαν ως αφετηρία, επειδή είναι τα ελάχιστα έτη που απαιτούνται για την απόκτηση τίτλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επίσης, για όσους από τους συμμετέχοντες δεν ακολούθησαν σπουδές, είναι η ηλικία κατά την οποία αρχίζει ή βρίσκεται στα πρώτα της χρόνια η άσκηση κάποιου επαγγέλματος. Τα 62 έτη αποτέλεσαν το ανώτερο όριο ηλικίας για την επιλογή των συμμετεχόντων, κυρίως για μεθοδολογικούς λόγους, με τη λογική ότι σύμφωνα με τον Ν. 4337/2015 και τον Ν. 4336/2015, αποτελεί τη βασική ηλικία συνταξιοδότησης. Παρόλα αυτά, βάσει του ίδιου νομικού πλαισίου, υπήρξαν και τρεις συμμετέχοντες (οι ΑΚ 43, ΕΣ99 και ΕΤ109), οι οποίοι, επειδή ενέπιπταν σε προηγούμενες διατάξεις, έχουν ήδη συνταξιοδοτηθεί.

Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν οι γλωσσικές προτιμήσεις των συμμετεχόντων διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία τους ή όχι, οι συμμετέχοντες κατανεμήθηκαν σε δυο ηλικιακές ομάδες, με ανάλογο αριθμό ατόμων (60 ανά φύλο) η καθεμιά. Έτσι, στην πρώτη ηλικιακή ομάδα συμπεριελήφθησαν άτομα ηλικίας από 22 έως 41 ετών, ενώ στη δεύτερη άτομα ηλικίας από 42 έως 62 ετών.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα στην πλειοψηφία τους και σε ποσοστό 85% είναι εργαζόμενοι. Ένα ποσοστό 13,1% δήλωσαν άνεργοι, ενώ συνταξιούχοι είναι μόλις ένα ποσοστό 1,9%. Στο γράφημα πίτα 2.1. βλέπουμε την κατανομή των συμμετεχόντων με κριτήριο την άσκηση του επαγγέλματος.

Γράφημα Πίτα 2.1: Κατανομή συμμετεχόντων ανάλογα με την άσκηση ή όχι επαγγέλματος

Παράλληλα, υπήρξε εξαρχής η μέριμνα, ώστε οι συμμετέχοντες να προέρχονται από διαφορετικά μορφωτικά επίπεδα και από διαφορετικά επαγγελματικά περιβάλλοντα. Η

κατηγοριοποίηση του μορφωτικού επιπέδου έγινε με κριτήριο την κατοχή πτυχίου ανώτερης ή ανώτατης βαθμίδας. Έτσι, προέκυψαν δύο μορφωτικά επίπεδα: α) το βασικό μορφωτικό επίπεδο, αποτελούμενο από 60 συμμετέχοντες (30 άτομα ανά φύλο) και β) το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο, αποτελούμενο, επίσης, από 60 συμμετέχοντες (30 άτομα ανά φύλο).

Η αξιολόγηση του μορφωτικού επιπέδου κάθε συμμετέχοντα δεν βασίστηκε σε ποσοτικά κριτήρια, στη δήλωση, δηλαδή, των ετών εκπαίδευσης, βάσει των ετών εκπαίδευσης που ζητούνταν από το Τεστ Εγγραμματισμού, αλλά σε ποιοτικά κριτήρια, βάσει του είδους του τίτλου σπουδών, που δήλωσε ότι κατέχει ο κάθε συμμετέχων. Αυτό κρίθηκε σκόπιμο, επειδή σε αρκετές περιπτώσεις τα έτη σπουδών δεν εξυπακούονται την κατοχή τίτλου. Για παράδειγμα, υπήρξε συμμετέχουσα, η οποία ήταν εγγεγραμμένη σε ανώτατη σχολή, την οποία παρακολούθησε σποραδικά για τρία έτη, αλλά δεν την ολοκλήρωσε. Αν και τα έτη σπουδών, τα οποία δήλωσε στο αντίστοιχο πεδίο του Τεστ Εγγραμματισμού, είναι περισσότερα από τα έτη σπουδών, που δήλωσε άλλος συμμετέχων, ο οποίος παρακολούθησε μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τεχνική σχολή διετούς φοιτήσεως, κατηγοριοποιήθηκε και αυτή στο ίδιο μορφωτικό επίπεδο με τον εν λόγω συμμετέχοντα, δηλαδή στο βασικό μορφωτικό επίπεδο.

Έτσι, στο βασικό μορφωτικό επίπεδο συμπεριελήφθησαν όσα άτομα ήταν κάτοχοι τίτλων σπουδών πρωτοβάθμιας ή/ και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (απολυτήρια Δημοτικού, Γυμνασίου, Γενικού/ Τεχνικού Λυκείου) ή είχαν παρακολουθήσει κάποια σχολή μονοετούς ή διετούς επαγγελματικής κατάρτισης μετά το Λύκειο, τύπου ΟΑΕΔ, (Ι)ΙΕΚ κλπ. Από τους υποψήφιους συμμετέχοντες της έρευνας αποκλείστηκαν εξ αρχής όσα άτομα εργάζονται ως δάσκαλοι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ως φιλόλογοι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ως (προπτυχιακοί, μεταπτυχιακοί, διδακτορικοί και μεταδιδακτορικοί) φοιτητές Φιλολογίας (και κυρίως Γλωσσολογικής Κατεύθυνσης), ώστε να μην υπάρχει πολωμένο δείγμα (είτε ως προς το επάγγελμα, είτε ως προς τις σπουδές), αφού τέτοιου τύπου συμμετέχοντες είναι υποψιασμένοι σχετικά με τις υπό εξέταση δομές. Στους Πίνακες 2.2 και 2.3 βλέπουμε την κατανομή των συμμετεχόντων, βάσει του τίτλου σπουδών, που κατέχουν ανά φύλο.

ΒΑΣΙΚΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ					
	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΛΥΚΕΙΟ		ΣΧΟΛΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
			ΓΕΝΙΚΟ	ΤΕΧΝΙΚΟ	
ΑΝΔΡΕΣ	0	5	10	2	13
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	2	3	12	5	8
ΣΥΝΟΛΟ	2	8	22	7	21
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	60				

Πίνακας 2.2: Κατανομή των συμμετεχόντων του βασικού μορφωτικού επιπέδου, βάσει του τίτλου σπουδών

ΑΝΩΤΕΡΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ					
	Τ.Ε.Ι.	Α.Ε.Ι.			
		ΠΤΥΧΙΟ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ
ΑΝΔΡΕΣ	3	9	9	5	4
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	7	9	11	3	0
ΣΥΝΟΛΟ	10	18	20	8	4
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	60				

Πίνακας 2.3: Κατανομή των συμμετεχόντων του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, βάσει του τίτλου σπουδών

Η γεωγραφική προέλευση των συμμετεχόντων λήφθηκε επίσης υπόψη, ώστε τα αποτελέσματα που θα προκύψουν να μην είναι πολωμένα για μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Για μεθοδολογικούς λόγους η κατηγοριοποίηση των περιοχών γεωγραφικής προέλευσης έγινε βάσει του προτύπου γεωκωδικών της Ευρωπαϊκής

Ένωσης NUTS²⁰. Δεν συμπεριελήφθησαν, όμως, στο δείγμα άτομα με οποιαδήποτε ιδιοματική/ διαλεκτική απόχρωση στον λόγο τους. Στον Πίνακα 2.4 βλέπουμε μια επισκόπηση της γεωγραφικής προέλευσης των συμμετεχόντων.

Γεωγραφική περιοχή	Αριθμός συμμετεχόντων
Αττική	22
Κεντρική Ελλάδα	89
Βόρεια Ελλάδα	5
Νησιά Αιγαίου	0
Κρήτη	1
Άλλες προελεύσεις ²¹	3
ΣΥΝΟΛΟ	120

Πίνακας 2.4.: Η γεωγραφική κατανομή των συμμετεχόντων

Στον Πίνακα 2.5 παρουσιάζονται οι εκατόν είκοσι τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα συγκεντρωτικά ενώ στον Πίνακα 2.6 με πληροφορίες ανά συμμετέχοντα, σχετικά με το φύλο, τη μόρφωση, την ηλικία, την επαφή τους με τον γραπτό λόγο, το επάγγελμά τους, καθώς και τον τόπο γέννησής τους:

²⁰ NUTS: Η κοινή ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων (γαλλικά: Nomenclature d'Unités Territoriales Statistiques, αγγλικά: Nomenclature of Territorial Units for Statistics) είναι το πρότυπο γεωκωδικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κωδικοποίηση της διοικητικής διαίρεσης για στατιστικούς λόγους (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/background>)

²¹Πρόκειται για τους τρεις συμμετέχοντες, οι οποίοι, όπως προαναφέρθηκε, έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό και συγκεκριμένα Ελβετία (ΓΤ107), Γερμανία (Κ112) και Αυστραλία (ΛΧ119).

ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑ ΦΥΛΟ		ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	
120	60	ΑΝΔΡΕΣ	Βασικό	30
			Ανώτερο	30
	60	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	Βασικό	30
			Ανώτερο	30

Πίνακας 2.5: Συγκεντρωτική κατανομή των εκατόν είκοσι συμμετεχόντων της έρευνας ανά φύλο και μορφωτικό επίπεδο

a/a	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΦΥΛΟ	ΜΟΡΦΩΣΗ	ΗΛΙΚΙΑ	ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΤΟ ΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ
1	ΕΑ1	2	1	1	5	Αστυνομικός	ΚΑΡΔΙΤΣΑ
2	ΑΑ2	2	1	1	5	Πωλήτρια Σ/Μ	ΠΑΤΡΑ
3	ΦΑ3	2	1	1	1	Άνεργη	ΠΥΡΓΟΣ
4	ΑΑ4	1	1	1	5	Κομμωτής	ΠΑΤΡΑ
5	ΑΑ5	2	2	1	5	Νοσηλεύτρια	ΠΑΤΡΑ
6	ΠΒ6	1	2	2	5	Μηχανικός	ΚΟΡΙΝΘΟΣ
7	ΜΒ7	1	1	2	5	Ελεύθερος Επαγγελματίας	ΑΘΗΝΑ
8	ΑΒ8	1	2	2	5	Εκπαιδευτικός	ΑΙΓΙΟ
9	ΧΒ9	2	1	1	5	Κομμώτρια	ΠΑΤΡΑ
10	ΝΒ10	1	2	2	2	Δημοτικός Υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
11	ΛΒ11	2	2	2	2	Εκπαιδευτικός	ΠΕΙΡΑΙΑΣ
12	ΚΓ12	2	2	2	3	Δημόσιος Υπάλληλος	ΧΑΝΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
13	ΦΓ13	2	2	2	2	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
14	ΑΔ14	1	2	2	3	Μηχ/κος Τηλ/νων	ΠΥΡΓΟΣ

15	ΕΛ15	2	2	1	5	Barista σε cafe - bar	ΠΕΙΡΑΙΑΣ
16	ΜΔ16	1	2	2	2	Σύμβουλος Επιχειρήσεων	ΠΑΤΡΑ
17	ΚΔ17	1	1	2	4	Άνεργος	ΚΑΛΑΜΑΤΑ
18	ΕΛ18	2	1	2	3	Βοηθός Κυλικείου	ΑΘΗΝΑ
19	ΧΔ19	2	2	2	2	Εκπαιδευτικός	ΚΟΡΙΝΘΟΣ
20	ΧΔ20	1	2	1	5	Δικηγόρος	ΑΘΗΝΑ
21	ΓΖ21	1	1	1	3	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΑΤΠΚΗΣ
22	ΓΖ22	2	1	1	3	Πωλήτρια	ΠΑΤΡΑ
23	ΑΗ23	1	1	1	5	Αγρότης	ΑΜΑΛΙΑΔΑ
24	ΠΗ24	2	2	2	4	Πολιτικός Μηχανικός ΤΑΣ	ΚΟΖΑΝΗ
25	ΓΘ25	1	1	1	4	Ηλεκτρολόγος	ΠΑΤΡΑ
26	ΓΚ26	1	1	1	4	Ελεύθερος επαγγελματίας	ΠΑΤΡΑ
27	ΙΚ27	1	1	2	3	Προγραμματιστής	ΠΥΛΟΣ
28	ΦΚ28	2	1	1	2	Ελεύθερη επαγγελματίας	ΠΥΡΓΟΣ
29	ΓΚ29	1	2	2	2	Μηχ31/γος Μηχ/κος	ΠΑΤΡΑ
30	ΓΚ30	2	2	2	4	Μηχ/γος Μηχ/κος	ΠΑΤΡΑ
31	ΙΚ31	2	2	1	3	Μηχανικός Η/Υ	ΠΑΤΡΑ
32	ΣΚ32	2	1	2	2	Ιδιωτική υπάλληλος	ΑΘΗΝΑ
33	ΑΚ33	2	1	2	2	Ελεύθερος επαγγελματίας	ΠΥΡΓΟΣ
34	ΑΚ34	1	1	2	1	Ευλουργός	ΕΛΛΙΩΝΑΣ
35	ΚΚ35	1	1	2	3	Ευλουργός	ΕΛΛΙΩΝΑΣ
36	ΠΚ36	1	1	2	2	Ιδιωτικός υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
37	ΚΚ37	1	1	2	3	Ιδ. Υπάλληλος	ΑΘΗΝΑ
38	ΣΚ38	2	1	2	4	Πωλήτρια	ΚΑΤΟΥΝΑ
39	ΑΚ39	2	1	1	4	Κομμώτρια	ΠΑΤΡΑ
40	ΕΚ40	2	2	2	3	Δικηγόρος	ΠΑΤΡΑ
41	ΚΚ41	1	1	2	2	Ψυκτικός	ΠΑΤΡΑ
42	ΑΚ42	2	1	2	5	Συνταξιούχος	ΠΑΤΡΑ
43	ΔΚ43	2	2	1	3	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
44	ΑΚ44	1	2	1	5	Άνεργος	ΠΑΤΡΑ
45	ΔΚ45	2	2	1	1	Μηχανικός Η/Υ	ΑΘΗΝΑ

46	ΔΚ46	1	2	1	1	Μηχανικός Η/Υ	ΠΑΤΡΑ
47	ΑΚ47	2	2	1	5	Άνεργη	ΠΑΤΡΑ
48	ΕΚ48	2	1	2	3	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
49	ΚΚ49	2	2	1	5	Ιδιοκτήτρια καταστήματος	ΠΑΤΡΑ
50	ΧΚ50	2	1	1	3	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΠΥΡΓΟΣ
51	ΣΛ51	2	1	2	3	Οικιακά	ΕΠΙΤΑΛΙΟ
52	ΛΣ52	2	1	2	5	Κρεοπώλης	ΠΑΤΡΑ
53	ΒΛ53	1	2	2	5	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΚΑΛΑΜΑΤΑ
54	ΝΛ54	1	1	2	5	Ναυτικός	ΚΑΛΑΜΑΤΑ
55	ΕΛ55	2	2	2	3	Γραφίστρια	ΠΥΛΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
56	ΠΛ56	2	1	2	4	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
57	ΚΛ57	1	2	2	2	Επίκουρος Καθηγητής	ΑΘΗΝΑ
58	ΑΜ58	1	2	1	5	Πολιτικός Μηχανικός	ΠΑΤΡΑ
59	ΣΜ59	2	1	1	5	Αισθητικός	ΜΑΡΟΥΣΙ ΑΤΤΙΚΗΣ
60	ΑΜ60	1	1	2	4	Τουριστικές Επιχειρήσεις	ΑΘΗΝΑ
61	ΔΜ61	2	1	1	3	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΑΘΗΝΑ
62	ΒΜ62	1	1	2	2	Αγρότης	ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ
63	ΔΜ63	1	1	1	5	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ
64	ΘΜ64	1	2	1	5		ΠΑΤΡΑ
65	ΙΜ65	2	1	2	5	Εκπαιδευτικός Μουσικής	ΠΑΤΡΑ
66	ΣΜ66	1	2	2	4	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΑΘΗΝΑ
67	ΒΜ67	2	2	1	5	Δικηγόρος	ΑΘΗΝΑ
68	ΚΜ68	1	2	1	5	Φαρμακοποιός	ΑΘΗΝΑ
69	ΔΜ69	2	2	1	1	Δημοσιογράφος	ΠΑΤΡΑ
70	ΑΜ70	2	2	2	1	Εκπαιδευτικός	ΑΘΗΝΑ
71	ΘΜ71	2	1	2	5	Οικιακά	ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ
72	ΓΜ72	1	1	2	1	Αγρότης	ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ
73	ΚΜ73	2	2	2	1	Τουριστικά	ΠΑΤΡΑ

74	ΑΜ74	2	1	1	4	Κομμώτρια	ΠΑΤΡΑ
75	ΠΝ75	1	1	2	5	Προσωπικό Ασφαλείας	ΑΘΗΝΑ
76	ΠΝ76	2	2	1	2	Υπεύθυνη Εστιατορίου	ΠΑΤΡΑ
77	ΧΝ77	1	1	2	3	Υπάλληλος ΕΡΤ	ΠΑΤΡΑ
78	ΓΝ78	1	1	2	1	Ελεύθερος Επαγγελματίας	ΠΑΤΡΑ
79	ΘΝ79	2	1	2	5	Λογίστρια	ΠΑΤΡΑ
80	ΝΞ80	1	2	2	3	Εκπαιδευτικός	ΚΑΤΕΡΙΝΗ – ΠΙΕΡΙΑΣ
81	ΖΞ81	2	2	1	5	Οικιακά	ΠΑΤΡΑ
82	ΝΞ82	2	2	1	4	Γεωπόνος	ΠΑΤΡΑ
83	ΘΠ83	1	1	2	5	Web Designer	ΑΘΗΝΑ
84	ΑΠ84	2	1	1	5	Ιδιωτικός υπάλληλος - MAKEUPARTIST	ΠΑΤΡΑ
85	ΠΠ85	1	1	2	4	Ιδιωτικός υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
86	ΟΠ86	2	1	2	5	Οικιακά - Αγρότισσα	ΔΑΝΘΙ ΗΛΕΙΑΣ
87	ΑΠ87	1	1	2	5	Αγρότης	ΕΛΛΙΩΝΑΣ ΠΥΡΓΟΥ ΗΛΕΙΑΣ
88	ΑΠ88	2	2	1	3	Γυμνάστρια – Κριτής Τοξοβολίας	ΝΙΚΑΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑΣ
89	ΠΠ89	1	1	1	5	Βοηθός Φαρμακείου	ΠΑΤΡΑ
90	ΣΠ90	1	2	1	5	Μεταδιδακτορικός ερευνητής	ΠΑΤΡΑ
91	ΧΠ91	1	2	1	5	Δικηγόρος	ΠΑΤΡΑ
92	ΔΠ92	2	2	1	4	Εκπαιδευτικός	ΠΑΤΡΑ
93	ΠΠ93	2	2	2	4	Εκπαιδευτικός	ΑΡΓΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ
94	ΒΡ94	2	2	1	5	Εκπαιδευτικός	ΑΘΗΝΑ
95	ΓΡ95	1	2	1	5	Δημοσιογράφος- Πολιτικός Επιστήμονας	Τρίτολη Αρκαδίας
96	ΑΡ96	2	1	2	2	Υπάλληλος Καθαριότητας Δήμου	ΠΑΤΡΑ
97	ΕΣ97	2	2	1	5	Ιδιωτική Υπάλληλος	ΠΑΤΡΑ
98	ΑΣ98	2	1	1	5	Ιδιωτική Υπάλληλος	ΑΘΗΝΑ

99	ΕΣ99	2	2	2	5	Συνταξιούχος εκπαιδευτικός	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙ ΚΗ
100	ΒΣ100	1	2	2	5	Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Υπουργείο Παιδείας	ΠΑΤΡΑ
101	ΓΣ101	1	2	2	5	Ηλεκτρολόγος Μηχανικός	ΑΘΗΝΑ
102	ΓΣ102	1	1	2	3	Ιδιωτικός Υπάλληλος – Οδηγός	ΠΑΤΡΑ
103	ΘΣ103	1	2	1	2	Εκπαιδευτικός	ΑΓΡΙΝΙΟ
104	ΙΣ104	1	1	1	5	Άνεργος	ΤΡΙΠΟΛΗ
105	ΒΣ105	1	2	2	4	Εκπαιδευτικός	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙ ΚΗ
106	ΑΣ106	1	1	1	5	Αγρότης	ΒΟΥΝΑΡΓΟ ΗΛΕΙΑΣ
107	ΓΤ107	2	2	2	5	Ιατρός	ΖΥΡΙΧΗ
108	ΚΤ108	1	2	2	3	Εκπαιδευτικός	ΚΑΡΩΤΗ Ν. ΕΒΡΟΥ
109	ΕΠ109	2	1	2	2	Συνταξιούχος Τραπεζικός	ΚΟΝΙΤΣΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
110	ΔΤ110	1	2	1	5	Ελεύθερος Επαγγελματίας	ΠΑΤΡΑ
111	ΧΤ111	2	1	1	1	Μουσικός – Εμφυσώτρια - Ελεύθερη Επαγγελματίας	ΠΑΤΡΑ
112	ΚΤ112	1	2	2	5	Ιδιωτικός Υπάλληλος	ΜΟΝΑΧΟ
113	ΑΤ113	1	1	2	5	Μηχανικός Αυτοκινήτων	ΠΑΤΡΑ
114	ΜΠ114	2	2	1	5	Οδοντίατρος	ΧΟΛΑΡΓΟΣ
115	ΑΤ115	1	2	2	3	Οδοντίατρος	ΠΑΤΡΑ
116	ΓΦ116	1	2	2	1	Εκπαιδευτικός	ΠΥΡΓΟΣ
117	ΠΧ117	1	2	2	3	Μηχανικός Η/Υ - Εκπαιδευτικός	ΠΑΤΡΑ
118	ΚΧ118	1	2	1	3	Γεωπόνος	ΠΑΤΡΑ
119	ΛΧ119	1	1	2	5	Αυτοκινητιστής	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ
120	ΑΨ120	2	1	2	3	Άνεργη	ΜΕΘΩΝΗ

Πίνακας 2.6: Αναλυτική παρουσίαση των εκατόν είκοσι συμμετεχόντων τυπικών ομιλητών της Ελληνικής στην έρευνα.

2.3. Το υλικό της έρευνας

Το υλικό της παρούσας έρευνας είχε στόχο να αναδείξει γλωσσικούς και εξωγλωσσικούς παράγοντες που επιδρούν κατά την επεξεργασία, δηλαδή, την κατανόηση και αποδεκτότητα ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών από φυσικούς τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής.

Με άξονα τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας διατριβής, ο σχεδιασμός και η δημιουργία των κατάλληλων πειραματικών συνθηκών για τις υπό εξέταση ρηματικές κατηγορίες, έλαβε υπόψη τις παρακάτω μεταβλητές:

- α) **γλωσσικές μεταβλητές** (+/- ενεργητική μορφολογία, από – ΠΦ)
- β) **πραγματολογικές μεταβλητές** (εμψυχότητα συντακτικού υποκειμένου/ (ποιητικού) αιτίου), και
- γ) **κοινωνικές μεταβλητές** (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο).

Στη συνέχεια σχεδιάστηκαν και προέκυψαν οι δυο ξεχωριστές φάσεις της παρούσας έρευνας:

α) **Φάση Α'**: Τεστ Εγγραμματισμού – Δοκιμασία Κρίσης Οικειότητας των υπό εξέταση ρημάτων και

β) **Φάση Β'**: Δοκιμασία Κρίσης Αποδεκτότητας για κάθε μια από τις τρεις διακριτές ομάδες αντιμεταβιβαστικών ρημάτων της Νέας Ελληνικής, της Ομάδας Α, της Ομάδας Β και της Ομάδας Γ.

Η **Φάση Α'** περιελάμβανε το Τεστ Εγγραμματισμού (Fotiadou et al., 2014) και τη Δοκιμασία Οικειότητας για καθένα από τα 24 ρήματα των τριών ομάδων αντιμεταβιβαστικών (Anagnostopoulou et al., 2015). Η **Φάση Β'** περιελάμβανε τρεις πειραματικές δοκιμασίες, μία για την κάθε ρηματική ομάδα. Για κάθε πειραματική δοκιμασία δημιουργήθηκαν επτά (7) διαφορετικές πειραματικές συνθήκες, οι οποίες συνδύαζαν διαφορετικές μεταβλητές επιρροής (βλ. Πίνακα 2.5).

Κάθε μια από τις δυο διαφορετικές φάσεις καταχωρίστηκε σε διαφορετικές φόρμες της πλατφόρμας **Google Forms** και τα αποτελέσματα είτε λαμβάνονταν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μετά τη συμπλήρωση από κάθε συμμετέχοντα, είτε συμπληρώνονταν με χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή από την ερευνήτρια, σε

περίπτωση που ο/ η συμμετέχων/ ούσα δεν ήταν εξοικειωμένος/ η με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και Διαδικτύου.

Τα δεδομένα καταχωρίζονταν αυτομάτως στο Google Drive και στη συνέχεια αποθηκεύονταν με τη μορφή αρχείων Excel. Από εκεί καταχωρίστηκαν σε διαφορετικών ειδών αρχεία δεδομένων του λογισμικού IBM SPSS Statistics 20, με το οποίο έγινε και η επεξεργασία τους.

2.3.1. Τα υπό εξέταση ρήματα: κατηγοριοποίηση και συχνότητες

Όπως αναφέρθηκε στην παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου αυτής της διατριβής, οι υπό εξέταση ρηματικές κατηγορίες προέρχονται από την εξαιρετικά λεπτομερή εργασία των Alexiadou et al. (2003, 2015). Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν από τις θεωρητικές προσεγγίσεις των αντιμεταβιβαστικών δομών διαγλωσσικά και στην Ελληνική, αξιοποιήθηκαν τα οκτώ (8) ανά ρηματική ομάδα ρήματα, τα οποία οι Alexiadou et al. (2015) θεωρούν αντιπροσωπευτικά κάθε ομάδας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων στη γλώσσα μας (βλ. Πίνακα 1.2, Κεφάλαιο 1, σελ.19):

Η **Ομάδα Α** περιλαμβάνει ρήματα τα οποία σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικές δομές μόνο με ειδική μορφολογική (μη ενεργητική) σήμανση (special morphological marking).

Χαρακτηριστικό είναι το ρήμα **μειώνω**, στο οποίο η αντιμεταβιβαστική εναλλαγή του σχηματίζεται μόνο με μη ενεργητική μορφολογία:

(2.1) *Ο πρωθυπουργός μείωσε τη σύνταξη.* (ενεργητική δομή)

(2.2) *Η σύνταξη μειώθηκε.* (αντιμεταβιβαστική δομή)

Η μορφολογική εκδοχή σχηματισμού της αντιμεταβιβαστικής μορφής του ρήματος με χρήση ενεργητικής μορφολογίας δεν μοιάζει ιδιαίτερα αποδεκτή:

(2.3) **Η σύνταξη μείωσε.*

Αντίστοιχα, ο σχηματισμός αντιμεταβιβαστικής δομής με χρήση μη ενεργητικής μορφολογίας, όπου στη θέση του Υποκειμένου υπάρχει έμπυχο, φαίνεται να είναι

αποδεκτός μόνο με τη συνυποδηλωτική σημασία *υποτιμώ, υποβιβάζω* για το ρήμα *μειώνω*:

(2.4)(?*) *Ο πρωθυπουργός μειώθηκε.*

Στην παραπάνω πρόταση το *μειώνω* φαίνεται ότι είναι αποδεκτό μόνο με την έννοια ότι ο πρωθυπουργός υποτιμήθηκε και όχι με τη έννοια της μεταβολής του μεγέθους/ της ποσότητάς του, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του – έμψυχου *Η σύνταξη μειώθηκε.*

Η **Ομάδα Β** περιλαμβάνει ρήματα, τα οποία σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικές δομές, χωρίς να είναι απαραίτητη η ειδική (μη ενεργητική) μορφολογική σήμανση, καθώς και επιθετογενή ρήματα με μη ενεργητική μορφολογία (morphological unmarked/ de-adjectival passives).

Εδώ συναντούμε ρήματα που σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικές δομές με ενεργητική μορφολογία, όπως βλέπουμε παρακάτω με το παράδειγμα του ρήματος *ανοίγω*:

(2.5) *Ο Γιάννης άνοιξε την πόρτα. (ενεργητική Δομή)*

(2.6) *Η πόρτα άνοιξε. (αντιμεταβιβαστική Δομή)*

Η χρήση της μη ενεργητικής μορφολογίας για τον σχηματισμό αντιμεταβιβαστικής δομής προκαλεί ερωτήματα, αναφορικά με τη σημασιολογική της σχέση με την παραπάνω αντιμεταβιβαστική δομή :

(2.7) *Η πόρτα άνοιξε.*

(2.8) *Η πόρτα ανοίχτηκε.*

Παράλληλα στην **Ομάδα Β**, κατηγοριοποιούνται και ρήματα, τα οποία είναι επιθετογενή, όπως το ρήμα *κοκκινίζω* (από το επίθετο *κόκκινος*):

(2.9) *Η δασκάλα κοκκίνισε το γραπτό. (ενεργητική δομή)*

(2.10) *Το γραπτό (?) κοκκίνισε/ (?) κοκκινίστηκε. (αντιμεταβιβαστική δομή)*

Η **Ομάδα Γ** περιλαμβάνει ρήματα, με τα οποία οι αντιμεταβιβαστικές δομές μπορούν να σχηματιστούν προαιρετικά (και) με μη ενεργητική μορφολογία (optionally marked with non – active morphology). Χαρακτηριστικό είναι το ρήμα *τσαλακώνω*:

(2.11) *Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι.* (ενεργητική δομή)

(2.12) *Το παντελόνι τσαλάκωσε.* (αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογία)

αλλά και

(2.13) *Το παντελόνι τσαλακώθηκε.* (αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογία)

2.3.2. Δοκιμασία Οικειότητας

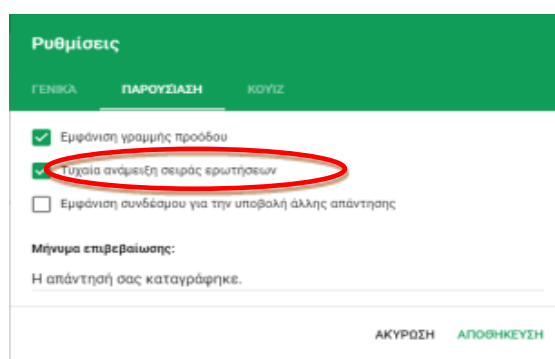
Η πειραματική δοκιμασία ελέγχου οικειότητας των ρημάτων υλοποιήθηκε κατά την **Φάση Α'** της παρούσας έρευνας και ενσωματώθηκε στο Τεστ Εγγραμμτισμού (Fotiadou et al., 2014), ως τελευταίο μέρος του.

Για τον έλεγχο του βαθμού οικειότητας των συμμετεχόντων με τα είκοσι τέσσερα (24) ρήματα που αποτέλεσαν τη βάση της παρούσας έρευνας (βλ. Πίνακα 1.2, Κεφάλαιο 1, σελ.19) δημιουργήθηκε μια μη χρονομετρική πειραματική διαδικασία, η οποία δομήθηκε ουσιαστικά στην ακόλουθη ερώτηση: «Πόσο συχνά θεωρείτε ότι χρησιμοποιούνται/ ακούγονται τα παρακάτω ρήματα;».

Στη συνέχεια δίνονταν το κάθε ρήμα με μια πολυμερή κλίμακα αξιολόγησης (likert scale) από το 1 έως το 5 με τις ακόλουθες τιμές: 1=καθόλου συχνά, 2=ελάχιστα συχνά, 3=συχνά, 4=αρκετά συχνά, 5=πάρα πολύ συχνά²². Τα υπό διερεύνηση ρήματα δίνονταν

²² Κρίθηκε σκόπιμο και στις δύο πειραματικές δοκιμασίες (οικειότητα και αποδεκτότητα) να δοθεί ένα εύρος πέντε τιμών στις δυνατές απαντήσεις, με στόχο να ανιχνευθεί για ποια ρήματα (στη δοκιμασία οικειότητας) ή για ποιες δομές (στη δοκιμασία αποδεκτότητας) οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ήταν

στους συμμετέχοντες μέσω μιας κατάλληλης φόρμας της πλατφόρμας Google Forms με την κατάλληλη ρύθμιση ψευδοτυχαιοποιημένα, όπως φαίνεται στην Εικόνα 2.1.

Εικόνα 2.1. : Ρύθμιση ψευδοτυχαιοποίησης της Google Forms για την πειραματική δοκιμασία της Οικειότητας

Μαζί τους δόθηκαν και εννέα (9) ρήματα ως διασπαστές προσοχής (fillers), ώστε να μπορεί να ελεγχθεί εάν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στη δοκιμασία οικειότητας υπαγορεύονταν από την τυχαιότητα ή ήταν αποτέλεσμα συνειδητής επεξεργασίας και κατανόησης των ρημάτων συνολικά και κατ' επέκταση των υπό εξέταση ρημάτων.

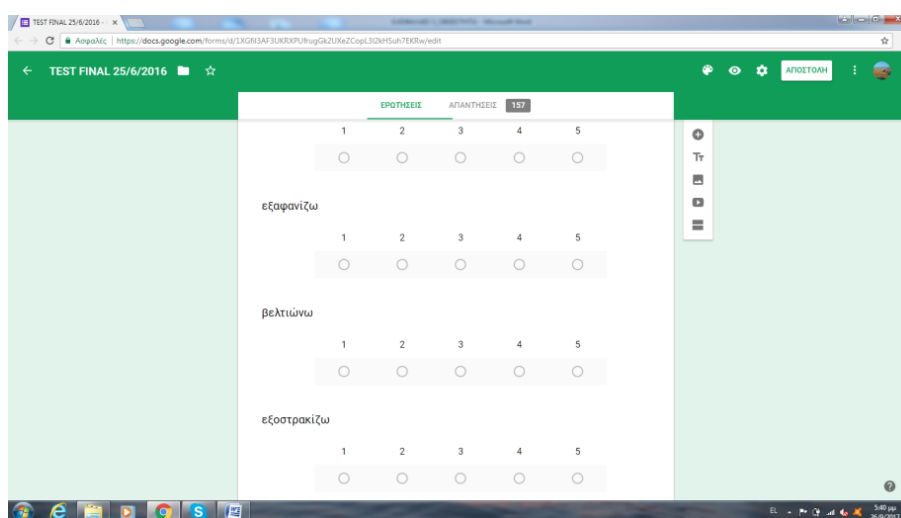
Τα ρήματα που επιλέχθηκαν ως διασπαστές προσοχής είναι ρήματα, τα οποία, ακόμα κι αν εμπίπτουν στη σημασιολογική κατηγορία των ρημάτων αλλαγής κατάστασης, διαφέρουν στη συχνότητα χρήσης τους και είναι τα ακόλουθα: **εξοστρακίζω, διασπείρω, αγαπώ, φαλκιδεύω, τρέχω, αντιλαμβάνομαι, έχω, απορρέω και αποποιούμαι**. Βασικό κριτήριο, λοιπόν, υπήρξε η σημασία τους, ώστε να υπάρχει διαβάθμιση στην πρόβλεψη της δυσκολίας τους (από το απλό εργαστικό αμετάβατο

απόλυτες (1 ή 5). Να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Ευδόπουλο Γεώργιο, για την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα συζήτηση που προκάλεσε κατά την διαδικασία υποστήριξης της διατριβής το ερώτημά του σχετικά με την επιλογή της συγκεκριμένης κλίμακας, καθώς και την κ. Αναγνωστοπούλου Έλενα, η οποία αναζητώντας εμβαθύνοντας στην επιλογή αυτή, διατύπωσε το ερώτημα, εάν η έρευνα αυτή αποσκοπεί στη διερεύνηση της γλωσσικής ικανότητας ή της γλωσσικής πραγμάτωσης. Γιατί, ακριβώς γι αυτόν τον λόγο επιλέχθηκε η πενταμερής κλίμακα: Για να μπορούν να αναδειχθούν εκείνες οι δομές που αποτελούν πράγματι μέρος της γλωσσικής ικανότητας (απόλυτη αποδοχή ή μη του γραμματικά ορθού), σε αντιδιαστολή με εκείνες τις δομές, όπου η γλωσσική εμπειρία, μέσω της οικειότητας διαμορφώνει μια ελαστικότητα στην τελική κρίση των ομιλητών.

ρήμα *τρέχω* και το ψυχικού πάθους σημαντικό *αγαπώ* ως τα εξεζητημένα *αποποιούμαι* και *φαλκιδεύω*).

Όλα τα ρήματα δόθηκαν στους συμμετέχοντες στο πρώτο πρόσωπο του ενικού του ενεστώτα, ο οποίος αντιπροσωπεύει τον κανονικό/ουδέτερο τύπο τους ή αλλιώς τον τύπο παραπομπής τους (citation form) ως λήμματα ενός λεξικού.

Από τους συμμετέχοντες ζητούνταν να αξιολογήσουν πόσο συχνό είναι, κατά τη γνώμη τους, το κάθε ρήμα στην αξιολογική κλίμακα 1 – 5, όπως φαίνεται παρακάτω στην Εικόνα 2.2.

Εικόνα 2.2: Η φόρμα της Google Forms για τη διερεύνηση της οικειότητας των ρημάτων

Επίσης, ελέγχθηκε η συχνότητα εμφάνισης τόσο των εννέα διασπαστών προσοχής, όσο και των είκοσι τεσσάρων υπό εξέταση ρημάτων σε διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης και συγκεκριμένα στην GOOGLE CHROME. Ακολουθώντας τους Blair, Urland & Ma (2002), καθώς και την Krešimir (2012), που έδειξαν ότι οι διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης παρέχουν έγκυρες και αξιόπιστες εκτιμήσεις συχνότητας εμφάνισης μιας λέξης, στόχος ήταν να επιβεβαιωθεί αφενός η εκτίμηση για τη διαβάθμιση της δυσκολίας των διασπαστών προσοχής, όπως προαναφέραμε, και αφετέρου να αξιολογηθεί σε μια πρώτη φάση η χρήση των υπό εξέταση ρημάτων.

Παράλληλα, δεδομένου ότι η συχνότητα εμφάνισης μιας λέξης μπορεί να παρασχέσει πληροφορίες για τη χρήση της, αξιοποιήθηκαν οι μετρήσεις συχνότητας των

διασπαστών προσοχής και των υπό εξέταση ρημάτων από τους Ψυχογλωσσολογικούς Πόρους του Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου (ILSP Psycholinguistic Resource, Protopapas et al. 2012).

Πρόκειται για έναν γλωσσικό πόρο, ο οποίος παρέχει πίνακες μετρήσεων και εργαλεία επεξεργασίας για την επιλογή και των έλεγχο των ιδιοτήτων ψυχογλωσσολογικών ερεθισμάτων. Οι μετρήσεις συχνότητας που παρέχει ο συγκεκριμένος γλωσσικός πόρος έχουν πραγματοποιηθεί σε ένα υποσύνολο του Εθνικού Θησαυρού Ελληνικής Γλώσσας (Σώμα Κειμένων ΙΕΛ), το οποίο αποτελεί μία επεξεργασμένη και «καθαρή» εκδοχή του (CLEAN Corpus), απαλλαγμένη από τύπους με ορθογραφικά λάθη, κύρια ονόματα και ξένες λέξεις και αριθμεί 217,664 τύπους και περίπου 29.6 εκατομμύρια tokens. Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκε ο πίνακας ο οποίος περιέχει την πλήρη λίστα όλων των λεκτικών τύπων οι οποίοι εμφανίζονται στο «καθαρό» Σώμα Κειμένων με όλες τις ποσοτικές μετρήσεις τους.

Η αναζήτηση της συχνότητας εμφάνισης των διασπαστών και των υπό εξέταση ρημάτων διαμορφώνουν, παρόλο που προέρχονται από γραπτά σώματα κειμένων, μια πρώτη εικόνα για τη χρήση τους. Στους πίνακες 2.6- 2.9, που ακολουθούν, παρουσιάζονται οι προαναφερθείσες συχνότητες εμφάνισης των ρημάτων. Ο Πίνακας 2.10 περιλαμβάνει δεδομένα, τόσο από το προαναφερθέν corpus, όσο και από τις διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης, αναφορικά με τις συχνότητες των ρηματικών τύπων, οι οποίοι αξιοποιήθηκαν στις πειραματικές συνθήκες της παρούσας έρευνας.

ILSP Psycholinguistic Resource, Protopapas et al. 2012				ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ (οι αριθμοί αντιπροσωπεύουν τα αποτελέσματα σε χιλιάδες)
ΡΗΜΑΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΥΠΩΝ	ΜΕΣΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	
φαλκιδεύω	9	0,135	0,105605135	13700
απορρέω	4	3,18	3,738946766	5450
εξοστρακίζω	19	0,094	0,093693787	40.400
αποποιούμαι	13	0,331	0,387720376	19000
διασπείρω	7	0,15	0,144460408	70800
αντιλαμβάνομαι	30	2,77	4,428597767	2040000
τρέχω	32	4,025	7,12178264	5950000
αγαπώ	54	1,738	2,90974498	15200000
έχω	14	679,085	1039,236479	48600000

**Πίνακας 2.6.: Συχνότητες εμφάνισης των εννέα διασπαστών προσοχής
στο ILSP Psycholinguistic Resource (Protopapas et al. 2012) και στο Διαδίκτυο**

ILSP Psycholinguistic Resource, Protopapas et al. 2012				ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ (οι αριθμοί αντιπροσωπεύουν τα αποτελέσματα σε χιλιάδες)
ΡΗΜΑΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΥΠΩΝ	ΜΕΣΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (MD)	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ (SD)	
κομματιάζω	16	0,053	0,07	56000
μειώνω	30	7,772	10,42750474	10200000
εξαφανίζω	51	1,157	2,229834	262000
βελτιώνω	34	2,52	3,84857186	7110000
διπλασιάζω	25	0,578	0,68609588	713000
διαδίδω	13	0,786	0,794302298	370000
συγκεντρώνω	42	4,049	7,054794961	4750000
βυθίζω	45	0,391	0,69032397	251000

**Πίνακας 2.7: Συχνότητες εμφάνισης των οκτώ ρημάτων της Ομάδας Α (Alexiadou et al. 2015)
στο ILSP Psycholinguistic Resource (Protopapas et al. 2012) και στο Διαδίκτυο**

ILSP Psycholinguistic Resource, Protopapas et al. 2012				ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ (οι αριθμοί αντιπροσωπεύουν τα αποτελέσματα σε χιλιάδες)
ΡΗΜΑΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΥΠΩΝ	ΜΕΣΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	
ασπρίζω	11	0,172	0,121430489	8.380
κοκκινίζω	14	0,23	0,251704563	249000
βουλιάζω	17	0,484	0,578122296	406000
καθαρίζω	38	0,955	1,587577878	2170000
στρογγυλεύω	10	0,078	0,059675046	18600
κλείνω	51	3,372	11,04533506	7030000
ανοίγω	54	5,133	13,14948563	14500000
πλαταίνω	10	0,088	0,09443281	2640000

Πίνακας 2.8: Συχνότητες εμφάνισης των οκτώ ρημάτων της Ομάδας Β (Alexiadou et al. 2015 στο ILSP Psycholinguistic Resource (Protopapas et al. 2012) και στο Διαδίκτυο

ILSP Psycholinguistic Resource, Protopapas et al. 2012				ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ (οι αριθμοί αντιπροσωπεύουν τα αποτελέσματα σε χιλιάδες)
ΡΗΜΑΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΥΠΩΝ	ΜΕΣΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	
ζαρώνω	6	0,113	0,092393542	37600
τσαλακώνω	15	0,075	0,057370807	117000
ζεσταίνω	37	0,283	0,356894025	747.000
σκίζω	24	0,193	0,230652697	785000
ερημώνω	17	0,191	0,211671395	86100
μαδάω	13	0,068	0,036339037	116000
λερώνω	20	0,095	0,090828511	346000
γκρεμίζω	38	0,442	0,582454296	827000

**Πίνακας 2.9: Συχνότητες εμφάνισης των οκτώ ρημάτων της Ομάδας Γ (Alexiadou et al. 2015)
Στο ILSP Psycholinguistic Resource (Protopapas et al. 2012) και στο Διαδίκτυο**

ΟΜΑΔΑ Α			ΟΜΑΔΑ Β			ΟΜΑΔΑ Γ		
	Διαδίκτυο	ILSP		Διαδίκτυο	ILSP		Διαδίκτυο	ILSP
κομμάτισε	27.000	---	άσπρισε	65.600	0,406	ζάρωσε	10.100	0,237
κομματιάστηκε	5.830	0,169	ασπρίστηκε	134.000	---	ζαρώθηκε	199	---
μείωσε	1.090.000	13,229	κοκκίνισε	75.600	0,913	τσαλάκωσε	26.500	0,034
μειώθηκε	10.300.000	20,266	κοκκινίστηκε	242		τσαλακώθηκε	125.000	0,068
εξαφάνισε	3.550.000	1,692	βούλιαξε	530.000	1,049	ζέστανε	65.700	0,440
εξαφανίστηκε	5.410.000	7,579	βουλιάχτηκε	7		ζεστάθηκε	45.800	0,744
βελτίωσε	269.000	3,180	καθάρισε	1.330.000	6,462	έσκισε	343.000	
βελτιώθηκε	6.760.000	4,770	καθαρίστηκε	3.570.000	0,271	σκίστηκε	638.000	0,169
διπλασίασε	975.000	1,996	στρογγύλεψε	4.380	0,169	ερήμωσε	65.900	0,643
διπλασιάστηκε	748.000	1,658	στρογγυλεύτηκε	174	---	ερημώθηκε	83.500	0,068
διέδωσε	113.000	----	έκλεισε	8.700.000	----	μάδησε	31.200	0,034
διαδόθηκε	154.000	1,353	κλείστηκε	815.000	4,263	μαδήθηκε	560	---
συγκέντρωσε	1.580.000	16,003	άνοιξε	9.790.000	60,425	λέρωσε	58.800	0,135
συγκεντρώθηκε	4.970.000	2,504	ανοίχτηκε	102.000	1,083	λερώθηκε	290.000	---
βύθισε	278.000	1,319	πλάτυνε	4.300	0,034	γκρέμισε	1.110.000	2,030
βυθίστηκε	2.950.000	2,910	πλατύνθηκε	122	---	γκρεμίστηκε	398.000	1,556

Πίνακας 2.10: Συχνότητες εμφάνισης των ρηματικών τύπων, που αξιοποιήθηκαν στις πειραματικές συνθήκες, όπως αυτές εμφανίζονται στο Διαδίκτυο και στο ILSP Psycholinguistic Resource (Protopapas et al. 2012)

2.3.3. Δοκιμασία Αποδεκτότητας

Η εμπυχότητα, η παρουσία της ενεργητικής μορφολογίας ή μη ενεργητικής μορφολογίας και η παρουσία ή η απουσία από – ΠΦ ήταν οι γλωσσικοί παράγοντες, οι οποίοι λειτούργησαν ως βασικές μεταβλητές στις πειραματικές συνθήκες που σχεδιάστηκαν. (βλ. σχετικά Κεφάλαιο 1, υποενότητες 1.2.2 – 1.2.4).

Ο συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων είχε στόχο να δημιουργηθούν για κάθε μια από τις τρεις πειραματικές διαδικασίες της Φάσης Β' (δοκιμασία κρίσης προτασικής αποδεκτότητας) οι ίδιες επτά (7) πειραματικές συνθήκες, οι οποίες συνδύαζαν κάθε φορά τη μορφολογία του ρήματος με την +/- εμπυχότητα Υποκειμένου, Αντικειμένου και από – ΠΦ, με τον τρόπο που φαίνεται συνοπτικά στον Πίνακα 2.7 που ακολουθεί.

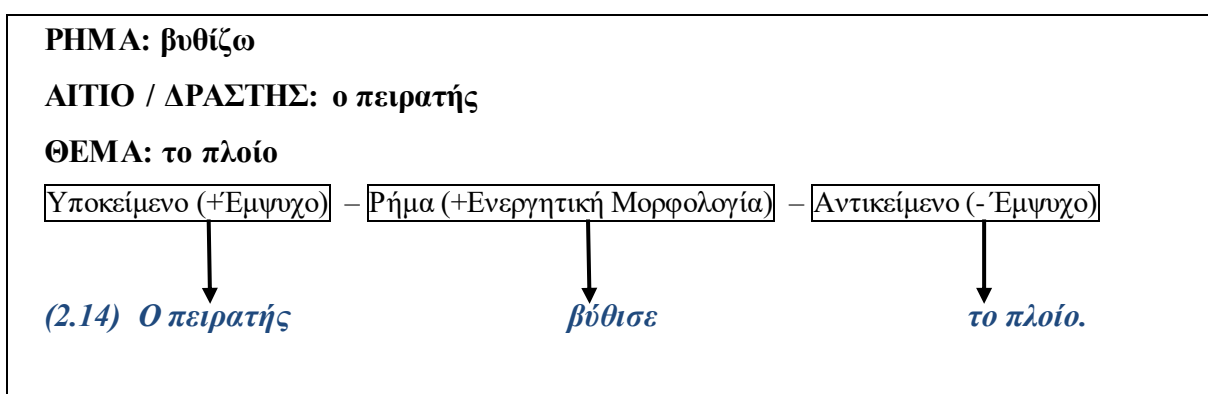
ΣΥΝΘΗΚΗ	ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΡΗΜΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	από- ΠΦ
1	+Έμψυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	- Έμψυχο	-----
2	-Έμψυχο	-Ενεργητική Μορφολογία	-----	+Έμψυχο
3	-Έμψυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	-----	+Έμψυχο
4	+Έμψυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----
5	+Έμψυχο	-Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----
6	-Έμψυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----
7	-Έμψυχο	-Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----

Πίνακας 2.7: Γλωσσικοί παράγοντες (+/- εμπυχότητα, +/- Ενεργητική μορφολογία) για τον σχεδιασμό των επτά πειραματικών συνθηκών διερεύνησης των αντιμεταβιβαστικών δομών στη Νέα Ελληνική

Η διερεύνηση της αποδεκτότητας, μέσω της κρίσης αποδεκτότητας των προτάσεων, οι οποίες περιείχαν τις υπό εξέταση αντιμεταβιβαστικές δομές, αποτέλεσε τη **Φάση Β'** της παρούσας έρευνας. Για την υλοποίηση της φάσης αυτής σχεδιάστηκαν τρεις πειραματικές δοκιμασίες, οι οποίες ακολούθησαν το μοντέλο των επτά (7) συνθηκών

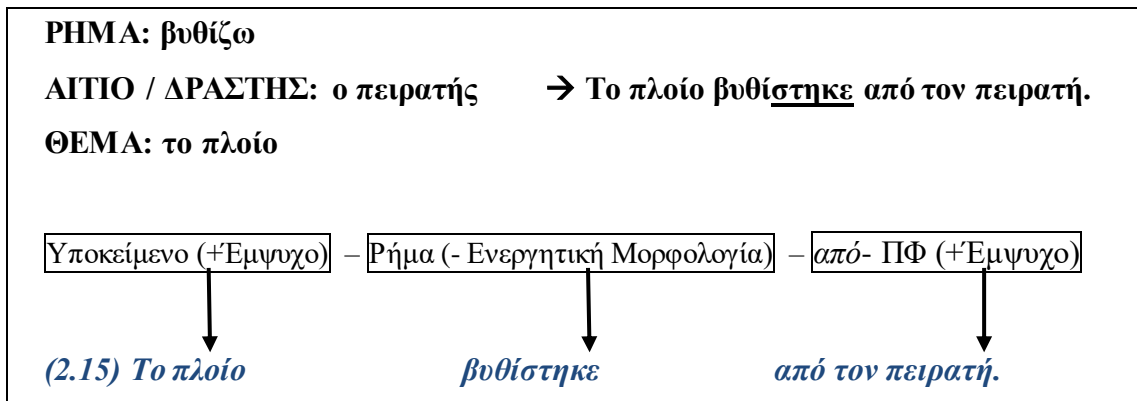
που παρουσιάστηκαν στον Πίνακα 2.5. Στόχος ήταν η δημιουργία απλών (χωρίς δευτερεύοντες ονοματικούς ή επιρρηματικούς όρους) προτάσεων.

Για τον σχεδιασμό της **Πρώτης Πειραματικής Δοκιμασίας**, χρησιμοποιήθηκαν τα ρήματα της **Ομάδας Α** του Πίνακα 1.2 (Κεφάλαιο 1, σελ.19). Κάθε ρήμα εντάχθηκε σε κατάλληλο γλωσσικό περιβάλλον, με αναμενόμενο Δράστη και Πάσχοντα/ Θέμα, ώστε η αρχική πειραματική συνθήκη να είναι γραμματική. Έτσι, η **1^η Πειραματική Συνθήκη** περιλαμβάνει προτάσεις, στις οποίες ο θεματικός ρόλος του Αιτίου/ Δράστη έχει ανατεθεί σε ένα +έμψυχο Υποκείμενο, το Ρήμα έχει +ενεργητική μορφολογία και το Θέμα είναι – έμψυχο, κατά το παρακάτω παράδειγμα, που απεικονίζεται στο Σχήμα 2.1.

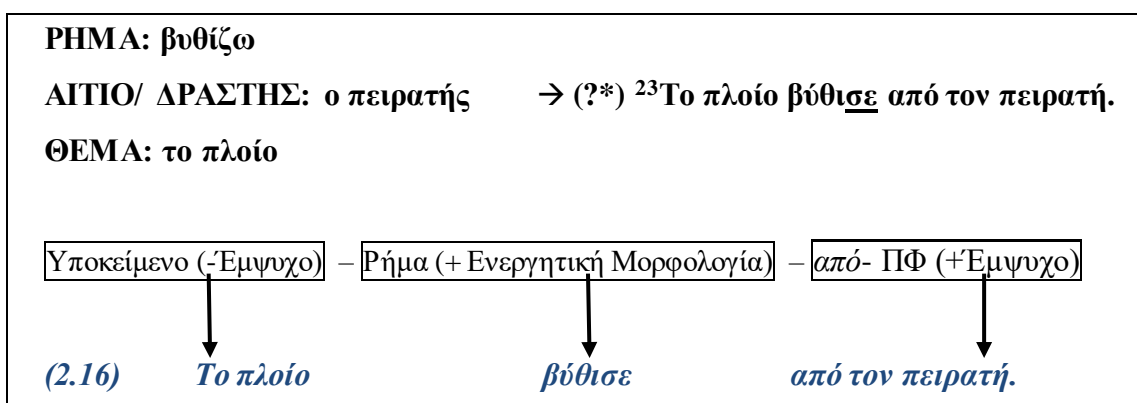
Σχήμα 2.1: Σχεδιασμός Πειραματικής Συνθήκης 1

Η **2^η Πειραματική Συνθήκη** περιλαμβάνει προτάσεις, στις οποίες ο ρόλος του Δράστη/ Δρώντα έχει ανατεθεί σε μια από – ΠΦ, ενώ ο ρόλος του Θέματος καλύπτεται από το συντακτικό – έμψυχο Υποκείμενο και το Ρήμα έχει – ενεργητική μορφολογία, όπως φαίνεται στο Σχήμα 2.2.

Σχήμα 2.2: Σχεδιασμός Πειραματικής Συνθήκης 2

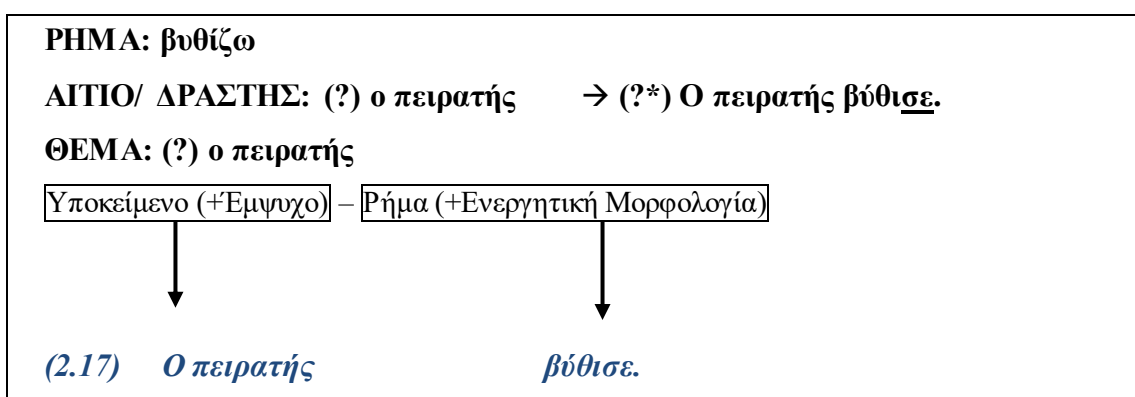
Η 3^η Πειραματική Συνθήκη περιλαμβάνει προτάσεις, στις οποίες επίσης ο ρόλος του Δράστη/ Δρώντα έχει ανατεθεί σε μια από – ΠΦ, ενώ ο ρόλος του Θέματος καλύπτεται από το συντακτικό –έμψυχο Υποκείμενο. Η διαφορά από τη 2^η Πειραματική Συνθήκη είναι ότι το ρήμα έχει +ενεργητική μορφολογία (βλ. Σχήμα 2.3).

Σχήμα 2.3: Σχεδιασμός Πειραματικής Συνθήκης 3

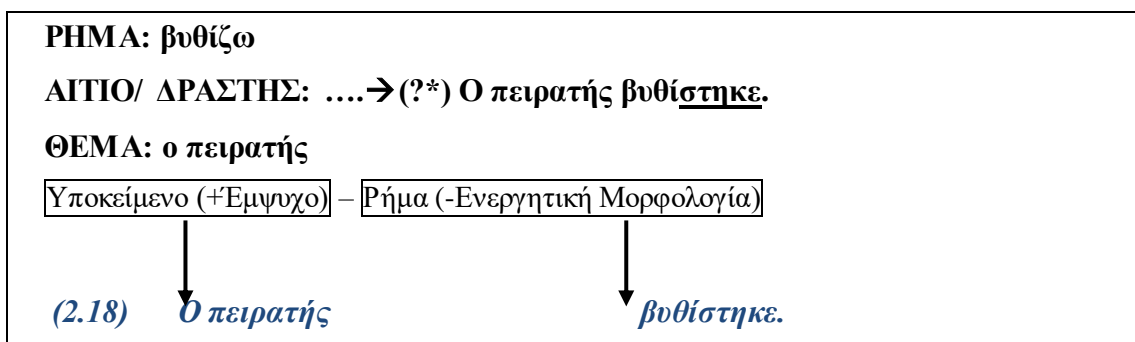
²³Στόχος της παρούσας διατριβής είναι να ανιχνεύσει τη γλωσσική διαίσθηση των τυπικών ομιλητών της Ελληνικής αναφορικά με τις αντιμεταβαστικές δομές. Γι αυτό κρίθηκε σκόπιμο να δομηθούν πειραματικές συνθήκες στις οποίες μπορεί να φαίνεται αντιγραμματική μια δομή, όμως δεν έχει διερευνηθεί εάν πράγματι οι ομιλητές τη θεωρούν αντιγραμματική.

Η 4^η Πειραματική Συνθήκη δομεί το Ρήμα ως μονοσθενές αμετάβατο με στόχο να διερευνηθεί, εάν επιδέχεται αντιμεταβιβαστική ερμηνεία. Έτσι, το Ρήμα δίνεται με +ενεργητική μορφολογία και σε θέση Υποκειμένου δίνεται ένα +έμψυχο, το οποίο είναι στην κρίση του κάθε συμμετέχοντα να αποφανθεί με την αξιολόγησή του εάν το εκλαμβάνει ως αντιμεταβιβαστική δομή (άρα στο Υποκείμενο έχει ανατεθεί ο θεματικός ρόλος του Θέματος/ Πάσχοντα) ή ως αντιγραμματική δομή (ελλείπει ο θεματικός ρόλος του Θέματος σε συντακτική θέση Αντικειμένου).

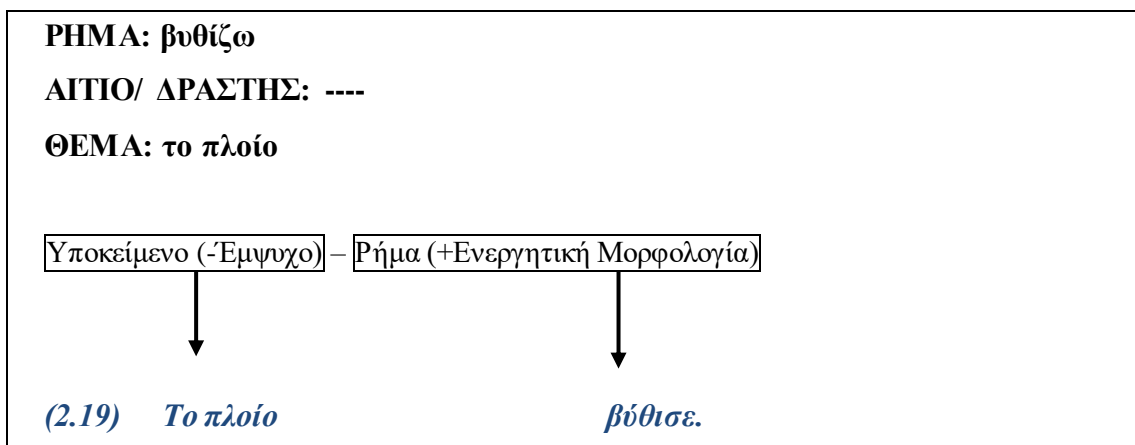
Σχήμα 2.4: Σχεδιασμός Πειραματικής Συνθήκης 4

Στην 5^η Πειραματική Συνθήκη το Ρήμα έχει –ενεργητική μορφολογία και ο ρόλος του +έμψυχου Θέματος/ Πάσχοντα έχει ανατεθεί στο συντακτικό Υποκείμενο της πρότασης. Από τη δομή ελλείπει ο θεματικός ρόλος του Αιτίου/ Δράστη, οποίος θα μπορούσε να αναπαρασταθεί με τη χρήση μιας από – ΠΦ.

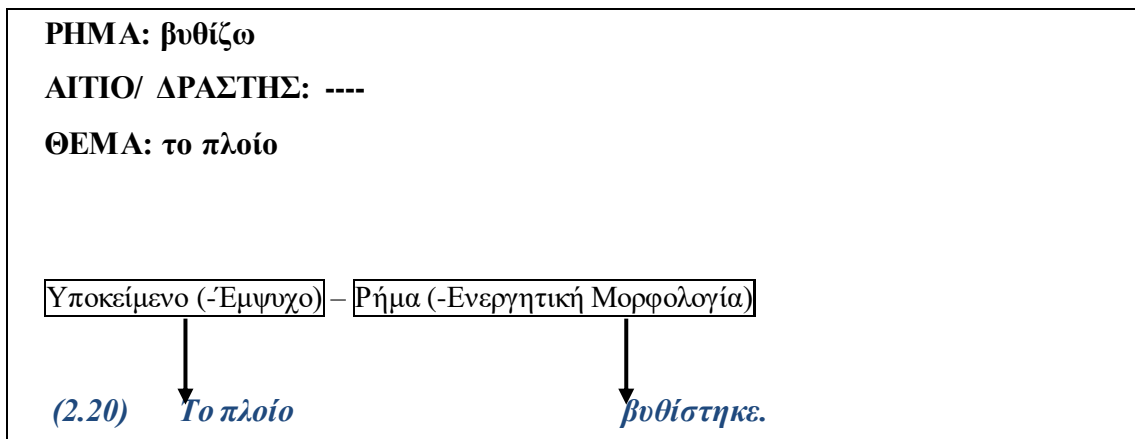

Σχήμα 2.5: Σχεδιασμός Πειραματικής Συνθήκης 5

Η 6^η και η 7^η Πειραματική Συνθήκη δομούνται με τον ίδιο τρόπο με τις συνθήκες 4 και 5, μόνο που αυτή τη φορά ο ρόλος του Θέματος/ Πάσχοντα είναι – έμφυχο, χωρίς και πάλι να δηλώνεται Αίτιο/ Δράστης.

Σχήμα 2.6: Σχεδιασμός Πειραματικής Συνθήκης 6

Σχήμα 2.7: Σχεδιασμός Πειραματικής Συνθήκης 7

Για τον σχεδιασμό της *Δεύτερης Πειραματικής Δοκιμασίας*, χρησιμοποιήθηκαν αντίστοιχα τα ρήματα της Ομάδας Β του Πίνακα 1.2 (Κεφάλαιο 1, σελ. 19) και προέκυψαν με ανάλογο της Πρώτης Πειραματικής Διαδικασίας τρόπο οι ακόλουθες επτά πειραματικές συνθήκες (ενδεικτικά δίνεται το ρήμα *κοκκινίζω*):

- (2.21) *Η δασκάλα κοκκίνισε το γραπτό.*
- (2.22) *Το γραπτό κοκκινίστηκε από τη δασκάλα.*
- (2.23) *Το γραπτό κοκκίνισε από τη δασκάλα.*
- (2.24) *Η δασκάλα κοκκίνισε.*
- (2.25) *Η δασκάλα κοκκινίστηκε.*
- (2.26) *Το γραπτό κοκκίνισε.*
- (2.27) *Το γραπτό κοκκινίστηκε.*

Το ίδιο μοντέλο ακολουθήθηκε για να σχεδιαστεί η *Τρίτη Πειραματική Δοκιμασία*. Ενδεικτικά δίνουμε τις επτά πειραματικές συνθήκες για το ρήμα *τσαλακώνω*:

- (2.28) *Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι.*
- (2.29) *Το παντελόνι τσαλάκωσε από το Γιάννη.*

- (2.30) *Το παντελόνι τσαλακώθηκε από το Γιάννη.*
- (2.31) *Ο Γιάννης τσαλάκωσε.*
- (2.32) *Ο Γιάννης τσαλακώθηκε.*
- (2.33) *Το παντελόνι τσαλάκωσε.*
- (2.34) *Το παντελόνι τσαλακώθηκε.*

Οι προτάσεις αυτές καταχωρίστηκαν σε τρεις ξεχωριστές φόρμες της πλατφόρμας Google Forms. Ως διασπαστές προσοχής (fillers) δόθηκαν είκοσι δύο (22) ανάλογες προτάσεις που περιείχαν αποθετικά ρήματα, όπως, για παράδειγμα, το ρήμα *ονειρεύομαι* στις προτάσεις:

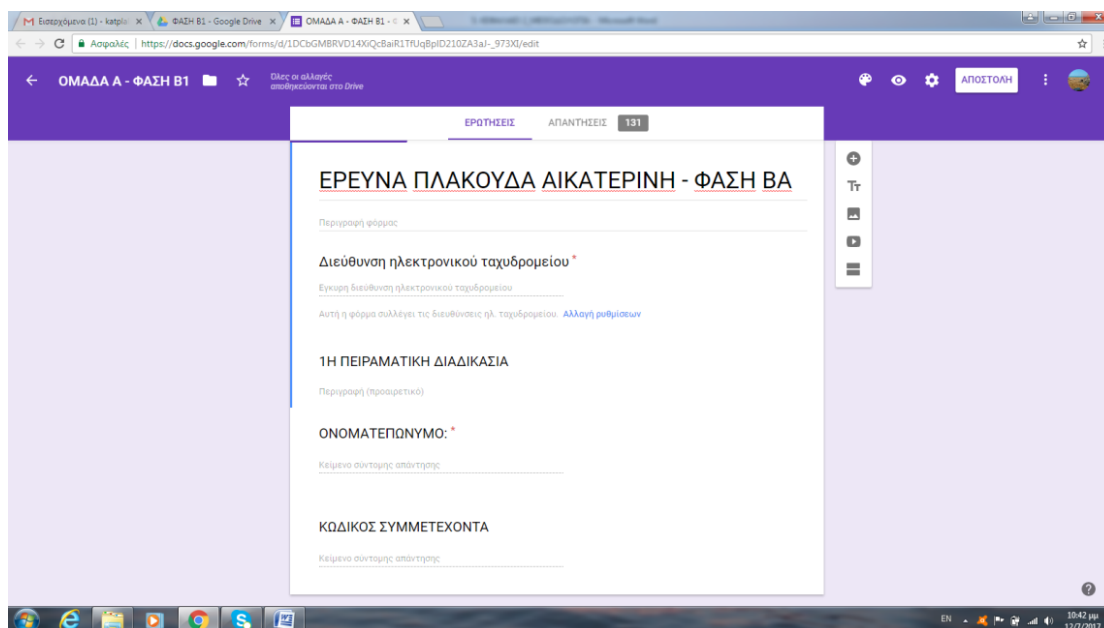
- (2.35) *Η Άννα ονειρεύτηκε τον Ρουβά./ *Ο Ρουβάς ονειρεύτηκε από την Άννα.*

Στον Πίνακα 2.10 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα συστατικά και οι μεταβλητές των δομών που προέκυψαν, καθώς και παραδείγματα για καθεμιά από τις τρεις ρηματικές ομάδες.

ΣΥΝΘΗΚΗ	ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΡΗΜΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	από- ΠΦ	ΔΟΜΗ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
1	+Έμφυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	- Έμφυχο	-----	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ	1. Ο πειρατής βύθισε το πλοίο. 2. Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο. 3. Η Μαρία ζάρωσε το ύφασμα.
2	-Έμφυχο	-Ενεργητική Μορφολογία	-----	+Έμφυχο	ΠΑΘΗΤΙΚΗ	1. Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή. 2. Ο τοίχος ασπρίστηκε από το Γιάννη. 3. Το ύφασμα ζαρώθηκε από τη Μαρία.
3	-Έμφυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	-----	+Έμφυχο	ΠΑΘΗΤΙΚΗ	1. Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή. 2. Ο τοίχος άσπρισε από το Γιάννη. 3. Το ύφασμα ζάρωσε από τη Μαρία.
4	+Έμφυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----	ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΗ	1. Ο πειρατής βύθισε. 2. Ο Γιάννης άσπρισε. 3. Η Μαρία ζάρωσε.
5	+Έμφυχο	-Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----	ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΗ	1. Ο πειρατής βυθίστηκε. 2. Ο Γιάννης ασπρίστηκε. 3. Η Μαρία ζαρώθηκε.
6	-Έμφυχο	+Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----	ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΗ	1. Το πλοίο βύθισε. 2. Ο τοίχος άσπρισε. 3. Το ύφασμα ζάρωσε.
7	-Έμφυχο	-Ενεργητική Μορφολογία	-----	-----	ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΗ	1. Το πλοίο βυθίστηκε. 2. Ο τοίχος ασπρίστηκε. 3. Το ύφασμα ζαρώθηκε.

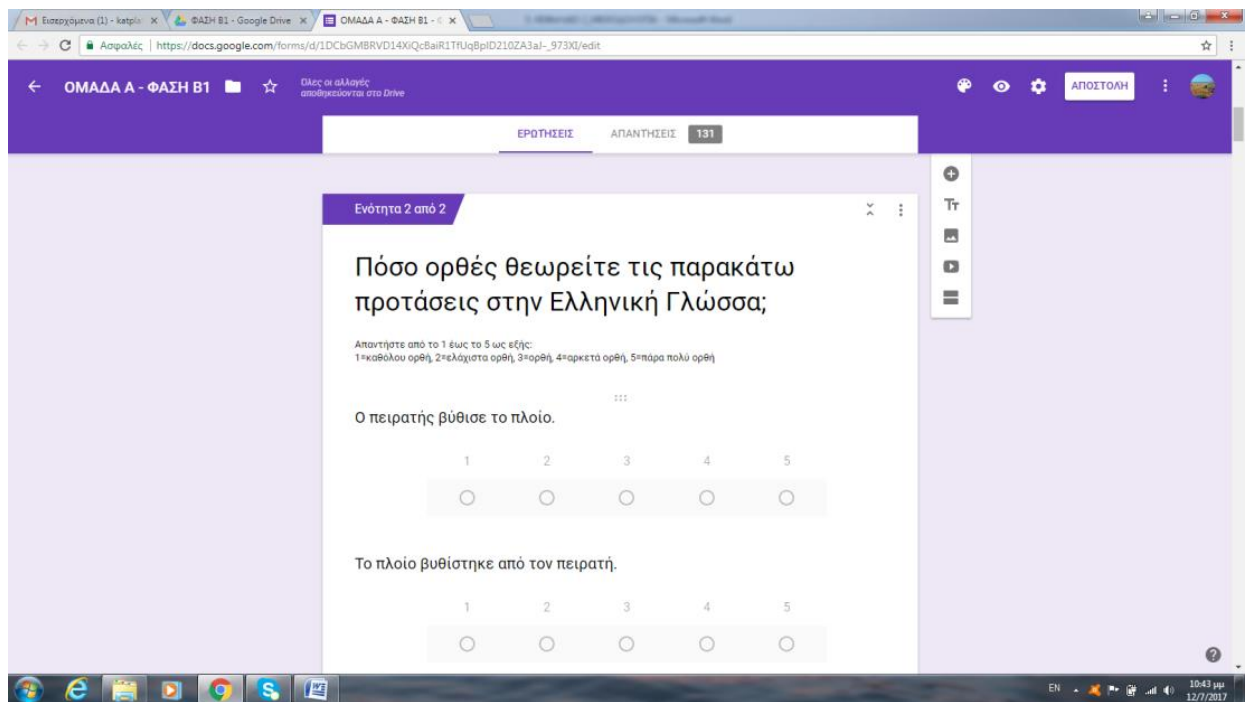
Πίνακας 2.11: Συγκεντρωτική παρουσίαση των επτά πειραματικών συνθηκών με ενδεικτικά παραδείγματα

Οι 24 υπό εξέταση προτάσεις ανά πειραματική δοκιμασία (σύνολο 72 προτάσεις) δόθηκαν (με την κατάλληλη ρύθμιση των Google Forms) μαζί με 22 προτάσεις που λειτούργησαν ως διασπαστές προσοχής ψευδοτυχαιοποιημένες στους συμμετέχοντες, ξεχωριστά για κάθε ρηματική ομάδα, με τις ακόλουθες ενδείξεις: α) Φάση ΒΑ, β) Φάση ΒΒ και γ) Φάση ΒΓ, όπως φαίνεται και στην Εικόνα 2.4..

Εικόνα2.4.: Παράδειγμα πλατφόρμας για την Πρώτη Πειραματική Διαδικασία Αποδεκτότητας

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες καλούνταν με αφετηρία το ερώτημα «Πόσο ορθές θεωρείτε τις παρακάτω προτάσεις στην ελληνική γλώσσα;» να αξιολογήσουν με μια πολυμερή κλίμακα αξιολόγησης (likert scale) από το 1 έως το 5 την αποδεκτότητα που είχε, κατά τη γνώμη τους, η κάθε πρόταση σύμφωνα με το προσωπικό τους γλωσσικό αισθητήριο. Ενδεικτικά παραθέτουμε από τον σχεδιασμό της *Πρώτης Πειραματικής Διαδικασίας* την Εικόνα 2.5.

Εικόνα2.5 .: Παράδειγμα της πλατφόρμας για την Πρώτη Πειραματική Διαδικασία Αποδεκτότητας με προτάσεις και την πολυμερή κλίμακα αποδεκτότητας

2.4. Συλλογή, κωδικοποίηση και στατιστική ανάλυση των δεδομένων

Όπως είδαμε και σε προηγούμενη υποενότητα, στη Φάση Α' οι συμμετέχοντες υποβλήθηκαν στο Τεστ Εγγραμματισμού (Fotiadou et al., 2014), το οποίο προσαρμόστηκε στις ανάγκες της παρούσας έρευνας και καταχωρίστηκε επίσης σε φόρμα της Google Forms. Τα αποτελέσματά του δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ξεχωριστής ανάλυσης, αλλά πολύτιμο εργαλείο για την ανίχνευση στοιχείων της προσωπικότητας των συμμετεχόντων, προκειμένου να αξιολογηθούν σε βάθος οι (εξωγλωσσικοί) παράγοντες που αποτελούν και τη βάση των ερευνητικών μας ερωτημάτων.

Κάθε άτομο που συμμετείχε στην έρευνα συμπλήρωσε τις ηλεκτρονικές φόρμες είτε μόνο του, είτε με υπαγόρευση στην ερευνήτρια, για τις περιπτώσεις εκείνες που δεν υπήρχε εξοικείωση με υπολογιστή.

Μετά την αυτόματη καταχώριση των απαντήσεων στο περιβάλλον εργασίας του Google Drive, γινόταν η αποθήκευση σε αρχείο Excel. Το αρχείο αυτό ενημερώνονταν συνεχώς, αφού τα δεδομένα δεν καταχωρίζονταν την ίδια χρονική στιγμή. Με τις δυνατότητες που παρέχει η εν λόγω πλατφόρμα, καταχωρίζονταν αυτομάτως η ημερομηνία και η ώρα κατά την οποία ολοκληρώνονταν το τεστ.

Στη συνέχεια, για λόγους προστασίας των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων, δίνονταν σε καθέναν ένας κωδικός (βλ. Εικόνα 2.6), ώστε να μπορεί να γίνει και ατομική αναφορά στα δεδομένα, εφόσον η έρευνα το απαιτούσε για την παρουσίαση ή τη συζήτηση των αποτελεσμάτων.

Χρονική σήμανση	Κωδικός Συμμετέχοντος	Όνομα	Οικογενειακή κατάσταση	Έτος Γέννησης	Ηλικία	Επάγγελμα	Τόπος Γέννησης	Τόπος διαμονής κατά τα 1	Είστε εργαζόμενος/εργάζεσθε
27/06/2016 11:19:19 π.μ.	AB2	ΓΥΝΑΙΚΑ	Εγγαμος	1971	42-62	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Καλαμάτα Μεσσηνίας	Πάτρας - Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 13 έτ
28/06/2016 5:25:49 μ.μ.	ΔΚ3	ΓΥΝΑΙΚΑ	Εγγαμος	1980	32-41	Εκπαιδευτικός	Πειραιάς	Πειραιάς	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 25 έτ
29/06/2016 2:19:48 μ.μ.	ΠΧ4	ΑΝΔΡΑΣ	Εγγαμος, 2 παιδιά	1970	42-62	Μηχανικός Η/Υ - Εκπαιδευ	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 20 χρ
29/06/2016 2:38:32 μ.μ.	ΑΡ5	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΓΓΑΜΟΣ	1964	42-62	Υπάλληλος Καθαριότητας	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 8 έτη
29/06/2016 7:35:29 μ.μ.	ΑΜ6	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΓΓΑΜΗ	1970	42-62	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ	ΑΘΗΝΑ	ΠΑΤΡΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 17 Ε
29/06/2016 10:49:37 μ.μ.	ΖΖ7	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΓΓΑΜΗ	1981	32-41	ΟΙΚΙΑΚΑ	ΠΑΤΡΑ	ΠΑΤΡΑ	ΑΝΕΡΓΟΣ/ ΑΝΕΡΓΗ 5 ΕΤ
29/06/2016 11:59:35 μ.μ.	ΜΒ8	ΑΝΔΡΑΣ	ΕΓΓΑΜΟΣ	1974	42-62	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	ΑΘΗΝΑ	ΠΑΤΡΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 19 Ε
30/06/2016 8:24:49 π.μ.	ΠΠ9	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΓΓΑΜΗ ΜΕ 2 ΠΑΙΔΙΑ	1976	32-41	ΒΙΟΛΟΓΟΣ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙ	ΑΡΓΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΝΕΑ ΚΙΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 11 Ε
30/06/2016 11:54:05 π.μ.	ΧΔ10	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΓΑΜΗ	1978	32-41	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΔΕ	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 15 Ε
30/06/2016 4:41:40 μ.μ.	ΑΠ11	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΓΑΜΗ	1977	32-41	ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΦΥΣ. ΑΓΩΓ	ΝΙΚΑΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑΣ	ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΠΑΤΡΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 16 Ε
01/07/2016 5:49:18 μ.μ.	ΙΚ12	ΓΥΝΑΙΚΑ	Εργάζομαι	1987	22-31	Μηχανικός Η/Υ	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 2 έτη
01/07/2016 10:50:27 π.μ.	ΑΚ13	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΚΑΜΙΑ	1979	32-41	ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟ	ΑΘΗΝΑ	ΜΕΓΑΡΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 11 χρ
02/07/2016 3:21:57 π.μ.	ΑΛ14	ΑΝΔΡΑΣ	Άγαμος	1987	22-31	Ελευθερος Επαγγελματιας	Αθίνα	5 Αθήνα & 6 Εύβοια	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 11 χρ
03/07/2016 11:44:31 π.μ.	ΧΤ15	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΓΑΜΗ	1983	32-41	ΜΟΥΣΙΚΟΣ-ΕΜΠΥΧΩΤΡ	ΠΑΤΡΑ	ΠΑΤΡΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 15 Ε
03/07/2016 5:44:20 μ.μ.	ΚΚ16	ΑΝΔΡΑΣ	Εγγαμος	21/10/1977	32-41	Τεχνολογος Γευσιτονος	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 13 χρ
03/07/2016 9:25:00 μ.μ.	ΑΚ17	ΑΝΔΡΑΣ	Άγαμος	1979	32-41	Άνεργος	Πάτρα	Πάτρα	ΑΝΕΡΓΟΣ/ ΑΝΕΡΓΗ 2 χρο
03/07/2016 9:41:48 μ.μ.	ΓΚ18	ΑΝΔΡΑΣ	Άγαμος	1985	22-31	Ελευθερος επαγγελματιας	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 5χρο
03/07/2016 9:48:11 μ.μ.	ΚΚ19	ΓΥΝΑΙΚΑ	Άγαμη	14-01-1988	22-31	Ιδιοκτήτρια καταστήματος	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ Απο
05/07/2016 12:49:45 π.μ.	ΑΡ20	ΑΝΔΡΑΣ	εγγαμος	1975	32-41	ηλεκτρολόγος εγκαταστάς	πάτρα	πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 22 χρ
05/07/2016 12:11:59 μ.μ.	ΑΚ21	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΓΓΑΜΗ	1984	32-41	ΑΝΕΡΓΗ	ΠΑΤΡΑ ΑΧΑΪΑΣ	ΜΑΛΛΑΜΑΤΑ ΦΩΚΙΔΟΣ	ΑΝΕΡΓΟΣ/ ΑΝΕΡΓΗ 5 ΕΤ
05/07/2016 2:44:59 μ.μ.	ΕΣ22	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΓΑΜΟΣ	22/10/81	32-41	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	ΠΑΤΡΑ	ΑΓ ΚΟΝΙΝΟΣ ΣΠΑΤΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ
06/07/2016 12:22:31 π.μ.	ΘΜ23	ΑΝΔΡΑΣ	Άγαμος	1991	22-31	Πάτρα	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 2 χρο
06/07/2016 3:13:06 π.μ.	ΣΠ24	ΑΝΔΡΑΣ	Άγαμος	1987	22-31	Μεταδοκτορικός ερευνη	Πάτρα	Πάτρα	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 1 χρο
06/07/2016 11:43:36 π.μ.	ΑΧ25	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΗ	1976	32-41	ΓΥΜΝΑΣΤΡΙΑ	ΑΡΤΑ	ΠΡΕΒΕΖΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 20 Ε
06/07/2016 3:21:33 μ.μ.	ΠΝ26	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΓΑΜΗ	1990	22-31	ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ	ΠΑΤΡΑ	ΠΑΤΡΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 2005
06/07/2016 7:18:15 μ.μ.	ΒΚ27	ΓΥΝΑΙΚΑ	Αγαμη	1989	27-31	Ιδιοκτης καταστήματος	Πάτρα	Νεώκτονο	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΙ 2 χρο

Εικόνα 2.6: Συλλογή δεδομένων για το Τεστ Εγγραμματισμού της έρευνας με αυτόματη χρονική σήμανση για τα χρονολογικά στοιχεία της καταχώρισης των απαντήσεων των συμμετεχόντων, οι οποίοι εδώ δίδονται με κωδικούς

Η Φάση Α' ολοκληρώθηκε με τη συλλογή δεδομένων από συνολικά 152 άτομα, αλλά, όπως προαναφέρθηκε στην υποενότητα 2.2 στην έρευνα αξιοποιήθηκαν για την επόμενη φάση τα δεδομένα των 120 συμμετεχόντων του Πίνακα 2.3.

Στον Πίνακα 2.8, απεικονίζονται τα δεδομένα από τη **Φάση Α'** που αξιοποιήθηκαν στη **Φάση Β'**.

	ΦΑΣΗ Α	ΦΑΣΗ Β
ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Φύλο, Ηλικία, Επάγγελμα, Στοιχεία Επικοινωνίας, Τεστ Εγγραμματισμού	Φύλο: Άνδρες (1) Γυναίκες: (2)
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	Έτη σπουδών, τίτλος/ τίτλοι σπουδών	Μορφωτικό Επίπεδο: Βασικό (1) Ανώτερο (2)
ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΝ ΓΡΑΠΤΟ ΛΟΓΟ	Αξιολόγηση σε πολυμερή κλίμακα (likert scale) από το 1 – 5)	Συσχετισμός της αξιολόγησης με τις υπό εξέταση δομές
ΤΕΣΤ ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑΣ ΡΗΜΑΤΩΝ	Αξιολόγηση σε πολυμερή κλίμακα (likert scale) από το 1 – 5)	Συσχετισμός της αξιολόγησης με τις υπό εξέταση δομές

Πίνακας 2.8: Δεδομένα από τη Φάση Α' που αξιοποιήθηκαν στη Φάση Β' και κωδικοποίηση φύλου και μορφωτικού επιπέδου

Με αντίστοιχο τρόπο έγινε η συλλογή των δεδομένων για τη **Φάση Β'** από τους εκατόν είκοσι (120) συμμετέχοντες στη βασική φάση της έρευνας, δηλαδή, τις πειραματικές διαδικασίες αξιολόγησης αποδεκτότητας ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών. Τα δεδομένα τους καταχωρίζονταν αυτομάτως στο Google Drive, στη συνέχεια αποθηκεύονταν σε αρχεία Excel και τέλος μεταφέρονταν προς επεξεργασία στο λογισμικό IBM SPSS Statistics 20.

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων έγινε, κατά βάση με πολυπαραγοντική ανάλυση (General Linear Models), με το κριτήριο Bonferroni σε ό,τι αφορά την ανάλυση της αποδεκτότητας των πειραματικών συνθηκών και με ανάλυση ANOVA και Pearson's Correlation σε ό,τι αφορά τον συσχετισμό των δεδομένων με τους κοινωνικούς παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ: ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑ

The warm glow of familiarity

Titchener

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα, τα οποία προέκυψαν από την πειραματική δοκιμασία για την ανίχνευση του βαθμού οικειότητας των 120 συμμετεχόντων ομιλητών της Ελληνικής με τα 24 υπό εξέταση ρήματα των τριών ομάδων αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015), που παρουσιάστηκαν στον Πίνακα 1.2 του Κεφαλαίου 1, καθώς και στην υποενότητα 2.3.2.

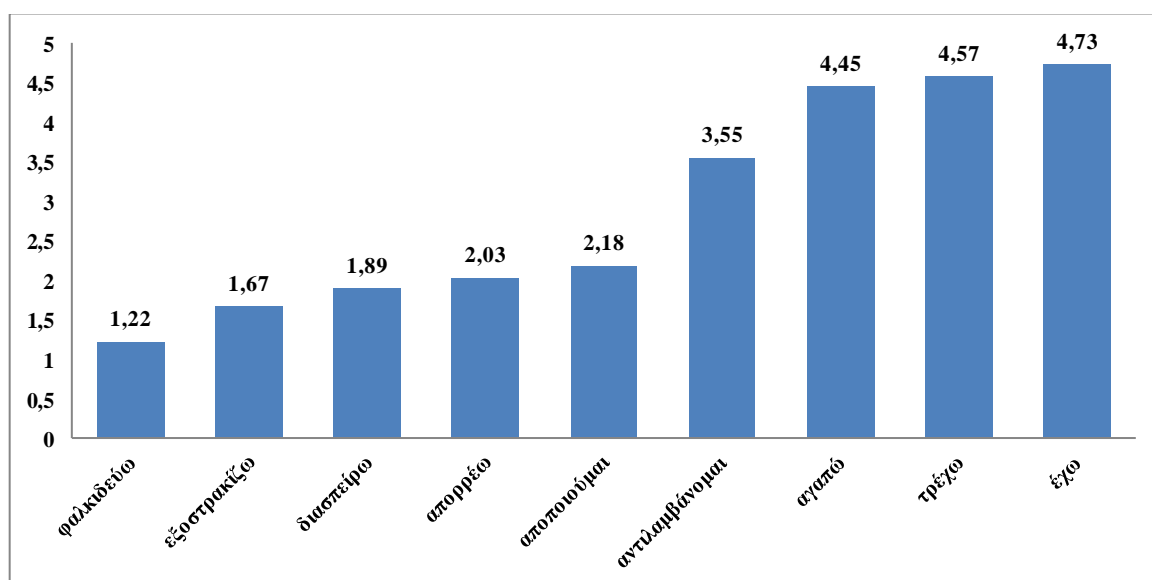
Η παρουσίαση και ανάλυση των αποτελεσμάτων, μετά από μια σύντομη γενική επισκόπηση θα γίνει ανά ρηματική ομάδα, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των AAS (2015). Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα αποτελέσματα της δοκιμασίας κρίσης οικειότητας των υπό εξέταση ρημάτων, μαζί με τα ρήματα που αξιοποιήθηκαν ως διασπαστές προσοχής.

Αρχικά, θα δούμε τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις απαντήσεις των 120 συμμετεχόντων στη δοκιμασία αυτή ανά ρηματική ομάδα, όπως αυτά αποτυπώθηκαν μετά τη σχετική επεξεργασία τους από το στατιστικό λογισμικό SPSS (3.1). Στη συνέχεια, βάσει των ερευνητικών ερωτημάτων που έχουμε θέσει, θα δούμε αναλυτικά τα αποτελέσματα, εξειδικεύοντας ανά παράγοντα επιρροής στην αξιολόγηση της οικειότητας .

Θα ξεκινήσουμε από τον συσχετισμό των αποτελεσμάτων με το φύλο (3.2), για κάθε μια ομάδα ρημάτων ξεχωριστά και κατόπιν θα συσχετίσουμε τα αποτελέσματά μας με το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων (3.3) σε δυο φάσεις: 1) συσχετισμός μορφωτικού επιπέδου και οικειότητας και 2) συσχετισμός μορφωτικού επιπέδου, φύλου και οικειότητας. Στόχος είναι να ελεγχθεί, όσο το δυνατόν λεπτομερέστερα, η επίδραση του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου στην αξιολόγηση της οικειότητας των ρημάτων από τους συμμετέχοντες.

3.1. Παρουσίαση αποτελεσμάτων ανά ρηματική ομάδα

Η δοκιμασία οικειότητας για τα είκοσι τέσσερα ρήματα, όπως είδαμε, συμπεριλάμβανε και διασπαστές προσοχής (βλ. υποενότητα 2.3.2), που ήταν ρήματα με διαβαθμισμένη σημασιολογική δυσκολία (π.χ. *έχω* – *αντιλαμβάνομαι* – *φαλκιδεύω*). Στο Διάγραμμα 3.1 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των διασπαστών προσοχής, με τον μέσο όρο των τιμών που συγκέντρωσαν συνολικά από όλους τους συμμετέχοντες.

Διάγραμμα3.1.: Μέσοι όροι οικειότητας για τους διασπαστές προσοχής

Παρατηρούμε ότι τα αποτελέσματα για τους διασπαστές σε γενικές γραμμές επιβεβαιώνουν τα κριτήρια επιλογής τους, όπως εκτέθηκαν στην υποενότητα 2.3.2.

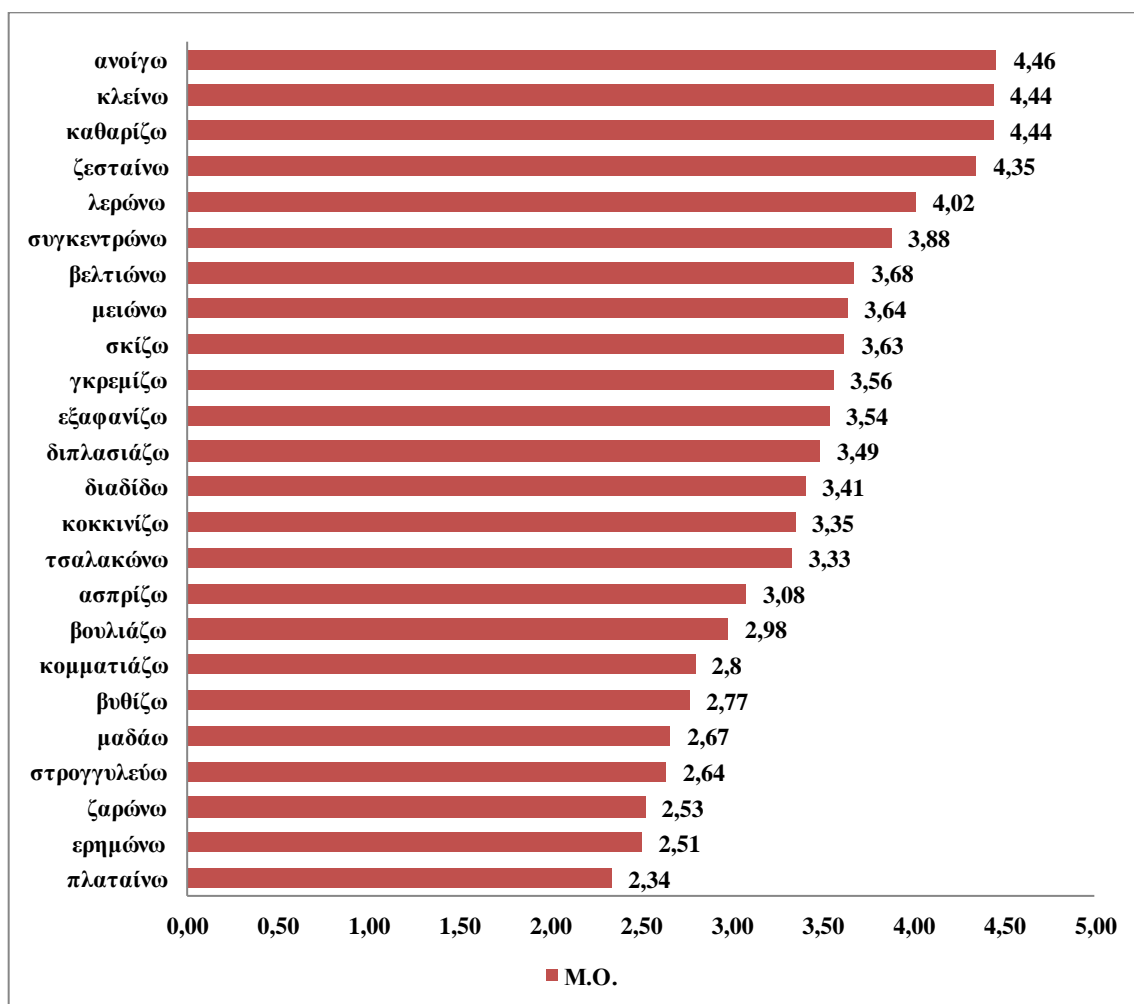
(σελ. 17) με το ρήμα *έχω* να είναι το ρήμα που συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο μέσο όρο οικειότητας στην κλίμακα αξιολόγησης ($M=4,73$) και το ρήμα *φαλκιδεύω* ($M=1,22$) να συγκεντρώνει τον χαμηλότερο μέσο όρο οικειότητας στην αξιολόγηση των συμμετεχόντων.

Ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας οικειότητας για τα είκοσι τέσσερα υπό εξέταση ρήματα της παρούσας έρευνας. Ο Πίνακας 3.1 περιλαμβάνει τα ρήματα αυτά με τους μέσους όρους τους, οι οποίοι αναπαρίστανται στο Διάγραμμα 3.2.

ΡΗΜΑ	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση
ΟΜΑΔΑ Α'				
κομματιάζω	1,00	5,00	2,8	1,06
μειώνω	1,00	5,00	3,64	1,14
εξαφανίζω	1,00	5,00	3,54	1,19
βελτιώνω	1,00	5,00	3,68	1,15
διπλασιάζω	1,00	5,00	3,49	1,11
διαδίδω	1,00	5,00	3,41	1,15
συγκεντρώνω	1,00	5,00	3,88	1,07
βυθίζω	1,00	5,00	2,77	1,31
ΟΜΑΔΑ Β'				
ασπρίζω	1,00	5,00	3,08	1,33
κοκκινίζω	1,00	5,00	3,35	1,19
βουλιάζω	1,00	5,00	2,98	1,37
καθαρίζω	2,00	5,00	4,44	0,72
στρογγυλεύω	1,00	5,00	2,64	1,19
κλείνω	1,00	5,00	4,44	0,85
ανοίγω	1,00	5,00	4,46	0,84
πλαταίνω	1,00	5,00	2,34	1,10

ΟΜΑΔΑ Γ'				
ζαρώνω	1,00	5,00	2,53	1,14
τσαλακώνω	1,00	5,00	3,33	1,02
ζεσταίνω	2,00	5,00	4,35	0,81
σκίζω	1,00	5,00	3,63	1,16
ερημώνω	1,00	5,00	2,51	1,17
μαδάω	1,00	5,00	2,67	1,29
λερώνω	1,00	5,00	4,02	1,02
γκρεμίζω	1,00	5,00	3,56	1,18

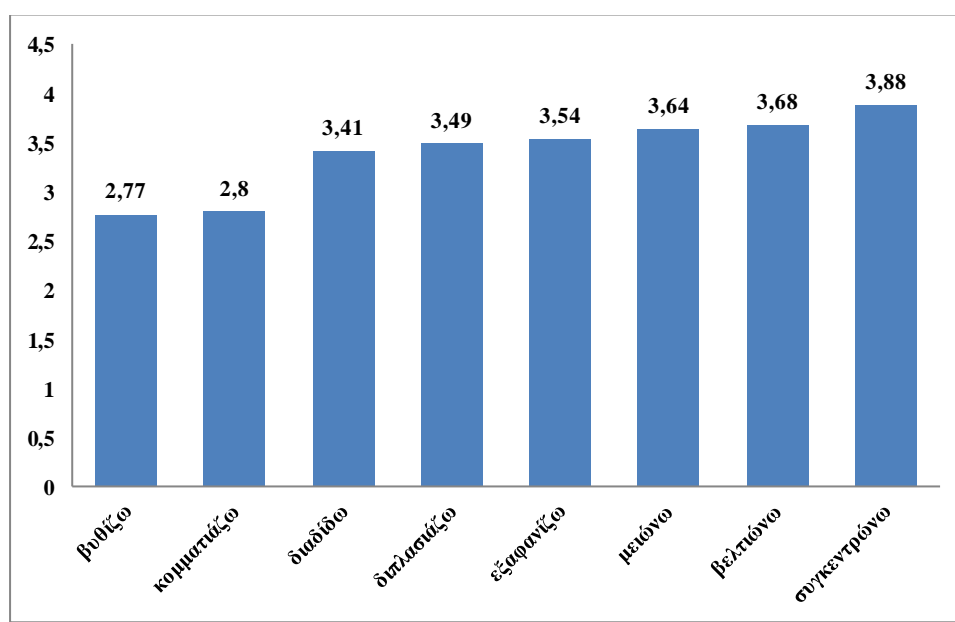
Πίνακας 3.1 : Συνοπτικά αποτελέσματα κρίσης οικειότητας για τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής (κατά Alexiadou et al., 2015)

Διάγραμμα 3.2: Μέσοι όροι οικειότητας των υπό εξέταση ρημάτων

Παρατηρούμε ότι τα ρήματα που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας έρευνας δεν αξιολογούνται με την ίδια τιμή οικειότητας από τους συμμετέχοντες, με το ρήμα *πλαταίνω* να συγκεντρώνει τη χαμηλότερη τιμή αξιολόγησης ($M= 2,34, SD= 1,10$) και το ρήμα *ανοίγω* την υψηλότερη αξιολόγηση οικειότητας ($M= 4,46, SD=0,84$).

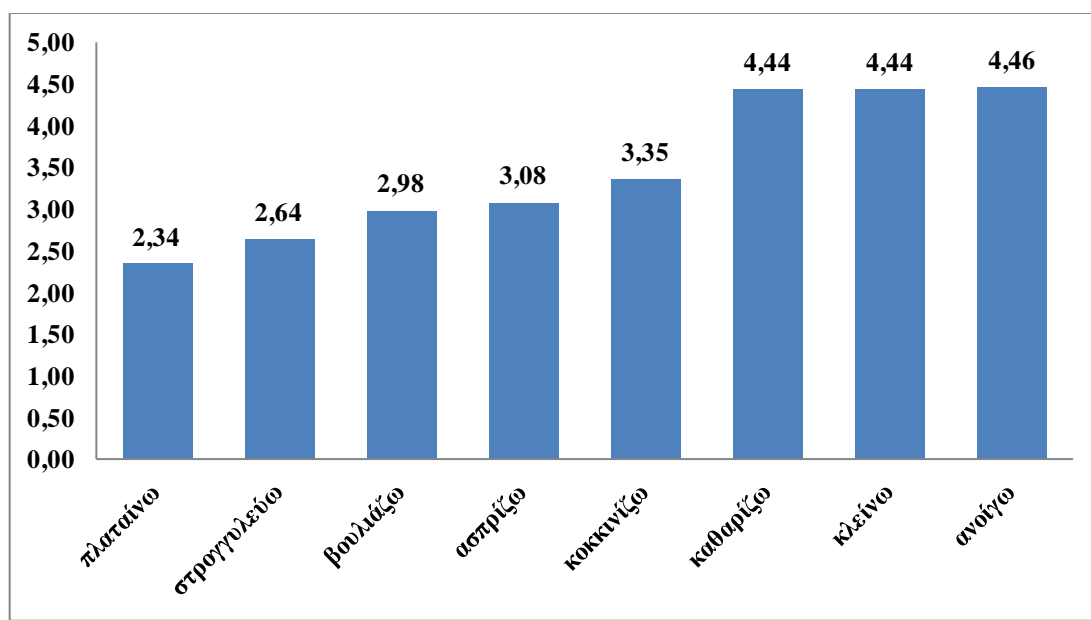
Για τη λεπτομερέστερη αξιολόγηση της δοκιμασίας οικειότητας ακολουθούν συγκριτικά διαγράμματα, ανά ομάδα ρημάτων. Στόχος είναι να ελέγξουμε αν ρήματα που έχουν κατηγοριοποιηθεί στην ίδια σημασιολογική ομάδα, αξιολογούνται εξίσου οικεία ή παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις. Στο διάγραμμα 3.3 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της δοκιμασίας οικειότητας για τα ρήματα της **Ομάδας Α**, τα ρήματα, δηλαδή, που σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση.

Διάγραμμα 3.3: Μέσοι όροι οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Α – Αντιμεταβιβαστικά με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση

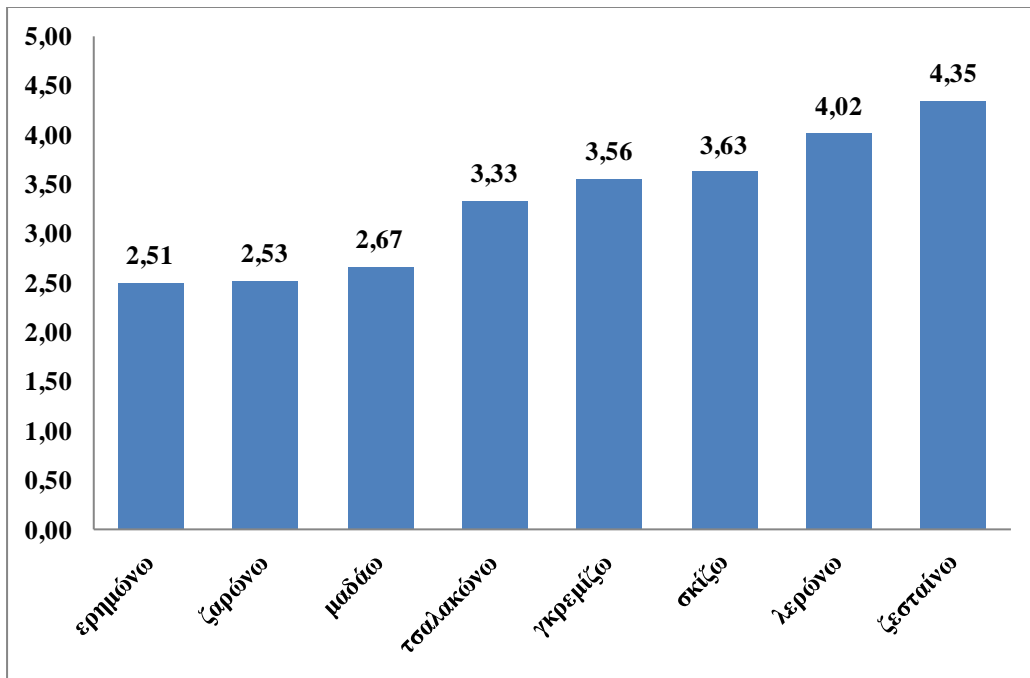
Συγκρίνοντας τα ρήματα της **Ομάδας Α** μεταξύ τους, διαπιστώνουμε ότι το ρήμα *βυθίζω* αξιολογείται ως το λιγότερο οικείο για τους συμμετέχοντες ($M= 2,77, SD= 1,31$)σε αντίθεση με το *συγκεντρώνω*, που αξιολογήθηκε ως πιο οικείο($M= 3,88, SD= 1,07$).

Αντίστοιχα, για τα ρήματα της **Ομάδας Β** τα αποτελέσματα αποτυπώνονται στο διάγραμμα 3.4, όπου παρατηρούμε ότι από τα ρήματα της ομάδας αυτής, ως πιο οικείο αξιολογείται το ρήμα *ανοίγω* και ως λιγότερο οικείο το επιθετογενές ρήμα *πλαταίνω*.

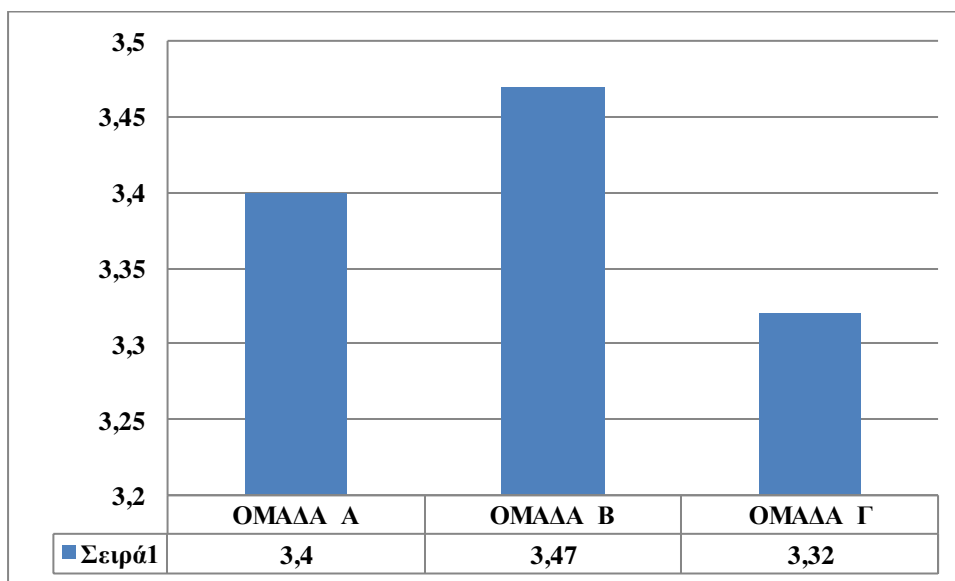
Διάγραμμα 3.3: Μέσοι όροι οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Β – Αντιμεταβιβαστικά χωρίς απαραίτητη μη ενεργητική μορφολογική σήμανση

Στην **Ομάδα Γ**, όπως βλέπουμε στο Διάγραμμα 3.5, ως πιο οικείο στους συμμετέχοντες εμφανίζεται το ρήμα *ζεσταίνω* και λιγότερο οικείο το ρήμα *ερημώνω*.

Διάγραμμα 3.4 : Μέσοι όροι οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Γ – Αντιμεταβιβαστικά με προαιρετική μη ενεργητική μορφολογική σήμανση

Στο Διάγραμμα 3.5 παρουσιάζονται τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα οικειότητας ανά ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών.

Διάγραμμα 3.5: Μέσοι όροι οικειότητας ανά ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών

Όπως παρατηρούμε, οι μέσοι όροι οικειότητας των τριών ρηματικών ομάδων εμφανίζουν κάποιες αποκλίσεις. Στον Πίνακα 3. 2 παρουσιάζεται η κατανομή των μέσων όρων οικειότητας, στην πολυμερή σκάλα αξιολόγησης, που αξιοποιήθηκε στην πειραματική διαδικασία.

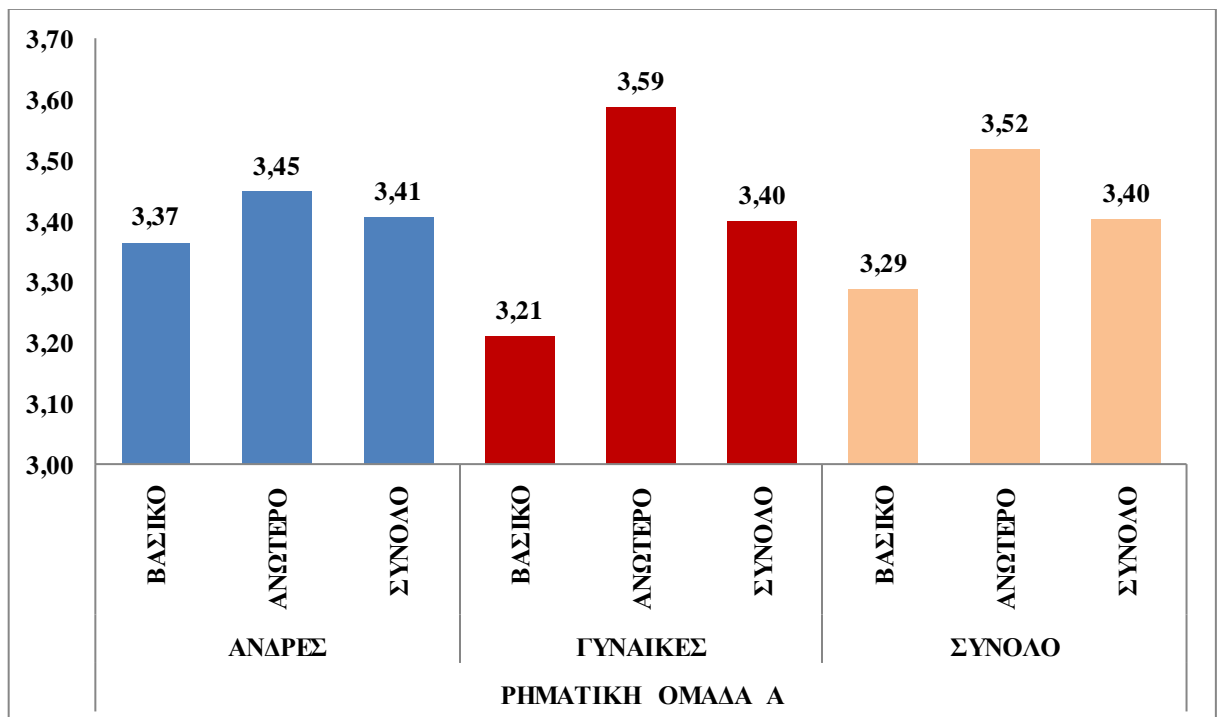
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΡΗΜΑΤΩΝ	ΡΗΜΑΤΑ	
		ΡΗΜΑ	ΟΜΑΔΑ ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΩΝ
1 – 2 (καθόλου συχνά – ελάχιστα συχνά)	0	-----	-----
2 – 3 (ελάχιστα συχνά – συχνά)	8	κομματιάζω	Α
		βυθίζω	
		βουλιάζω	Β
		πλαταίνω	
		στρογγυλεύω	
		μαδάω	Γ
		ζαρώνω	
		ερημώνω	
3 – 4 (συχνά – αρκετά συχνά)	11	συγκεντρώνω	Α
		βελτιώνω	
		μειώνω	
		εξαφανίζω	
		διπλασιάζω	
		διαδίδω	
		κοκκινίζω	Β
		ασπρίζω	
		τσαλακώνω	Γ
		σκίζω	
		γκρεμίζω	
4 – 5 (αρκετά συχνά – πάρα πολύ συχνά)	5	ανοίγω	Β
		κλείνω	
		καθαρίζω	

		ζεσταίνο	Γ
		λερώνω	

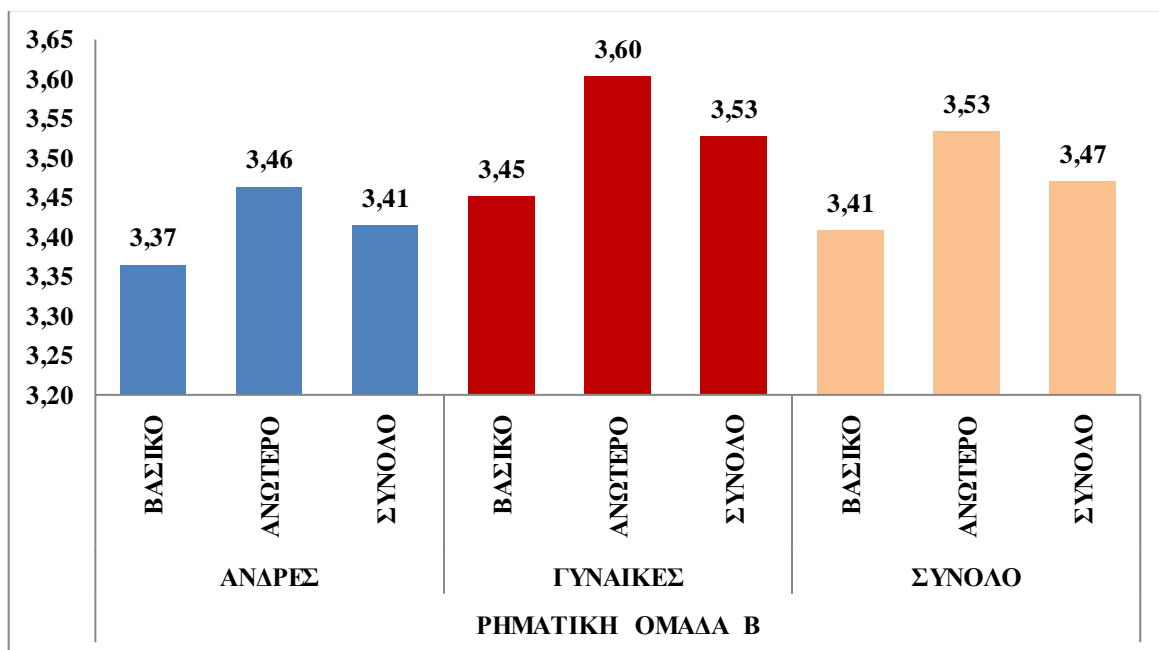
Πίνακας 3.2: Κατανομή των 24 ρημάτων των AAS (2015) στην πολυμερή κλίμακα αξιολόγησης της δοκιμασίας Οικειότητας

Μάλιστα, η πολυμεταβλητή στατιστική ανάλυση διακύμανσης, με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις τρεις ρηματικές ομάδες ανέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των σκορ οικειότητας ($F(2, 115) = 6,067, p = ,003$), οι οποίες εντοπίζονται μεταξύ των ομάδων Β και Γ.

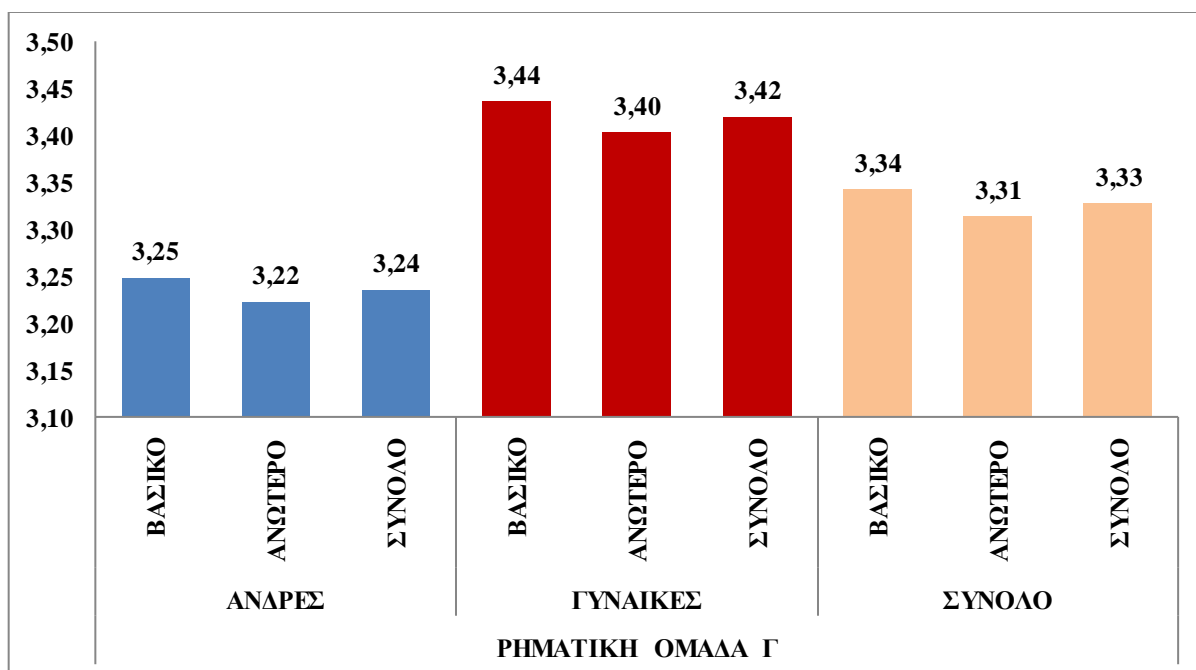
Συγκεκριμένα, ο στατιστικός έλεγχος των δεδομένων με το posthoc κριτήριο του Bonferroni, έδειξε ότιστα ρήματα της **Ομάδας Β** είναι πιο οικεία στους συμμετέχοντες και αυτά της **Ομάδας Γ** είναι τα λιγότερο οικεία, με τις μεταξύ τους διαφορές να είναι στατιστικά σημαντικές ($F(2, 115) = 6,067, p = ,002$). Στα Διαγράμματα 3.6 – 3.8 παρουσιάζονται ξεχωριστά ανά ρηματική ομάδα οι μέσοι όροι στο σύνολο, αλλά και μεταξύ των δύο διαφορετικών φύλων και μορφωτικών επιπέδων.

Διάγραμμα 3.6: Μέσοι όροι οικειότητας για το σύνολο των συμμετεχόντων, καθώς και των διαφορετικών φύλων και μορφωτικών επιπέδων για τη ρηματική ομάδα Α

Διάγραμμα 3.7: Μέσοι όροι οικειότητας για το σύνολο των συμμετεχόντων, καθώς και των διαφορετικών φύλων και μορφωτικών επιπέδων για τη ρηματική ομάδα Β

Διάγραμμα 3.8: Μέσοι όροι οικειότητας για το σύνολο των συμμετεχόντων, καθώς και των διαφορετικών φύλων και μορφωτικών επιπέδων για τη ρηματική ομάδα Γ

Στην επόμενη υποενότητα, ακολουθώντας τα ερευνητικά μας ερωτήματα, θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε, εάν οι κοινωνικοί παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου επηρεάζουν στατιστικά σημαντικά την αξιολόγηση της οικειότητας των υπό εξέταση ρημάτων.

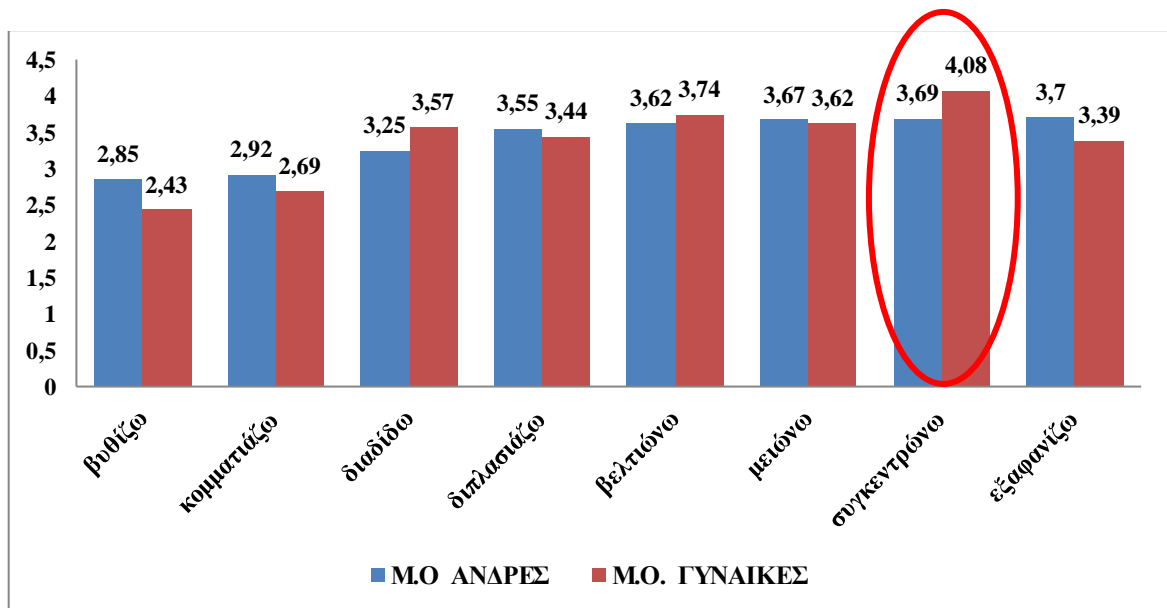
3.2. Η επίδραση του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου στα αποτελέσματα της δοκιμασίας οικειότητας

Το φύλο, σύμφωνα με τα δεδομένα που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα, φαίνεται πως επηρεάζει την αξιολόγηση της οικειότητας των συμμετεχόντων μόνο σε μεμονωμένες (αν και ενδιαφέρουσες) περιπτώσεις ρημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές η αξιολόγηση των ανδρών συμμετεχόντων διαφοροποιήθηκε από αυτή των γυναικών, με τις γυναίκες να αξιολογούν συγκεκριμένα ρήματα πιο οικεία απ' ό,τι οι άνδρες και η προτίμηση αυτή να καταγράφεται στατιστικά σημαντική.

Συγκεκριμένα, έγιναν στατιστικές μετρήσεις συνάφειας r του Pearson για κάθε ρήμα με το φύλο. Στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις καταγράφηκαν στα ακόλουθα ρήματα: α) στο ρήμα *συγκεντρώνω* της Ομάδας Α ($P.Corell.= ,187, p= ,041$), β) στο ρήμα *καθαρίζω* της Ομάδας Β ($P.Corell.= ,244, p= ,007$) και γ) στο ρήμα *τσαλακώνω* της Ομάδας Γ ($P.Corell.= ,198, p= ,030$). Τα ρήματα αυτά, δηλαδή, αξιολογήθηκαν ως πιο οικεία από τις γυναίκες συγκριτικά με τους άντρες. Σε ό,τι αφορά τα αποτελέσματα των υπολοίπων ρημάτων, αυτά ανά ομάδα ρημάτων παρουσιάζουν τα εξής:

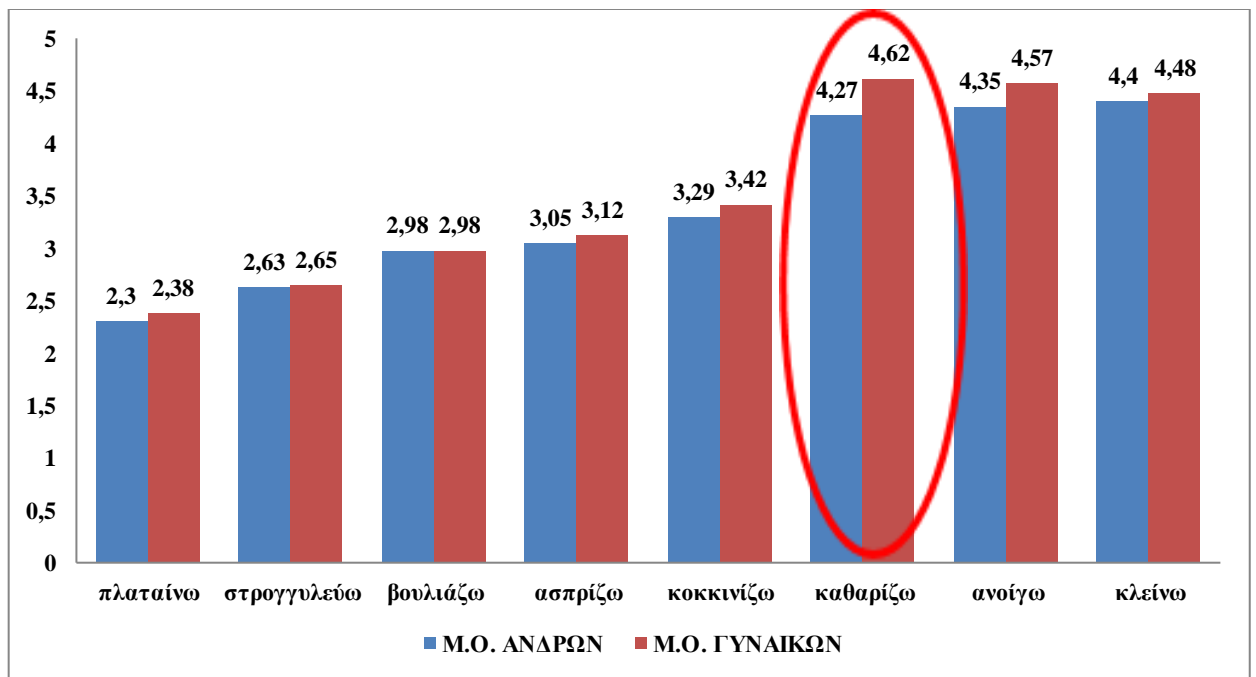
Για την **Ομάδα Α**, όπως έδειξαν οι μετρήσεις για τους δείκτες συνάφειας r του *Pearson*, εκτός από τη στατιστικά σημαντική διαφορά του ρήματος *συγκεντρώνω* μεταξύ ανδρών και γυναικών τα λοιπά ρήματα, παρόλο που δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων, σε πολλές περιπτώσεις γυναίκες τα αξιολόγησαν με χαμηλότερες τιμές, χωρίς όμως αυτές να παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικές αποκλίσεις, από τις αντίστοιχες τιμές των ανδρών.

Η παρατήρηση αφορά τα ρήματα *κομματιάζω* ($P.Corell.= - ,111, p= ,229$), *μειώνω* ($P.Corell.= - ,022, p= ,811$), *εξαφανίζω* ($P.Corell.= -,134, p= ,145$), *διπλασιάζω* ($P.Corell.= -,053, p= ,566$) και *βυθίζω* ($P.Corell.= -,244, p= ,007$). Στο Διάγραμμα 3.9 απεικονίζονται τα παραπάνω αποτελέσματα.

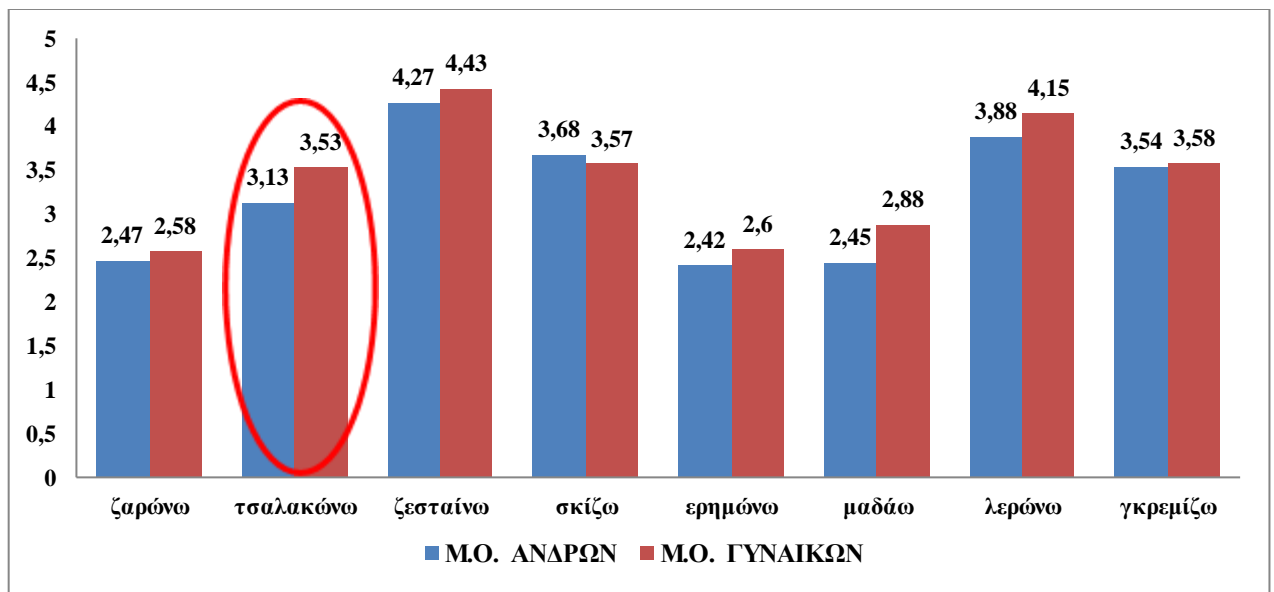
Διάγραμμα 3.9 : Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Α. Με την κόκκινη έλλειψη επισημαίνεται η στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών για το ρήμα *συγκεντρώνω*.

Στα ρήματα της **Ομάδας Β**, με εξαίρεση τη στατιστικά σημαντική διαφορά για το ρήμα *καθαρίζω* δεν παρατηρήθηκε ανάλογη τάση, όπως φαίνεται από την απεικόνιση των αντίστοιχων αποτελεσμάτων στο Διάγραμμα 3.10, ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις που οι συμμετέχοντες και των δύο φύλων αξιολόγησαν με τις ίδιες τιμές κάποια ρήματα, όπως το *βουλιάζω* ή το *στρογγυλεύω*.

Διάγραμμα 3.10 : Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Β. Με την κόκκινη έλλειψη επισημαίνεται η στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών για το ρήμα *καθαρίζω*.

Για τα ρήματα της **Ομάδας Γ**, εκτός από το στατιστικά σημαντικό *τσαλακώνω* ($P.Corr = ,198, p = ,030$) διαφοροποιείται (όχι όμως στατιστικά σημαντικά $P.Corr = -,050, p = ,584$) το ρήμα *σκίζω*, που αξιολογήθηκε με χαμηλότερη τιμή από τις γυναίκες. Οι παραπάνω παρατηρήσεις απεικονίζονται στο Διάγραμμα 3.11.

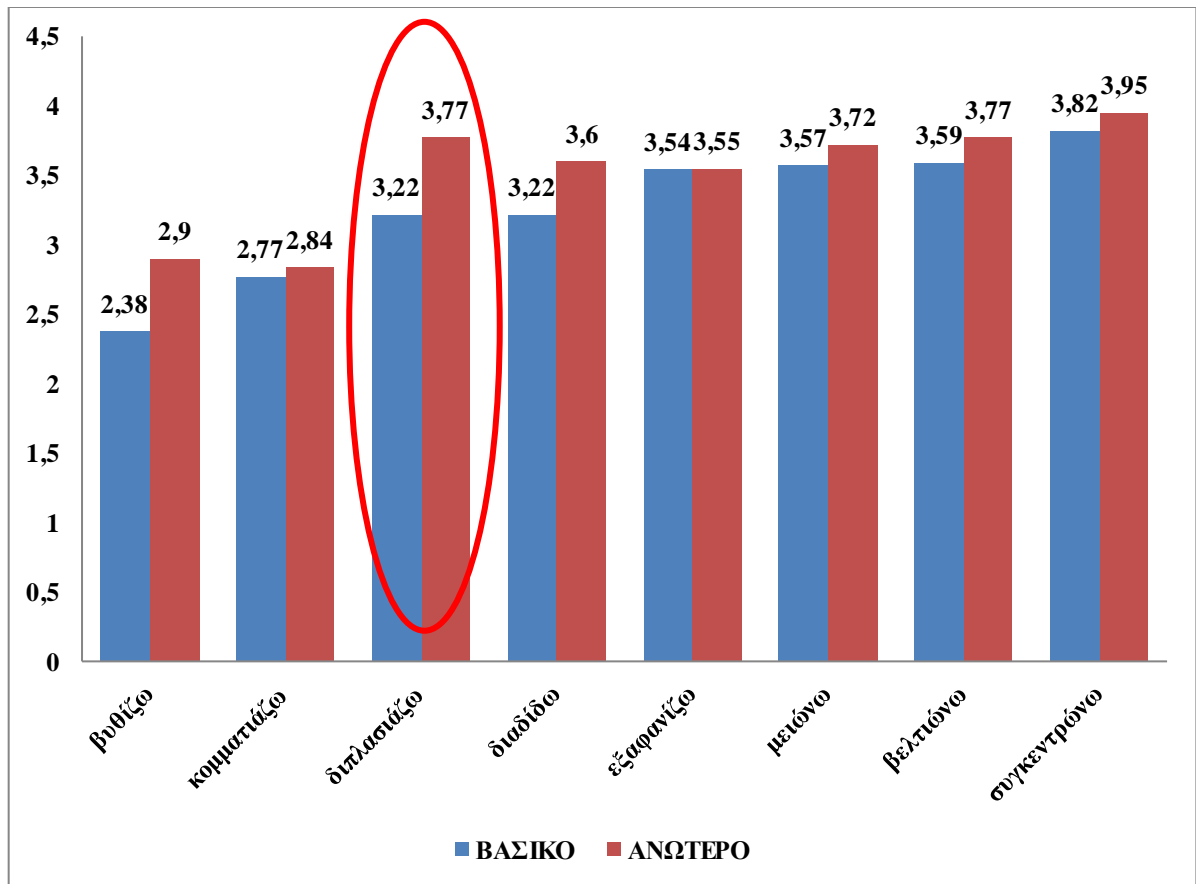

Διάγραμμα 3.11 : Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Γ. Με την κόκκινη έλλειψη επισημαίνεται η στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών για το ρήμα τσαλακώνω.

3.3. Οικειότητα Ρημάτων και Μορφωτικό Επίπεδο

Το μορφωτικό επίπεδο είναι ένας παράγοντας, που επηρεάζει την αξιολόγηση της οικειότητας των υπό εξέταση ρημάτων, με τρόπο ανάλογο προς το φύλο. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων του συσχετισμού της οικειότητας με την εκπαίδευση θα παρουσιαστεί ξεχωριστά, ανά ομάδα ρημάτων.

Στην **Ομάδα Α**, όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 3.12, ο παράγοντας του μορφωτικού επιπέδου μετά τη στατιστική ανάλυση για τους δείκτες συνάφειας του *Pearson* φαίνεται ότι επηρεάζει στατιστικά σημαντικά την αξιολόγηση οικειότητας του ρήματος *διπλασιάζω* ($P. \text{Corell.} = ,249, p = ,006$), καθώς οι συμμετέχοντες με ανώτερο μορφωτικό επίπεδο το θεώρησαν πιο οικείο.

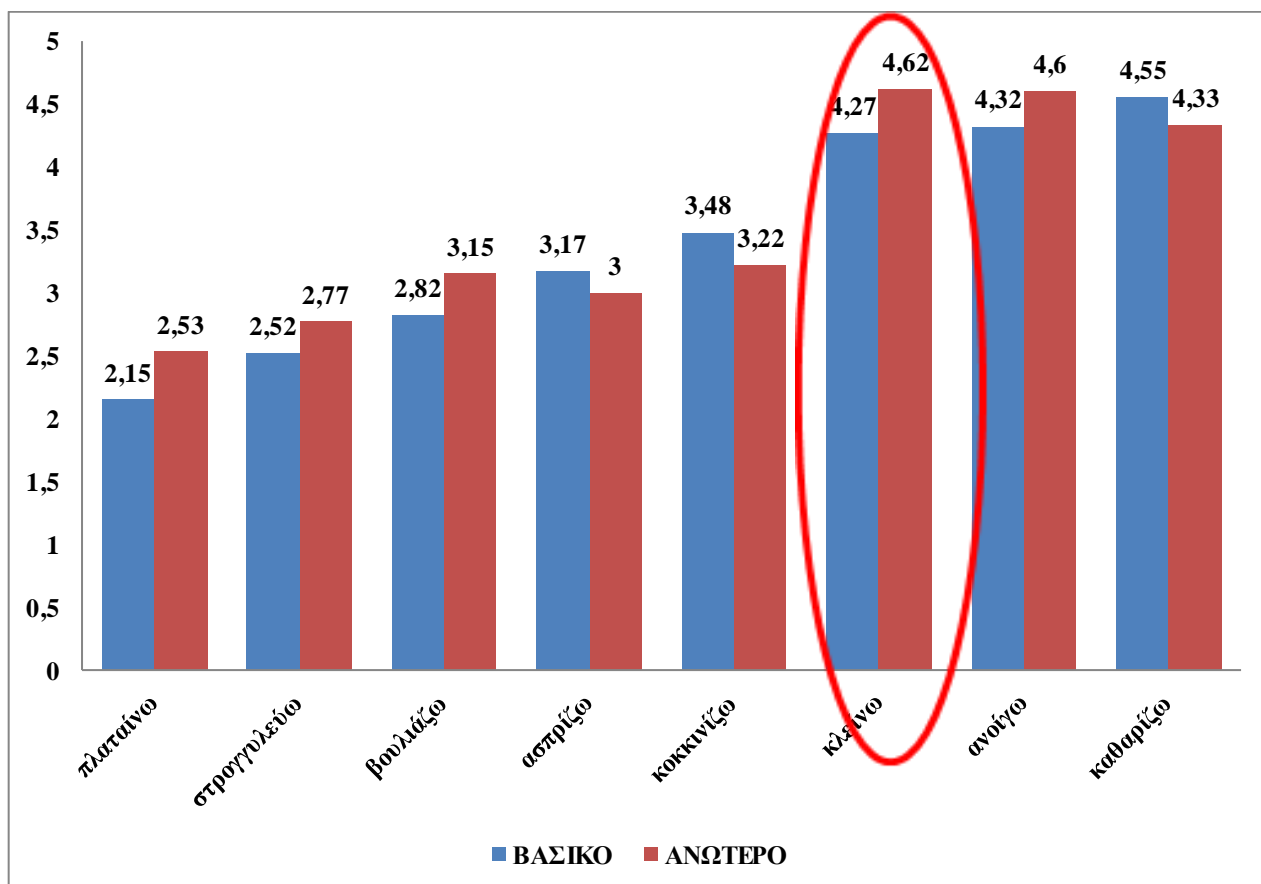

Διάγραμμα 3.12: Απεικόνιση συνολικών αποτελεσμάτων συσχέτισης Οκειϊότητας – Μορφωτικού Επιπέδου για τα ρήματα της Ομάδας Α. Με την κόκκινη έλλειψη επισημαίνεται η στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ατόμων βασικού και ανώτερου μορφωτικού επιπέδου για το ρήμα *διπλασιάζω*.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της συσχέτισης της οικειότητας με το μορφωτικό επίπεδο στα ρήματα της **Ομάδας Β**. Συγκεκριμένα, το ρήμα *κλείνω*, όπως βλέπουμε στο Διάγραμμα 3.13, εμφανίζει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ του βασικού και του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου ($P.Corell. = ,207, p = ,023$), με τους συμμετέχοντες που ανήκαν στο ανώτερο μορφωτικό επίπεδο να το αξιολογούν ως πιο οικείο.

Στατιστικά οριακά σημαντική είναι και οι διαφορές που παρατηρήθηκαν στο ρήμα *πλαταίνω* ($P.Corell. = ,174, p = ,057$). Μια επιπρόσθετη παρατήρηση, χωρίς, ωστόσο, στατιστικό ενδιαφέρον αφορά τα ρήματα *ασπρίζω* ($P.Corell. = -,063, p = ,495$),

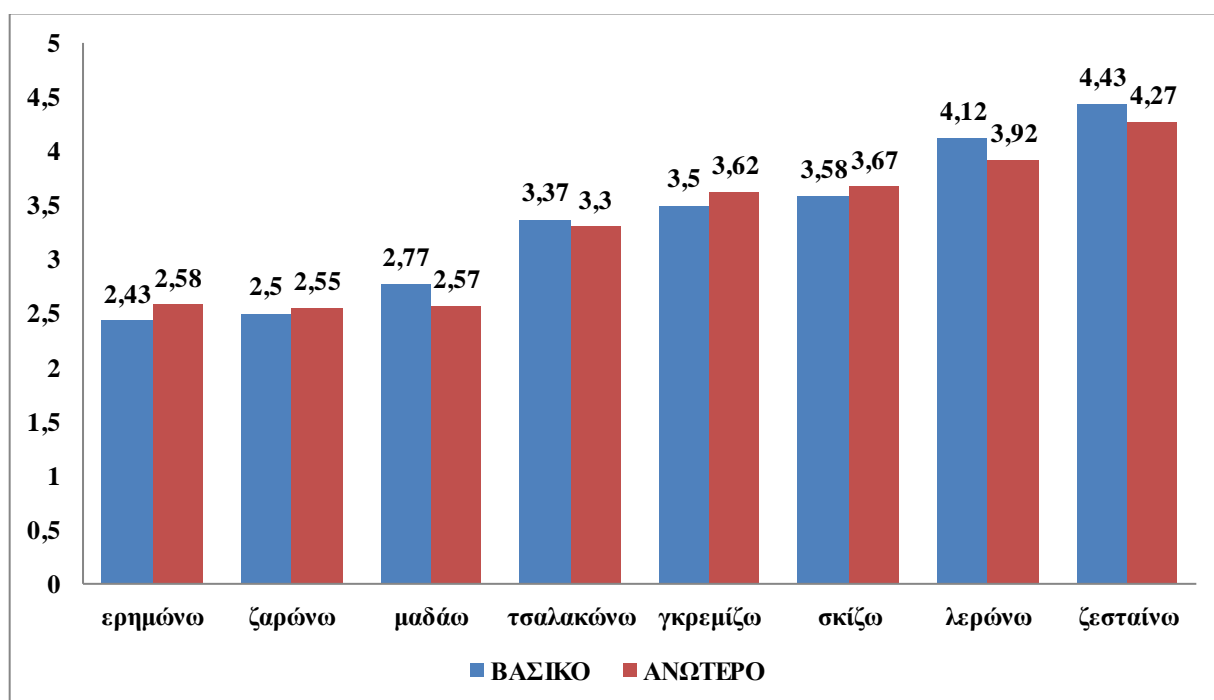
κοκκινίζω ($P.Corell. = -,111, p = ,230$) και *καθαρίζω* ($P.Corell. = -,151, p = ,099$), τα οποία οι συμμετέχοντες του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου αξιολόγησαν με χαμηλότερες τιμές (βλ. Διάγραμμα 3.13).

Διάγραμμα 3.13: Απεικόνιση συνολικών αποτελεσμάτων συσχέτισης εκπαίδευσης – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Β. Με την κόκκινη έλλειψη επισημαίνεται η στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ατόμων βασικού και ανώτερου μορφωτικού επιπέδου για το ρήμα *κλείνω*.

Αντίθετα, τα ρήματα της **Ομάδας Γ**, όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 3.14, δεν φαίνεται να επηρεάζονται στατιστικά σημαντικά από το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων στη δοκιμασία οικειότητας. Εντούτοις, και σε αυτήν την ομάδα τα ρήματα *τσαλακώνω* ($P.Corell. = -,033, p = ,721$), *ζεσταίνω* ($P.Corell. = -,104, p = ,259$), *μαδάω* ($P.Corell. = -,078, p = ,399$) και *λερώνω* ($P.Corell. = -,100, p = ,280$),

αξιολογήθηκαν με χαμηλότερη τιμή από τους συμμετέχοντες με ανώτερο μορφωτικό επίπεδο.

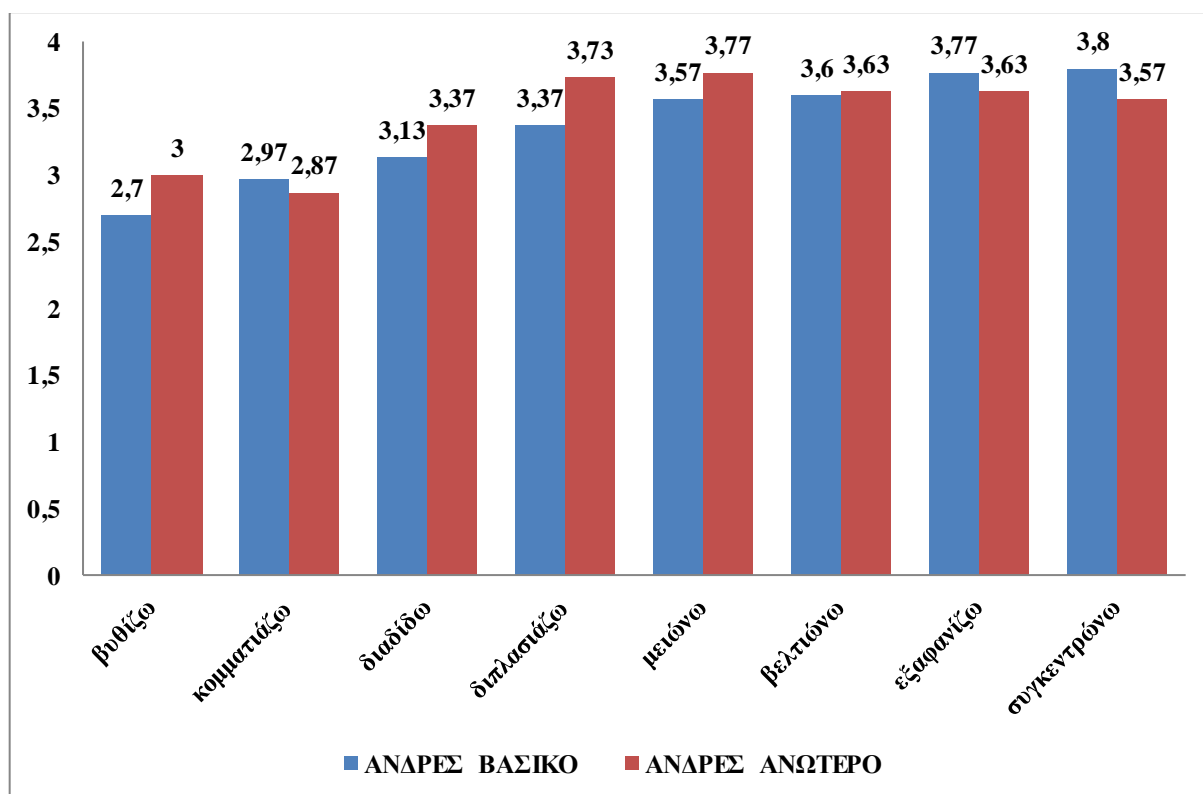

Διάγραμμα 3.14: Απεικόνιση συνολικών αποτελεσμάτων συσχέτισης μορφωτικού επιπέδου– οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Γ.

Παρακάτω θα παρακολουθήσουμε πώς διαμορφώνονται τα αποτελέσματα της δοκιμασίας οικειότητας, εάν συσχετίσουμε περαιτέρω το φύλο με την εκπαίδευση. Θα αναλύσουμε, δηλαδή, τις απαντήσεις των ανδρών και των γυναικών, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο (άνδρες βασικό - άνδρες ανώτερο/ γυναίκες βασικό - γυναίκες ανώτερο. Στόχος είναι να ελέγξουμε εάν ο συσχετισμός αυτός μπορεί να φωτίσει πιο συγκεκριμένους παράγοντες επιρροής του τρόπου, με τον οποίο οι συμμετέχοντες αξιολογούν την οικειότητα των ρημάτων.

Ξεκινώντας από τα αποτελέσματα για τα ρήματα της **Ομάδας Α**, παρατηρούμε ότι στους άνδρες το μορφωτικό επίπεδο δεν διαφοροποιεί στατιστικά σημαντικά τα αποτελέσματα. Η παρατήρηση ότι ορισμένα ρήματα αξιολογούνται από τους συμμετέχοντες βασικού μορφωτικού επιπέδου με υψηλότερα σκορ συγκριτικά με τους συμμετέχοντες του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου δεν είναι στατιστικά σημαντική, όπως έδειξε ο υπολογισμός συνάφειας για τους δείκτες r του Pearson. Τα ρήματα αυτά

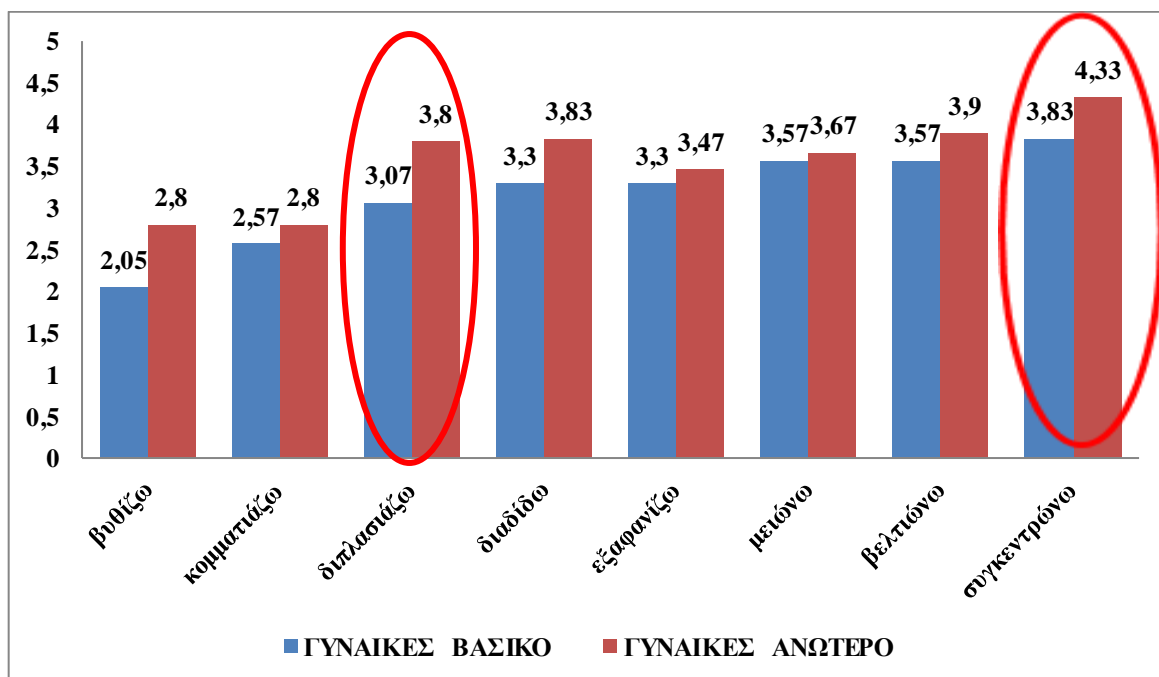
είναι το *κομματιάζω* ($P.Corell. = -,044, p = ,737$), το *εξαφανίζω* ($P.Corell. = -,056, p = ,670$) και το *συγκεντρώνω* ($P.Corell. = -,104, p = ,427$), όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.15.

Διάγραμμα 3.15: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου (άνδρες) - εκπαίδευσης – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Α.

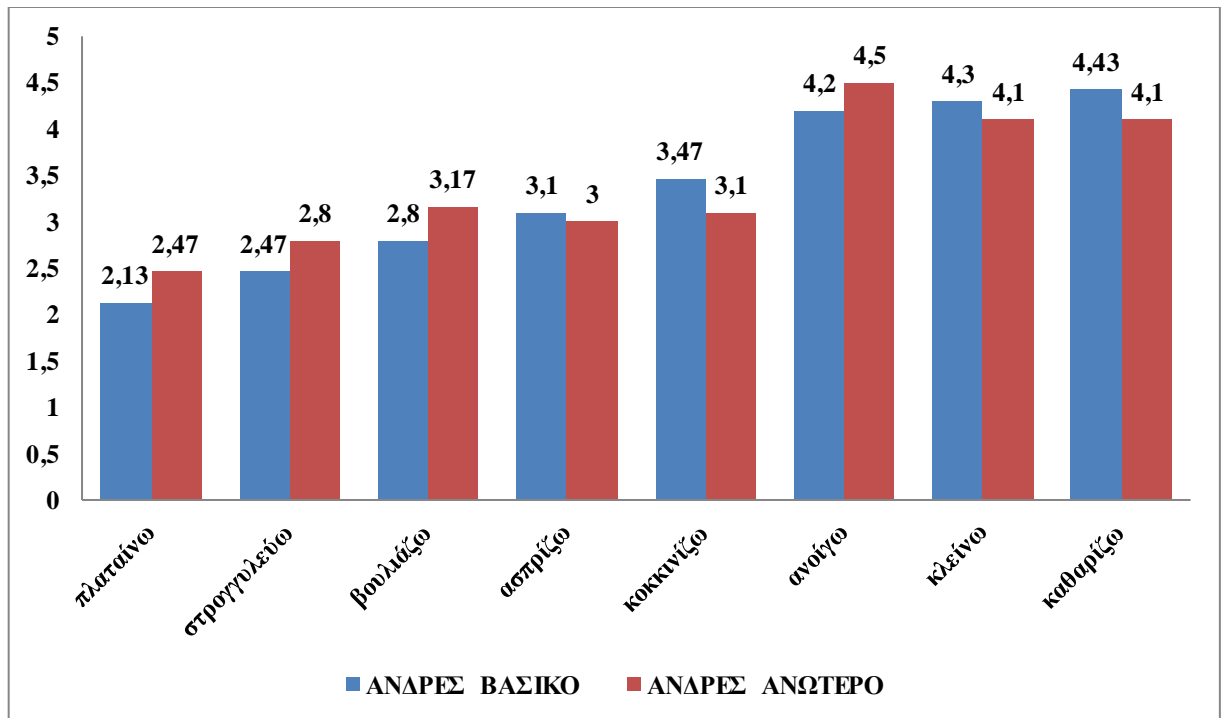
Αντίθετα, στα αποτελέσματα των γυναικών για τα ρήματα της **Ομάδας Α** υπήρξαν περιπτώσεις, που έδειξαν ότι η αξιολόγηση της οικειότητας επηρεάζεται από το μορφωτικό τους επίπεδο. Η συσχέτιση συνάφειας των απαντήσεων των γυναικών με το μορφωτικό τους επίπεδο στον υπολογισμό των δεικτών r του *Pearson* για τα ρήματα αυτά, ήταν θετική. Οι γυναίκες, δηλαδή, του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου αξιολόγησαν με στατιστικά σημαντικά υψηλότερα σκορ από τις γυναίκες του βασικού μορφωτικού επιπέδου την οικειότητα των ρημάτων *διπλασιάζω* ($P.Corell. = ,324, p$

= ,011) και *συγκεντρώνω* ($P.Corell. = ,258, p = ,048$), ενώ οριακά σημαντική ήταν και η στατιστική διαφορά μεταξύ των δυο επιπέδων στο ρήμα *διαδίδω* ($P.Corell. = ,253, p = ,051$). Τα αποτελέσματα αυτά αναπαρίστανται στο Διάγραμμα 3.16.

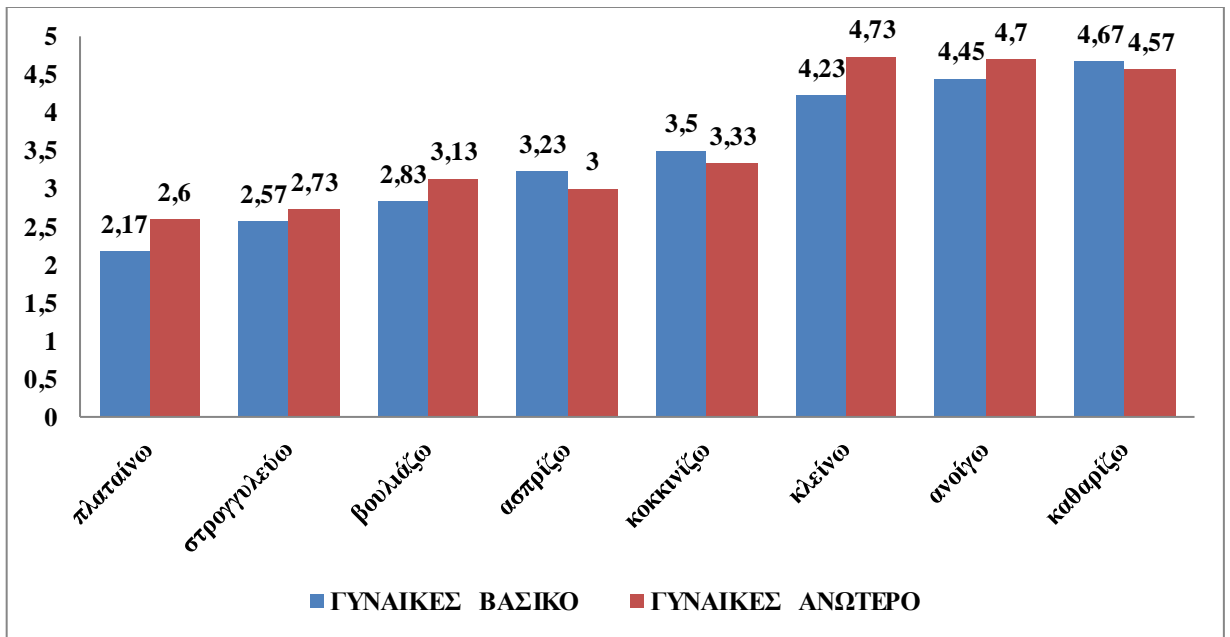
Διάγραμμα 3.16: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου (γυναίκες) - εκπαίδευσης – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Α. Με κόκκινη έλλειψη επισημαίνονται τα στατιστικά σημαντικά ρήματα *διπλασιάζω* και *συγκεντρώνω*.

Αναφορικά με την **Ομάδα Β**, στους μέσους όρους των ανδρών συμμετεχόντων παρατηρήθηκε αρνητική συσχέτιση συνάρειας οικειότητας και μορφωτικού επιπέδου, χωρίς, όμως, στατιστικό ενδιαφέρον στα ρήματα *ασπρίζω* ($P.Corell. = -,038, p = ,772$), *κοκκινίζω* ($P.Corell. = -,152, p = ,250$) και *καθαρίζω* ($P.Corell. = -,200, p = ,126$) (βλ. Διάγραμμα 3.17). Τα ρήματα αυτά οι άνδρες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου τα αξιολόγησαν με χαμηλότερο βαθμό οικειότητας.

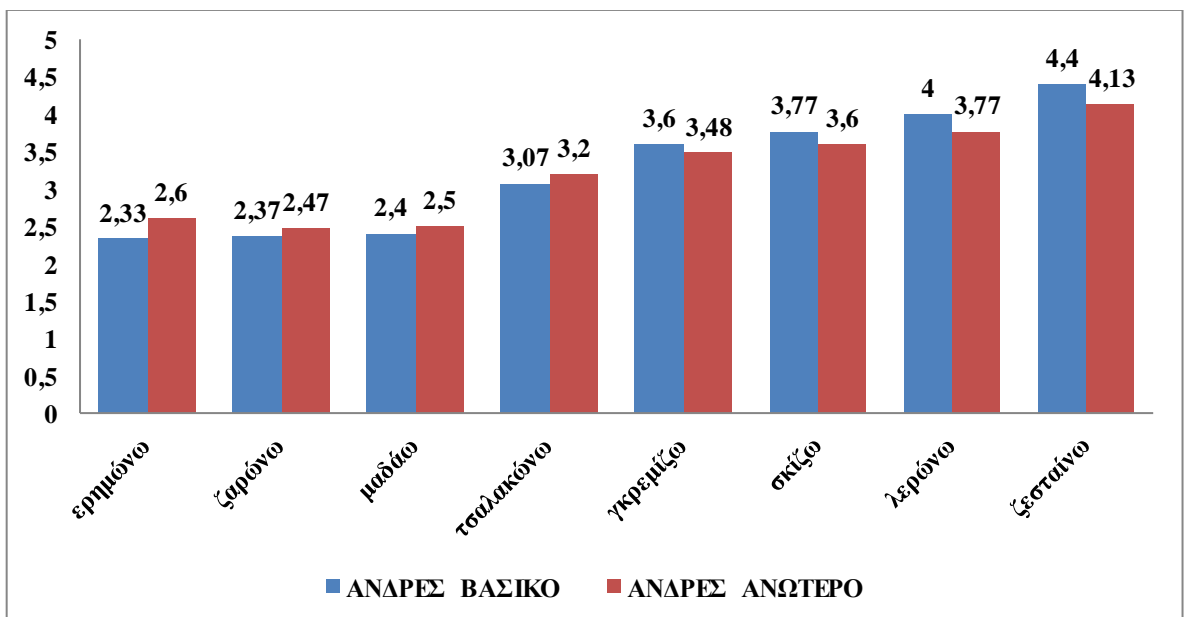
Διάγραμμα 3.17: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου (άνδρες) - εκπαίδευσης – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Β.

Αντίστοιχα, στις δύο ομάδες μορφωτικού επιπέδου των γυναικών παρουσιάστηκε στατιστικά σημαντική συνάφεια φύλου – μορφωτικού επιπέδου μόνο για το ρήμα *κλείνω* ($P.Corell.= ,318$, $p= ,013$), το οποίο αξιολογήθηκε με υψηλότερα σκορ οικειότητας από τις γυναίκες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου. Με χαμηλότερη τιμή στην κλίμακα αξιολόγησης, αν και χωρίς στατιστικά σημαντικές διαφορές, αξιολόγησαν οι γυναίκες του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου τα ρήματα *ασπρίζω* ($P.Corell.= -,087$, $p= ,509$), *κοκκινίζω* ($P.Corell.= -,071$, $p= ,590$) και *καθαρίζω* ($P.Corell.= -,096$, $p= ,464$). Τα αποτελέσματα αυτά αναπαρίστανται στο διάγραμμα 3.18.

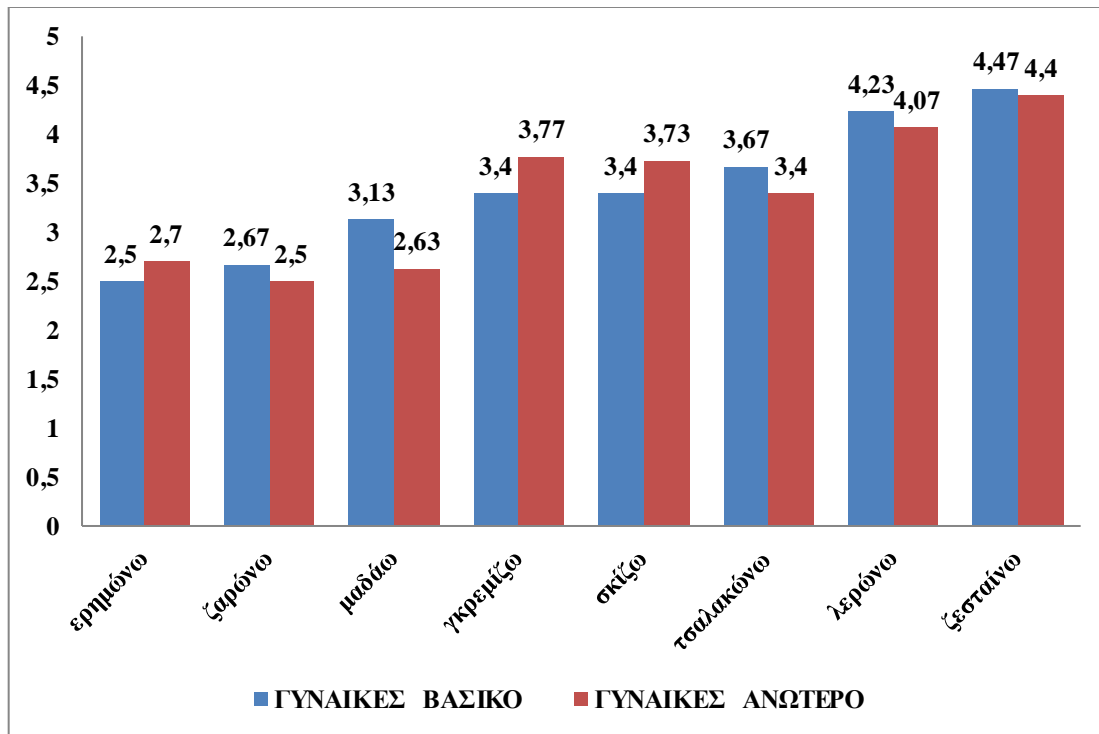

Διάγραμμα 3.18: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου (γυναίκες) - μορφωτικού επιπέδου – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Β.

Ανάλογη είναι και η εικόνα των αποτελεσμάτων και για τα ρήματα της **Ομάδας Γ**, όπου στα αποτελέσματα τόσο των ανδρών, όσο και των γυναικών δεν παρουσιάζονται στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο μορφωτικών επιπέδων (βλ. Διαγράμματα 3.19 και 3.20).

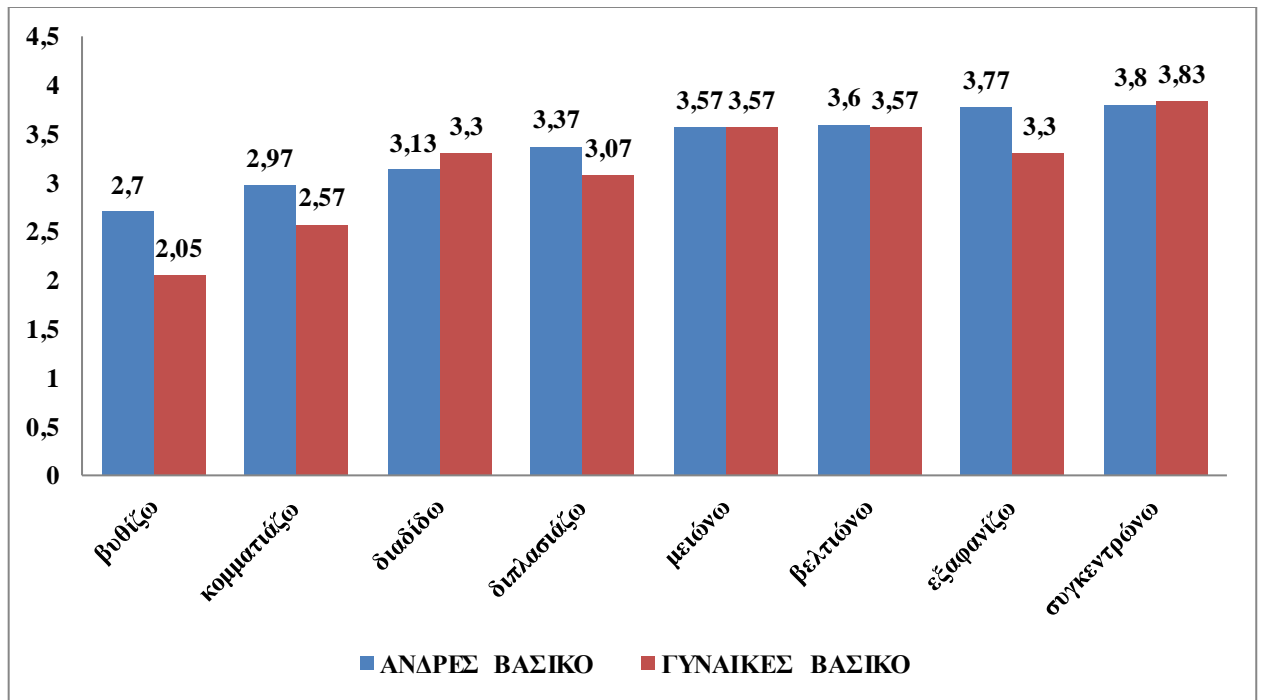
Διάγραμμα 3.19: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου (άνδρες) - μορφωτικού επιπέδου – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Γ.

Διάγραμμα 3.20: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης φύλου (γυναίκες) - εκπαίδευσης – οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Γ.

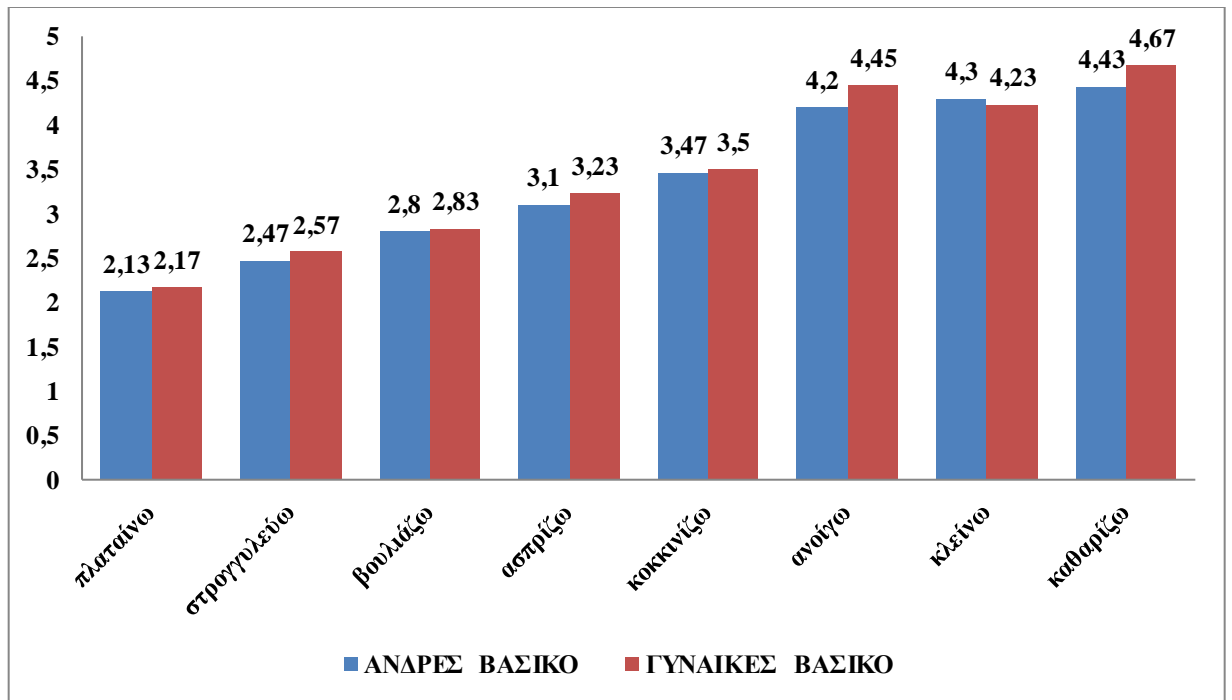
Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να εμβαθύνουμε περισσότερο στους εξωγλωσσικούς παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου, προκειμένου να δούμε, εάν η συσχέτισή τους προκαλεί διαφορετική αξιολόγηση της οικειότητας των υπό εξέταση ρημάτων. Για κάθε ομάδα ρημάτων, δηλαδή, θα συσχετίσουμε ανά μορφωτικό επίπεδο τα αποτελέσματα ανδρών και γυναικών (άνδρες – γυναίκες βασικό μορφωτικό επίπεδο, άνδρες – γυναίκες ανώτερο μορφωτικό επίπεδο).

Αρχίζοντας από το βασικό μορφωτικό επίπεδο, παρατηρούμε ότι στα ρήματα της **Ομάδας Α**, οι γυναίκες δίνουν μικρότερη τιμή στην κλίμακα αξιολόγησης οικειότητας, παρόλο που η διαφορά με τις αντίστοιχες απαντήσεις των ανδρών δεν είναι στατιστικά σημαντική, όπως παρατηρούμε στο διάγραμμα 3.21.

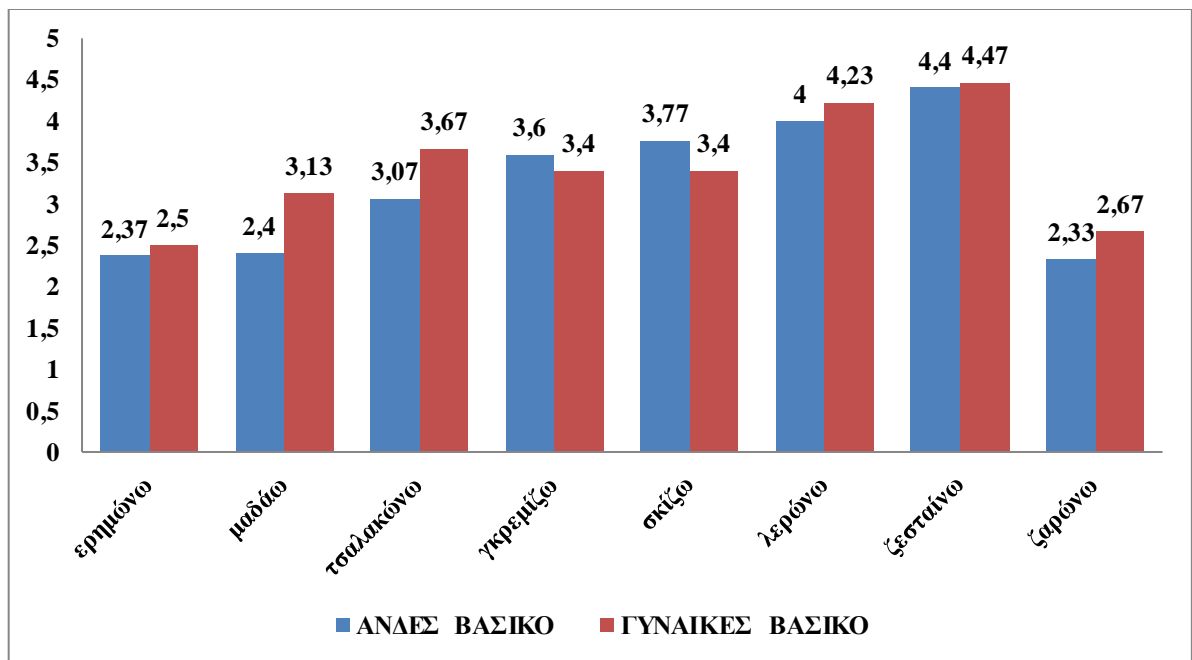
Διάγραμμα 3.21: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης εκπαίδευσης (βασική) – φύλου - οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Α.

Στα ρήματα της **Ομάδας Β** δεν έχουμε στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο φύλων για το βασικό μορφωτικό επίπεδο, όπως παρατηρούμε στο διάγραμμα 3.22.

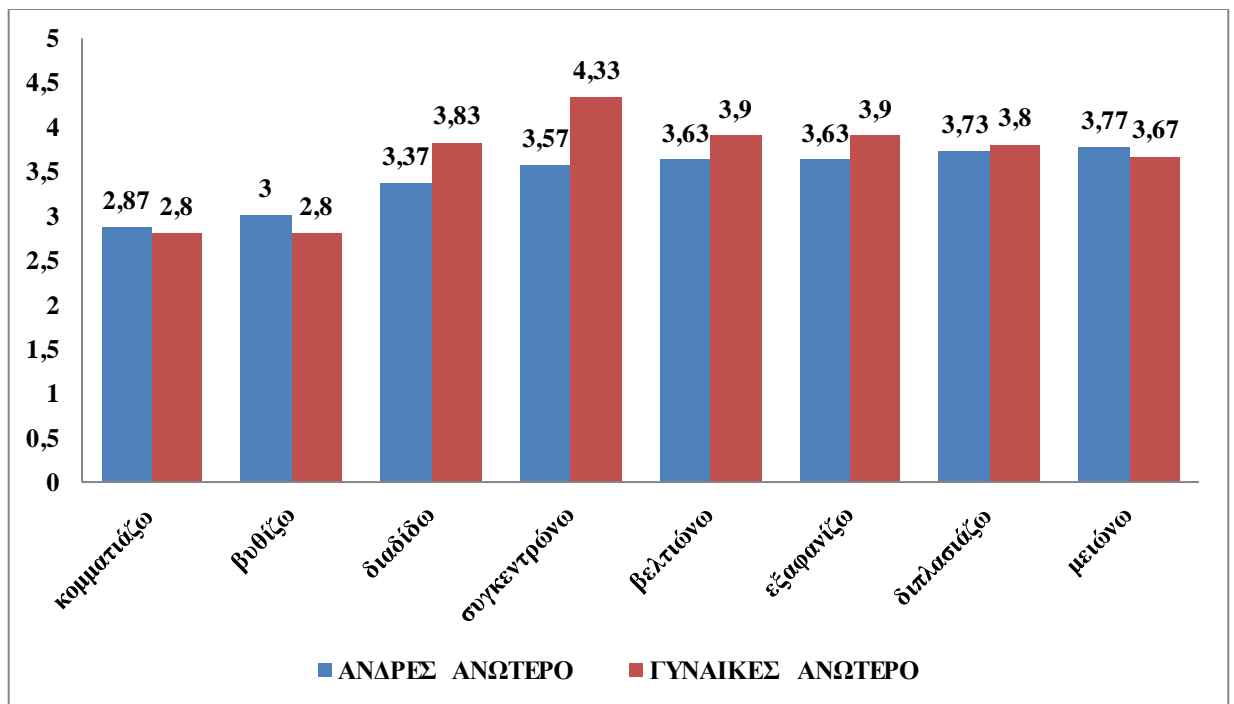
Διάγραμμα 3.22: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης εκπαίδευσης (βασική) – φύλου - οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Β.

Η **Ομάδα Γ**, αντιθέτως, παρουσιάζει ιδιαιτερότητες μεταξύ των δύο φύλων στο βασικό μορφωτικό επίπεδο. Στατιστικά σημαντική καταγράφεται η διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα του επιπέδου αυτού στα ρήματα *τσαλακώνω* ($P.Corell.= ,282, p= ,029$) και *μαδάω* ($P.Corell.= ,272, p= ,035$), με τις γυναίκες να αξιολογούν ως πιο οικεία τα ρήματα αυτά συγκριτικά με τους άνδρες. Τα αποτελέσματα αυτά αποτυπώνονται στο Διάγραμμα 3.23.

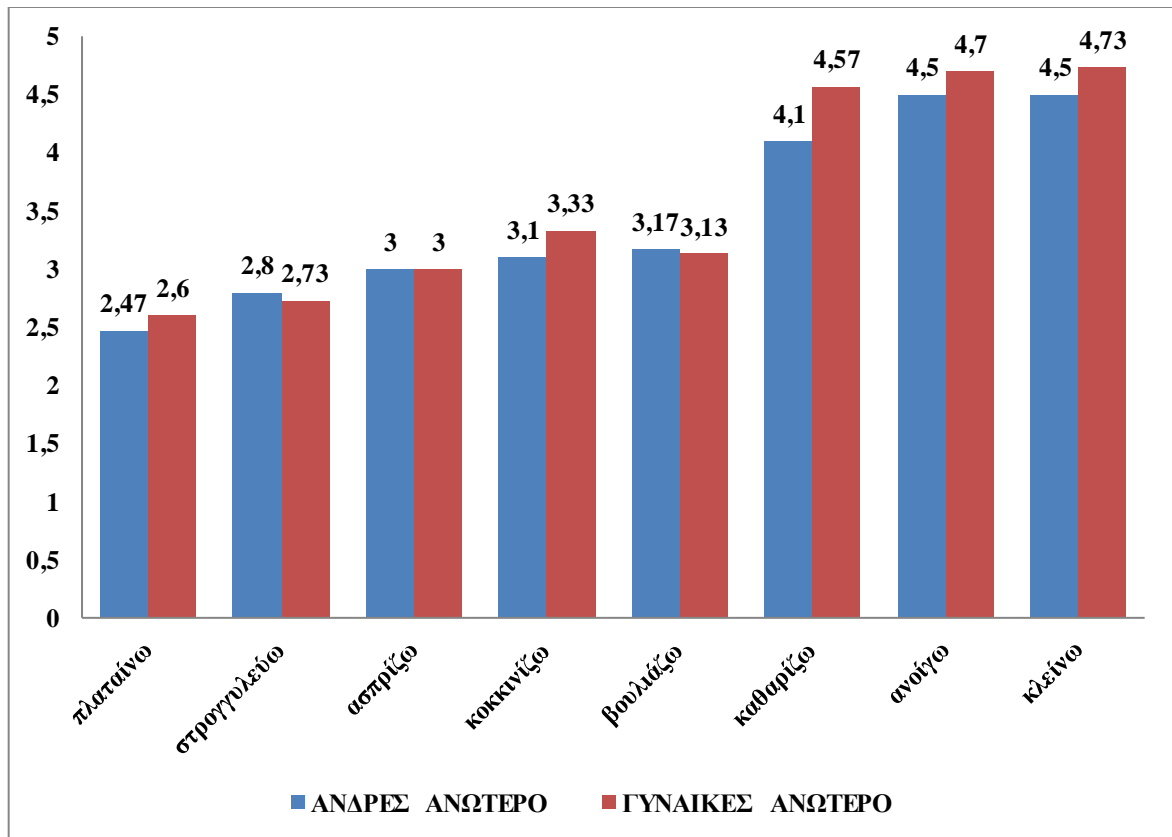
Διάγραμμα 3.23: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης εκπαίδευσης (βασική) – φύλου - οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Γ.

Αξιολογώντας τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις απαντήσεις των ατόμων υψηλού μορφωτικού επιπέδου σε συσχέτισμό με το φύλο τους, παρατηρούμε μια στατιστικά πολύ σημαντική διαφοροποίηση στην **Ομάδα Α** για το ρήμα *συγκεντρώνω* ($P.Corr.= ,369, p= ,004$), το οποίο αξιολογήθηκε με υψηλότερες τιμές από τις γυναίκες. Τα αποτελέσματα αυτά αναπαρίστανται στο Διάγραμμα 3.24.

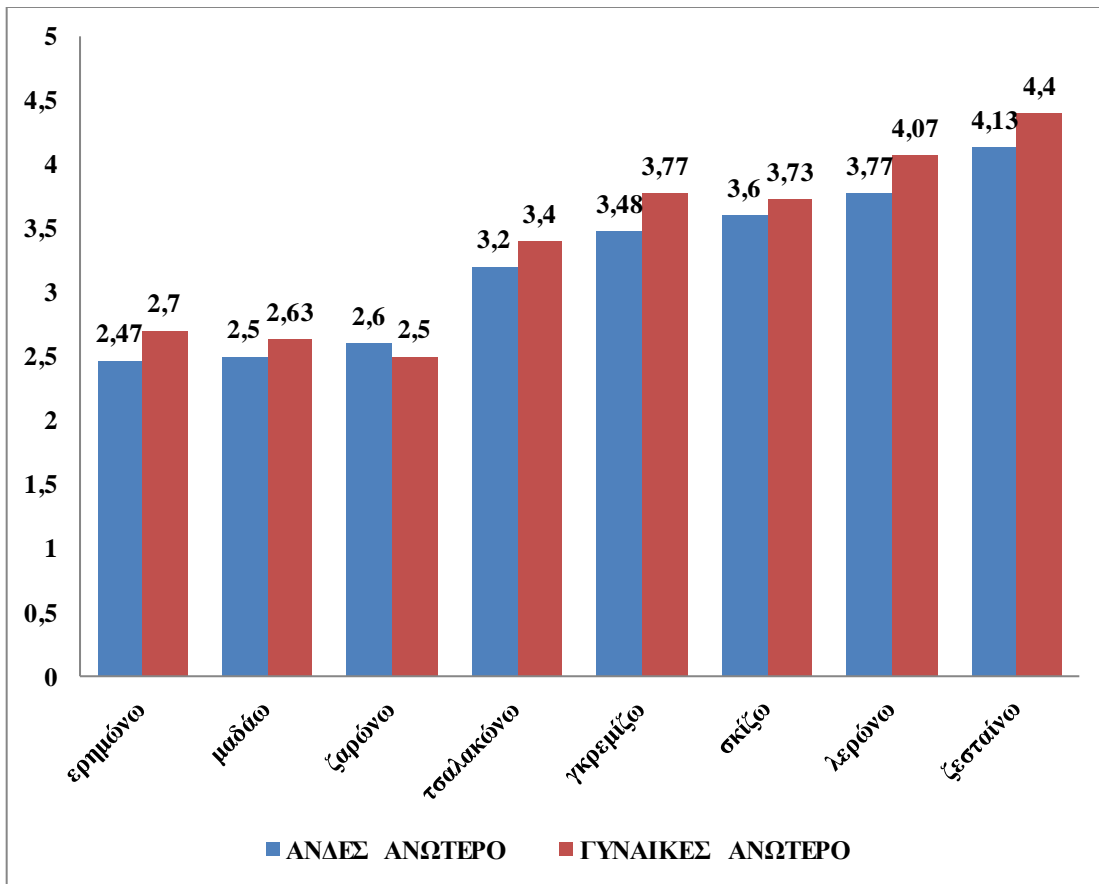
Διάγραμμα 3.24: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης εκπαίδευσης (ανώτερη) – φύλου - οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Α.

Στα ρήματα της **Ομάδας Β**, τα αποτελέσματα μεταξύ ανδρών και γυναικών ανώτερου μορφωτικού επιπέδου έδειξαν στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση με υψηλότερη τιμή αξιολόγησης από τις γυναίκες για το ρήμα *καθαρίζω* ($P.Corr = ,323, p = ,012$). Τα παραπάνω αποτελέσματα παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3.25.

Διάγραμμα 3.25: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης εκπαίδευσης (ανώτερη) – φύλου - οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Β

Στην **Ομάδα Γ** δεν υπήρξαν ουσιαστικές διαφοροποιήσεις στα αποτελέσματα ανδρών και γυναικών ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 3.26.

Διάγραμμα 3.26: Απεικόνιση αποτελεσμάτων συσχέτισης εκπαίδευσης (ανώτερη) – φύλου - οικειότητας για τα ρήματα της Ομάδας Γ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ: ΚΡΙΣΗ ΑΠΟΔΕΚΤΟΤΗΤΑΣ

Μία θεωρία μπορεί ν' αποδειχθεί με το πείραμα, δεν υπάρχει όμως δρόμος που να οδηγεί από το πείραμα στη δημιουργία μιας θεωρίας.

Άλμπερτ Αϊνστάιν

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε και θα συζητήσουμε τα αποτελέσματα των πειραματικών συνθηκών στις οποίες εντάχθηκαν τα είκοσι τέσσερα ρήματα των τριών ομάδων αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015). Συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε την πειραματική δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας, που διενεργήθηκε στους εκατόν είκοσι τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής, οι οποίοι έλαβαν μέρος και στην πειραματική διαδικασία της κρίσης οικειότητας (βλ. Κεφάλαιο 3).

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την αποδεκτότητα επτά διαφορετικών πειραματικών συνθηκών, οι οποίες περιλάμβαναν ενεργητικές, παθητικές και αντιμεταβιβαστικές δομές με +/- ενεργητική μορφολογία, σε συνάρτηση με μεταβλητές, όπως η +/- εμπυχότητα του Δράστη/ Αιτίου, καθώς και η παρουσία του

σε διαφορετικές συντακτικές θέσεις (+/- έμψυχο Υποκείμενο ρήματος, +/- ποιητικό αίτιο).

Στον Πίνακα 4.1 παρατίθεται υπόμνημα των χαρακτηριστικών της μορφολογίας και της ορισματικής δομής κάθε μιας από τις επτά εξεταζόμενες πειραματικές συνθήκες, ο σχεδιασμός των οποίων παρουσιάστηκε αναλυτικά στο Κεφάλαιο 2.

ΣΥΝΘΗΚΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ
1	Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμψυχο δράστη	<i>Ο Γιάννης γκρέμισε τον τοίχο.</i>
2	Απλή παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμψυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία	<i>Ο τοίχος γκρεμίστηκε από τον Γιάννη.</i>
3	Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από - ΠΦ	<i>Ο τοίχος γκρέμισε από τον Γιάννη.</i>
4	Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμψυχο θέμα	<i>Ο Γιάννης γκρέμισε.</i>
5	Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμψυχο θέμα	<i>Ο Γιάννης γκρεμίστηκε.</i>
6	Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα	<i>Ο τοίχος γκρέμισε.</i>
7	Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα	<i>Ο τοίχος γκρεμίστηκε.</i>

Πίνακας 4.1 : Υπόμνημα πειραματικών συνθηκών

Στόχος ήταν να διερευνηθεί:

α) αν οι επτά πειραματικές συνθήκες, στις οποίες εντάχθηκαν οι προτεινόμενες Ομάδες αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015), έχουν τον ίδιο βαθμό αποδεκτότητας από τους συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα,

β) αν ο βαθμός αποδεκτότητάς τους εξαρτάται από τη ρηματική μορφολογία (+/- ενεργητική), την +/- παρουσία έμψυχου/ μη έμψυχου Δράστη/ Αιτίου και τη συντακτική πραγμάτωσή τους,

γ) αν οι κοινωνικοί παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου επηρεάζουν την κρίση αποδεκτότητας των συμμετεχόντων και

δ) αν ο βαθμός οικειότητας των ρημάτων, όπως αυτός ελέγχθηκε στο Κεφάλαιο 3, επηρεάζει την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν ότι, ανεξάρτητα από την ομάδα αντιμεταβιβαστικών, στην οποία ανήκει το ρήμα, η **απλή μεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογία (Συνθήκη 1: Ο ξυλοκόπος έκοψε το δέντρο)** συγκεντρώνει τα υψηλότερα σκορ αποδεκτότητας. Ακολουθεί η **απλή παθητική δομή με από – ΠΦ**

ποιητικού αιτίου (Συνθήκη 2: Το δέντρο κόπηκε από τον ξυλοκόπο), ενώ τρίτη στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων είναι η αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογία και μη έμφυχο Υποκείμενο (Συνθήκη 7: Το δέντρο κόπηκε).

Η αξιολόγηση των υπόλοιπων δομών, όπως θα δούμε στις υποενότητες που ακολουθούν, ποικίλλει. Κύριοι παράγοντες επιρροής της αποδεκτότητας, όπως προέκυψε από την έρευνά μας, είναι η ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών, στην οποία ανήκει το ρήμα της κάθε δομής, καθώς και η οικειότητα των συμμετεχόντων με την ομάδα αυτή. Ένα σημαντικό εύρημα, που προκύπτει, επίσης, είναι ότι το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την κρίση της αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών.

Στις υποενότητες, που ακολουθούν, θα παρουσιαστούν αρχικά τα στατιστικά αποτελέσματα αξιολόγησης των υπό εξέταση συνθηκών στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από τις τρεις ρηματικές ομάδες (4.1) και στη συνέχεια για καθεμιά από τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών ρημάτων των AAS (2015) ξεχωριστά (4.1.1). Τα αποτελέσματα αυτά θα συσχετιστούν με τον παράγοντα του φύλου (4.1.2), του μορφωτικού επιπέδου (4.1.3) και της οικειότητας των συμμετεχόντων με τις υπό εξέταση ρηματικές ομάδες (4.1.4). Στη συνέχεια τα αποτελέσματα αυτά θα συζητηθούν, αναφορικά με τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουμε θέσει στο Κεφάλαιο 1 (4.2) και τέλος θα αποπειραθούμε να παραθέσουμε τα συμπεράσματα, στα οποία μας οδηγούν τα αποτελέσματα της έρευνάς μας (4.3).

4.1. Αποτελέσματα δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας

Για τη στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας, διενεργήθηκε πολυμεταβλητή στατιστική ανάλυση διακύμανσης (ANOVA), με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά υπό εξέταση συνθήκες (βλ. Πίνακα 4.1) και μεταξύ των υποκειμένων τους κοινωνικούς παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου.

Τα αποτελέσματα ανέδειξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των επτά υπό εξέταση πειραματικών συνθηκών ($F(6, 111) = 280,757, p < ,001$) για όλες τις πειραματικές συνθήκες της έρευνας (βλ. Πίνακα 4.1), ανεξάρτητα από τη ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015). Σημαντική είναι, επίσης, και η επίδραση του κοινωνικού παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου στην κρίση αποδεκτότητας των συνθηκών ($F(6, 111) = 7,029, p < ,001$), καθώς οι συμμετέχοντες με ανώτερο

μορφωτικό επίπεδο είχαν υψηλότερα σκορ αποδεκτότητας σε σχέση με τους συμμετέχοντες χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου. Αντίθετα, το φύλο φαίνεται πως δεν αποτελεί σημαντικό παράγοντα επιρροής ($F(6, 111) = 1,789, p = ,108$).

Η συσχέτιση, επίσης, των υπό εξέταση συνθηκών με την αξιολόγηση της οικειότητας των τριών ρηματικών ομάδων αντιμεταβιβαστικών, όπως αυτή διενεργήθηκε από τους συμμετέχοντες και παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 3 κατέγραψε θετικούς δείκτες συνάφειας στις συνθήκες 1, 2, 5 και 7 της Ομάδας Α των αντιμεταβιβαστικών, καθώς και στις συνθήκες 1,2 και 4της Ομάδας Β, γεγονός που υποδηλώνει ότι όσο πιο οικείο το ρήμα για τον συμμετέχοντα, τόσο υψηλότερα αξιολόγησε την αποδεκτότητα των συνθηκών αυτών.

Στον Πίνακα 4.2 αποτυπώνονται με σειρά κατάταξης από την πιο αποδεκτή, έως τη λιγότερο αποδεκτή οι επτά πειραματικές συνθήκες, που αξιοποιήθηκαν στην έρευνα, με τους μέσους όρους και την τυπική τους απόκλιση, ανεξάρτητα από ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών.

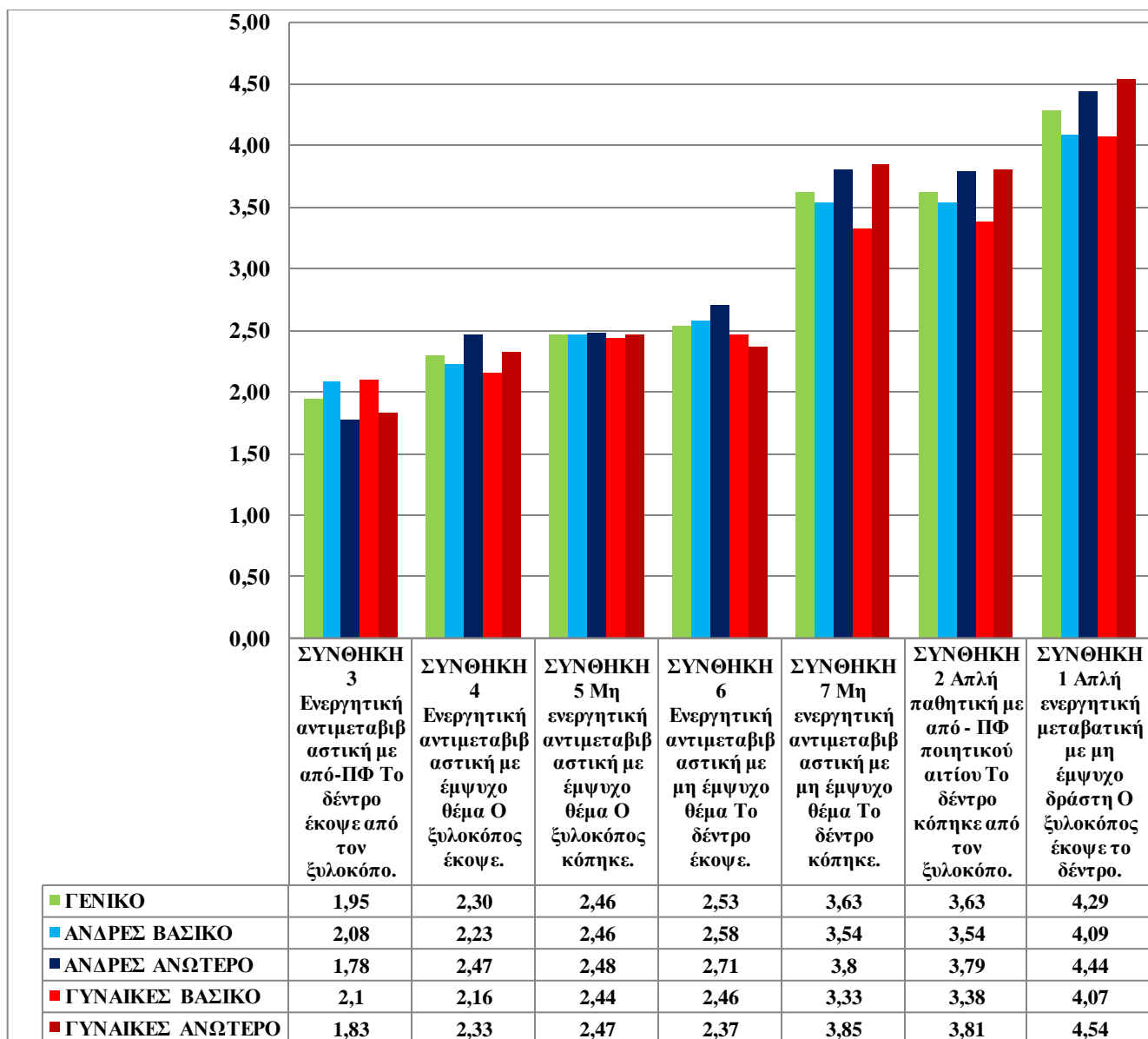
ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΣΥΝΘΗΚΗ – ΟΡΙΣΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	Μ.Ο.	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ
1.	<p><u>Συνθήκη 1</u></p> <p>Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμφυχο δράστη</p> <p>Ρήμα: + ενεργητική μορφολογία, μεταβιβαστικό Υποκείμενο: +έμφυχο (θεματικός ρόλος Δράστη) Αντικείμενο: - έμφυχο (θεματικός ρόλος Θέματος)</p> <p><i>Ο ξυλοκόπος έκοψε το δέντρο.</i></p>	4,28	1,12
2.	<p><u>Συνθήκη 2</u></p> <p>Απλή παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμφυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία</p> <p>Ρήμα : μη ενεργητική μορφολογία, παθητικό Υποκείμενο: - έμφυχο (θεματικός ρόλος Θέματος) Ποιητικό Αίτιο: + έμφυχο (θεματικός ρόλος Δράστη/Αιτίου)</p> <p><i>Το δέντρο κόπηκε από τον ξυλοκόπο.</i></p>	3,67	1,46

3.	<p><u>Συνθήκη 7</u></p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο</p> <p>Ρήμα: μη ενεργητική μορφολογία, αντιμεταβιβαστικό</p> <p>Υποκείμενο: - έμφυχο (θεματικός ρόλος Θέματος)</p> <p><i>Το δέντρο κόπηκε.</i></p>	3,23	1,54
4.	<p><u>Συνθήκη 5</u></p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα</p> <p>Ρήμα: - ενεργητική μορφολογία, αντιμεταβιβαστικό</p> <p>Υποκείμενο: +έμφυχο (θεματικός ρόλος Θέματος)</p> <p><i>Ο ξυλοκόπος κόπηκε.</i></p>	2,74	1,63
5.	<p><u>Συνθήκη 4</u></p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα</p> <p>Ρήμα : + ενεργητική μορφολογία, αντιμεταβιβαστικό</p> <p>Υποκείμενο: +έμφυχο (θεματικός ρόλος Θέματος)</p> <p><i>Ο ξυλοκόπος έκοψε.</i></p>	2,59	1,49
6.	<p><u>Συνθήκη 6</u></p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα</p> <p>Ρήμα : + ενεργητική μορφολογία, αντιμεταβιβαστικό</p> <p>Υποκείμενο: +έμφυχο (θεματικός ρόλος Δράστη/Αιτίου)</p> <p>Αντικείμενο: - έμφυχο (θεματικός ρόλος Θέματος)</p> <p><i>Το δέντρο έκοψε.</i></p>	2,45	1,52
7.	<p><u>Συνθήκη 3</u></p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από-ΠΦ</p>	1,97	1,43

	<p>Ρήμα : + ενεργητική μορφολογία, παθητικό (???) Υποκείμενο: -έμφυχο (θεματικός ρόλος Θέματος) Ποιητικό Αίτιο: - έμφυχο (θεματικός ρόλος Δράστη/Αιτίου)</p> <p><i>Το δέντρο έκοψε από τον ξυλοκόπο.</i></p>		
--	--	--	--

Πίνακας 4.2: Πίνακας κατάταξης των επτά πειραματικών συνθηκών στο γενικό σύνολο των τριών πειραματικών δοκιμασιών με παράδειγμα το ρήμα *κόβω*

Στο Διάγραμμα 4.1 αποτυπώνονται τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα για τις επτά πειραματικές συνθήκες της έρευνάς μας από την λιγότερο έως την περισσότερο αποδεκτή. Οι μπάρες δίνουν ξεχωριστά τους μέσους όρους για κάθε συνθήκη ανά ομάδα συμμετεχόντων (άνδρες - γυναίκες και βασικό – ανώτερο μορφωτικό επίπεδο) για την πληρέστερη αποτύπωση των αποτελεσμάτων.

Διάγραμμα 4.1: Μέσοι όροι αξιολόγησης αποδεκτότητας των συνθηκών ανεξάρτητα από ρηματική ομάδα

Αναλύοντας περαιτέρω τη στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των επτά συνθηκών με γενική ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων με το κριτήριο του Bonferroni, παρατηρούμε ότι η *απλή μεταβατική δομή με ενεργητική μορφολογία και έμψυχο Δράστη* (Συνθήκη 1: Ο ξυλοκόπος έκοψε το δέντρο), προηγείται στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων, οι οποίοι ανεξάρτητα από φύλο και μορφωτικό επίπεδο την αξιολογούν με υψηλό σκορ και την καθιστούν την πιο αποδεκτή δομή, από όσες ερευνήθηκαν στην παρούσα διατριβή. Ωστόσο, όπως θα δούμε στην υποενότητα 4.1.1,

από την ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά μορφωτικό επίπεδο, αλλά και από την αποτύπωση των μέσων όρων στο Διάγραμμα 4.1, προκύπτει ότι η αξιολόγηση της αποδεκτότητας της συνθήκης αυτής, αν και υψηλή, δεν είναι ομοιογενής.

Η **απλή παθητική δομή με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμψυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία (Συνθήκη 2: Το δέντρο κόπηκε από τον ξυλοκόπο)**, ακολουθεί μεν στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων, ωστόσο συγκριτικά με την **απλή ενεργητική μεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογία και έμψυχο Δράστη (Συνθήκη 1: Ο ξυλοκόπος έκοψε το δέντρο)** διαφοροποιείται στατιστικά σημαντικά ($p < ,001$), όπως είναι εμφανές και στο Διάγραμμα 4.1.

Τα αποτελέσματα αυτά καθίστανται ακόμα πιο ενδιαφέροντα, αν λάβουμε υπόψη ότι και οι δυο δομές (ενεργητική και παθητική) διαθέτουν και δηλώνουν ρητώς τους θεματικούς ρόλους που απαιτεί το μεταβιβαστικό ρήμα (δράστη/ αιτίου και δέκτη εν προκειμένω για το ρήμα **κόβω** που έχουμε παραθέσει ως παράδειγμα). Διαφοροποιούνται μόνο στη συντακτική πραγμάτωσή τους, αφού ο συντακτικός ρόλος του υποκειμένου στην περίπτωση της συνθήκης 1 καλύπτει το θεματικό ρόλο του δράστη/ αιτίου, ενώ στη συνθήκη 2 το θεματικό ρόλο του θέματος/ δέκτη).

Στο σημείο αυτό αξίζει να προσθέσουμε την περίπτωση της **αντιμεταβιβαστικής δομής με μη ενεργητική μορφολογία και μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 7: Το δέντρο κόπηκε)**, η οποία βρίσκεται στην ίδια σχεδόν θέση με την παθητική δομή (οι ελάχιστες διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται οφείλονται σε επίδραση του μορφωτικού επιπέδου, όπως θα δούμε στη συνέχεια). Οι συμμετέχοντες την αξιολογούν με αρκετά υψηλά σκορ αποδεκτότητας, ανάλογα με αυτά της παθητικής δομής (Συνθήκη 2), όπως διαπιστώνεται και από το Διάγραμμα 4.1 ($p > ,001$).

Μάλιστα, όπως θα δούμε στην υποενότητα 4.1.1, η αντιμεταβιβαστική δομή στην περίπτωση της ρηματικής Ομάδας Α αξιολογείται με υψηλότερα σκορ αποδεκτότητας, συγκριτικά με την παθητική δομή. Τα αποτελέσματα αυτά δημιουργούν κάποια ερωτηματικά, αφενός σχετικά με την ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας ως αντιμεταβιβαστικής στην περίπτωση της Ελληνικής και αφετέρου σχετικά με τον θεματικό ρόλο του δράστη/ αιτίου και τη ρητή ή μη δήλωσή του σε συντακτική θέση ποιητικού αιτίου με από – ΠΦ.

Ειδικά για το δεύτερο ερώτημα και το γεγονός ότι δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στην αποδεκτότητα παθητικής και αντιμεταβιβαστικής δομής στη συζήτηση των αποτελεσμάτων θα προσπαθήσουμε, βάσει του θεωρητικού

μας πλαισίου, να επαναπροσδιορίσουμε τη σχέση παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών.

Στη συζήτηση αυτή θα προσθέσουμε και όσα απορρέουν από την αξιολόγηση της **ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 6: *Το δέντρο έκοψε)**, η οποία ακολουθεί με χαμηλά με σκορ αποδεκτότητας στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων ($p > , 001$), συγκριτικά με τις υπόλοιπες συνθήκες . Ωστόσο, στην υποενότητα 4.1.1 θα δούμε ότι δεν ισχύει και για τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών, αφού στην Ομάδα Β (*Ο τοίχος άσπρισε*) η **ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή** έχει υψηλά σκορ αποδεκτότητας από τους συμμετέχοντες, ανάλογα με αυτά της παθητικής δομής, συγκριτικά με τις υπόλοιπες συνθήκες ($p > , 001$).

Συμπληρωματικά λειτούργησε και η πειραματική συνθήκη με **αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογία και έμψυχο θέμα Συνθήκη 5: Ο ξυλοκόπος κόπηκε**), η οποία, θα δούμε στη συνέχεια της παρουσίασης και ανάλυσης των αποτελεσμάτων ότι παρουσιάζει διακυμάνσεις στην αποδεκτότητα μεταξύ των τριών ρηματικών ομάδων, οι οποίες προκύπτουν και από τα ιδιαίτερα σημασιολογικά χαρακτηριστικά κάθε ρήματος²⁴.

Σε ό, τι αφορά τις υπόλοιπες συνθήκες, δηλαδή την **ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από – ΠΦ και μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 3: *Το δέντρο έκοψε από τον ξυλοκόπο)** και την **ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμψυχο θέμα (Συνθήκη 4: *Ο ξυλοκόπος έκοψε)**, οι οποίες κατά βάση δημιουργήθηκαν για να αποσαφηνιστούν εναργέστερα τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας διατριβής, παρατηρούμε ότι οι συμμετέχοντες τις αξιολογούν με χαμηλά μεν σκορ αποδεκτότητας.

Ωστόσο, οι στατιστικές διαφορές που επισημάνθηκαν στα αποτελέσματα της παραπάνω στατιστικής ανάλυσης υποδεικνύουν διαφοροποιήσεις, οι οποίες χρειάζονται λεπτομερέστερο στατιστικό έλεγχο, προκειμένου να εντοπιστούν οι παράγοντες εκείνοι, οι οποίοι προκαλούν αυτές τις διαφορές. Στην υποενότητα 4.1.1, που ακολουθεί, θα παρουσιαστούν και θα αναλυθούν τα αποτελέσματα για κάθε μια από τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών ξεχωριστά.

²⁴Πρβλ. την πρόταση *Ο ξυλοκόπος κόπηκε* η οποία είναι αποδεκτή, με τις προτάσεις (?) *Ο πρωθυπουργός μειώθηκε/ (*?) Ο Γιάννης ασπίστηκε/ * Ο Πέτρος ερημώθηκε* των οποίων η αποδεκτότητα είναι αμφιλεγόμενη ή αποδεκτή μόνο σε συνυποδηλώσεις (*Ο πρωθυπουργός μειώθηκε = ? Έχασε το κύρος του*). Οι επισημάνσεις αυτές θα συζητηθούν εκτενώς στο Κεφάλαιο 5.

4.2 Αποτελέσματα ανά Ρηματική Ομάδα Αντιμεταβιβαστικών

Είδαμε ότι σύμφωνα με τους AAS (2015) τα ρήματα της Ελληνικής, που συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβατικότητας χωρίζονται σε τρεις ομάδες με διαφορετικά χαρακτηριστικά μορφολογικής σήμανσης του αντιμεταβιβαστικού τύπου (βλ. Πίνακα 4.3).

ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
αντιμεταβιβαστικοί τύποι μόνο με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση	αντιμεταβιβαστικοί τύποι, χωρίς απαραίτητη μη ενεργητική μορφολογική σήμανση/ επιθετογενή ρήματα με μη-ενεργητική μορφολογία	αντιμεταβιβαστικοί τύποι με προαιρετική μη ενεργητική μορφολογική σήμανση
κομματιάζω	ασπρίζω	ζαρώνω
μειώνω	κοκκινίζω	τσαλακώνω
εξαφανίζω	βουλιάζω	ζεσταίνω
βελτιώνω	καθαρίζω	σκίζω
διπλασιάζω	στρογγυλεύω	ερημώνω
διαδίδω	κλείνω	μαδάω
συγκεντρώνω	ανοίγω	λερώνω
βυθίζω	πλαταίνω	γκρεμίζω

Πίνακας 4.3: Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Νέας Ελληνικής κατά AAS (2015)

Στην παρούσα υποενότητα θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας των επτά πειραματικών συνθηκών της έρευνάς μας (βλ. Πίνακα 4.1) για κάθε μια από τις τρεις ρηματικές ομάδες αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής: την Ομάδα Α, την Ομάδα Β και την Ομάδα Γ.

Τα αποτελέσματα αυτά προέκυψαν μετά τη διενέργεια πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης διακύμανσης, με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά υπό εξέταση συνθήκες, για κάθε ρηματική ομάδα ξεχωριστά. Η επιρροή των κοινωνικών παραγόντων του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων θα παρουσιαστεί και θα συζητηθεί στις υποενότητες 4.2 και 4.3, ωστόσο στους πίνακες των αποτελεσμάτων, καθώς και στα σχετικά διαγράμματα, οι μέσοι όροι θα παρουσιάζονται και συνολικά και ανά ομάδα συμμετεχόντων (άνδρες – γυναίκες, βασικό – ανώτερο μορφωτικό επίπεδο) για την πληρέστερη αποτύπωση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

4.2.1. Ρηματική Ομάδα Α

Στη ρηματική ομάδα Α των αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής περιλαμβάνονται ρήματα, τα οποία σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους με μη ενεργητική μορφολογία (π.χ. *βυθίζω* → *Το πλοίο βυθίστηκε*). Η ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας τόσο ως παθητικής, όσο και ως αντιμεταβιβαστικής, είδαμε ότι αποτελεί ένα πολύ ιδιαίτερο πεδίο στη μελέτη των αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής και διάφοροι μελετητές, (βλ. ενδεικτικά Kalluli, 2006) υποστηρίζουν ότι οι δυο δομές είναι παρόμοιες.

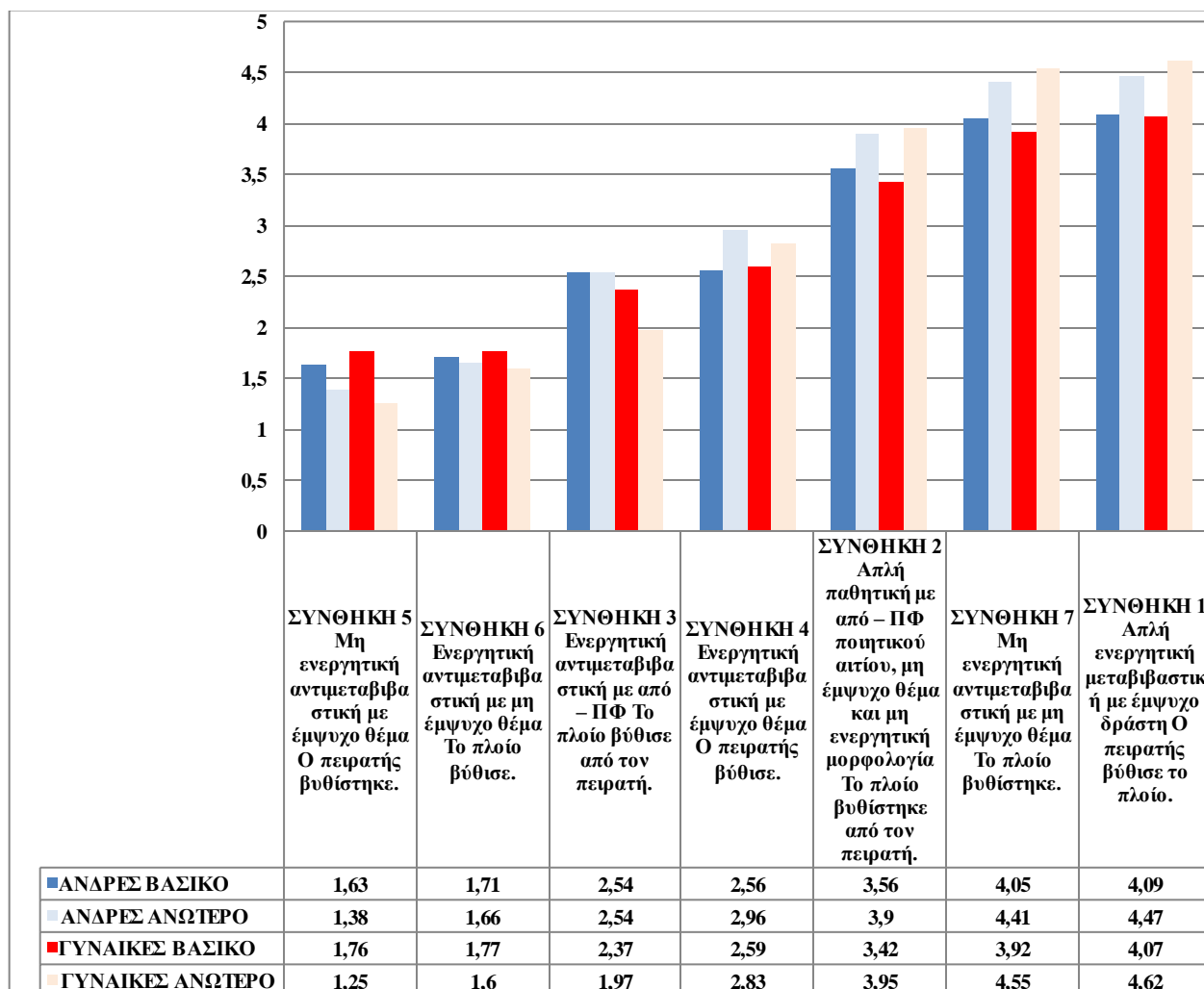
Η παρούσα έρευνα, αναφορικά με τη διερεύνηση της αποδεκτότητας των επτά πειραματικών συνθηκών από τους συμμετέχοντες στις αντιμεταβιβαστικές δομές των ρημάτων της Ομάδας Α, ωστόσο, ανέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών ($F(6, 111) = 185,809, p < ,001$). Στον Πίνακα 4.4 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνάς μας για τα ρήματα της Ομάδας Α.

ΣΥΝΘΗΚΗ	ΦΥΛΟ	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	Μ.Ο.	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΣΥΝΘΗΚΗ 1 Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμφυχο δράστη <i>Ο πειρατής βύθισε το πλοίο.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	4,09	0,90
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,47	0,55
		ΣΥΝΟΛΟ	4,28	0,76
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	4,07	0,77
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,62	0,57
		ΣΥΝΟΛΟ	4,34	0,73
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	4,08	0,83
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,55	0,56
		ΣΥΝΟΛΟ	4,31	0,74
ΣΥΝΘΗΚΗ 2 Απλή παθητική με από – ΠΦ ποητικού αιτίου, μη έμφυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία <i>Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,56	0,83
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,90	0,57
		ΣΥΝΟΛΟ	3,73	0,73
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,42	0,71
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,95	0,64
		ΣΥΝΟΛΟ	3,68	0,72
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	3,49	0,77
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,93	0,60
		ΣΥΝΟΛΟ	3,71	0,72
ΣΥΝΘΗΚΗ 3 Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από – ΠΦ <i>Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	1,63	0,58
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,38	0,31
		ΣΥΝΟΛΟ	1,50	0,48
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	1,76	0,92
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,25	0,29
		ΣΥΝΟΛΟ	1,50	0,73
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	1,69	0,77
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,31	0,31
		ΣΥΝΟΛΟ	1,50	0,61
ΣΥΝΘΗΚΗ 4 Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα <i>Ο πειρατής βύθισε.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,54	0,85
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,54	1,03
		ΣΥΝΟΛΟ	2,54	0,94
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,37	0,89
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,97	1,00
		ΣΥΝΟΛΟ	2,17	0,96

	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,45	0,87
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,25	1,05
		ΣΥΝΟΛΟ	2,35	0,96
ΣΥΝΘΗΚΗ 5 Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα <i>Ο πειρατής βυθίστηκε.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,56	0,51
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,96	0,54
		ΣΥΝΟΛΟ	2,76	0,56
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,59	0,81
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,83	0,61
		ΣΥΝΟΛΟ	2,71	0,72
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,58	0,67
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,90	0,58
		ΣΥΝΟΛΟ	2,74	0,64
ΣΥΝΘΗΚΗ 6 Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα <i>Το πλοίο βύθισε.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	1,71	0,62
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,66	0,27
		ΣΥΝΟΛΟ	1,68	0,48
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	1,77	0,64
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,60	0,28
		ΣΥΝΟΛΟ	1,68	0,50
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	1,74	0,63
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,63	0,27
		ΣΥΝΟΛΟ	1,68	0,49
ΣΥΝΘΗΚΗ 7 Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα <i>Το πλοίο βυθίστηκε.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	4,05	0,82
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,41	0,47
		ΣΥΝΟΛΟ	4,23	0,68
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,92	0,82
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,55	0,60
		ΣΥΝΟΛΟ	4,23	0,78
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	3,98	0,82
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,48	0,54
		ΣΥΝΟΛΟ	4,23	0,73

Πίνακας 4.4: Πίνακας αποτελεσμάτων των επτά πειραματικών συνθηκών για τα ρήματα της Ομάδας Α με παράδειγμα το ρήμα βυθίζω

Στο διάγραμμα 4.2 αποτυπώνονται οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των διαφορετικών συνθηκών για την Ομάδα Α με σειρά αποδεκτότητας από την λιγότερο έως την περισσότερο αποδεκτή.

Διάγραμμα 4.2 : Αποτελέσματα αποδεκτότητας ανά πειραματική συνθήκη για τα ρήματα της Ομάδας Α με το παράδειγμα του ρήματος βυθίζω.

Πιο αναλυτικά, ο στατιστικός έλεγχος των δεδομένων με το post hoc κριτήριο του Bonferroni, ανέδειξε ενδιαφέρουσες και σε πολλές περιπτώσεις στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στην κρίση της αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών.

Η πρώτη προφανής παρατήρηση από την αποτύπωση των αποτελεσμάτων της κρίσης αποδεκτότητας για τα ρήματα της Ομάδας Α, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4.2, είναι ότι τα υψηλά σκορ αποδεκτότητας της *απλής μεταβιαστικής δομής με ενεργητική*

μορφολογία και έμφυχο Δράστη (Συνθήκη 1: **Ο πειρατής βύθισε το πλοίο**), δεν διαφοροποιούνται σχεδόν καθόλου από τα αντίστοιχα της *μη ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με μη έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 7: **Το πλοίο βυθίστηκε**) ($p = 1,000$).

Για τα ρήματα αυτής της ρηματικής ομάδας η *απλή παθητική δομή με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 2: **Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή**) καταλαμβάνει την τρίτη θέση στην αξιολόγηση των συμμετεχόντων και μάλιστα με στατιστικά χαμηλότερα σκορ ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις) από τις δυο προαναφερθείσες δομές. Παρόλα αυτά, η ενεργητική, η αντιμεταβιβαστική και η παθητική δομή συγκεντρώνουν τα υψηλότερα σκορ στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων συγκριτικά με τις υπόλοιπες δομές ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις).

Οι δομές που ακολουθούν στην κατάταξη αποδεκτότητας των συμμετεχόντων (και που επί το πλείστον σχεδιάστηκαν για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας), ενώ δεν σημειώνουν υψηλά σκορ αποδεκτότητας, δεν ακολουθούν ένα κοινό πρότυπο με τις διαφορές μεταξύ τους να καταγράφονται στατιστικά σημαντικές ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις).

Συγκεκριμένα, η *ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 4: ***Ο πειρατής βύθισε**), που ακολουθεί τις προτιμήσεις των συμμετεχόντων, ενώ είναι αντιγραμματική²⁵ σημειώνει υψηλότερα και στατιστικά σημαντικά σκορ ($p < ,001$), συγκριτικά με την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από – ΠΦ μη έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 3: ***Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή**), η οποία, αν και επίσης είναι αντιγραμματική δεν καταλαμβάνει τη χαμηλότερη θέση στην αξιολόγηση αποδεκτότητας των συμμετεχόντων.

Τις δυο χαμηλότερες θέσεις καταλαμβάνουν η *ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με μη έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 6: ***Το πλοίο βύθισε**) και η *μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 5: **? Ο πειρατής βυθίστηκε**), η οποία θεωρείται η λιγότερο αποδεκτή δομή για τη ρηματική Ομάδα Α. Όμως και εδώ δεν ακολουθείται ένα σταθερό πρότυπο στην αξιολόγηση της αποδεκτότητας, με τα σκορ να παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις).

²⁵ Αντιγραμματική με την έννοια ότι το συντακτικό υποκείμενο στη συγκεκριμένη συνθήκη πραγματώνει το θεματικό ρόλο του θέματος/ του Πάσχοντα και όχι του Δράστη.

Συνοψίζοντας, τα αποτελέσματα για τα ρήματα της Ομάδας Α, υποδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες τυπικοί ομιλητές αξιολογούν την αντιμεταβιβαστική δομή ως εξίσου αποδεκτή με την απλή ενεργητική μεταβιβαστική δομή, ενώ είναι προφανές ότι, αν και αποδεκτή, η παθητική δομή διαφέρει από αυτές στατιστικά σημαντικά. Τα ευρήματα αυτά θα συζητηθούν αναφορικά με το θεωρητικό μας πλαίσιο στην υποενότητα 4.2, ώστε να αποσαφηνιστεί η ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας στην Ελληνική ως παθητικής ή ως αντιμεταβιβαστικής αφενός και αφετέρου η λειτουργία της από – ΠΦ ποιητικού αιτίου.

4.2.2. Ρηματική Ομάδα Β

Η δεύτερη ομάδα των αντιμεταβιβαστικών κατά τους AAS (2015) περιλαμβάνει ρήματα, τα οποία σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους κυρίως με ενεργητική μορφολογία (π.χ. *κλείνω* → *Το παράθυρο έκλεισε*). Η ιδιαιτερότητα των ρημάτων αυτών, δηλαδή, έγκειται στη δυνατότητα ερμηνείας της ενεργητικής μορφολογίας τόσο ως μεταβιβαστικής (*Ο Γιάννης άνοιξε την πόρτα*), όσο και ως αντιμεταβιβαστικής (*Η πόρτα άνοιξε*). Το ζήτημα που ανακύπτει για τα ρήματα της ομάδας αυτής είναι αν επιδέχεται και η μη ενεργητική μορφολογία αντιμεταβιβαστική ερμηνεία (*Η πόρτα κλείστηκε*) και ποια είναι η σχέση μεταξύ των διαφορετικών αυτών μορφοσυντακτικών πραγματώσεων.

Σε ό,τι αφορά τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, **για τα ρήματα της Ομάδας Β η πολυμεταβλητή στατιστική ανάλυση διακύμανσης, με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά υπό εξέταση συνθήκες (βλ. Πίνακα 4.1) ανέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών, οι οποίες διαφοροποιούνταν ως προς τη μορφολογική τους σήμανση ($F(6, 111) = 224,778, p < ,001$). Στον Πίνακα 4.5 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας για τα ρήματα της Ομάδας Β ανά ομάδα συμμετεχόντων.**

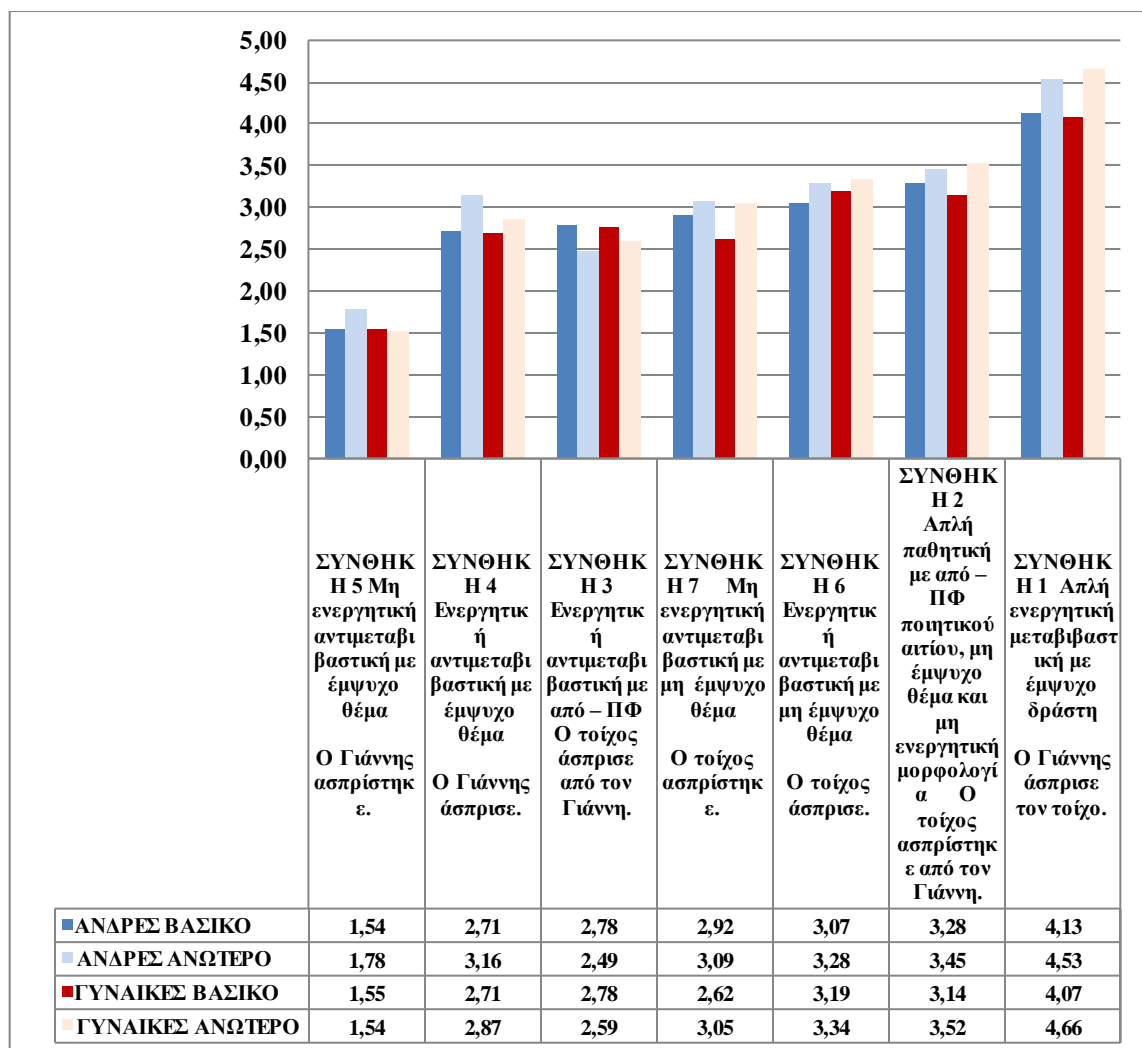
ΣΥΝΘΗΚΗ	ΦΥΛΟ	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	Μ.Ο.	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΣΥΝΘΗΚΗ 1 Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμψυχο δράστη <i>Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	4,13	0,78
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,53	0,59
		ΣΥΝΟΛΟ	4,33	0,72
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	4,07	0,73
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,66	0,45
		ΣΥΝΟΛΟ	4,37	0,67
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	4,10	0,75
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,60	0,52
		ΣΥΝΟΛΟ	4,35	0,69
	ΣΥΝΘΗΚΗ 2 Απλή παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμψυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία <i>Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,28
ΑΝΩΤΕΡΟ			3,45	0,90
ΣΥΝΟΛΟ			3,37	0,85
ΓΥΝΑΙΚΕΣ		ΒΑΣΙΚΟ	3,14	0,89
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,52	0,84
		ΣΥΝΟΛΟ	3,33	0,88
ΣΥΝΟΛΟ		ΒΑΣΙΚΟ	3,21	0,84
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,49	0,86
		ΣΥΝΟΛΟ	3,35	0,86
ΣΥΝΘΗΚΗ 3		ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,78
	ΑΝΩΤΕΡΟ		2,49	0,84
	ΣΥΝΟΛΟ		2,64	0,87
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,78	1,05

Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από- ΠΦ		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,59	0,95	
		ΣΥΝΟΛΟ	2,68	1,00	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,78	0,96	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,54	0,89	
		ΣΥΝΟΛΟ	2,66	0,93	
ΣΥΝΘΗΚΗ 4 Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα <i>Ο Γιάννης άσπρισε από τον Γιάννη.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,71	0,86	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,16	0,81	
		ΣΥΝΟΛΟ	2,94	0,86	
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,71	0,96	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,87	0,76	
		ΣΥΝΟΛΟ	2,79	0,86	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,71	0,90	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,01	0,79	
		ΣΥΝΟΛΟ	2,86	0,86	
	ΣΥΝΘΗΚΗ 5 Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα <i>Ο Γιάννης ασπρίστηκε.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	1,54	0,44
			ΑΝΩΤΕΡΟ	1,78	0,63
			ΣΥΝΟΛΟ	1,66	0,55
		ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	1,55	0,63
			ΑΝΩΤΕΡΟ	1,54	0,49
			ΣΥΝΟΛΟ	1,54	0,56
ΣΥΝΟΛΟ		ΒΑΣΙΚΟ	1,55	0,54	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,66	0,57	
		ΣΥΝΟΛΟ	1,60	0,56	
		ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,07	0,87

<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 6</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο τοίχος άσπρισε.</i></p>		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,28	0,72	
		ΣΥΝΟΛΟ	3,17	0,80	
		ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,19	0,84
			ΑΝΩΤΕΡΟ	3,34	0,68
			ΣΥΝΟΛΟ	3,26	0,76
			ΣΥΝΟΛΟ	3,13	0,85
			ΑΝΩΤΕΡΟ	3,31	0,69
			ΣΥΝΟΛΟ	3,22	0,78
			ΣΥΝΟΛΟ	2,92	0,79
<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 7</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο τοίχος ασπρίστηκε.</i></p>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,92	0,79	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,09	0,79	
		ΣΥΝΟΛΟ	3,00	0,79	
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,62	0,94	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,05	0,95	
		ΣΥΝΟΛΟ	2,84	0,96	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,77	0,88	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,07	0,87	
		ΣΥΝΟΛΟ	2,92	0,88	

Πίνακας 4.5: Κατάταξη των επτά πειραματικών συνθηκών για τα ρήματα της Ομάδας Β με παράδειγμα το ρήμα *ασπρίζω*.

Οι παραπάνω διαφοροποιήσεις αποτυπώνονται στο Διάγραμμα 4.3.

Διάγραμμα 4.3: Αποτελέσματα αποδεκτότητας των πειραματικών συνθηκών για τα ρήματα της Ομάδας Β με το παράδειγμα του ρήματος *ασπρίζω*.

Ο στατιστικός έλεγχος των δεδομένων με το post hoc κριτήριο του Bonferroni, έδειξε ότι και για τα ρήματα της Ομάδας Β η πιο αποδεκτή είναι η *απλή μεταβιαστική δομή με ενεργητική μορφολογία και έμφυχο Δράστη* (Συνθήκη 1: Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο), με στατιστικά σημαντική διαφορά από όλες τις υπόλοιπες δομές ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις).

Η *απλή παθητική δομή με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 2: Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη), που ακολουθεί, είναι ενδιαφέρον

ότι καταγράφει χαμηλότερα, στατιστικά σημαντικά σκορ ($p < ,001$), εν συγκρίσει προς την ενεργητική δομή. Το ενδιαφέρον, όμως, είναι ότι δεν καταγράφει στατιστικά σημαντικές διαφορές συγκριτικά με την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με μη έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 6: **Ο τοίχος άσπρισε**)($p = 1,000$).

Αντιθέτως, η *μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με μη έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 7: **Ο τοίχος ασπρίστηκε**), καταλαμβάνοντας την τέταρτη θέση στην αξιολόγηση αποδεκτότητας, με στατιστικά χαμηλότερα σκορ από τις προηγούμενες δομές, που σημειώνουν υψηλότερη αποδεκτότητα ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις), υποδεικνύει πως η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας για τα ρήματα της ομάδας αυτής δεν είναι ιδιαίτερος αποδεκτή.

Αυτή η παρατήρηση καθίσταται ακόμα πιο ενδιαφέρουσα, εάν λάβουμε υπόψη ότι η συνθήκη αυτή δεν διαφοροποιείται στατιστικά σημαντικά ($p = ,111$) από την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με από – ΠΦ και μη έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 3: **(?) Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη**). Στη συζήτηση των αποτελεσμάτων μας θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τη λειτουργία της από – ΠΦ σε συνδυασμό με την ενεργητική μορφολογία, προκειμένου να εξηγήσουμε για ποιο λόγο η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας φαίνεται να είναι εξίσου αποδεκτή με μια ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με από – ΠΦ.

Τα αποτελέσματα για την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 4: **(?) *Ο Γιάννης άσπρισε**) διαφέρουν, επίσης, στατιστικά σημαντικά από όλες τις υπόλοιπες δομές ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις) και τοποθετούν τη δομή αυτή στην πέμπτη θέση αποδεκτότητας, με παρεμφερή, ωστόσο, σκορ με τη *μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 7: **Ο τοίχος ασπρίστηκε**)($p = ,111$), καθώς και με την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με από – ΠΦ και μη έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 3: **(?) Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη**)($p = ,679$).

Τέλος, η δομή που φαίνεται να συγκεντρώνει τα χαμηλότερα σκορ αποδεκτότητας συγκριτικά με τις υπόλοιπες έξι δομές, είναι η *μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 5: **(?) Ο Γιάννης ασπρίστηκε**) ($p < ,001$ για όλες τις σχετικές συγκρίσεις).

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα για τη ρηματική Ομάδα Β, παρατηρούμε υψηλά σκορ αποδεκτότητας στην ενεργητική, παθητική και αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογία. Οι τυπικοί ομιλητές φαίνεται να μην αποδέχονται εξίσου την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας, ενώ είναι ενδιαφέρον

ότι η ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με από – ΠΦ δεν αξιολογείται ως μη αποδεκτή, αλλά ως εξίσου αποδεκτή με τη μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή.

Η συζήτηση των αποτελεσμάτων για τα ρήματα της Ομάδας Β συγκριτικά με το θεωρητικό υπόβαθρο θα αποπειραθεί να ελέγξει αφενός τη διάσταση που παρατηρείται ανάμεσα στην αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της ενεργητικής με την αντίστοιχη της μη ενεργητικής μορφολογίας και αφετέρου να αποσαφηνίσει τη λειτουργία και την ερμηνεία της από – ΠΦ.

4.2.3. Ρηματική Ομάδα Γ

Η τρίτη ομάδα ρημάτων, που κατά τους AAS (2015) συμμετέχει στις εναλλαγές μεταβατικότητας στην Ελληνική, περιλαμβάνει ρήματα, τα οποία σχηματίζουν τους αντιμεταβιβαστικούς τους τύπους τόσο με ενεργητική, όσο και με μη ενεργητική μορφολογία (π.χ. *ζαρώνω* → *Το ύφασμα ζάρωσε/ ζαρώθηκε*).

Η πολυμεταβλητή στατιστική ανάλυση διακύμανσης, η οποία είχε μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά υπό εξέταση συνθήκες (βλ. Πίνακα 4.1), ανέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών, οι οποίες διαφοροποιούνταν ως προς τη μορφολογική τους σήμανση ($F(6,111) = 201,181, p < ,001$). Στον Πίνακα 4.6 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι της αξιολόγησης αποδεκτότητας για κάθε ομάδα συμμετεχόντων για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ομάδας Γ.

ΣΥΝΘΗΚΗ	ΦΥΛΟ	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	Μ.Ο.	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΣΥΝΘΗΚΗ 1 Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμφυχο δράστη	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	4,04	0,78
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,34	0,47
		ΣΥΝΟΛΟ	4,19	0,65
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	4,08	0,76
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,34	0,47

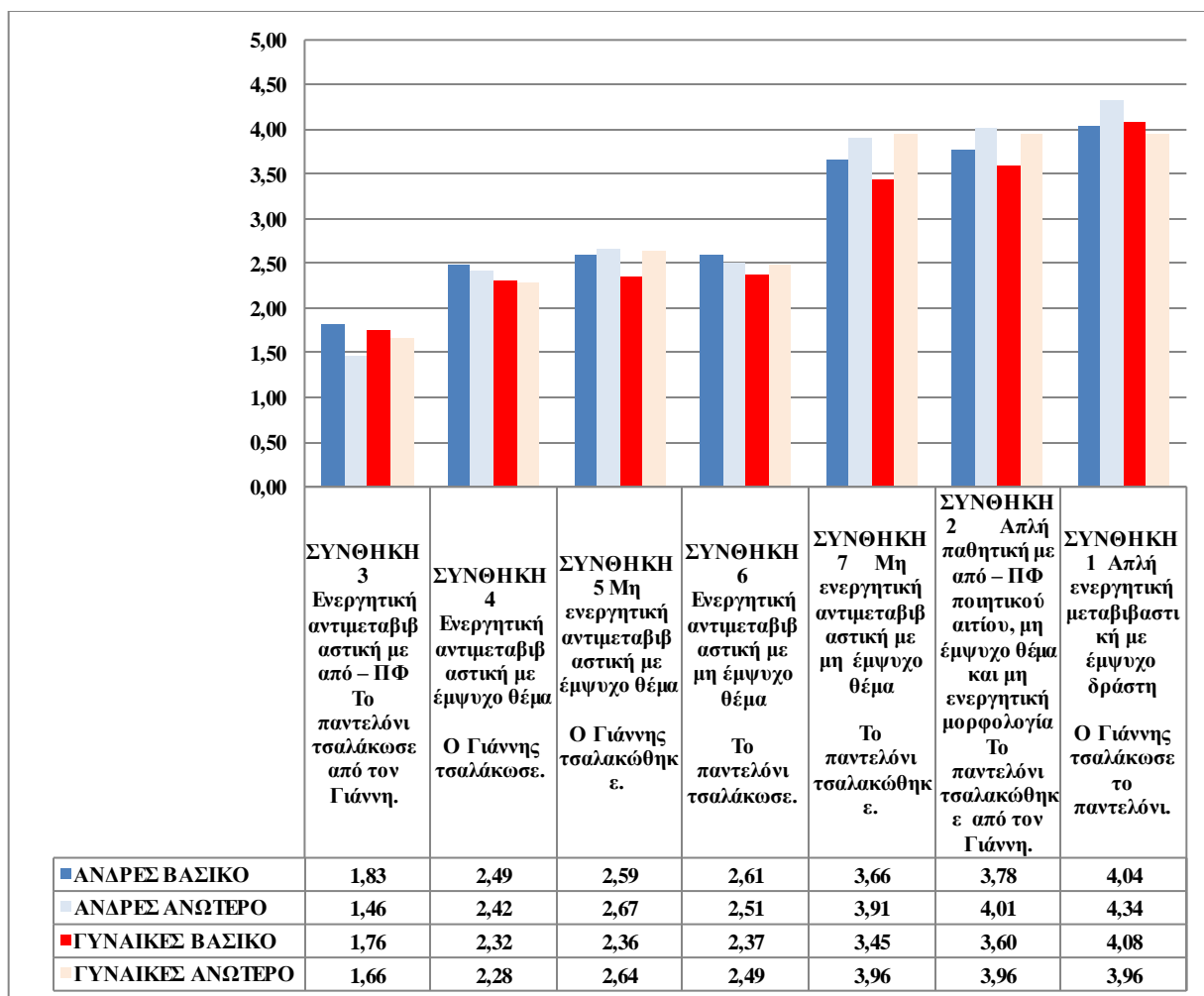
<i>Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι.</i>		ΣΥΝΟΛΟ	4,21	0,64	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	4,06	0,76	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,34	0,47	
		ΣΥΝΟΛΟ	4,20	0,64	
ΣΥΝΘΗΚΗ 2 Απλή παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμφυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία <i>Το παντελόνι τσαλακώθηκε από τον Γιάννη.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,78	0,86	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	4,01	0,90	
		ΣΥΝΟΛΟ	3,89	0,88	
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,60	1,02	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,96	0,83	
		ΣΥΝΟΛΟ	3,78	0,94	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	3,69	0,94	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,99	0,86	
		ΣΥΝΟΛΟ	3,84	0,91	
	ΣΥΝΘΗΚΗ 3 Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από– ΠΦ <i>Το παντελόνι τσαλάκωσε από τον Γιάννη.</i>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	1,83	0,77
			ΑΝΩΤΕΡΟ	1,46	0,55
			ΣΥΝΟΛΟ	1,64	0,69
ΓΥΝΑΙΚΕΣ		ΒΑΣΙΚΟ	1,76	0,78	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,66	0,78	
		ΣΥΝΟΛΟ	1,71	0,77	
ΣΥΝΟΛΟ		ΒΑΣΙΚΟ	1,80	0,77	
		ΑΝΩΤΕΡΟ	1,56	0,68	
		ΣΥΝΟΛΟ	1,68	0,73	
ΣΥΝΘΗΚΗ 4		ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,49	0,96
			ΑΝΩΤΕΡΟ	2,42	0,75
			ΣΥΝΟΛΟ	2,46	0,86

<p>Ενεργητική αντιμεταβιαστική με έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο Γιάννης τσαλάκωσε.</i></p> <p>ΣΥΝΘΗΚΗ 5</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιαστική με έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο Γιάννης τσαλακώθηκε.</i></p>	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,32	0,84
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,28	0,81
		ΣΥΝΟΛΟ	2,30	0,82
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,40	0,90
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,35	0,78
		ΣΥΝΟΛΟ	2,38	0,84
	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,59	0,70
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,67	0,60
		ΣΥΝΟΛΟ	2,63	0,65
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,36	0,59
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,64	0,65
		ΣΥΝΟΛΟ	2,50	0,63
ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,48	0,65	
	ΑΝΩΤΕΡΟ	2,65	0,62	
	ΣΥΝΟΛΟ	2,56	0,64	
<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 6</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιαστική με μη έμφυχο θέμα</p> <p><i>Το παντελόι τσαλάκωσε.</i></p>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,61	0,71
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,51	0,55
		ΣΥΝΟΛΟ	2,56	0,63
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2,37	0,57
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,49	0,45
		ΣΥΝΟΛΟ	2,43	0,51
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	2,49	0,65
		ΑΝΩΤΕΡΟ	2,50	0,50
		ΣΥΝΟΛΟ	2,49	0,58

<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 7</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιαστική με μη έμψυχο θέμα</p> <p><i>Το παντελόνι τσαλακώθηκε.</i></p>	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,66	0,85
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,91	0,63
		ΣΥΝΟΛΟ	3,78	0,75
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΒΑΣΙΚΟ	3,45	0,92
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,96	0,61
		ΣΥΝΟΛΟ	3,70	0,82
	ΣΥΝΟΛΟ	ΒΑΣΙΚΟ	3,55	0,89
		ΑΝΩΤΕΡΟ	3,93	0,61
		ΣΥΝΟΛΟ	3,74	0,78

**Πίνακας 4.6: Μέσοι όροι των επτά πειραματικών συνθηκών για την Ομάδα Γ
αντιμεταβιαστικών με παράδειγμα το ρήμα τσαλακώνω**

Τα παραπάνω αποτελέσματα αποτυπώνονται στο διάγραμμα 4.4.

Διάγραμμα 4.4: Αποτελέσματα αξιολόγησης αντιμεταβιβαστικών Ομάδας Γ με παράδειγμα το ρήμα τσαλακώνω.

Συγκεκριμένα, ο στατιστικός έλεγχος των δεδομένων με το posthoc κριτήριο του Bonferroni, έδειξε προτεραιότητα της *απλής μεταβιβαστικής δομής με ενεργητική μορφολογία και έμφυχο Δράστη* (Συνθήκη 1: Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι) στην κρίση αποδεκτότητας των συμμετεχόντων, αφού συγκέντρωσε τα υψηλότερα σκορ και στη ρηματική Ομάδα Γ (αντίστοιχα με τις ομάδες Α και Β). Η διαφορά στα σκορ ήταν στατιστικά σημαντική για όλες τις συγκρίσεις, αναφορικά με τις υπόλοιπες συνθήκες ($p < ,001$).

Η *απλή παθητική δομή με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμφυχο θέμα και* (Συνθήκη 2: Το παντελόνι τσαλακώθηκε από τον Γιάννη), ακολουθεί στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων μαζί με τη *μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 7: Το παντελόνι τσαλακώθηκε), οι οποίες μάλιστα

αξιολογούνται με παρόμοια σκορ αποδεκτότητας από τους συμμετέχοντες ($p = 1,000$), ενώ διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά ($p < ,001$ για όλες τις μετρήσεις).

Η **ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 6: Το παντελόني τσαλάκωσε)**, όμως, δεν συγκεντρώνει υψηλά σκορ αποδεκτότητας και διαφοροποιείται στατιστικά σημαντικά από τις συνθήκες 1, 2 και 7 ($p < ,001$), που, όπως είπαμε είναι οι πιο αποδεκτές. Αντιθέτως, η αξιολόγηση της δομής αυτής δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντικές διαφορές από την αξιολόγηση της **ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής με έμψυχο θέμα (Συνθήκη 4: (?) Ο Γιάννης τσαλάκωσε)**, καθώς και της **μη ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής με έμψυχο θέμα (Συνθήκη 5: (?) Ο Γιάννης τσαλακώθηκε)** ($p = 1,000$ και για τις δύο δομές).

Τέλος, η **ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με από – ΠΦ μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 3: *Το παντελόني τσαλάκωσε από τον Γιάννη)** είναι η δομή με τη χαμηλότερη αποδεκτότητα συγκριτικά με όλες τις υπόλοιπες συνθήκες ανεξαιρέτως ($p < ,001$ για όλες τις μετρήσεις).

Συνοψίζοντας, τα αποτελέσματα για την Ομάδα Γ των ρημάτων που συμμετέχουν στις εναλλαγές μεταβατικότητας στην Ελληνική, κατά τους AAS (2015), παρουσιάζουν ένα πρότυπο ανάλογο των ρημάτων της Ομάδας Α, αφού η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας (*Το παντελόني τσαλακώθηκε*), συγκριτικά με την αντίστοιχη της ενεργητικής μορφολογίας (*Το παντελόني τσαλάκωσε*), συγκεντρώνει στατιστικά σημαντικά υψηλότερα σκορ ($p < ,001$), ενώ η από - ΠΦ φαίνεται ότι σύμφωνα με την αξιολόγηση των συμμετεχόντων είναι αποδεκτή μόνο ως ποιητικό αίτιο.

Η συζήτηση των αποτελεσμάτων για τα ρήματα της Ομάδας Γ συγκριτικά με το θεωρητικό υπόβαθρο θα αποπειραθεί να ελέγξει κυρίως τη διάσταση που παρατηρείται ανάμεσα στην αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της ενεργητικής με την αντίστοιχη της μη ενεργητικής μορφολογίας.

Στο Διάγραμμα 4.4 αναπαρίστανται συγκριτικά τα γενικά αποτελέσματα, μαζί με τα αποτελέσματα των τριών ρηματικών ομάδων ανά πειραματική συνθήκη. Αξίζει να επισημανθεί η ομοιογένεια της Συνθήκης 1, που αντιστοιχεί στην ενεργητική δομή, και για τις τρεις ρηματικές ομάδες, σε αντίθεση με την ανομοιογένεια στις στήλες που αντιστοιχούν στις υπόλοιπες υπό εξέταση δομές.

Για τον έλεγχο της ανομοιογένειας αυτής, η οποία ήδη επισημάνθηκε στην παρουσίαση των παραπάνω αποτελεσμάτων, στις υποενότητες 4.1.2, 4.1.3 και 4.1.4, που ακολουθούν, θα εξεταστούν αντίστοιχα οι κοινωνικοί παράγοντες του φύλου και

του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων, καθώς και η πιθανή επιρροή της οικειότητας των ρηματικών ομάδων, όπως αυτή προέκυψε από την πειραματική διαδικασία, η οποία παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 3, ως πιθανοί παράγοντες που επηρεάζουν την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών.

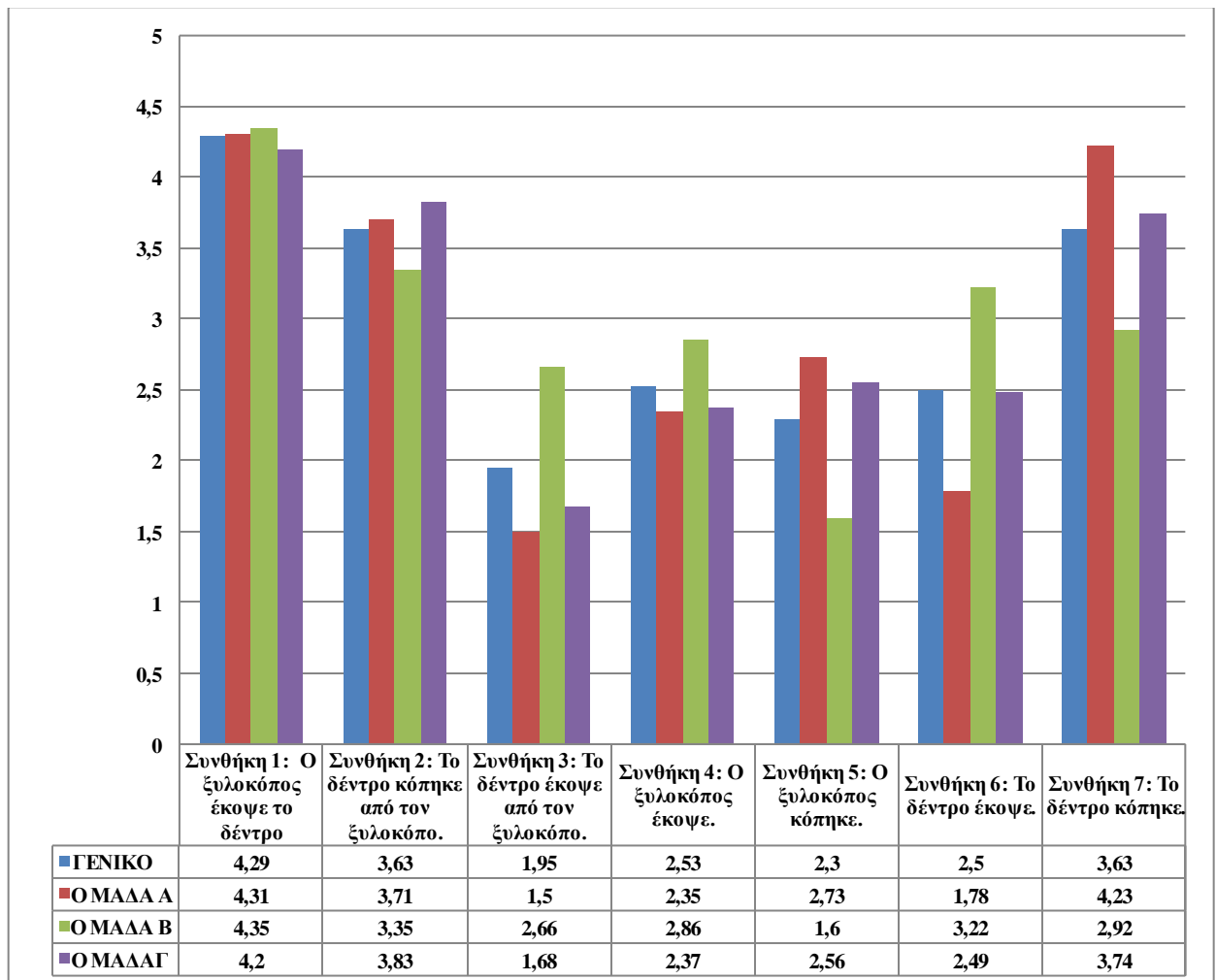
Ο Πίνακας 4.7 παρουσιάζει τη σειρά κατάταξης των υπό εξέταση δομών συγκριτικά και για τις τρεις ρηματικές ομάδες, συνοψίζοντας τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν στην υποενότητα αυτή.

	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
1	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 1</p> <p>Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμψυχο δράστη</p> <p><i>Ο πειρατής βύθισε το πλοίο.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 1</p> <p>Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμψυχο δράστη</p> <p><i>Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 1</p> <p>Απλή ενεργητική μεταβιβαστική με έμψυχο δράστη</p> <p><i>Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι.</i></p>
2	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 7</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα</p> <p><i>Το πλοίο βυθίστηκε.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 2</p> <p>Απλή παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμψυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία</p> <p><i>Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 2</p> <p>Απλή παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμψυχο θέμα και μη ενεργητική μορφολογία</p> <p><i>Το παντελόνι τσαλακώθηκε από τον Γιάννη.</i></p>
3	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 2</p> <p>Απλή παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου, μη έμψυχο θέμα και μη</p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 6</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα</p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 7</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα</p>

	<p>ενεργητική μορφολογία</p> <p><i>Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή.</i></p>		
4	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 4</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο πειρατής βύθισε.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 7</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο τοίχος ασπρίστηκε.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 6</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα</p> <p><i>Το παντελόνι τσαλακώθηκε.</i></p>
5	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 3</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από - ΠΦ</p> <p><i>Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 4</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από - ΠΦ</p> <p><i>Ο Γιάννης ασπρίστηκε.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 5</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο Γιάννης τσαλακώθηκε.</i></p>
6	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 6</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο θέμα</p> <p><i>Το πλοίο βύθισε.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 3</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από – ΠΦ</p> <p><i>Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη.</i></p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 4</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα</p> <p><i>Ο Γιάννης τσαλακώθηκε.</i></p>
7	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 5</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα</p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 5</p> <p>Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα</p>	<p>ΣΥΝΘΗΚΗ 3</p> <p>Ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από – ΠΦ</p>

	<i>Ο πειρατής βυθίστηκε.</i>	<i>Ο Γιάννης ασπρίστηκε.</i>	<i>Το παντελόني τσαλάκωσε από τον Γιάννη.</i>
--	----------------------------------	------------------------------	---

Πίνακας 4.7: Συνοπτικός Πίνακας της αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών και για τις τρεις ρηματικές ομάδες

Διάγραμμα 4.4: Συγκριτική παρουσίαση αποτελεσμάτων κρίσης αποδεκτότητας των επτά πειραματικών συνθηκών για κάθε ρηματική ομάδα με τα συνολικά αποτελέσματα

4.3 Συσχετισμός φύλου – Πειραματικών συνθηκών

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, η παρούσα έρευνα έδειξε ότι ο παράγοντας του φύλου δεν αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει την αξιολόγηση της αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών.

Στον Πίνακα 4.8 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της δοκιμασίας αποδεκτότητας συμμετεχόντων ανά φύλο, τόσο συνολικά, όσο και για τις τρεις ρηματικές ομάδες ξεχωριστά.

ΣΥΝΘΗΚΗ	ΦΥΛΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ		ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
		Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο	Τ.Α.	Μ.Ο	Τ.Α.
1	ΑΝΔΡΕΣ	4,26	0,59	4,28	0,76	4,33	0,72	4,19	0,65
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	4,31	0,57	4,34	0,73	4,37	0,67	4,21	0,64
2	ΑΝΔΡΕΣ	3,66	0,62	3,73	0,73	3,37	0,85	3,89	0,88
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	3,60	0,62	3,68	0,72	3,33	0,88	3,78	0,94
3	ΑΝΔΡΕΣ	1,93	0,51	1,50	0,48	2,64	0,87	1,64	0,69
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1,97	0,60	1,50	0,73	2,68	1,00	1,71	0,77
4	ΑΝΔΡΕΣ	2,64	0,72	2,54	0,94	2,94	0,86	2,46	0,86
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	2,42	0,64	2,17	0,96	2,79	0,86	2,30	0,82
5	ΑΝΔΡΕΣ	2,35	0,40	2,76	0,56	1,66	0,55	2,63	0,65
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	2,25	0,50	2,71	0,72	1,54	0,56	2,50	0,63
6	ΑΝΔΡΕΣ	2,47	0,44	1,68	0,48	3,17	0,80	2,56	0,63
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	2,46	0,40	1,68	0,50	3,26	0,76	2,43	0,51
7	ΑΝΔΡΕΣ	3,67	0,52	4,23	0,68	3,00	0,79	3,78	0,75
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	3,59	0,66	4,28	0,76	2,84	0,96	3,70	0,82

Πίνακας 4.8: Πίνακας αποτελεσμάτων για τη δοκιμασία αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών μεταξύ ανδρών και γυναικών

Η πολυπαραγοντική ανάλυση που διενεργήθηκε συνολικά για τις επτά πειραματικές συνθήκες, ανεξάρτητα από ρηματική ομάδα με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά υπό εξέταση συνθήκες και μεταξύ των υποκειμένων τη

μεταβλητή του φύλου έδειξε ότι η επιρροή του φύλου στην αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών δεν είναι στατιστικά σημαντική ($F(6,111)=1,789, p=,108$).

Η μόνη περίπτωση, στην οποία παρατηρήθηκε διαφοροποίηση στην αξιολόγηση μεταξύ ανδρών και γυναικών, ήταν η *ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα* (Συνθήκη 4: * Ο πειρατής βύθισε) για την Ομάδα Α των ρημάτων, την οποία οι γυναίκες αξιολόγησαν ως λιγότερο αποδεκτή.

4.4 Συσχετισμός Μορφωτικού Επιπέδου – Πειραματικών Συνθηκών

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας υποδεικνύουν μια πολύ σημαντική επιρροή του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων στη δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών.

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων στο σύνολό τους, , διενεργήθηκε πολυμεταβλητή στατιστική ανάλυση διακύμανσης, με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά υπό εξέταση συνθήκες και μεταξύ των υποκειμένων τον παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου. Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην αποδεκτότητα των επτά υπό εξέταση πειραματικών συνθηκών ($F(6, 111)= 185,809, p< ,001$), μεταξύ των ατόμων βασικού και ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, με τα άτομα του ανώτερου επιπέδου να αξιολογούν ως περισσότερο αποδεκτές τις υπό εξέταση συνθήκες.

Στον Πίνακα 4.9 αποτυπώνονται οι μέσοι όροι των συνολικών αποτελεσμάτων, καθώς και των αποτελεσμάτων ανά ρηματική ομάδα για τις επτά πειραματικές συνθήκες για τα άτομα βασικού και ανώτερου μορφωτικού επιπέδου.

ΣΥΝΘΗΚΗ	ΜΟΡΦΩΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ		ΟΜΑΔΑ Α		ΟΜΑΔΑ Β		ΟΜΑΔΑ Γ	
		Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
1	ΒΑΣΙΚΟ	4,08	1,20	4,08	0,83	4,10	0,75	4,06	0,76
	ΑΝΩΤΕΡΟ	4,49	0,99	4,55	0,56	4,60	0,52	4,34	0,47
2	ΒΑΣΙΚΟ	3,49	1,46	3,49	0,77	3,21	0,84	3,68	0,94
	ΑΝΩΤΕΡΟ	3,84	1,43	3,93	0,60	3,49	0,86	3,98	0,86
3	ΒΑΣΙΚΟ	2,11	1,47	1,69	0,77	2,78	0,96	1,80	0,77

	ΑΝΩΤΕΡΟ	1,84	1,37	1,31	0,31	2,54	0,89	1,56	0,68
4	ΒΑΣΙΚΟ	2,59	1,47	2,45	0,87	2,71	0,90	2,40	0,90
	ΑΝΩΤΕΡΟ	2,59	1,52	2,25	1,05	3,01	0,79	2,35	0,78
5	ΒΑΣΙΚΟ	2,58	1,57	2,58	0,67	1,55	0,54	2,47	0,65
	ΑΝΩΤΕΡΟ	2,89	1,68	2,90	0,58	1,66	0,57	2,65	0,62
6	ΒΑΣΙΚΟ	2,44	1,49	1,74	0,63	3,13	0,85	2,49	0,65
	ΑΝΩΤΕΡΟ	2,46	1,55	1,63	0,27	3,31	0,69	2,50	0,50
7	ΒΑΣΙΚΟ	3,08	1,52	3,98	0,82	2,77	0,88	3,55	0,89
	ΑΝΩΤΕΡΟ	4,08	1,20	4,48	0,54	3,07	0,87	3,93	0,61

Πίνακας 4.9: Γενικοί μέσοι όροι των επτά πειραματικών συνθηκών ανά μορφωτικό επίπεδο

Παρακάτω θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τον συσχετισμό του κοινωνικού παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου με καθεμιά από τις τρεις ρηματικές ομάδες, ώστε να διαπιστωθεί εάν μεταξύ τους παρατηρούνται διαφορές στην αποδεκτότητα των επτά υπό εξέταση πειραματικών συνθηκών

Αρχικά, να αναφέρουμε ότι το μορφωτικό επίπεδο, όπως έδειξε η πολυμεταβλητή ανάλυση (με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά πειραματικές συνθήκες και μεταξύ των υποκειμένων το μορφωτικό επίπεδο) αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα, που διαφοροποίησε στατιστικά σημαντικά την κρίση των συμμετεχόντων στις τρεις επιμέρους υπό εξέταση ρηματικές ομάδες, με τους συμμετέχοντες βασικού μορφωτικού επιπέδου να αξιολογούν ως λιγότερο αποδεκτές τις υπό εξέταση δομές (βλ. Πίνακα 4.10).

ΡΗΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ	$F(6,111)=$	p
ΟΜΑΔΑ Α (βυθίζω)	185,809	< ,001
ΟΜΑΔΑ Β (ασπρίζω)	224,778	= ,008
ΟΜΑΔΑ Γ (τσαλακώνω)	201,181	= ,018

Πίνακας 4.10: Στατιστική σημαντικότητα του παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου για κάθε ρηματική ομάδα

Για τη λεπτομερέστερη στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων της κρίσης αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών, διενεργήθηκαν οι ακόλουθοι στατιστικοί έλεγχοι: α) υπολογίστηκαν και για τις τρεις ρηματικές ομάδες οι δείκτες συνάφειας r του Pearson ανάμεσα στις επτά υπό εξέταση πειραματικές συνθήκες και το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων και β) υλοποιήθηκε ξεχωριστή πολυμεταβλητή ανάλυση για κάθε μορφωτικό επίπεδο με μεταβλητές εντός των υποκειμένων τις επτά υπό εξέταση πειραματικές συνθήκες.

Σε ό, τι αφορά τους δείκτες συνάφειας r του Pearson, και για τις τρεις ομάδες ρημάτων ανάμεσα στις επτά υπό εξέταση πειραματικές συνθήκες και το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων, τα αποτελέσματα δείχνουν θετική συσχέτιση ανάμεσα στα σκορ αποδεκτότητας και το μορφωτικό επίπεδο στις ακόλουθες δομές:

α) **Απλή μεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογία και έμψυχο Δράστη (Συνθήκη 1: Ο πειρατής βύθισε το πλοίο/ Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο/ Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι).** Η εν λόγω δομή αξιολογήθηκε από τους συμμετέχοντες του βασικού μορφωτικού επιπέδου με χαμηλότερα σκορ σε σύγκριση με τους συμμετέχοντες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου (Ομάδα Α: $P.Corell.= ,316, p < ,001$, Ομάδα Β: $P.Corell.= ,361, p < ,001$ και Ομάδα Γ: $P.Corell.= ,214, p = ,019$).

β) **Απλή παθητική δομή με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμψυχο θέμα** στη ρηματική ομάδα Α (Συνθήκη 2: Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή). ($P.Corell.= ,303, p < ,001$).

γ) **Μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με έμψυχο θέμα (Συνθήκη 5: ? Ο πειρατής βυθίστηκε)** ($P.Corell.= ,249, p = ,006$) στη ρηματική ομάδα Α.

δ) Η αξιολόγηση της αποδεκτότητας στην περίπτωση των ρηματικών ομάδων Α και Γ της **μη ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 7: Το πλοίο βυθίστηκε/ Το παντελόνι τσαλακώθηκε)** (Ομάδα Α: $P.Corell.= ,338, p < ,001$ Ομάδα Β: $P.Corell.= ,245, p = ,007$).

Τις προαναφερθείσες συνθήκες οι ομιλητές του βασικού μορφωτικού επιπέδου τις αξιολόγησαν με χαμηλότερα σκορ συγκριτικά με τους ομιλητές του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου.

Από την άλλη πλευρά η συσχέτιση ανάμεσα στα σκορ αποδεκτότητας και το μορφωτικό επίπεδο ήταν αρνητική για την **ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με**

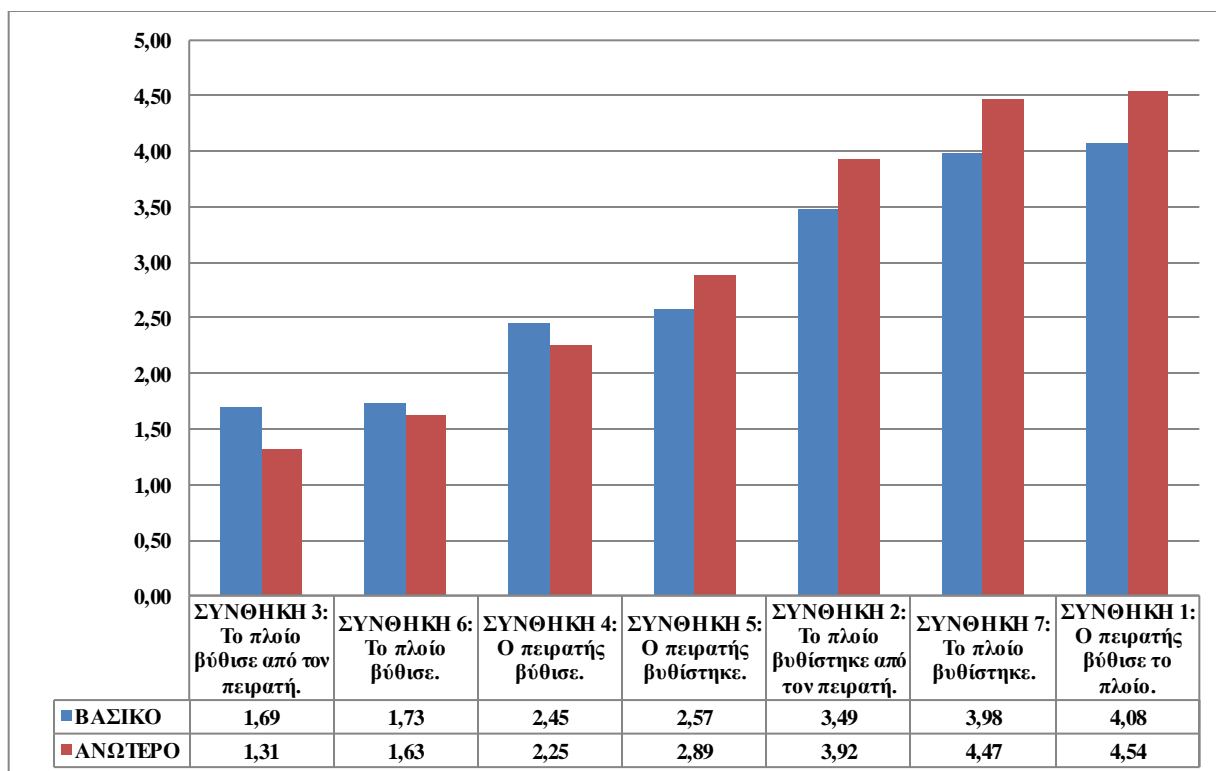
από – ΠΦ και μη έμψυχο θέμα της ρηματικής ομάδας Α (Συνθήκη 3: *Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή) ($P.Corell. = ,311, p < ,001$), οι συμμετέχοντες, δηλαδή, βασικού μορφωτικού επιπέδου την αξιολόγησαν με υψηλότερες τιμές, συγκριτικά με τους συμμετέχοντες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου.

Η διενέργεια πολυμεταβλητής ανάλυσης, από την άλλη, με μεταβλητές τις επτά πειραματικές συνθήκες για κάθε μορφωτικό επίπεδο ξεχωριστά έδειξε επίσης στατιστικά σημαντικές διαφορές στον τρόπο, με τον οποίο οι συμμετέχοντες του κάθε επιπέδου αξιολόγησαν την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών. Οι στατιστικές αυτές διαφορές αποτυπώνονται στον Πίνακα 4.11.

ΡΗΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	F (6,54)	p
ΟΜΑΔΑ Α	ΒΑΣΙΚΟ	49,635	< , 001
	ΑΝΩΤΕΡΟ	323,95	< , 001
ΟΜΑΔΑ Β	ΒΑΣΙΚΟ	73,415	< , 001
	ΑΝΩΤΕΡΟ	187,575	< , 001
ΟΜΑΔΑ Γ	ΒΑΣΙΚΟ	62,825	< , 001
	ΑΝΩΤΕΡΟ	172,978	< , 001

Πίνακας 4.11: Στατιστική σημαντικότητα του παράγοντα ανά μορφωτικό επίπεδο για κάθε ρηματική ομάδα

Στο Διάγραμμα 4.5 αποτυπώνονται συγκριτικά τα αποτελέσματα της κρίσης αποδεκτότητας για τη ρηματική ομάδα Α.

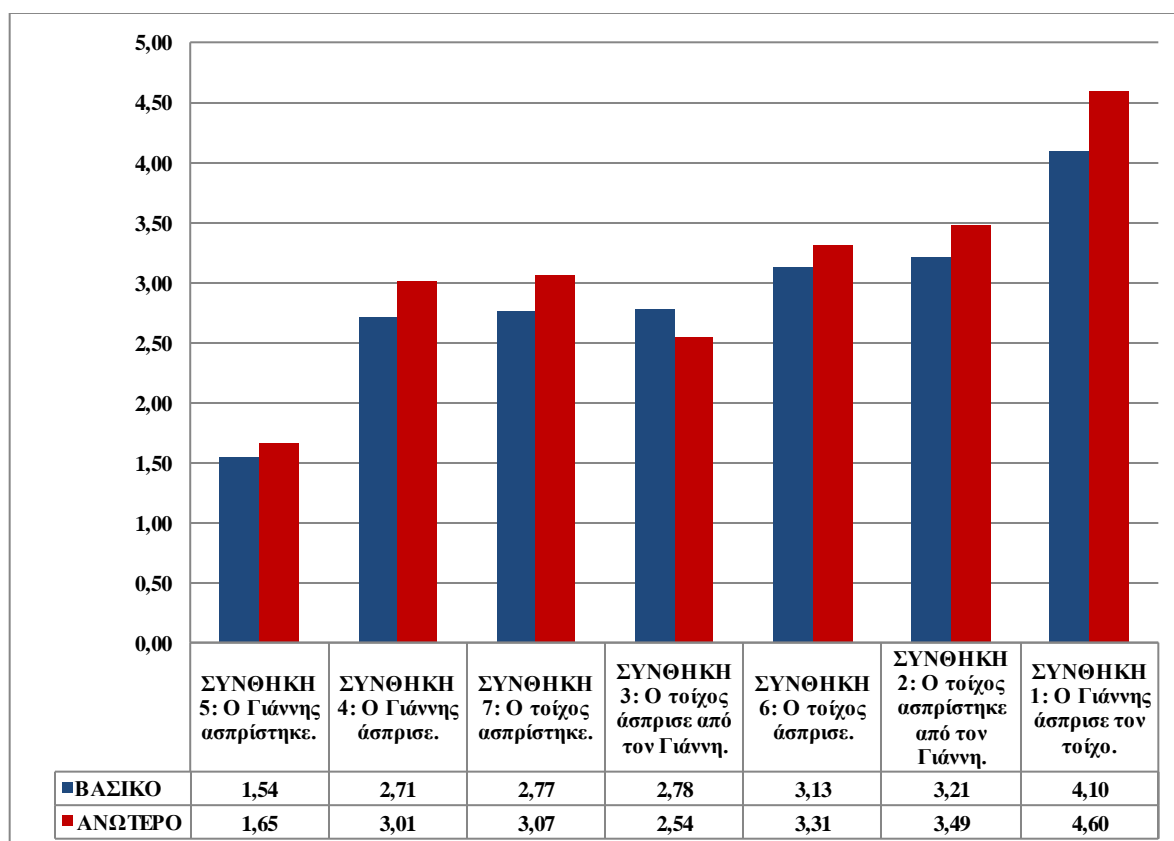
Διάγραμμα 4.5: Συσχετισμός μορφωτικού επιπέδου και αποτελεσμάτων για τα ρήματα της Ομάδας Α, με παράδειγμα το ρήμα βυθίζω.

Η ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων με το κριτήριο του Bonferroni για την ρηματική ομάδα Α μεταξύ των δύο μορφωτικών επιπέδων κατέδειξε τις εξής διαφοροποιήσεις:

α) Η αξιολόγηση της *ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με από – ΠΦ μη έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 3: *Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή), διαφοροποιείται ανάμεσα στα δύο μορφωτικά επίπεδα, συγκριτικά με την αξιολόγηση της *ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής με μη έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 6: *Το πλοίο βύθισε). Οι συνθήκες αυτές δεν παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στο βασικό μορφωτικό επίπεδο ($p = 1,000$), σε αντίθεση με το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο όπου οι δυο δομές έχουν στατιστικά σημαντική διαφορά ($p < ,001$).

β) Η *ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 4: *Ο πειρατής βύθισε) συγκριτικά με τη *μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμψυχο θέμα* (Συνθήκη 5: ? Ο πειρατής βυθίστηκε), δεν καταγράφει στατιστικά σημαντικές διαφορές ($p = 1,000$) στο βασικό μορφωτικό επίπεδο, σε αντίθεση με το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο, όπου η διαφορά των δύο δομών είναι στατιστικά σημαντική ($p < ,001$) με τη συνθήκη 5 να είναι πιο αποδεκτή για το επίπεδο αυτό.

Αντίστοιχες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και στην ρηματική ομάδα Β. Στο διάγραμμα 4.6 αποτυπώνονται οι διαφορές των δύο μορφωτικών επιπέδων για την ομάδα αυτή.

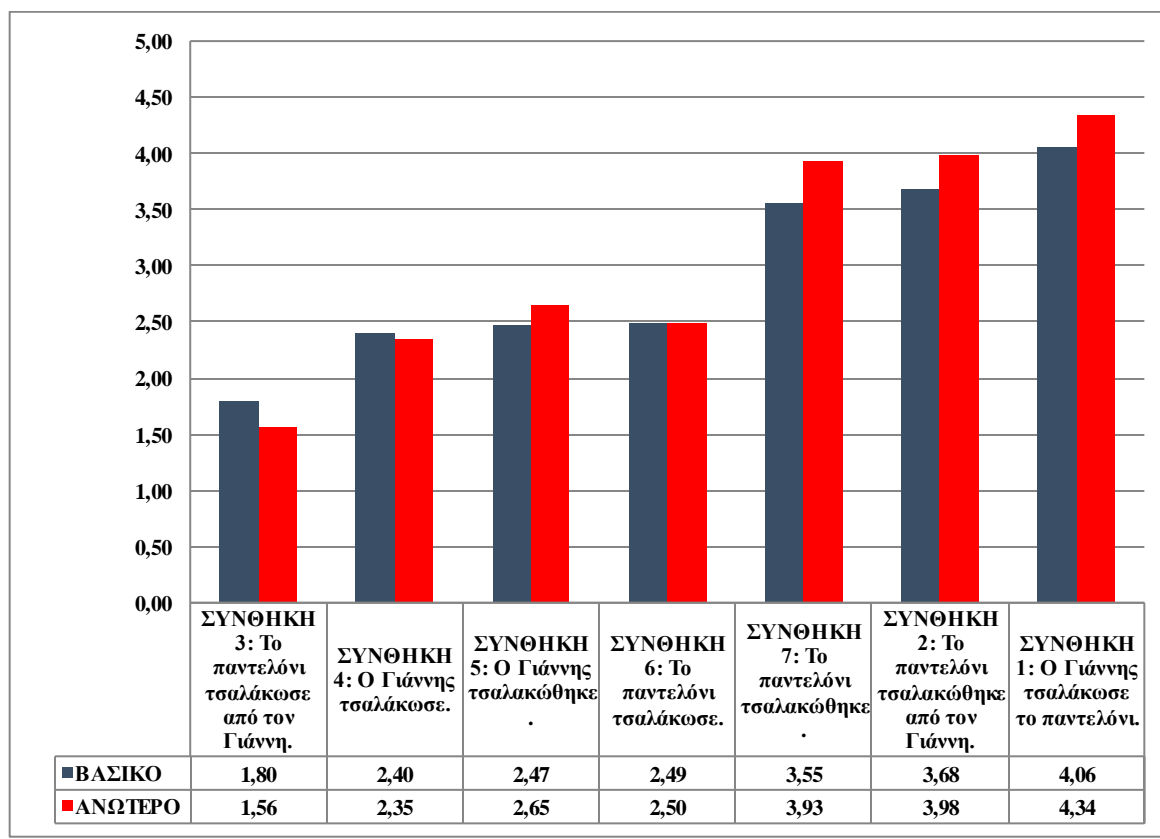
Διάγραμμα 4.6: Συσχετισμός μορφωτικού επιπέδου και αποτελεσμάτων για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ομάδας Β, με παράδειγμα το ρήμα *ασπρίζω*.

Η ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων με το κριτήριο του Bonferroni για την ρηματική ομάδα Β μεταξύ των δύο μορφωτικών επιπέδων ανέδειξε τις εξής διαφοροποιήσεις:

Η *ενεργητική αντιμεταβιβαστική με από – ΠΦ μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 3: (?) Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη)* αξιολογείται από το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο στατιστικά σημαντικά διαφορετικά από όλες τις υπόλοιπες συνθήκες ($p < ,001$), σε αντίθεση με το βασικό μορφωτικό επίπεδο, όπου οι συμμετέχοντες δεν διαφοροποιούν τη συνθήκη αυτή από την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμψυχο θέμα (Συνθήκη 4: *Ο Γιάννης άσπρισε)* ($p = 1,000$), την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα (Συνθήκη 6: *Ο τοίχος άσπρισε)* ($p = 0,123$), καθώς και τη *μη*

ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με μη έμφυχο θέμα (Συνθήκη 7: Ο τοίχος ασπρίστηκε).

Η ίδια ανάλυση διενεργήθηκε και για τη ρηματική ομάδα Γ, η οποία έδειξε λιγότερες διαφοροποιήσεις, όπως αποτυπώνεται και στο Διάγραμμα 4.7.

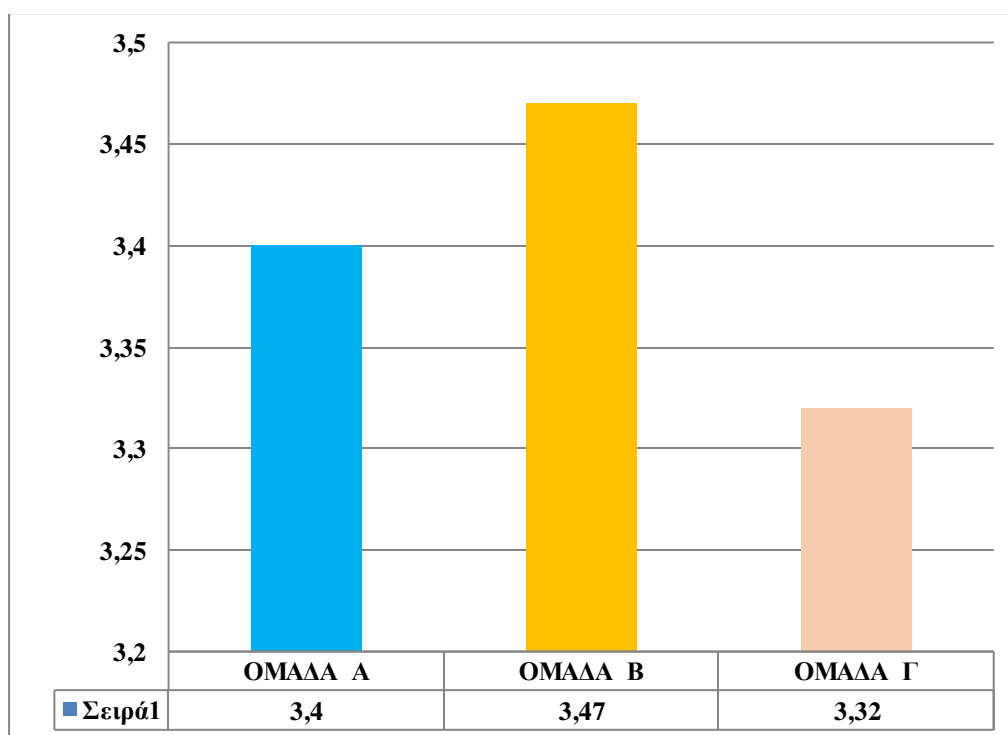
Διάγραμμα 4.7: Συσχετισμός μορφωτικού επιπέδου και αποτελεσμάτων για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ομάδας Γ, με παράδειγμα το ρήμα *τσαλακώνω*.

Η ανάλυση πολλαπλών συγκρίσεων με το κριτήριο του Bonferroni για την ρηματική ομάδα Γ μεταξύ των δύο μορφωτικών επιπέδων έδειξε ότι η *ενεργητική αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα (Συνθήκη 4: *Ο Γιάννης τσαλάκωσε)* δεν διαφοροποιείται στο βασικό μορφωτικό επίπεδο στατιστικά σημαντικά από τη *μη ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με έμφυχο θέμα (Συνθήκη 5: ? Ο Γιάννης τσαλακώθηκε)*, καθώς και από την *ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή με μη έμφυχο θέμα (Συνθήκη 6: Το παντελόνι τσαλάκωσε)* ($p = 1,000$), σε αντίθεση με το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο, όπου οι συνθήκες αυτές διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά (Συνθήκη 4 και συνθήκη 5: $p < ,000$, Συνθήκη 4 και Συνθήκη 6: $p = ,029$).

4.5. Συσχετισμός αποτελεσμάτων κρίσης αποδεκτότητας με την οικειότητα των ρημάτων

Στην παρούσα υποενότητα θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα του συσχετισμού των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας οικειότητας, η οποία διενεργήθηκε για τα είκοσι τέσσερα ρήματα των AAS (2015) από τους εκατόν είκοσι συμμετέχοντες (βλ. Κεφάλαιο 3), με τα αποτελέσματα της δοκιμασίας κρίσης αποδεκτότητας των επτά υπό εξέταση πειραματικών συνθηκών (βλ. Πίνακα 4.1).

Στο Διάγραμμα 4.8 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι της οικειότητας των τριών υπό εξέταση ρηματικών ομάδων (για την ανάλυσή τους βλ. υποενότητα 3.1).

Διάγραμμα 4.8: Μέσοι όροι οικειότητας ανά ρηματική ομάδα

Όπως είχε επισημανθεί στην υποενότητα 3.1, η πιο οικεία ρηματική ομάδα είναι η Β, η οποία κατά τους AAS (2015), σχηματίζει αντιμεταβιβαστικούς τύπους κυρίως με ενεργητική μορφολογία (π.χ. *κλείνω* → *Το παράθυρο έκλεισε*). Ακολουθεί η ρηματική ομάδα Α (αντιμεταβιβαστικοί τύποι με μη ενεργητική μορφολογία π.χ. *βυθίζω* → *Το πλοίο βυθίστηκε*), ενώ με στατιστικά σημαντική διαφορά, συγκριτικά με τη ρηματική ομάδα Β, όπως είδαμε, ακολουθεί η ρηματική ομάδα Γ, της οποίας τα ρήματα

σχηματίζουν τους αντιμεταβιβαστικούς τους τύπους τόσο με ενεργητική, όσο και με μη ενεργητική μορφολογία (π.χ. *ζαρώνω* → *Το ύφασμα ζάρωσε/ζαρώθηκε*).

Για τον συσχετισμό της κρίσης αποδεκτότητας των υπό εξέταση συνθηκών με την οικειότητα των τριών ρηματικών ομάδων, όπως αυτές αξιολογήθηκαν από τους εκατόν είκοσι συμμετέχοντες στην έρευνα, διενεργήθηκε έλεγχος για τους δείκτες συνάφειας του Pearson με τα ακόλουθα αποτελέσματα:

ι) Η οικειότητα των συμμετεχόντων με την **ρηματική ομάδα Α των αντιμεταβιβαστικών** επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούν ορισμένες από τις υπό εξέταση δομές. Παρατηρήθηκε, δηλαδή, ότι η αύξουσα οικειότητα των συμμετεχόντων με τη ρηματική ομάδα αύξανε και την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών από τους συμμετέχοντες και μάλιστα στατιστικά σημαντικά.

Συγκεκριμένα, όπως έδειξε η στατιστική ανάλυση συσχετισμού οικειότητας και δομής, οι δείκτες συνάφειας ήταν θετικοί και επηρεάζουν την κρίση αποδεκτότητας:

α) της **απλής μεταβιβαστικής δομής με ενεργητική μορφολογία και έμψυχο Δράστη** (Συνθήκη 1: **Ο πειρατής βύθισε το πλοίο!**) (*P. Corell. = ,344, p < ,001*),

β) της **απλής παθητικής δομής με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμψυχο θέμα** στη ρηματική ομάδα Α (Συνθήκη 2: **Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή!**) (*P. Corell. = ,254, p = ,005*),

γ) της **μη ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με έμψυχο θέμα** (Συνθήκη 5: **? Ο πειρατής βυθίστηκε**) (*P. Corell. = ,185, p = ,043*),

δ) της **μη ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με μη έμψυχο θέμα** (Συνθήκη 7: **Το πλοίο βυθίστηκε**) (*P. Corell. = ,267, p = ,003*) και

ε) της **ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με από – ΠΦ μη έμψυχο θέμα** (Συνθήκη 3: **(?) Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή!**). Στην περίπτωση αυτής της δομής, μάλιστα, καταγράφηκε αρνητικός δείκτης συνάφειας (*P. Corell. = -, 173*), υποδηλώνοντας, δηλαδή, ότι η οικειότητα με τη ρηματική ομάδα οδήγησε σε χαμηλότερη αποδεκτότητα της δομής αυτής. Εντούτοις η διαφορά αυτή ήταν οριακά στατιστικά σημαντική (*p = ,059*).

ii) Η οικειότητα των συμμετεχόντων με τη **ρηματική ομάδα Β** επιδρά στην κρίση αποδεκτότητας:

α) της **απλής μεταβιβαστικής δομής με ενεργητική μορφολογία και έμψυχο Δράστη** (Συνθήκη 1: **Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο** (P. Corell. =,274, p= ,002),

β) της **απλής παθητική δομής με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμψυχο θέμα** στη ρηματική ομάδα Α (Συνθήκη 2: **Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη**)(P. Corell.= ,200, p = ,029) και

γ) της **ενεργητικής αντιμεταβιβαστικής δομής με έμψυχο θέμα** (Συνθήκη 4: (?) **Ο Γιάννης άσπρισε**) (P. Corell. =,207, p = ,023)

iii) Η οικειότητα των ομιλητών με τη **ρηματική ομάδα Γ** δεν ασκεί καμία επιρροή στον τρόπο, με τον οποίο αξιολογούν οι συμμετέχοντες τις επτά υπό εξέταση δομές/ συνθήκες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Causa latet, vis est notissima

(Η αιτία είναι κρυμμένη, το αποτέλεσμα είναι εμφανέςτατο)

(Οβίδιος, 43 π.Χ.-17 μ.Χ., Ρωμαίος ποιητής)

Στο παρόν κεφάλαιο θα συζητηθούν τα αποτελέσματα, τα οποία προέκυψαν από τις δυο πειραματικές διαδικασίες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας διατριβής, δηλαδή, της δοκιμασίας οικειότητας των είκοσι τεσσάρων αντιμεταβιβαστικών ρημάτων των AAS (2015) και της δοκιμασίας αποδεκτότητας των υπό εξέταση ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών, στις οποίες εντάχθηκαν τα ρήματα αυτά.

Κρίθηκε σκόπιμο η συζήτηση των αποτελεσμάτων των δύο δοκιμασιών να παρουσιαστεί στο ίδιο κεφάλαιο, επειδή αφενός η δοκιμασία οικειότητας διενεργήθηκε για τα ίδια αντιμεταβιβαστικά ρήματα, τα οποία αξιοποιήθηκαν στη δοκιμασία αποδεκτότητας και αφετέρου προκειμένου να διερευνηθεί – εκτός των άλλων – εάν η οικειότητα των τυπικών ομιλητών με τα υπό εξέταση ρήματα και τις ρηματικές κατηγορίες αντιμεταβιβαστικών επηρεάζει την αποδεκτότητα των δομών στις οποίες εντάχθηκαν.

Στην υποενότητα 5.1 θα συζητήσουμε τα αποτελέσματα της δοκιμασίας Οικειότητας, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στο Κεφάλαιο 3, αναφορικά με τα εξής ερευνητικά μας

ερωτήματα: α) Έχουν τα αντιμεταβιβαστικά και οι τρεις ομάδες στις οποίες τα κατηγοριοποιούν οι AAS (2015) τον ίδιο βαθμό αποδεκτότητας για τους τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής; (5.1.1), β) Οι παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου επηρεάζουν τον βαθμό οικειότητας με τα υπό εξέταση ρήματα; (5.1.2).

Αντίστοιχα, στην υποενότητα 5.2 θα ακολουθήσει η συζήτηση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας αποδεκτότητας, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στο Κεφάλαιο 4. Τα ερωτήματα που θα κατευθύνουν τη συζήτησή μας θα είναι τα εξής: α) Πώς επηρεάζεται η προτασική επεξεργασία και επομένως η αποδεκτότητα ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών από τον γλωσσικό παράγοντα της ενεργητικής ή μη ενεργητικής μορφολογίας σε σχέση με την παρουσία/ απουσία της *από* – ΠΦ, σε συνδυασμό με την εμπυχότητα του Δράστη (σε θέση συντακτικού υποκειμένου ή *από* – ΠΦ); (5.2.1), β) Επηρεάζουν οι κοινωνικοί παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών; (5.2.2) και γ) Υπάρχει διεπίδραση μεταξύ της Οικειότητας των τριών ομάδων αντιμεταβιβαστικών, όπως παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 3 και της αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών; (5.2.3).

Τέλος, στην υποενότητα 5.3 θα συνοψίσουμε τα συμπεράσματα, που προέκυψαν από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, προκειμένου να μπορέσουμε να προβούμε στην ερμηνεία τους, βάσει του θεωρητικού πλαισίου που εκθέσαμε στο Κεφάλαιο 1.

5.1. Συζήτηση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας οικειότητας

Στην υποενότητα αυτή θα συζητηθούν τα αποτελέσματα, που προέκυψαν από τη δοκιμασία Οικειότητας των 120 τυπικών ομιλητών της Ελληνικής, που συμμετείχαν στις πειραματικές διαδικασίες.

Στο Κεφάλαιο 1 της παρούσας διατριβής, αναφορικά με τους στόχους της έρευνάς μας, οριοθετήσαμε την έννοια της *οικειότητας* στο περιεχόμενο που της αποδίδει ο Harley (1995), δηλαδή στο μέτρο της εμπειρικής πρόσληψης και βίωσης των λέξεων μιας γλώσσας από τους ίδιους τους ομιλητές της. Υπό αυτό το πρίσμα, τα αποτελέσματα της δοκιμασίας οικειότητας, που αναλυτικά παρουσιάστηκαν στο Κεφάλαιο 3, αντανακλούν τις προσωπικές εκτιμήσεις των εκατόν είκοσι

συμμετεχόντων αναφορικά με το πόσο οικεία είναι τα υπό εξέταση ρήματα στην Ελληνική.

Για να διευκολυνθεί η συζήτησή μας, παραθέτουμε τον Πίνακα 5.1, τον οποίο είδαμε και στα Κεφάλαια 1 και 3 και παρουσιάζει τα 24 ενδεικτικά αντιμεταβιβαστικά της Ελληνικής, σύμφωνα με τους AAS (2015), καθώς και τον Πίνακα 5.2, στον οποίο συνοπτικά μπορούμε να δούμε πώς κατανεμήθηκε η αξιολόγηση των ρημάτων αυτών στην πολυμερή κλίμακα 1 – 5, που επιλέχθηκε για την έρευνά μας, καθώς και τους μέσους όρους αξιολόγησης οικειότητας των ρημάτων.

ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
αντιμεταβιβαστικοί τύποι μόνο με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση	αντιμεταβιβαστικοί τύποι, χωρίς απαραίτητη μη ενεργητική μορφολογική σήμανση/ επιθετογενή ρήματα με μη ενεργητική μορφολογία	αντιμεταβιβαστικοί τύποι με προαιρετική μη ενεργητική μορφολογική σήμανση
κομματιάζω	ασπρίζω	ζαρώνω
μειώνω	κοκκινίζω	τσαλακώνω
εξαφανίζω	βουλιάζω	ζεσταίνω
βελτιώνω	καθαρίζω	σκίζω
διπλασιάζω	στρογγυλεύω	ερημώνω
διαδίδω	κλείνω	μαδάω
συγκεντρώνω	ανοίγω	λερώνω
βυθίζω	πλαταίνω	γκρεμίζω

Πίνακας 5.1: Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα της Ελληνικής κατά AAS (2015)

ΤΙΜΗ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ (1-5)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΡΗΜΑΤΩΝ	ΡΗΜΑΤΑ		
		ΡΗΜΑ	Μ.Ο	ΟΜΑΔΑ ΑΝΤΙ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΩΝ
1 – 2 (καθόλου συχνά – ελάχιστα συχνά)	0	-----	-----	-----
2 – 3 (ελάχιστα συχνά – συχνά)	8	κομματιάζω	2,8	Α
		βυθίζω	2,77	
		βουλιάζω	2,98	
		πλαταίνω	2,34	Β
		στρογγυλεύω	2,64	
		μαδάω	2,67	
		ζαρώνω	2,53	
		3 – 4 (συχνά – αρκετά συχνά)	11	ερημώνω
συγκεντρώνω	3,88			Α
βελτιώνω	3,68			
μειώνω	3,64			
εξαφανίζω	3,54			
διπλασιάζω	3,49			
διαδίδω	3,41			Β
κοκκινίζω	3,35			
ασπρίζω	3,08			
τσαλακώνω	3,33			
σκίζω	3,63			
γκρεμίζω	3,56	Γ		
4 – 5 (αρκετά συχνά – πάρα πολύ συχνά)	5	ανοίγω	4,46	Β
		κλείνω	4,44	
		καθαρίζω	4,44	
		ζεσταίνω	4,35	Γ
λερώνω	4,02			

Πίνακας 5.2: Κατανομή των 24 ρημάτων των AAS (2015) στην πολυμερή κλίμακα αξιολόγησης της δοκιμασίας Οικειότητας

5.1.1. Έχουν τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα και οι τρεις ομάδες στις οποίες τα κατηγοριοποιούν οι AAS (2015) τον ίδιο βαθμό οικειότητας για τους τυπικούς ομιλητές της Ελληνικής;

Ο Πίνακας 5.2 υποδεικνύει ότι η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα είναι αρνητική. Από τα είκοσι τέσσερα ρήματα στην πολυμερή κλίμακα αξιολόγησης οκτώ (8) αξιολογούνται μεταξύ 2 – 3, δηλαδή ελάχιστα συχνά – συχνά, έντεκα (11) ρήματα μεταξύ 3 – 4, δηλαδή συχνά – πάρα πολύ συχνά και μόλις πέντε (5) ρήματα αξιολογούνται μεταξύ 4 – 5, δηλαδή αρκετά συχνά – πάρα πολύ συχνά.

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε, επίσης, ότι η αξιολόγηση της οικειότητας των ρημάτων δεν επηρεάζεται από την ομάδα αντιμεταβιβαστικών, δηλαδή από τα ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά που μπορεί να λάβει ο αντιμεταβιβαστικός τύπος των υπό εξέταση ρημάτων, αφού και στις τρεις ομάδες κάποια ρήματα αξιολογούνται ως ιδιαιτέρως οικεία (βλ. ρήμα *ανοίγω* της Ομάδας Β) και άλλα ως λίγο οικεία (βλ. ρήμα *πλαταίνω* της ίδιας ομάδας).

Επίσης, παρατηρούμε ότι τα ρήματα της Ομάδας Α αξιολογήθηκαν μεταξύ 2 – 4 (ελάχιστα συχνά – αρκετά συχνά), σε αντίθεση με τις Ομάδες Β και Γ, οι οποίες είχαν ρήματα με πάρα πολύ υψηλή αξιολόγηση οικειότητας μεταξύ 4 – 5, δηλαδή αρκετά συχνά – πάρα πολύ συχνά, όπως το ρήμα *ανοίγω* της Ομάδας Β και το ρήμα *ζεσταίνω* της Ομάδας Γ.

Το ζήτημα εάν οι διαφορές αυτές επηρέασαν την αξιολόγηση αποδεκτότητας των υπό εξέταση δομών, θα προσπαθήσουμε να το συζητήσουμε στην υποενότητα 5.2. Στην παρούσα φάση θα περιοριστούμε στις διαφοροποιήσεις που παρατηρήθηκαν στην αξιολόγηση της οικειότητας των τριών ομάδων αντιμεταβιβαστικών, που προτείνουν οι AAS (2015).

Επειδή η συζήτηση για την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών σε σχέση με την οικειότητα θα γίνει συνολικά για τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών και όχι για κάθε ρήμα ξεχωριστά, στην υποενότητα 3.1 έγινε σύγκριση της αποδεκτότητας των τριών υπό εξέταση ομάδων αντιμεταβιβαστικών. Είδαμε ότι οι διαφορές στην αξιολόγηση της οικειότητας μεταξύ των τριών ομάδων ήταν στατιστικά σημαντικές μόνο μεταξύ των ομάδων Β και Γ.

Πιο αναλυτικά, η ρηματική ομάδα που συγκέντρωσε τα υψηλότερα σκορ οικειότητας ήταν η Ομάδα Β, η οποία περιλαμβάνει ρήματα που, σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο των AAS (2015), σχηματίζουν τους αντιμεταβιβαστικούς τους τύπους χωρίς

απαραίτητη μη ενεργητική μορφολογική σήμανση (π.χ. *ανοίγω*), καθώς και επιθετογενή ρήματα με μη ενεργητική μορφολογία (*άσπρος* → *ασπρίζω*). Ακολουθεί η Ομάδα Α (αντιμεταβιβαστικοί τύποι μόνο με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση *εξαφανίζομαι*), ενώ τελευταία είναι η Ομάδα Γ (αντιμεταβιβαστικοί τύποι με προαιρετική μη ενεργητική μορφολογική σήμανση, π.χ. *λερώνω* – *λερώνομαι*).

5.1.2. Οι παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου επηρεάζουν τον βαθμό οικειότητας με τα υπό εξέταση ρήματα;

Οι παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων δεν φάνηκε να επηρεάζουν ιδιαίτερα την αξιολόγηση της οικειότητας των είκοσι τεσσάρων υπό εξέταση ρημάτων. Οι ελάχιστες περιπτώσεις ρημάτων, στις οποίες φάνηκε στατιστικά σημαντική επίδραση φύλου και μορφωτικού επιπέδου ήταν ανά ρηματική ομάδα οι ακόλουθες:

α) Στην **Ομάδα Α** παρατηρούμε στατιστικά σημαντικές διαφορές της αξιολόγησης των ρημάτων *συγκεντρώνω* και *διπλασιάζω*, τα οποία οι γυναίκες του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου τα αξιολόγησαν ως πιο οικεία, συγκριτικά με τις γυναίκες του βασικού μορφωτικού επιπέδου.

β) Στην **Ομάδα Β** το ρήμα *καθαρίζω* αξιολογήθηκε με υψηλότερη τιμή οικειότητας από τις γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες, ενώ το ρήμα *κλείνω* αξιολογήθηκε ως πιο οικείο από τις γυναίκες του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, συγκριτικά με τις γυναίκες του βασικού μορφωτικού επιπέδου.

γ) Στην **Ομάδα Γ** το ρήμα *τσαλακώνω* είναι ένα ρήμα που αξιολογήθηκε από τις γυναίκες βασικού μορφωτικού επιπέδου στατιστικά σημαντικά με υψηλότερες τιμές οικειότητας, σε αντίθεση με τους άνδρες του ίδιου επιπέδου. Το ρήμα *μαδάω* παρουσιάζει γενικά χαμηλό βαθμό οικειότητας για τους συμμετέχοντες, με εξαίρεση τις γυναίκες βασικού μορφωτικού επιπέδου, που το αξιολόγησαν ως αρκετά οικείο.

Προσεγγίζοντας ερμηνευτικά τα αποτελέσματα αυτά, βάσει του θεωρητικού πλαισίου που παρουσιάσαμε στην υποενότητα 1.2., μπορούμε να συμπεράνουμε τα εξής:

Ακολουθώντας τον προβληματισμό του Pulman (1983) σχετικά με το αν η βιωματική σχέση των ομιλητών με τις λέξεις της γλώσσας τους καλλιεργείται λόγω της επαφής

των ομιλητών με τα αντικείμενα ή τις ενέργειες που αντιπροσωπεύουν οι λέξεις αυτές, παρατηρήσαμε ότι οι στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις, που προέκυψαν στα ελάχιστα ρήματα που εκθέσαμε παραπάνω οφείλονται στις απαντήσεις των ομάδων των γυναικών. Αυτή η παρατήρηση, ίσως να αποτελεί μια πρώτη ένδειξη ότι πράγματι η αξιολόγηση της οικειότητας επηρεάζεται από τον βαθμό έκθεσης των ομιλητών στα αντικείμενα/ τις ενέργειες (χαρακτηριστικό παράδειγμα η διαφοροποιημένη αξιολόγηση για το ρήμα **καθαρίζω** στις απαντήσεις των γυναικών).

Επειδή, όμως, οι κοινωνικοί παράγοντες στην παρούσα διατριβή εξετάζονται αποκλειστικά ως παράγοντες επιρροής των γλωσσικών προτιμήσεων των συμμετεχόντων και όχι στο πλαίσιο μιας κοινωνιογλωσσικής έρευνας δεν θα προβούμε σε περαιτέρω ερμηνεία των παραπάνω παρατηρήσεων, μολονότι ένας πιο ενδελεχής συσχετισμός της γλωσσικής οικειότητας με την κοινωνική ταυτότητα των συμμετεχόντων θα ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρον.

Με άλλα λόγια, ο λόγος ή οι λόγοι, που παρατηρούνται οι παραπάνω διαφορές δεν θα απασχολήσει σε βάθος τη συζήτηση των αποτελεσμάτων μας, αφού η συνάρτηση των κοινωνικών παραγόντων του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου με την αξιολόγηση της οικειότητας, όπως είδαμε, δεν παρουσιάζει κάποια σημαντικά αποτελέσματα. Αυτό σημαίνει ότι η οικειότητα των τυπικών ομιλητών της Ελληνικής που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα στα υπό εξέταση ρήματα δεν επηρεάζεται από το φύλο και το μορφωτικό τους επίπεδο..

Η παραπάνω παρατήρηση εξασφαλίζει ότι η πειραματική διαδικασία της δοκιμασίας αποδεκτότητας, που ακολούθησε στη δεύτερη φάση της έρευνάς μας, δεν επηρεάστηκε από διαφοροποιήσεις, που να θέτουν σε αμφισβήτηση την πειραματική διαδικασία που ακολουθήθηκε, αφού τα ρήματα είχαν τον ίδιο βαθμό οικειότητας για όλους τους συμμετέχοντες, ανεξαρτήτως φύλου και μορφωτικού επιπέδου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο τρόπος με τον οποίο οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν την οικειότητα των ρημάτων συμπίπτει τόσο με τις συχνότητες εμφάνισής τους σε σώματα κειμένων, όπως αυτά του ISLP , όσο και με την εμφάνισή τους στο διαδίκτυο.

Αυτό, όμως, που κατά τη γνώμη μας αξίζει να κατατεθεί από τη διαδικασία διεξαγωγής της δοκιμασίας οικειότητας, είναι ότι μάλλον επιβεβαιώνεται και η δεύτερη υποψία που διατυπώνει ο Pulman (1983), ότι, δηλαδή, η οικειότητα των ομιλητών με τις λέξεις της γλώσσας τους εξαρτάται (και) από τις σημασιοσυντακτικές αναπαραστάσεις των αντικειμένων/ ενεργειών που αντικατοπτρίζουν οι λέξεις: Σε πολλές περιπτώσεις οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα, προκειμένου να

αξιολογήσουν την οικειότητα κάθε ρήματος, το ενέτασαν σε δικά τους γλωσσικά περιβάλλοντα ή/ και προσπαθούσαν να αποσαφηνίσουν τη σημασία ρημάτων που αντιλαμβάνονταν ότι στην Ελληνική απαντώνται και με συνυποδηλωτική χρήση (π.χ. το ρήμα *σκίζω*= με σημασία *διαμελίζω* στη φράση *σκίζω το χαρτί*, αλλά και με σημασία *διακρίνομαι* στη φράση *σκίζω στον χορό*).

Συνοψίζοντας, τα είκοσι τέσσερα ρήματα, που προτείνουν οι AAS (2015) ως ενδεικτικά για τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής είναι ρήματα οικεία μεν, αλλά με διαφορετικό, σε ορισμένες περιπτώσεις, βαθμό οικειότητας στους εκατόν είκοσι συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας. Έτσι, θα μπορέσουμε να αξιολογήσουμε εάν η οικειότητα των ομιλητών με τα ρήματα αυτά επηρεάζει ή όχι την κρίση τους, όταν καλούνται να αξιολογήσουν την αποδεκτότητα προτάσεων/ δομών που τα εμπεριέχουν. Με άλλα λόγια, θα διερευνήσουμε:

(1) εάν η αποδεκτότητα των πειραματικών συνθηκών, που αφορούν τις ρηματικές ομάδες Β και Γ, οι οποίες παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στην οικειότητα των ρημάτων τους συνολικά, αξιολογούνται με διαφορετικό τρόπο από τους συμμετέχοντες και

(2) εάν το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων που στη δοκιμασία οικειότητας διαμόρφωσε τις αποκλίσεις μεταξύ Β και Γ ομάδας, θα αποτελέσει παράγοντα επιρροής για την αξιολόγηση των πειραματικών συνθηκών που περιλαμβάνουν ενεργητικές, παθητικές και αντιμεταβιβαστικές δομές.

5.2. Συζήτηση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας αποδεκτότητας

Η δοκιμασία αποδεκτότητας που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας διατριβής, είχε στόχο να διερευνήσει τις γλωσσικές διαισθήσεις των τυπικών ομιλητών της Ελληνικής σχετικά με την αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών, συγκριτικά με τις αντίστοιχες μεταβατικές και παθητικές, με τις οποίες μοιράζεται κοινά χαρακτηριστικά σε ό, τι αφορά αφενός τη ρηματική μορφολογία (ενεργητική/ μη ενεργητική) και αφετέρου την παρουσία/ απουσία της *από* – ΠΦ.

Πυρήνας των δομών αυτών υπήρξαν τα 24 ρήματα (βλ. Πίνακα 5.1), τα οποία προτείνουν ως ενδεικτικά αντιμεταβιβαστικά της Ελληνικής οι AAS (2015), με την αντίστοιχη κατηγοριοποίησή τους σε τρεις διαφορετικές ομάδες, ανάλογα με τη ρηματική μορφολογία, με την οποία θεωρούν ότι εμφανίζονται οι αντιμεταβιβαστικοί τους τύποι (βλ. Πίνακα 5.1). Τα ρήματα αυτά ελέγχθηκαν στη δοκιμασία Οικειότητας, ξεχωριστά και ανά ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών και παρουσιάστηκαν στο Κεφάλαιο 3 και τα αποτελέσματα τα συζητήσαμε στην υποενότητα 5.1.

Προκειμένου να διερευνήσουμε την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών δημιουργήσαμε ανά ρήμα επτά (7) διαφορετικές πειραματικές συνθήκες, αξιοποιώντας την ενεργητική και μη ενεργητική μορφολογία των ρημάτων, καθώς και την εμπυχρότητα του δράστη (σε θέση συντακτικού υποκειμένου ή υπονοούμενο στην *από* – ΠΦ ποιητικού αιτίου), με τον τρόπο που παρουσιάστηκε στην υποενότητα 2.3.3.

Για τη διευκόλυνση της συζήτησης θα υπενθυμίσουμε ότι η έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας διατριβής περιλάμβανε μη χρονομετρικές διαδικασίες, ενώ το υλικό της αφορούσε την επεξεργασία αντιμεταβιβαστικών δομών της Ελληνικής (π.χ. *Το κρέας κομματιάστηκε/ Η πόρτα άνοιξε/ Το παντελόνι λερώθηκε*), δομών, δηλαδή, οι οποίες περιέχουν ρήματα, που σημασιολογικά δηλώνουν **μεταβολή**, μορφολογικά εμπίπτουν είτε στην ενεργητική, είτε στη μη ενεργητική μορφολογία και σημασιολογικά εμφανίζουν στη θέση του υποκειμένου τον θεματικό ρόλο του Πάσχοντα/ Θέματος.

Στην πειραματική δοκιμασία που σχεδιάστηκε για τις ανάγκες της έρευνάς μας, στη μεταβατική τους εκδοχή τα υπό εξέταση ρήματα δόθηκαν ως απλά λεξικοδομικά ζεύγη, του τύπου $Y - P - A$ (*Ο Γιάννης κομματιάσε το κρέας*), χωρίς πρόσθετους προσδιορισμούς και με ορίσματα που εκφράζουν **προτοτυπική μεταβατικότητα**. Με τους όρους του Comrie (1989), δηλαδή, ο Δράστης (*Ο Γιάννης*) είχε υψηλή εμπυχρότητα, ενώ ο Πάσχων/ το Θέμα (*το κρέας*), χαμηλή εμπυχρότητα.

Έτσι, προέκυψαν οι επτά πειραματικές συνθήκες (βλ. Πίνακα 5.4), καθεμία από τις οποίες αξιοποιούσε τόσο τη διαφορετική ρηματική μορφολογία, όσο και τη συντακτική πραγμάτωση των προαναφερομένων θεματικών ρόλων (με το είδος της εμπυχρότητας του κάθε ρόλου), σε θέσεις Υποκειμένου, Αντικειμένου και (Ποιητικού) Αιτίου.

ΣΥΝΘΗΚΗ	ΟΜΑΔΑ ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΩΝ		
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
1	<i>Ο πειρατής βύθισε το πλοίο.</i>	<i>Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο.</i>	<i>Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόني.</i>
2	<i>Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή.</i>	<i>Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη.</i>	<i>Το παντελόني τσαλακώθηκε από τον Γιάννη.</i>
3	<i>Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή.</i>	<i>Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη.</i>	<i>Το παντελόني τσαλάκωσε από τον Γιάννη.</i>
4	<i>Ο πειρατής βύθισε.</i>	<i>Ο Γιάννης άσπρισε.</i>	<i>Ο Γιάννης τσαλάκωσε.</i>
5	<i>Ο πειρατής βυθίστηκε.</i>	<i>Ο Γιάννης ασπρίστηκε.</i>	<i>Ο Γιάννης τσαλακώθηκε.</i>
6	<i>Το πλοίο βύθισε.</i>	<i>Ο τοίχος άσπρισε.</i>	<i>Το παντελόني τσαλάκωσε.</i>
7	<i>Το πλοίο βυθίστηκε.</i>	<i>Ο τοίχος ασπρίστηκε.</i>	<i>Το παντελόني τσαλακώθηκε.</i>

Πίνακας 5.4.: Παρουσίαση των υπό εξέταση δομών ανά ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015) στη δοκιμασία αποδεκτότητας, με ενδεικτικά ρήματα τα *βυθίζω*, *ασπρίζω* και *τσαλακώνω*

Στο Κεφάλαιο 4 παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη δοκιμασία αποδεκτότητας, με έμφαση στις τρεις προτεινόμενες ομάδες αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015) κι όχι σε κάθε ρήμα μεμονωμένα, επειδή κρίναμε ότι για να είναι αξιόπιστα τα αποτελέσματα ανά ρήμα, θα έπρεπε καθένα από αυτά να ενταχθεί σε περισσότερα γλωσσικά περιβάλλοντα με διαφορετικές ενδεχομένως παραμέτρους.

Περιοριστήκαμε, δηλαδή, στις δομές και όχι στα ρήματα ξεχωριστά, ακολουθώντας τους στόχους της παρούσας διατριβής, προκειμένου να φωτιστούν οι παράγοντες που είδαμε στο Κεφάλαιο 1 ότι διεπιδρούν στην προτασική επεξεργασία των υπό εξέταση δομών: τη μορφολογική σήμανση, την εμπυχότητα του δράστη/ συντακτικού υποκειμένου και την παρουσία/ απουσία της *από* – ΠΦ.

Για τις ανάγκες της συζήτησης των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας αποδεκτότητας στον Πίνακα 5.4 παραθέτουμε την κατανομή της αξιολόγησης των συμμετεχόντων,

ανά ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών, όπως προτείνονται από τους AAS (2015), βάσει της πολυμερούς κλίμακας, που υιοθετήθηκε στην πειραματική διαδικασία .

ΤΙΜΗ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ (1-5)	ΟΜΑΔΑ ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΩΝ		
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
1 – 2 (καθόλου ορθή – ελάχιστα ορθή)	<i>Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή.</i> <i>Το πλοίο βύθισε.</i>	<i>Ο Γιάννης ασπρίστηκε.</i>	<i>Το παντελόνι τσαλάκωσε από τον Γιάννη.</i>
2 – 3 (ελάχιστα ορθή – ορθή)	<i>Ο πειρατής βύθισε. Ο πειρατής βυθίστηκε.</i>	<i>Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη.</i> <i>Ο Γιάννης άσπρισε.</i>	<i>Ο Γιάννης τσαλάκωσε.</i> <i>Ο Γιάννης τσαλακώθηκε.</i>
3 – 4 (ορθή – αρκετά ορθή)	<i>Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή.</i>	<i>Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη.</i> <i>Ο τοίχος άσπρισε.</i>	<i>Το παντελόνι τσαλακώθηκε από τον Γιάννη.</i> <i>Το παντελόνι τσαλακώθηκε.</i>
4 – 5 (αρκετά ορθή – πάρα πολύ ορθή)	<i>Ο πειρατής βύθισε το πλοίο.</i> <i>Το πλοίο βυθίστηκε.</i>	<i>Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο.</i>	<i>Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι.</i>

Πίνακας 5.4.: Κατανομή των υπό εξέταση δομών ανά ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015) στην πολυμερή κλίμακα αξιολόγησης της δοκιμασίας αποδεκτότητας, με ενδεικτικά ρήματα τα *βυθίζω*, *ασπρίζω* και *τσαλακώνω*

Αυτό, το οποίο είναι προφανές από τον Πίνακα 5.4 είναι ότι η πιο αποδεκτή δομή είναι η **ενεργητική μεταβιβαστική δομή** και για τις τρεις ομάδες των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων, αλλά και ότι για την **Ομάδα Α** εξίσου αποδεκτή είναι

και η **αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας** με μη έμφυχο συντακτικό υποκείμενο. Με άλλα λόγια, για την Ομάδα Α των αντιμεταβιβαστικών, για την οποία οι AAS (2015) υποστηρίζουν ότι δημιουργούν αντιμεταβιβαστικούς τύπους μόνο με μη ενεργητική μορφολογία, τα αποτελέσματα της έρευνάς μας δείχνουν ότι πράγματι οι τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής αξιολογούν τις δομές ***Ο πειρατής βύθισε το πλοίο*** και ***Το πλοίο βυθίστηκε*** εξίσου ορθές, με υψηλά σκορ και με στατιστικά σημαντική διαφορά από όλες τις υπόλοιπες δομές, που διερευνήθηκαν.

Για την **Ομάδα Β** των αντιμεταβιβαστικών βλέπουμε ότι προηγούνται μεν σε αποδεκτότητα η **ενεργητική μεταβατική** και **παθητική δομή** και ακολουθεί η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της ενεργητικής μορφολογίας (*Ο τοίχος άσπρισε*), ωστόσο, ο λεπτομερής στατιστικός έλεγχος (βλ. υποενότητα 4.4.2) έδειξε ότι η **διαφορά παθητικής και αντιμεταβιβαστικής δομής δεν είναι στατιστικά σημαντική**. Αντίθετα, η ενεργητική μεταβιβαστική δομή θεωρείται από τους συμμετέχοντες πολύ πιο ορθή από τις άλλες δυο δομές, με στατιστικά σημαντικές διαφορές. Εντούτοις, η **αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της ενεργητικής μορφολογίας** (*Ο τοίχος άσπρισε*) είναι πολύ περισσότερο και με στατιστικά σημαντική διαφορά αποδεκτή, σε σύγκριση με την αντίστοιχη ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας (*Ο τοίχος ασπρίστηκε*) για την ομάδα αυτή, συμφωνώντας με τις προβλέψεις των AAS (2015).

Για την **Ομάδα Γ** των αντιμεταβιβαστικών, αντίθετα ενδεχομένως από τις προβλέψεις των AAS (2015), φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες αποδέχονται ως πιο ορθή την **αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογίας** (*Το παντελόني τσαλακώθηκε*), ενώ η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της ενεργητικής μορφολογίας δεν αξιολογείται ως ιδιαίτερος ορθή, με στατιστικά σημαντική διαφορά, μάλιστα, από την ενεργητική αντιμεταβιβαστική δομή. Και για την ομάδα αυτή, ωστόσο, τα υψηλότερα σκορ συγκεντρώνει η μεταβατική δομή, με στατιστικά σημαντικές διαφορές από τις άλλες δομές (παθητική και αντιμεταβιβαστική με μη ενεργητική μορφολογία) που προηγούνται στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων.

Στις υποενότητες που ακολουθούν, θα προσπαθήσουμε να συζητήσουμε λεπτομερέστερα τα αποτελέσματα της δοκιμασίας αποδεκτότητας γενικά για τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών με άξονα τα ερευνητικά ερωτήματά μας, όπως αυτά διατυπώθηκαν στην υποενότητα 1.7. Συγκεκριμένα θα συζητήσουμε πώς επιδρά στην αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών συγκριτικά με τις αντίστοιχες

ενεργητικές και παθητικές α) η δυνατότητα που έχει το ρήμα να σχηματίζει αντιμεταβιαστικούς τύπου με ή χωρίς ενεργητική μορφολογία σε συνδυασμό με την εμψυότητα του συντακτικού υποκειμένου και την παρουσία ή απουσία από – ΠΦ με έμψυχο αίτιο (5.2.1), δ) ο βαθμός οικειότητας των συμμετεχόντων με τις ομάδες των ρημάτων που αξιοποιήθηκαν στη δοκιμασία (5.2.4) και ε) οι κοινωνικοί παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου.

5.2.1. Αντιμεταβιαστικές δομές, μορφολογική σήμανση, εμψυχότητα και από – ΠΦ

Όπως παρουσιάσαμε αναλυτικά στο Κεφάλαιο 1, η μορφολογική σήμανση των αντιμεταβιαστικών δομών της Ελληνικής εμπίπτει στη μορφολογική ποικιλία του ρηματικού κλιτικού της συστήματος. Έτσι, συναντούμε αντιμεταβιαστικούς τύπους, τόσο με ενεργητική, όσο και με μη ενεργητική μορφολογία. Το ερώτημα σχετικά με το ποιοι παράγοντες επιδρούν στην επιλογή της μορφολογικής σήμανσης του αντιμεταβιαστικού τύπου ενός ρήματος, δεν απαντάται με σαφήνεια, όπως είδαμε στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, ούτε μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η έρευνά μας το προσέγγισε.

Αυτό που μπορεί, όμως, βάσει των αποτελεσμάτων μας να προσπελαστεί, είναι ο τρόπος με τον οποίο οι τυπικοί ομιλητές ερμηνεύουν τη μορφολογική σήμανση, είτε αυτόνομα (*Το πλοίο βυθίστηκε/ Το παντελόνι τσαλακώθηκε/ Η πόρτα άνοιξε*) σε αντιμεταβιαστικές δομές, είτε σε συνδυασμό με την εμψυχότητα του Δράστη και του Πάσχοντος/ Θέματος, λαμβάνοντας υπόψη και τις συντακτικές θέσεις, στις οποίες εμφανίζονται (*Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή/ Το πλοίο βούλιαξε*).

Θα ξεκινήσουμε τη συζήτησή μας από την **ενεργητική μορφολογική σήμανση**. Στην πειραματική διαδικασία, που ακολουθήσαμε, η ενεργητική μορφολογική σήμανση αξιοποιήθηκε στον σχηματισμό:

α) της απλής μεταβατικής δομής

(5.1.) Ο πειρατής βύθισε το πλοίο.

(5.2.) Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο.

(5.3.) Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι.

β) της αντιμεταβιβαστικής (?) δομής με από – ΠΦ

(5.4.) Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή.

(5.5.) Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη.

(5.6.) Το παντελόνι τσαλάκωσε από τον Γιάννη.

γ) της αντιμεταβιβαστικής (?) δομής με έμψυχο θέμα

(5.7.) Ο πειρατής βύθισε.

(5.8.) Ο Γιάννης άσπρισε.

(5.9.) Ο Γιάννης τσαλάκωσε.

δ) της αντιμεταβιβαστικής δομής με μη έμψυχο θέμα

(5.10) *Το πλοίο βύθισε.

(5.11.) Ο τοίχος άσπρισε.

(5.12.) (?)Το παντελόνι τσαλάκωσε.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων για την ενεργητική μορφολογική σήμανση προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Η πιο αποδεκτή ερμηνεία της ενεργητικής μορφολογικής σήμανσης παρατηρήθηκε στην απλή μεταβατική δομή και για τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών (παραδείγματα 5.1. – 5.3).

2. Ακολουθεί η αντιμεταβιβαστική της ερμηνεία με μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου, ωστόσο, όχι με υψηλά σκορ αποδεκτότητας (παραδείγματα 5.10 – 5.12.).

3. Η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία με έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου είναι ελάχιστα αποδεκτή (παραδείγματα 5.7 – 5.9.).

4. Τελευταία στις προτιμήσεις (με εξαίρεση την Ομάδα Β, όπως θα δούμε στη συνέχεια) έρχεται η αντιμεταβιβαστική της ερμηνεία (;), όταν ακολουθεί από – ΠΦ (παραδείγματα 5.4. – 5.6.).

Ωστόσο, η αναλυτική επεξεργασία των αποτελεσμάτων, που παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 4, ανέδειξε κάποιες διαφορές στην ερμηνεία της ενεργητικής μορφολογίας, ανά ρηματική ομάδα. Οι διαφορές αυτές ήταν οι εξής:

1. Για την **Ομάδα Α** των αντιμεταβιβαστικών, η **ενεργητική μορφολογία ερμηνεύεται μόνο ενεργητικά/ μεταβατικά** και μάλιστα στην πρωτοτυπική μεταβιβαστική δομή με έμψυχο Δράστη (*Ο πειρατής βύθισε το πλοίο/ Ο Γιάννης κομμάτιασε το κρέας/ Ο Πέτρος βελτίωσε το ρεκόρ*).

2. Για την **Ομάδα Β** των αντιμεταβιβαστικών, η **ενεργητική μορφολογία ερμηνεύεται ως:**

- **Ενεργητική/ μεταβατική** στην πρωτοτυπική μεταβιβαστική δομή με έμψυχο Δράστη (*Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο/ Η δασκάλα κοκκίνισε το γραπτό/ Ο πειρατής βούλιαζε το πλοίο*).

- **Αντιμεταβιβαστική, με μη έμψυχο θέμα** σε θέση συντακτικού υποκειμένου (*Ο τοίχος άσπρισε/ Το γραπτό κοκκίνισε/ Το πλοίο βούλιαζε*).

- **Αντιμεταβιβαστική, με μη έμψυχο θέμα** σε θέση συντακτικού υποκειμένου **με παρουσία από – ΠΦ** (*Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη/ Το γραπτό κοκκίνισε από τη δασκάλα/ Το πλοίο βούλιαζε από τον πειρατή*).

3. Για την **Ομάδα Γ** των αντιμεταβιβαστικών, η **ενεργητική μορφολογία ερμηνεύεται κατά κύριο λόγο ενεργητικά/ μεταβατικά** και μάλιστα στην πρωτοτυπική μεταβατική δομή με έμψυχο Δράστη (*Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι/ Η Μαρία ζάρωσε το ύφασμα/ Ο Γιώργος ζέστανε τη σούπα*). Η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία είτε με έμψυχο θέμα/ συντακτικό υποκείμενο (*Ο Γιάννης τσαλάκωσε*), είτε με μη έμψυχο θέμα/ συντακτικό υποκείμενο (*Το παντελόνι τσαλάκωσε*) είναι ελάχιστα ορθή, κατά την κρίση των συμμετεχόντων.

Η **μη ενεργητική μορφολογική σήμανση** αξιοποιήθηκε στις εξής πειραματικές συνθήκες της έρευνάς μας:

α) παθητική δομή με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου (;)

(5.4.) Το πλοίο **βυθίστηκε** από τον πειρατή.

(5.5.) Ο τοίχος **ασπρίστηκε** από τον Γιάννη.

(5.6.)(?) Το παντελόνι **τσαλακώθηκε** από τον Γιάννη.

β) της αντιμεταβιβαστικής (?) δομής με έμψυχο θέμα

(5.7.) Ο πειρατής **βυθίστηκε**.

(5.8.) Ο Γιάννης **ασπρίστηκε**.

(5.9.) Ο Γιάννης **τσαλακώθηκε**.

γ) της αντιμεταβιβαστικής δομής με μη έμψυχο θέμα

(5.10) Το πλοίο **βυθίστηκε**.

(5.11.) Ο τοίχος **ασπρίστηκε**.

(5.12.) Το παντελόνι **τσαλακώθηκε**.

Σε ό,τι αφορά την ερμηνεία της μη ενεργητικής μορφολογικής σήμανσης τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν ότι η μη ενεργητική μορφολογική σήμανση ερμηνεύεται:

1. Ως παθητική με μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου και από – ΠΦ κυρίως στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών της **Ομάδας Β** (Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη/ Το σαλόνι καθαρίστηκε από τη μητέρα/ Το γραπτό κοκκινίστηκε από τη δασκάλα) και λιγότερο στην **Ομάδα Α** (Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή) και την **Ομάδα Γ** (Το παντελόνι τσαλακώθηκε από τον Γιάννη).

2. Ως αντιμεταβιβαστική με μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου στην περίπτωση της **Ομάδας Α** (Το πλοίο βυθίστηκε/Το κρέας κομματιάστηκε/ Το ρεκόρ βελτιώθηκε) και της **Ομάδας Γ** (Το παντελόνι τσαλακώθηκε/ Το ύφασμα ζαρώθηκε/ Η σούπα ζεστάθηκε) και λιγότερο της **Ομάδας Β** (Ο τοίχος ασπρίστηκε).

3. Ως αντιμεταβιβαστική με έμφυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου στην περίπτωση της Ομάδας Γ (Ο Γιάννης τσαλακώθηκε).

Στον Πίνακα 5.5 συνοψίζονται τα ευρήματα της έρευνάς μας, σχετικά με την ερμηνεία της ενεργητικής και μη ενεργητικής μορφολογίας ανά ομάδα αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015).

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΣΗΜΑΝΣΗ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ		
	ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ	Ενεργητική/ Μεταβατική	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενεργητική/ Μεταβατική 2. Αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο υποκείμενο 3. Αντιμεταβιβαστική με μη έμφυχο υποκείμενο και από – ΠΦ αιτίου 	Ενεργητική/ Μεταβατική
ΜΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αντιμεταβιβαστική 2. Παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμφυχο υποκείμενο 	Παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμφυχο υποκείμενο	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παθητική με από – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμφυχο υποκείμενο 2. Αντιμεταβιβαστική

Πίνακας 5.5. : Κατάταξη των διαφορετικών ερμηνειών της ενεργητικής και μη ενεργητικής μορφολογίας ανά ρηματική ομάδα αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015)

Στα παραπάνω αποτελέσματα αξίζει να επισημάνουμε τη σχετική ορθότητα που αναγνωρίζουν οι συμμετέχοντες (του βασικού κυρίως μορφωτικού επιπέδου, όπως έδειξε η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων) για τα αντιμεταβιβαστικά της Ομάδας Β με ενεργητική μορφολογική σήμανση και από – ΠΦ (Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη).

Αξιίζει, επίσης να αναφέρουμε ότι οι δομές που ήταν εντελώς μη αποδεκτές (αξιολόγηση μεταξύ 1 – 2 στην πολυμερή κλίμακα 1 – 5), κατά την εκτίμηση των συμμετεχόντων, ήταν οι εξής:

- Η μη ενεργητική μορφολογία με έμψυχο υποκείμενο για τις Ομάδες Α και Γ (*Ο πειρατής βυθίστηκε/ Ο Γιάννης ασπρίστηκε*).

- Η ενεργητική μορφολογία α) με μη έμψυχο υποκείμενο για την Ομάδα Α (*Το πλοίο βύθισε*) και β) με μη έμψυχο υποκείμενο και από – ΠΦ με έμψυχο δράστη για την Ομάδα Γ (*Το παντελόني τσαλάκωσε από τον Γιάννη*).

5.2.2. Ο ρόλος του φύλου, του μορφωτικού επιπέδου και της οικειότητας στην αποδεκτότητα ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών

Οι κοινωνικοί παράγοντες του φύλου και του μορφωτικού επιπέδου φαίνεται ότι επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών. Αρχίζοντας από το **φύλο**, όπως είδαμε στην υποενότητα 4.3, η στατιστική ανάλυση δεν ανέδειξε σημαντικές διαφορές στον τρόπο με τον οποίο άνδρες και γυναίκες αξιολογούν την ορθότητα των δομών που τους δόθηκαν.

Αντίθετα, το **μορφωτικό επίπεδο**, ανέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές στα σκορ με τα οποία οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν την αποδεκτότητα των ενεργητικών, παθητικών και αντιμεταβιβαστικών δομών. Οι διαφορές αυτές συνοψίζονται εν πρώτοις στο συμπέρασμα ότι οι συμμετέχοντες του βασικού μορφωτικού επιπέδου αξιολόγησαν με στατιστικά σημαντικά χαμηλότερα σκορ, σε κάποιες περιπτώσεις ακόμα και τις απλές ενεργητικές/ μεταβιβαστικές δομές, συγκριτικά με τους συμμετέχοντες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου.

Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες βασικού μορφωτικού επιπέδου αξιολόγησαν με χαμηλότερα σκορ:

α) **την απλή μεταβατική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο Δράστη σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (*Ο πειρατής βύθισε το πλοίο/ Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο/ Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόني*) και για τις τρεις ρηματικές ομάδες αντιμεταβιβαστικών.

β) την παθητική δομή με *από* – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμψυχο θέμα για την Ομάδα Α (*Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή*).

γ) την αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου (*Ο πειρατής βυθίστηκε*) για την Ομάδα Α.

δ) την αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση με μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου για τις Ομάδες Α και Γ (*Το πλοίο βυθίστηκε/ Το παντελόι τσαλακώθηκε*).

Αντίθετα, αξιολόγησαν με υψηλότερα σκορ ως πιο αποδεκτή, συγκριτικά με τους συμμετέχοντες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, την **αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση, μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου και από – ΠΦ (απλού αιτίου;)** για την Ομάδα Α ((?)**Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή*).

Για την Ομάδα Α το ενδιαφέρον είναι ότι η αξιολόγηση της δομής αυτής **δεν διαφοροποιείται στην αποδεκτότητα από την αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (**Το πλοίο βύθισε*), σε αντίθεση με το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο, όπου οι δυο δομές κατέγραψαν στατιστικά σημαντική διαφορά στην αποδεκτότητα με την πρώτη δομή να είναι σαφώς πιο αποδεκτή.

Επίσης, οι συμμετέχοντες βασικού επιπέδου, σε αντίθεση με τους συμμετέχοντες του ανώτερου επιπέδου, **δεν διαφοροποιούν την αξιολόγηση της αντιμεταβιβαστικής δομής με ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (**Ο πειρατής βύθισε*) συγκριτικά με την αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου (*Ο πειρατής βυθίστηκε*).

Για την Ομάδα Β για τους συμμετέχοντες του βασικού μορφωτικού επιπέδου η **αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση, μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου και από – ΠΦ (απλού αιτίου;)** ((?) *Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη*) δεν διαφοροποιείται από:

α) την **αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (**Ο Γιάννης άσπρισε*),

β) την **αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (*Ο τοίχος άσπρισε*),

γ) την **αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση και μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (*Ο τοίχος ασπίστηκε*).

Για την **Ομάδα Γ** οι απαντήσεις του βασικού μορφωτικού επιπέδου δεν διαφοροποιούνται στην αξιολόγηση για την **αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (**Ο Γιάννης τσαλάκωσε*) συγκριτικά με:

α) την **αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (? *Ο Γιάννης τσαλακώθηκε*),

β) την **αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου** (*Το παντελόνι τσαλάκωσε*).

Σε ό,τι αφορά το ερώτημα εάν η αύξουσα οικειότητα των συμμετεχόντων με τη ρηματική ομάδα αυξάνει την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών από τους συμμετέχοντες, η απάντηση ήταν θετική για την Ομάδα Α και την Ομάδα Β. Να θυμίσουμε ότι από τις τρεις ομάδες αντιμεταβιβαστικών των AAS (2015) οι ρηματικές Ομάδες Α και Β αξιολογήθηκαν με τα υψηλότερα σκορ οικειότητας από τους συμμετέχοντες, με την Ομάδα Β να σημειώνει την υψηλότερη οικειότητα.

Παρατηρήθηκε, δηλαδή, ότι η οικειότητα των συμμετεχόντων με τη **ρηματική ομάδα Α των αντιμεταβιβαστικών** επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αξιολόγησαν και μάλιστα στατιστικά σημαντικά τις ακόλουθες δομές:

α) την απλή μεταβατική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο Δράστη σε θέση συντακτικού υποκειμένου (*Ο πειρατής βύθισε το πλοίο*),

β) την παθητική δομή με *από* – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμψυχο (*Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή*),

γ) την αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου (*Ο πειρατής βυθίστηκε*),

δ) την αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση με μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου (*Το πλοίο βυθίστηκε*),

ε) την αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση, μη έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου και *από* – ΠΦ (απλού αιτίου;) για την Ομάδα Α ((?)**Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή*).

Αντίστοιχα, η οικειότητα των συμμετεχόντων με τη ρηματική ομάδα Β επιδρά στην κρίση αποδεκτότητας:

α) την απλή μεταβατική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο Δράστη σε θέση συντακτικού υποκειμένου (*Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο*),

β) την παθητική δομή με *από* – ΠΦ ποιητικού αιτίου και μη έμψυχο (*Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη*),

γ) την αντιμεταβιβαστική δομή με ενεργητική μορφολογική σήμανση και έμψυχο θέμα σε θέση συντακτικού υποκειμένου (?**Ο Γιάννης άσπρισε*).

5.3. Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα

Η παρούσα διδακτορική διατριβή είχε ως στόχο να διερευνήσει την προτασική επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών στην Ελληνική, μέσα από μια εμπειρική ψυχολinguιστική έρευνα, η οποία διενεργήθηκε σε ενήλικες τυπικούς ομιλητές. Ακολουθώντας τη διεθνή βιβλιογραφία για το διαγλωσσικό φαινόμενο των εναλλαγών μεταβατικότητας και ιδιαίτερες τις έρευνες που υποστηρίζουν ότι το φαινόμενο αυτό είναι ιδιοσυγκρασιακό σε κάθε γλώσσα (AAS, 2015), η έρευνά μας εστιάστηκε στον τρόπο, με τον οποίο οι τυπικοί ομιλητές της Ελληνικής επεξεργάζονται και αποδέχονται ή δεν αποδέχονται δομές που περιλαμβάνουν αντιμεταβιβαστικά ρήματα.

Αφετηρία μας υπήρξε η πειραματική υπόθεση ότι η αποδεκτότητα των δομών αυτών στην Ελληνική επηρεάζεται τόσο από γλωσσικούς, όσο και από κοινωνικούς παράγοντες. Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα και βάσει της συζήτησης που παραθέσαμε στις προηγούμενες ενότητες επιβεβαιώνεται η υπόθεση αυτή. Μάλιστα, παρατηρήθηκε ότι οι παράγοντες αυτοί διαφοροποιούν τις προτιμήσεις των συμμετεχόντων σε αρκετά μεγάλο βαθμό σε ορισμένες περιπτώσεις και ανοίγουν ένα ευρύ πεδίο συζήτησης τόσο αναφορικά με το υπό εξέταση φαινόμενο, όσο και γενικότερα σχετικά με τον τρόπο που ο άνθρωπος επεξεργάζεται και κατανοεί γλωσσικά δεδομένα.

Πριν προβούμε στην παρουσίαση των σημαντικότερων συμπερασμάτων που απορρέουν από την εμπειρική αυτή έρευνα είναι σημαντικό να διευκρινίσουμε το εξής: στην παρούσα υποενότητα δεν έχουμε στόχο να επιβεβαιώσουμε ή να απορρίψουμε μοντέλα, θεωρίες και υποθέσεις που σχετίζονται με τις αντιμεταβιβαστικές δομές. Στόχος μας είναι – και το έχουμε αναφέρει και στην ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας – να συνοψίσουμε τα όσα ανέδειξε η έρευνά μας σχετικά με τις γλωσσικές διαισθήσεις των τυπικών ομιλητών της Ελληνικής για τις αντιμεταβιβαστικές δομές, σχετικά με θέματα που προσεγγίζει η θεωρητική έρευνα, όπως για παράδειγμα η ρηματική μορφολογία.

Η έλλειψη αντίστοιχων εμπειρικών ψυχολinguιστικών ερευνών σε ενήλικους τυπικούς πληθυσμούς εξασφαλίζει βεβαίως την πρωτοτυπία στην παρούσα διατριβή, αφήνει όμως την ερμηνευτική δυνατότητα των συμπερασμάτων μας μάλλον σε ένα πολύ αρχικό στάδιο καταγραφής παρατηρήσεων και προοπτικής νέων ερευνών, που θα μπορούσαν να ελέγξουν πιο στοχευμένα τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά μας.

Έτσι, θα προσπαθήσουμε μεν να συσχετίσουμε τα ευρήματά μας με θεωρητικές προσεγγίσεις του υπό εξέταση φαινομένου, σε καμία περίπτωση, όμως δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι τα συμπεράσματά μας ενισχύουν ή αποδυναμώνουν συγκεκριμένες θεωρήσεις. Εξάριση, ίσως, αποτελούν α) η επιβεβαίωση της διάκρισης των αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής σε τρεις ομάδες από τους AAS (2015) με βάση τη ρηματική μορφολογία και β) η επιβεβαίωση ότι ο ενεργητικός τύπος και η ενεργητική σύνταξη είναι οι αμαρκάριστοι τύποι της Ελληνικής μαζί με τον μη ενεργητικό τύπο για την περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών δομών του τύπου *Το πλοίο βυθίστηκε*.

Τα βασικά συμπεράσματα που απορρέουν από την έρευνά μας μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- Ο γλωσσικός παράγοντας της ρηματικής μορφολογίας αναδεικνύεται σε βασικό παράγοντα στην προτασική επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών της Ελληνικής. Η παρουσία της ενεργητικής/ μη ενεργητικής μορφολογίας ερμηνεύεται κατ' αρχήν ενεργητικά και παθητικά. Εξαιρείται η περίπτωση της μη ενεργητικής μορφολογίας στην περίπτωση αντιμεταβιβαστικών του τύπου *βυθίστηκε*, καθώς και η ενεργητική μορφολογία στην περίπτωση αντιμεταβιβαστικών του τύπου *άνοιξε*. Έτσι, επιβεβαιώνεται κατά βάση η ομαδοποίηση των AAS (2015).
- Παρατηρείται αμφίσημη ερμηνεία του συνδυασμού της ενεργητικής μορφολογίας με την *από* – ΠΦ (*Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη*), η οποία για πολλά από τα άτομα βασικού μορφωτικού επιπέδου αξιολογείται ως αποδεκτή δομή.
- Ο πραγματολογικός παράγοντας της εμπυχότητας του συντακτικού υποκειμένου επηρεάζει την ερμηνεία και την αποδεκτότητα των μορφολογικών καταλήξεων των αντιμεταβιβαστικών.
- Ο πραγματολογικός παράγοντας της οικειότητας των συμμετεχόντων με τα υπό εξέταση ρήματα επηρεάζει θετικά την αποδεκτότητα των δομών: Η υψηλότερη οικειότητα ενός ρήματος κάνει περισσότερο αποδεκτές δομές που είναι πιο περιθωριακές σε σύγκριση με τα ρήματα χαμηλότερης οικειότητας.
- Ο κοινωνικός παράγοντας του μορφωτικού επιπέδου αναδεικνύεται σημαντικός. Οι συμμετέχοντες του βασικού μορφωτικού επιπέδου

εμφανίζουν μια αντίρροπη τάση: Ενώ αξιολογούν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερα την αποδεκτότητα όλων των δομών, ακόμα και των ενεργητικών συγκριτικά με τους συμμετέχοντες ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, εμφανίζονται πιο ανεκτικοί σε «παραβιάσεις», όπως η παρουσία *από* – ΠΦ με ενεργητική μορφολογία.

Ξεκινώντας από τους γλωσσικούς παράγοντες, ο πιο σημαντικός παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει την αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών είναι η ρηματική μορφολογία. Τα αποτελέσματά μας πιστοποιούν ότι ο ενεργητικός ρηματικός τύπος (*άνοιξε*) και η απλή μεταβατική δομή (*Ο Γιάννης άνοιξε την πόρτα*) είναι οι αμαρκάριστοι τύποι της Ελληνικής. Μάλιστα, η απλή μεταβατική δομή αξιολογήθηκε από τους συμμετέχοντες ως η πιο αποδεκτή δομή, συγκριτικά με την αντίστοιχη αντιμεταβιβαστική και παθητική δομή για όλα τα υπό εξέταση ρήματα.

Ωστόσο, το ενδιαφέρον είναι ότι ο μη ενεργητικός ρηματικός τύπος (*βυθίστηκε, εξαφανίστηκε, συγκεντρώθηκε*), αποτελεί τον αμαρκάριστο τύπο για τις αντιμεταβιβαστικές δομές που σχηματίζουν τα ρήματα, τα οποία έχουν κατηγοριοποιηθεί από τους AAS (2015) στην πρώτη ομάδα των αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής (*Το πλοίο βυθίστηκε/ Ο λεκές εξαφανίστηκε/ Το ποσό συγκεντρώθηκε*). Τα αποτελέσματα της έρευνά μας έδειξαν ότι πράγματι στη γλωσσική διαίσθηση των συμμετεχόντων τα ρήματα αυτά έχουν κοινή συμπεριφορά, με τον αντιμεταβιβαστικό τύπο να δηλώνεται με τη μη ενεργητική μορφολογία. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι για τους συμμετέχοντες οι αντιμεταβιβαστικές δομές που σχηματίζουν αυτά τα ρήματα είναι εξίσου αποδεκτές με τις αντίστοιχες απλές μεταβατικές (*Ο πειρατής βύθισε το πλοίο/ Η Ελένη εξαφάνισε τον λεκέ/ Ο Γιάννης συγκέντρωσε το ποσό*).

Ο τυπικός ομιλητής της Ελληνικής, σε ό,τι αφορά τη συντακτική πραγμάτωση των θεματικών ρόλων των ρημάτων αυτών, φαίνεται ότι λαμβάνει μεν υπόψη τον τύπο της αιτιότητας (εξωτερικό, απροσδιόριστο αίτιο) που προκαλεί την ενέργεια στην οποία αναφέρεται το ρήμα, ωστόσο, φαίνεται ότι για τη διαίσθησή του η μη ενεργητική μορφολογία μπορεί να αποδώσει την παρουσία ενός εξωτερικού αιτίου, χωρίς αυτό να είναι ποιητικό αίτιο, ο κατεξοχήν, δηλαδή, λόγος που προκάλεσε τη μεταβολή στην οποία αναφέρεται η ρίζα του ρήματος.

Στην περίπτωση, για παράδειγμα, του ρήματος *βυθίζω*, όπως εξήγησαν πολλοί συμμετέχοντες στην έρευνα, είναι βέβαιο ότι για να βυθιστεί κάποιος/ κάτι χρειάζεται

σαφώς ένα αίτιο (έμφυχο ή μη) και είναι μια ενέργεια που σίγουρα είναι το αποτέλεσμα μιας εξωτερικής επενέργειας. Για τον τυπικό ομιλητή της Ελληνικής το Αίτιο του ρήματος **βυθίζω** δηλώνεται κατά βάση είτε σε συντακτική θέση υποκειμένου (*Ο πειρατής βύθισε το πλοίο*) ή καθόλου (*Το πλοίο βυθίστηκε*). Η πραγμάτωση των θεματικών ρόλων σε μια δομή παθητικής σύνταξης φάνηκε από την έρευνα να είναι λιγότερο αποδεκτή (*Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή*).

Σε σχετικό ερώτημα γιατί προτιμούν την αντιμεταβιβαστική (*Το πλοίο βυθίστηκε*) έναντι της παθητικής δομής (*Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή*), οι συμμετέχοντες απαντούν σχεδόν ομόφωνα ότι αν ξέρουμε ποιος έκανε την ενέργεια είναι πιο λογικό να πούμε «Αυτός την έκανε» παρά «Έγινε από αυτόν», ενώ αν δεν ξέρουμε πώς/ από ποιον έγινε, λέμε απλώς «έγινε... βυθίστηκε», αλλά είναι σίγουρο ότι κάποιος/ κάτι την προκάλεσε. Η προτίμησή τους για την αντιμεταβιβαστική δομή με μη ενεργητική μορφολογία, φαίνεται να δείχνει ότι η μη ενεργητική μορφολογία είναι πράγματι ο πιο μαρκαρισμένος τύπος της Ελληνικής, προκειμένου να δηλωθεί κάτι που **υφίσταται κάτι/ κάποιος**, επιβεβαιώνοντας όσα έχουν υποστηρίξει η Alexiadou (2010) και η Zombolou (2004), ότι, δηλαδή, η παρουσία μη ενεργητικής μορφολογίας σηματοδοτεί την ύπαρξη κάποιου δράστη ή ενός αιτίου στο συγκεκριμένο.

Την ίδια συμπεριφορά, τον μη ενεργητικό τύπο ως αμαρκάριστο, δηλαδή, παρατηρούμε και σε ρήματα τα οποία οι AAS (2015) έχουν κατηγοριοποιήσει σε μια ξεχωριστή ομάδα, την τρίτη ομάδα αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής, τα οποία, κατά τη γνώμη τους, σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους τόσο με τον ενεργητικό, όσο και με τον μη ενεργητικό τύπο (*Το ύφασμα ζάρωσε/ ζαρώθηκε*).

Η επιμέρους εξέταση της αποδεκτότητας δομών που εμπεριέχουν ρήματα της ομάδας αυτής έδειξε, όμως, ότι δεν υπάρχει ομοιογένεια στη συμπεριφορά τους αναφορικά με την προβλεπόμενη διτυπία. Με εξαίρεση το ρήμα *ζαρώνω*, όπου ταυτίζεται απολύτως στα σκορ αποδεκτότητας της αντιμεταβιβαστικής δομής ο ενεργητικός με τον μη ενεργητικό αντιμεταβιβαστικό τύπο, τα υπόλοιπα ρήματα (*Το ύφασμα λέρωσε/ λερώθηκε. Ο τοίχος γκρέμισε/ γκρεμίστηκε*) αξιολογούνται από τους συμμετέχοντες με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο αξιολόγησαν τα ρήματα της πρώτης ομάδας.

Σε απόψεις, όπως αυτή της Manromanolaki (2002), που θεωρεί ότι υπάρχει διαφοροποίηση στην ομάδα αυτή από την πρώτη ομάδα, επειδή στην προβλεπόμενη διτυπία ο μη ενεργητικός τύπος δηλώνει μεταβολή που ακολουθεί μια διαβάθμιση και συντελείται προοδευτικά, ενώ ο ενεργητικός τύπος εκφράζει επίτευξη, τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν ότι οι δυο διαφορετικές αντιμεταβιβαστικές

δομές (με ενεργητική και με μη ενεργητική μορφολογία) δεν έχουν τον ίδιο βαθμό αποδεκτότητας από τους συμμετέχοντες.

Ενώ οι αντιμεταβιβαστικές δομές με μη ενεργητική μορφολογία έχουν μικρή απόκλιση από τις αντίστοιχες παθητικές δομές (*Το παντελόνι λερώθηκε από τον Γιάννη/Το παντελόνι λερώθηκε*), οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ενεργητική μορφολογία δεν παρουσιάζουν ένα κοινό πρότυπο αποδεκτότητας για όλα τα ρήματα, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις ρημάτων, όπως το *σκίζω*, για το οποίο η χρήση ενεργητικής μορφολογίας αξιολογείται ως εντελώς μη αποδεκτή²⁶.

Ο ενεργητικός μορφολογικός τύπος εκτός από τις ιδιαίτερες συνθήκες στις οποίες γίνεται αποδεκτός στα ρήματα που κατηγοριοποιούνται στην τρίτη ομάδα (*Το ύφασμα ζάρωσε*), είναι κατ' εξοχήν αποδεκτός στις αντιμεταβιβαστικές δομές των ρημάτων που οι AAS (2015) έχουν κατηγοριοποιήσει στη δεύτερη ομάδα (*Το σαλόνι καθάρισε*), η οποία περιλαμβάνει κυρίως επιθετογενή ρήματα (*κοκκινίζω, ασπρίζω*) και ρήματα του τύπου *ανοίγω/ κλείνω*.

Τα ρήματα ομάδας αυτής αποτελούν, ίσως, την πιο χαρακτηριστική περίπτωση αντιμεταβιβαστικών της Ελληνικής, αφού ο ενεργητικός τύπος αξιοποιείται για να δηλώσει εκτός από την απλή μεταβατικότητα και δράση με απροσδιόριστη αιτιότητα. Είναι εύλογο το ερώτημα γιατί για τα ρήματα της ομάδας αυτής ο αμαρκάριστος τύπος είναι ο ενεργητικός τύπος.

Αξιοποιώντας το θεωρητικό πλαίσιο των AAS (2015:80), παρατηρήσαμε ότι οι τυπικοί ομιλητές μοιάζει να διαισθάνονται ότι η ενεργητική μορφολογική σήμανση σηματοδοτεί μια κλιμακούμενη ατελή μεταβολή σε αντίθεση με τη μη ενεργητική σήμανση που αναφέρεται σε μια οριστική μεταβολή με αναφορά στο είδος του αιτίου που προκάλεσε αυτή τη μεταβολή. Παράλληλα στις Alexiadou and Anagnostopoulou (2013) βρίσκουμε διατυπωμένη τη θέση ότι οι αντιμεταβιβαστικοί τύποι των ρημάτων

²⁶π.χ. ζεσταίνω:

Η σούπα ζέστανε. (M.O.:2,06/ 5)

Η σούπα ζεστάθηκε. (M.O.:3,97/5)

τσαλακώνω

Το παντελόνι τσαλάκωσε. (M.O.:1,95/5)

Το παντελόνι τσαλακώθηκε. (M.O.:3,98/5)

σκίζω

Το χαρτί έσκισε (M.O.:1,24/5)

Το χαρτί σκίστηκε (M.O.: 3,97/5)

της ομάδας αυτής, εμπεριέχουν στη σημασία τους καθολική μεταβολή, παρόμοια με αυτήν που υποδηλώνουν τα ρήματα της πρώτης ομάδας.

Αν λάβουμε, όμως, υπόψη τις διευκρινήσεις που έδωσαν οι συμμετέχοντες για τις προτιμήσεις τους, φαίνεται ότι η ενεργητική μορφολογία προσδίδει ένα χαρακτηριστικό στο θέμα του ρήματος (Ο τοίχος άσπρισε → είναι άσπρος) σε αντίθεση με τη μη ενεργητική μορφολογία που περιγράφει μάλλον μια ενέργεια απροσδιόριστης αιτιότητας και έτσι δηλώνεται το αποτέλεσμα της (Ο τοίχος ασπρίστηκε → είναι το αποτέλεσμα μιας ενέργειας που κάποιος/ κάτι έκανε).

Μοιάζει δηλαδή στις ενεργητικές αντιμεταβιβαστικές δομές οι ομιλητές να διακρίνουν έναν άλλο τρόπο, με τον οποίο μπορεί να δηλωθεί μια (εγγενής ή επίκτητη, εσωτερικά ή εξωτερικά προκαλούμενη) ιδιότητα του θέματος και αυτό φαίνεται να συνάδει και με την οντολογική ρίζα των ρημάτων της ομάδας αυτής, που είναι επί το πλείστον επιθετογενή.

Το παραπάνω συμπέρασμα ενισχύεται και από την επόμενη σημαντική παρατήρηση που προέκυψε από την έρευνά μας: **Είναι αποδεκτός στην ομάδα αυτή ο ενεργητικός αντιμεταβιβαστικός τύπος με από – ΠΦ**²⁷, η οποία περιλαμβάνει έμφυχο όνομα, κυρίως για τα άτομα βασικού μορφωτικού επιπέδου (Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη).

Συντακτικά, η από – ΠΦ στην Ελληνική καλύπτει τον θεματικό ρόλο του Δράστη στις παθητικές δομές (Το κρέας κομματιάστηκε από τον Γιάννη), ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις, στις οποίες η παρουσία από – ΠΦ αποτελεί σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (AAS, 2015:20, Kalluli, 2006) μια σημαντική ένδειξη για να διακριθούν διαγλωσσικά οι παθητικές δομές από τις αντιμεταβιβαστικές.

Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις, στις οποίες η από – ΠΦ εκφράζει ένα απλό (εξωτερικό) αίτιο, που η επίδρασή του ενδέχεται να προκαλέσει τη μεταβολή που δηλώνει κάποιο ρήμα αυτής της σημασιολογικής κατηγορίας με ή χωρίς ενεργητική

²⁷ Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας περιορίσαμε την διερεύνηση των προθετικών φράσεων που μπορούν να εμφανιστούν σε αντιμεταβιβαστικές δομές στην περίπτωση της από – ΠΦ, λόγω της παρουσίας της στις παθητικές δομές, τις οποίες αντιδιατείλαμε με τις αντίστοιχες αντιμεταβιβαστικές. Ωστόσο, θα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα μια μελέτη που θα διερευνά την αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών σε συνδυασμό και με άλλες προθέσεις, όπως η πρόθεση *με*. Ενδεικτικά παραθέτουμε το παράδειγμα από τους AAS (2006c):

α. Το πουκάμισο καθάρισε με το πλύσιμο/ από μόνο του/ * από το Γιάννη (αντίθετα με τα ευρήματα της έρευνάς μας)

β. Το πουκάμισο καθαρίστηκε από τον Γιάννη/ * με το πλύσιμο.

μορφολογία (*Το δέντρο χτυπήθηκε από τον κεραυνό/ Το βούτυρο έλιωσε από τη ζέση*). Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν ότι πράγματι στην παθητική δομή και για τις τρεις προαναφερθείσες ομάδες ρημάτων είναι αποδεκτή η παρουσία της *από* – ΠΦ, με λειτουργία ποιητικού αιτίου (θεματικός ρόλος δράστη).

Το γεγονός ότι η *από* – ΠΦ γίνεται αποδεκτή και σε ρόλο εξωτερικού αιτίου με αντιμεταβιβαστικές δομές, οι οποίες έχουν ενεργητική μορφολογία στα ρήματα της δεύτερης ομάδας, επιβεβαιώνεται από περιπτώσεις όπως αυτή του ρήματος **βουλιάζω**, όπου είναι αρκετά αποδεκτή η αντιμεταβιβαστική δομή *Το πλοίο βουλιάζε από τον πειρατή*, ενώ η παθητική δομή (?) *Το πλοίο βουλιάχτηκε από τον πειρατή* είναι μη αποδεκτή.

Τα παραπάνω ευρήματα δείχνουν να επιβεβαιώνουν τις διαπιστώσεις του Jackendoff (1990) ότι η *από* – ΠΦ – τουλάχιστον για τα συγκεκριμένα δεδομένα της Ελληνικής – μπορεί να εκφράζει αίτιο περισσότερο ως μέρος της λεξικής εννοιολογικής δομής του ρήματος, παρά ως μέρος της ορισματικής του δομής και των Baker et al. (1989), που πρεσβεύουν ότι κατέχει ρόλο προσαρτήματος και μπορεί να συνεμπεριέχεται (co-indexation) στον θεματικό ρόλο, που έχει απορροφηθεί από το μη ενεργητικό μόρφημα.

Όπως τουλάχιστον φάνηκε από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, ο ρόλος της *από* – ΠΦ δηλώνει μάλλον ένα πιθανό ή μερικό αίτιο που συνέβαλε στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος, όμως ο ρόλος της σε συνδυασμό με την ενεργητική ρηματική μορφολογία θα πρέπει να διερευνηθεί λεπτομερέστερα.

Θα δώσουμε ως παράδειγμα την ερμηνεία που έδωσε για την υψηλή της αξιολόγηση (5/5) στις προτάσεις του τύπου *Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη* η συμμετέχουσα AP 96, της οποίας το προφίλ βλέπουμε στον Πίνακα 5.6.

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΦΥΛΟ	ΜΟΡΦΩΠΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
AP 96	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΠΟ ΦΟΙΤΟ Σ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	53	Υπάλληλος Καθαριότητας Δήμου

Πίνακας 5.6 : Το προφίλ της συμμετέχουσας AP 96

Για την AP 96, λοιπόν, η πρόταση *Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη* είναι εντελώς αποδεκτή, επειδή το *άσπρισε* δηλώνει το αποτέλεσμα για τον τοίχο, ενώ το *από τον Γιάννη* δηλώνει ότι ο Γιάννης υπήρξε γενικά η αιτία για αυτό το αποτέλεσμα (είπε χαρακτηριστικά «μπορεί να φώναζε τον μπογιατζή, να μάζεψε τα χρήματα, να πήρε εν τέλει κάποια πρωτοβουλία, που να είχε αποτέλεσμα ο τοίχος να ασπρίσει»).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ίδια συμμετέχουσα αξιολόγησε με 3/5 την αντίστοιχη παθητική δομή *Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη*, με τη χαρακτηριστική αιτιολογία ότι εάν θελήσει να δηλώσει ποιος έκανε την ενέργεια θα προτιμήσει την ενεργητική δομή *Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο*. Για τους ίδιους λόγους τα περισσότερα άτομα του βασικού μορφωτικού επιπέδου αξιολόγησαν ως αποδεκτές δομές του τύπου *Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη*, σε αντίθεση με τους συμμετέχοντες του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, για τους οποίους η δομή αυτή δεν είναι ιδιαίτερος αποδεκτή.

Σε μελλοντική έρευνα είναι σίγουρα ενδιαφέρον να διερευνηθεί λεπτομερέστερα η γλωσσική διαίσθηση των τυπικών ομιλητών σχετικά με τον τρόπο που η ρηματική μορφολογία επηρεάζει την ερμηνεία των αντιμεταβιβαστικών δομών, λαμβάνοντας, ίσως, υπόψη περαιτέρω σημασιολογικούς και πραγματολογικούς παράγοντες.

Η ανάγκη αυτή προέκυψε από την παρατήρηση ότι ρήματα τα οποία – αν μη τι άλλο – έχουν στενή σημασιολογική συνάφεια, όπως είναι τα *βυθίζω* και *βουλιάζω* σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους με διαφορετική μορφολογία (*Το πλοίο βυθίστηκε* αλλά *Το πλοίο βούλιαξε*). Κι ενώ πάλι το *βουλιάζω* σχηματίζει αντιμεταβιβαστικό τύπο, όπως το *ανοίγω* (*Το πλοίο βούλιαξε/ Η πόρτα άνοιξε*), δεν έχει αποδεκτή παθητική δομή (*(?) *Το πλοίο βουλιάχτηκε από τον πειρατή*), σε αντίθεση με το *ανοίγω* (*Η πόρτα ανοίχτηκε από τον Γιάννη*).

Θα μπορούσε, ίσως, κάποιος να ελέγξει στα ρήματα αυτά παράγοντες, όπως η κλίμακα αυθορμητισμού που προτείνει ο Haspelmath (2016) ή η ανίχνευση του βαθμού της εντροπίας που δυνητικά εμπεριέχει η μεταβολή στην εκάστοτε δράση/ ενέργεια του ρήματος, όπως την βλέπουμε στον Kullikov (1998) και να διερευνηθεί εάν στην Ελληνική με βάση τα όσα είπαμε παραπάνω ο αυξημένος αυθορμητισμός ή η εντροπία εκφράζονται μέσω αντιμεταβιβαστικών με συγκεκριμένη (ενεργητική ή μη ενεργητική) μορφολογία.

Κατ' επέκταση, ενδιαφέρον θα ήταν επίσης να συσχετισθεί το εάν και κατά πόσο επηρεάζουν την επεξεργασία και κατανόηση των αντιμεταβιβαστικών δομών της Ελληνικής πραγματολογικοί παράγοντες, όπως η προθετικότητα του Δράστη

(Jackendoff, 1987, Givón, 1984, Langacker, 1990, Croft, 1990, Dowty, 1991, Næss, 2007 και Fauconnier, 2012) ή η εμπυχήτητα του συντακτικού υποκειμένου.

Σε ό,τι αφορά την εμπυχήτητα, η έρευνά μας έδειξε ότι αυτή διαμόρφωσε σε σημαντικό βαθμό την κρίση αποδεκτότητας των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματά μας υποδεικνύουν σαφώς ότι αποδεκτές ήταν οι αντιμεταβιβαστικές δομές, όπου το συντακτικό υποκείμενο δεν ήταν εμπυχο (*Το πλοίο βυθίστηκε/ Η πόρτα άνοιξε/ Το ποσό συγκεντρώθηκε*), ανεξάρτητα από τη ρηματική μορφολογία.

Η προθετικότητα/ βουλευτικότητα του Δράστη, το κατά πόσο ο δηλαδή ο αίτιος μιας δραστηριότητας, που εμπυχεί μεταβολή κατάστασης (π.χ. όπως στο ρήμα *βυθίζω*) πράττει αφενός συνειδητά με σκοπό την μεταβολή της κατάστασης ή αποτελεί τη μοναδική δύναμη που επενεργεί με αποκλειστικό σκοπό να προκληθεί η μεταβολή (τελεολογικός δράστης), είναι επίσης μια πολύ ενδιαφέρουσα πτυχή προς διερεύνηση. Και αυτός ο συσχετισμός θα είχε ενδιαφέρον ως προς την ερμηνεία της ρηματικής μορφολογίας.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις υποδεικνύουν ότι οι πραγματολογικοί παράγοντες που επηρεάζουν εν γένει την προτασική επεξεργασία, αλλά και ειδικότερα την επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον συσχετισμό τους με την επιλογή συγκεκριμένης ρηματικής μορφολογίας.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η έρευνά μας έδειξε πως και ο πραγματολογικός παράγοντας της οικειότητας του ομιλητή με το ρήμα που εμπυχείται στην εκάστοτε υπό εξέταση δομή επηρεάζει την προτασική επεξεργασία ως εξής: Όσο πιο οικείο είναι το ρήμα, τόσο πιο αποδεκτή η δομή που το περιλαμβάνει και τόσο πιο ευάλωτη είναι η δομή σε παραβιάσεις. Θα πάρουμε για παράδειγμα, από την ομάδα των ρημάτων που σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους με ενεργητική μορφολογία τα ρήματα *ασπρίζω* (πιο οικείο) και *στρογγυλεύω* (λιγότερο οικείο). Ενώ είδαμε ότι η πρόταση *Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη* είναι αποδεκτή (τουλάχιστον από τα άτομα του βασικού μορφωτικού επιπέδου), δεν συμβαίνει το ίδιο με την πρόταση **Το ποσό στρογγύλεψε από τον ταμιά*.

Ένα πολύ ιδιαίτερο εύρημα της παρούσας διατριβής υπήρξε η επιρροή του κοινωνικού παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου στην αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών. Οι βασικές μας παρατηρήσεις συνοψίζονται στα εξής:

- Οι συμμετέχοντες του βασικού μορφωτικού επιπέδου: α) είναι πιο ανεκτικοί σε γραμματικές παραβιάσεις και μάλιστα φαίνεται ότι

ακολουθούν μια δικιά τους ευρύτερη γραμματική, β) έχουν περισσότερη ανάγκη (και το δηλώνουν) περαιτέρω πραγματολογικούς παράγοντες, προκειμένου να αποδεχθούν τις υπό εξέταση δομές.

- Η εξοικείωση των ατόμων ανώτερου μορφωτικού επιπέδου με τέτοιου τύπου διαδικασίες και δοκιμασίες είχε ως αποτέλεσμα τη διαφορετική διαχείριση των δοκιμασιών αυτών (τις αντιμετώπιζαν ως γλωσσικές ασκήσεις, σαν αυτές τις οποίες καλούνταν να επεξεργαστούν στη σχολική τους ζωή ή κατά την εκμάθηση της ξένης γλώσσας).

Η ανεκτικότητα που διαπιστώθηκε σε παραβιάσεις από τα άτομα του βασικού μορφωτικού επιπέδου θυμίζουν ευρήματα από μελέτες που αφορούν τη γλωσσική κατάκτηση που δείχνουν την ύπαρξη παιδικών γραμματικών λιγότερο περιοριστικών (less constraint grammars) από εκείνες των ενηλίκων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα λάθη συναναφοράς που κάνουν τα παιδιά έως την ηλικία των έξι (6) ετών, όταν, για παράδειγμα, στην Αγγλική σε προτάσεις του τύπου *Micky Mouse covered him* ερμηνεύουν το *him* ως *himself* στις μισές περίπου περιπτώσεις (Delay of B Effect, Crain & Thornton, 1998). Η «αμφίσημη» (ambiguous) εναλλακτική ερμηνεία του συνδυασμού της ενεργητικής ρηματικής μορφολογίας και *από* – ΠΦ στους ενήλικες φυσικούς ομιλητές βασικού μορφωτικού επιπέδου στην παρούσα έρευνα θυμίζει την αμφισημία που παρατηρείται στην παιδική γραμματική σε ό,τι αφορά την ερμηνεία των ισχυρών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας.

Θα είχε εξαιρετικό ενδιαφέρον σε μελλοντική έρευνα να διενεργηθούν σε παιδιά προσχολικής ηλικίας 5 - 6 ετών (οπότε και δεν έχουν ακόμα έρθει σε επαφή με τη μεταγλώσσα της σχολικής γραμματικής, άρα δεν ακολουθούν κάποιο πρότυπο) πειραματικές δοκιμασίες οι οποίες να διερευνούν την κρίση των παιδιών αναφορικά με τις δομές που εξετάστηκαν στην παρούσα έρευνα, και τα αποτελέσματα αυτά να συσχετισθούν με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα άτομα βασικού μορφωτικού επιπέδου στην παρούσα έρευνα.

Τα παραπάνω συμπεράσματα θα μπορούσαν, επίσης, να αναλυθούν και από τη σκοπιά της θεωρίας της Φυσικότητας του Λόγου και μάλιστα στο πλαίσιο της θεωρίας της Φυσικότητας του Μέσου (Media Naturalness Theory), που εισηγήθηκε ο Kock (2011). Η θεωρία αυτή, που κινείται στον ευρύτερο επιστημονικό χώρο της Τεχνητής Νοημοσύνης, υποστηρίζει ότι για να επικοινωνήσουν οι άνθρωποι στηρίζονται σε

οπτικές και ακουστικές κρίσιμες ενδείξεις. Όσο μειώνεται ο βαθμός της φυσικότητας αυτών των ενδείξεων, τόσο περισσότερη γνωσιακή προσπάθεια απαιτείται και τόσο περισσότερο αυξάνεται η αμφισημία του μηνύματος.

Ίσως η συσχέτιση των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας με τη θεωρία αυτή μπορεί να ερμηνεύσει γιατί οι ομιλητές του βασικού μορφωτικού επιπέδου αξιολογούν με πολύ χαμηλότερα σκορ προτάσεις, οι οποίες δεν είναι αντιγραμματικές. Ενδεικτικά, θα αναφέρουμε την αιτιολόγηση του συμμετέχοντα ΑΑ4 (το προφίλ του αποτυπώνεται στον Πίνακα 5.7) για την αξιολόγησή του στην πρόταση *Ο πρωθυπουργός μείωσε τη σύνταξη*, η οποία ήταν 3/5: Η πρόταση δεν αξιολογείται ως απολύτως ορθή, διότι όπως χαρακτηριστικά είπε ‘ο πρωθυπουργός δεν αποφασίζει μόνος του, έχει και υπουργούς’. Είναι ενδιαφέρον ότι ο πραγματολογικός παράγοντας της φύσης και της ταυτότητας του Δράστη επηρέασε την κρίση του εν λόγω συμμετέχοντα, ο οποίος δεν ταυτίζει απολύτως την έννοια της γραμματικής ορθότητας με την αποτίμηση της ορθότητας της πρότασης.

Αντιθέτως, αξιολογεί με 5/5 την αντιμεταβιβαστική δομή *Η σύνταξη μειώθηκε* αναγνωρίζοντάς την ως πλήρως ορθή με την αιτιολογία ότι κάποιος συνέβαλε σε αυτό, αλλά δεν μας νοιάζει ποιος. Σημαντική είναι, επίσης, και η αξιολόγηση του ΑΑ4 στη δομή *Η Μαρία διπλασίασε τη μερίδα* με 5/5. Παρόλο που τα ρήματα *μειώνω* και *διπλασιάζω* ανήκουν στην ίδια ομάδα, σε αυτά, δηλαδή, που σχηματίζουν τον αντιμεταβιβαστικό τύπο με μη ενεργητική μορφολογία (*Η σύνταξη μειώθηκε/ Η μερίδα διπλασιάστηκε*) διαφοροποιείται η αξιολόγησή τους στην ενεργητική δομή, υποδεικνύοντας ότι αντιμεταβιβαστικός τύπος επιτυγχάνει να εκφράσει την απροσδιόριστη αιτιότητα (Harley and Noyer ,2000, AAS, 2015).

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΦΥΛΟ	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
ΑΑ4	ΑΝΔΡΑΣ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	44	Κομμωτής

Πίνακας 5.7 : Το προφίλ του συμμετέχοντα ΑΑ4

Τα συμπεράσματά μας ενισχύουν τις παρατηρήσεις που έχουν καταγραφεί από προηγούμενες έρευνες σε ελληνόφωνα εμπειρικά δεδομένα. Είδαμε και στην έρευνά

μας αυτό που είχε παρατηρήσει η Peristeri (2010) ότι το μορφωτικό επίπεδο επηρεάζει την κρίση των συμμετεχόντων. Η ίδια ερμήνευσε τα δικά της ευρήματα στο πλαίσιο μοντέλων προτασικής κατανόησης, όπως αυτό των Pickering & Garrod (2007). Οι εν λόγω μελετητές υποθέτουν ότι οι ομιλητές μιας γλώσσας, προκειμένου να ερμηνεύσουν μια πρόταση προβαίνουν σε μια «συγκαλυμμένη μίμηση» (covert imitation) παράγοντας την υπό εξέταση δομή και έτσι εκτιμούν εάν η πρόταση είναι ορθή ή όχι.

Συγκεκριμένα, θεωρούν ότι ο ομιλητής στο στάδιο της κατανόησης δημιουργεί μια δομή - «προσομοιωτή» (emulator), προκειμένου να την αντιστοιχίσει με τη δομή που καλείται να αξιολογήσει σε επίπεδο κατανόησης, και με αυτόν τον τρόπο, η σχέση παραγωγής και κατανόησης καθίσταται μάλλον συμπληρωματική και όχι αντίστροφη. Γενικότερα, τέτοιου είδους παρατηρήσεις αναδεικνύουν τη νέα τάση στη γνωσιακή επιστήμη να ενσωματώνονται συστήματα δράσης (action systems) μέσα σε συστήματα πρόσληψης και με τον τρόπο αυτό να διευρύνουν την κατανόησή μας για τη σχέση παραγωγής και πρόσληψης/ κατανόησης.

Επειδή αρκετά τεστ²⁸ των πειραματικών δοκιμασιών έγιναν παρουσία της ερευνήτριας, η στρατηγική αυτή πράγματι αποτελούσε την πιο δημοφιλή, προκειμένου οι συμμετέχοντες να καταλήξουν αν είναι ορθή ή όχι για την Ελληνική η εκάστοτε πρόταση. Μάλιστα, σε αρκετές περιπτώσεις οι ομιλητές επαναλάμβαναν την εκάστοτε πρόταση ξανά και ξανά, πριν καταλήξουν στην αξιολόγησή της.

Να θυμίσουμε ότι η Peristeri (2010) εξέτασε δεδομένα ελληνόφωνου αγραμματικού λόγου και παρατήρησε ότι η επεξεργασία αντιμεταβιβαστικών δομών από αγραμματικούς ασθενείς επηρεάζεται (εκτός των άλλων) από παράγοντες όπως α) η εξοικείωση με το είδος της δοκιμασίας, και β) η γλωσσική εμπειρία των ασθενών. Σε ό,τι αφορά τη γλωσσική εμπειρία εάν αυτή καθορίζεται από το μορφωτικό επίπεδο, όπως το προσδιορίσαμε στη μεθοδολογία της παρούσας διατριβής τα αποτελέσματά μας ανοίγουν ένα νέο ευρύ πεδίο συζήτησης και για τον χώρο των Νευροεπιστημών της Γλώσσας: Οι παραβιάσεις που παρατηρήθηκαν (*Η πόρτα άνοιξε από τον Νίκο*) στα

²⁸Το σχόλιο αφορά κυρίως συμμετέχοντες βασικού μορφωτικού επιπέδου που δεν είχαν εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή ή δεν διέθεταν ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, προκειμένου να τους αποσταλεί το σχετικό έγγραφο.

άτομα του βασικού μορφωτικού επιπέδου υποδεικνύουν την ανάγκη να επαναπροσδιοριστεί τι συνιστά ό,τι η βιβλιογραφία αποκαλεί τυπικό, βασικό, ή φυσικό στη γλώσσα (και ιδιαιτέρως στην Ελληνική), πριν το διαφοροποιήσει στα ευρήματα από τον χώρο των γλωσσικών διαταραχών.

Στην κατεύθυνση αυτή εξάλλου κινούνται και τα ευρήματα των Stavrakaki et al. (2011), όπου ο μη ενεργητικός αντιμεταβιβαστικός τύπος ασκεί επίδραση στην κατανόηση των αφασικών ασθενών που εξέτασαν στην έρευνά τους, σε αντίθεση με τον ενεργητικό τύπο, όπου παρατηρούνται οι περισσότερες παραβιάσεις. Θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο σε μελλοντική έρευνα να εξεταστεί εάν η αρχή κανονικότητας που οι Stavrakaki et al. (2011) θεωρούν ότι χρησιμοποιούν τα άτομα με αφασία, σύμφωνα με την οποία συνδέουν την ενεργητική μορφολογία με μια Κεφαλή Φωνής που δηλώνει Δράστη, αξιοποιείται και από τα άτομα του βασικού μορφωτικού επιπέδου. Εντυπωσιακό είναι πάντως ότι ο μη ενεργητικός τύπος για τα ρήματα της ομάδας Α φαίνεται να είναι ο αμαρκάριστος τύπος και στα δεδομένα των τυπικών ομιλητών της έρευνάς μας, όπως συμβαίνει με τους αφασικούς των Stavrakaki et al. (2011) .

Οι παρατηρήσεις αυτές συνάδουν και με όσα υποστήριζαν οι Nanousi & Terzi (2015) για την κατανόηση μη αναστρέψιμων παθητικών προτάσεων, αλλά και σύντομων παθητικών προτάσεων σε δεδομένα αφασικών ασθενών, όπου παρατηρήθηκαν πολύ υψηλά ποσοστά επιτυχίας.

Σε ό,τι αφορά τα συμπεράσματα της Fotiadou (2010), σχετικά με την κατανόηση των εναλλαγών μεταβατικότητας, στα δεδομένα που άντλησε στην έρευνά της (και) από ελληνόφωνους ενήλικες τυπικούς ομιλητές, η έρευνά μας συμπληρώνει τα όσα διαπίστωσε αναφορικά με:

α) τον ρόλο που παίζει η συχνότητα εμφάνισης των υπό εξέταση δομών, αφού τα αποτελέσματά μας έδειξαν ότι οι δομές που περιλάμβαναν ρήματα, που ήταν πιο οικεία στους ομιλητές αξιολογούνταν ως πιο αποδεκτές με υψηλότερα σκορ στην πολυμερή κλίμακα

β) την εμπυχότητα του υποκειμένου στην ερμηνεία των υπό εξέταση δομών, όπου το μη έμπυχο υποκείμενο βοηθά στην ερμηνεία της ενεργητικής μορφολογίας ως αντιμεταβιβαστικής.

Λαμβάνοντας δε σοβαρά υπόψη την τελική της διαπίστωση ότι αφενός η γραμματική δεν κάνει απόλυτους διαχωρισμούς ανάμεσα σε παθητική, μέση και αντιμεταβιβαστική ερμηνεία της μορφολογίας, αλλά τις αφήνει κάπως απροσδιόριστες και αφετέρου ότι η ερμηνεία αυτή επηρεάζεται τόσο από τη διεπίδραση λεξικο – σημασιολογικών

χαρακτηριστικών του ρήματος, όσο και από πραγματολογικές πληροφορίες, συμπεραίνουμε πως η Ελληνική αφήνει ακόμα πολλά υπό διερεύνηση.

Συνοψίζοντας, η έρευνά μας αναδεικνύει τον ρόλο που παίζει η ρηματική μορφολογία στην προτασική επεξεργασία δομών με ιδιοσυγκρασιακό χαρακτήρα, όπως είναι οι αντιμεταβιβαστικές δομές, όπως επίσης και ο πραγματολογικός παράγοντας της εμπυχότητας. Παράλληλα, φωτίζει τον ρόλο του κοινωνικού παράγοντα του μορφωτικού επιπέδου στην προτασική επεξεργασία, δείχνοντας πως τα άτομα βασικού μορφωτικού επιπέδου είναι πιο ανεκτικά σε παραβιάσεις.

Θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα της έρευνάς μας επιβεβαιώνουν την διαπίστωση ότι οι αντιμεταβιβαστικές δομές αποτελούν ένα ευρύ πεδίο αναζητήσεων σε πολλούς κλάδους της σύγχρονης Γλωσσολογίας, αλλά και της σύγχρονης επιστήμης γενικότερα. Από τη Σύνταξη και τη Σημασιολογία μέχρι τη Νευροβιολογία της Γλώσσας και την Τεχνητή Νοημοσύνη και από την Ψυχολογία μέχρι την Εκπαιδευτική Γλωσσολογία, ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος επεξεργάζεται γλωσσικές δομές που έχουν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, όπως είναι στην περίπτωση μας οι αντιμεταβιβαστικές δομές, θα ελκύει πάντοτε το ενδιαφέρον της έρευνας, στην προσπάθεια να αποκαλυφθεί τι βρίσκεται στη βάση του ανθρώπινου Λόγου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διατριβή είχε στόχο μέσα από τα ερευνητικά της ερωτήματα να αναδείξει την πολυπλοκότητα του ανθρώπινου λόγου στο επίπεδο της γλωσσικής κατανόησης. Εμπνευσμένη από τις αντίστοιχες ψυχολinguιστικές και νευρογλωσσολογικές μελέτες, η έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της διατριβής έδειξε πως η κατανόηση και η επεξεργασία γλωσσικών εισαγομένων είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, όχι μόνο για τα άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν ζητήματα γλωσσικών διαταραχών, αλλά και για όσους θεωρούνται τυπικοί ομιλητές μιας γλώσσας.

Σε γλώσσες με πλούσια κλιτική μορφολογία, όπως η Ελληνική, σύνθετα μορφοσυντακτικά φαινόμενα, όπως οι αντιμεταβιβαστικές δομές, αποκτούν μεγάλο ενδιαφέρον για τον ερευνητή, καθώς εκεί αναδεικνύεται το διεπίπεδο Σύνταξης και Μορφολογίας και ως εκ τούτου η αναζήτηση των μηχανισμών κατανόησης αποκτά μια ιδιαίτερη διάσταση. Όπως είδαμε, οι μορφολογικές καταλήξεις της φωνής αλληλλεπιδρούν τόσο με την εμψυχότητα του συντακτικού υποκειμένου, όσο και με προθετικές φράσεις που σηματοδοτούν διάφορους συντακτικούς (ποιητικό αίτιο), αλλά και θεματικούς ρόλους (δράστης/ αίτιο, θέμα) και διαφοροποιούν τον βαθμό της κατανόησης δομών, όπως οι αντιμεταβιβαστικές μεταξύ ομιλητών της ίδιας γλώσσας.

Σε αντιδιαστολή με δεδομένα της Ελληνικής, που έχουν προκύψει από τη μελέτη των γλωσσικών διαταραχών, για τον ελληνόφωνο τυπικό λόγο, δεν υπήρχαν ως τώρα δεδομένα. Ευελπιστούμε ότι τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, η οποία διενεργήθηκε σε σταθμισμένο δείγμα εκατόν είκοσι τυπικών ομιλητών της Ελληνικής, θα ανοίξουν τον δρόμο, για να μελετηθεί σε βάθος (και) ο φυσικός λόγος, όχι μόνο σε επίπεδο παραγωγής, αλλά και σε επίπεδο κατανόησης.

Η σημαντική επίδραση του μορφωτικού επιπέδου των ομιλητών στον τρόπο που επεξεργάζονται και κατανοούν γλωσσικά εισαγόμενα, έτσι όπως αναδείχθηκε στην

παρούσα έρευνα από τις απαντήσεις των ομιλητών, ανοίγει μια μεγάλη συζήτηση, για την κατεύθυνση στην οποία επιδρά η μόρφωση (σχετίζεται με τη γλωσσική ικανότητα ή τη γλωσσική πραγμάτωση;) ενός ομιλητή.

Η οικειότητα, επίσης, του ομιλητή με τα υπό εξέταση γλωσσικά στοιχεία (εν προκειμένω αντιμεταβιβαστικά ρήματα), που όπως φάνηκε επηρεάζει τον βαθμό αποδεκτότητας της δομής που τα εμπεριέχει, είναι ένα επίσης πολύ σημαντικό εύρημα. Άρα και ευρύτερα, η οικειότητα του ομιλητή με συγκεκριμένες δομές και με τον λόγο εν γένει σε ποιο βαθμό επενεργεί τελικά στις επεξεργαστικές του προτιμήσεις; Στο ερώτημα αυτό οι χρονομετρικές έρευνες θα είχαν σίγουρα να αποκαλύψουν πολλά περισσότερα για τη γλωσσική κατανόηση από φυσικούς/ τυπικούς ομιλητές μιας γλώσσας.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, αυτό που εντοπίσαμε είναι ότι η επαφή του Ανθρώπου με τον Λόγο και ο τρόπος που τον επεξεργάζεται και τον κατανοεί, έχει σίγουρα προσωπικό χαρακτήρα, διαφαίνεται, όμως ότι στην διαμόρφωση αυτής της «γλωσσικής προσωπικότητας» επενεργούν ποικίλοι παράγοντες που αξίζει να ανιχνευθούν και να αναδειχθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alexiadou, A. & Schaeffer, F. 2012. Naturally reflexive verbs revisited: relations between syntax, semantics, and the lexicon. *Glow Workshop on Empty Categories in Syntax*, Potsdam, March 2012.

Alexiadou, A., and Anagnostopoulou, E., 1999. Non-active morphology and the direction of transitivity alternations. In: P. Tamanji, M. Hirotani, and N. Hall (Eds.), *Proceedings of NELS 29*. 40–55.

Anagnostopoulou, E., and Everaert, M. 1999. Towards a More Complete Typology of Anaphoric Expressions. *Linguistic Inquiry*, 30. 97-119.

Alexiadou, A., 2001. Adjective syntax and noun raising: word order asymmetries in the DP as the result of adjective distribution. *Studia Linguistica*, 55. 148–217.

Alexiadou, A., and E. Anagnostopoulou, 2004. Voice morphology in the causative - inchoative alternation: Evidence for a non-unified structural analysis of unaccusatives. In: A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou, M. Everaert (eds.), *The Unaccusativity Puzzle: Explorations of the Syntax-Lexicon Interface*. Oxford: Oxford University Press. 114–136.

Alexiadou, A., Anagnostopoulou, E., & Everaert, M. (eds.). 2004. *The Unaccusativity Puzzle: Explorations of the Syntax-Lexicon Interface*. Oxford: Oxford University Press.

Alexiadou A., Anagnostopoulou, E., and Schaeffer, F. 2006a. The properties of anticausatives crosslinguistically. In *M. Frascarelli (ed.), Phases of Interpretation*. Berlin: Mouton de Gruyter. 187-211.

Alexiadou A., Anagnostopoulou, E., and Schaeffer, F. 2006b. Instrument subjects are Agents or Causers in *Proceedings of WCCFL 25*, 40–8.

Alexiadou A., Anagnostopoulou, E., and Schaeffer, F. 2006c. PP licensing in nominalizations. *Proceedings of NELS*. 38.

Alexiadou, A., Doron, E. 2012. The syntactic construction of two non – active Voices: Passive and Middle». *Journal of Linguistics* 48: 1-34.

Alexiadou A., 2014. Active, middle, and passive: the morpho-syntax of Voice, ISSN 1695-6885 (in press); 2014-9718 (online) *Catalan Journal of Linguistics* 13, 2014 19-40.

Alexiadou, A., Anagnostopoulou, E., Schäfer, F. 2015. *External Arguments in Transitivity Alternations: A Layering Approach*. Oxford: Oxford University Press.

Babiniotis, G. 1972. *Τὸ ῥῆμα τῆς Ἑλληνικῆς. δομικαὶ ἐξελίξεις καὶ συστηματοίησις τοῦ ῥήματος τῆς Ἑλληνικῆς (ἀρχαίας καὶ νέας)* (Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου, 20). Athens: The University. 1972. pp. 320.

Baker, M. C. 1988. *Incorporation. A Theory of Grammatical Function Changing*. The University of Chicago Press. Chicago and London.

Baker, M., Kyle J., and Roberts, I. 1989. Passive Arguments Raised, *Linguistic Inquiry* 20: 219–51.

Bauer DJ, Goldfield BA, Reznik JS. 2002. Alternative approaches to analyzing individual differences in the rate of early vocabulary acquisition. *Applied Psycholinguistics*, 23:313–335.

Beavers, J. Koontz-Garboden, A. 2012. Manner and Result in roots of verbal meaning. *Linguistic Inquiry* 43, 331-369.

Benveniste, E. 1971. Active and Middle Voice in Verb. In: Meek, M. (ed.), *Problems in General Linguistics*. Coral Gables, USA: University of Miami Press, 145-151.

Bernstein, B. 1971. *Class, codes and control*, Vol. 1, Routledge and Kegan Paul.

Bever, T. G. 1970. The Cognitive Basis for Linguistic Structures. In J. R. Hayes (Ed.), *Cognition and the Development of Language* (pp. 279-362). New York: John Wiley.

Blair IV, Umland G., Ma J. (2002), Using Internet search engines to estimate word frequency, *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers* 34 (2), 286-290.

Borer, H. (1994). The projection of arguments. University of Massachusetts *Occasional Papers in Linguistics*. 17.

Borer, H. 2004. The Grammar Machine. In *The Unaccusativity Puzzle: Explorations of the Syntax-Lexicon Interface*, A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou and M. Everaert (eds.), 288-331. Oxford: Oxford University Press.

Borer, H., 2005, *Structuring Sense*, Vol I: In Name Only. Oxford: Oxford University Press, Pp. xvi, 310.

Borer, H., 2005, *Structuring Sense*, Vol II: The Normal Course of Events. Oxford: Oxford University Press, 2005. Pp. xvi, 310.

Bornkessel-Schlesewsky, I. and Schlewsky, M. 2009a. *Processing syntax and morphology: A neurocognitive perspective*. Oxford University Press, Oxford

Bornkessel-Schlesewsky, I. and Schlewsky, M. 2009b. The role of prominence information in the real time comprehension of transitive constructions: A cross-linguistic approach, *Language and Linguistics Compass*, pp. 19-58.

Bornstein, M., Haynes, O., Painter, K., & Genevro, J. 2000. Child language with mother and with stranger at home and in the laboratory: A methodological study. *Journal of Child Language*, 27(2), 407-420.

Bowers, J. 1993. The Syntax of Predication. *Linguistic Inquiry* 24:591-656.

Brysbaert, M. and Mitchell, D.C., 1996. Modifier attachment in sentence parsing: Evidence from Dutch. *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 49A, 664-695.

Buckner, R. & Petersen, S. 1996. What does neuroimaging tell us about the role of prefrontal cortex in memory retrieval. *Seminars in Neuroscience* 8, 47-55.

Burchert F., & De Bleser, R. 2004. Passives in agrammatic sentence comprehension: A German study. *Aphasiology*, Vol. 18, - Issue 1.

Cheila-Markopoulou, D. and Tsangalidis, A., (eds.). 2006. *Syntax in the learning and teaching of Greek as a foreign language [Η σύνταξη στη μάθηση και στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας]*. Athens: Patakis. 62-116.

Chierchia, G. 1989. *A semantics for unaccusatives and its syntactic consequences*. ms., Cornell University.

Chierchia, G. 2004. A semantics for unaccusatives and its syntactic consequences, in A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou, and M. Everaert (eds), *The unaccusativity puzzle: explorations of the syntax–lexicon interface*. Oxford: Oxford University Press, 22–59.

Chomsky, N. 1965. *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Chomsky, N. 1981. *Lectures on government and binding*. Dordrecht: Foris.

Chomsky, N. 1986. *Knowledge of Language: It's Nature, Origin, and Use*. New York: Praeger.

- Chomsky, N. 2000. Minimalist Inquiries: The Framework. In Step by Step. *Essays in Honor of Howard Lasnik*, eds. Roger Martin, David Michaels and Juan Uriagereka, 89-155. Cambridge/Mass.: The MIT Press.
- Comrie, B. 1989. *Linguistic universals and language typology* (2nd ed.). Oxford, UK.
- Crain, S. & Thornton, R. 1998. *Investigations in Universal Grammar*, The MIT Press.
- Creissels, D. 1995. *Eléments de syntaxe générale*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Crocker M. - W., and Knoeferle P. 2010. Conflicting Constraints in *Resource-Adaptive Language Comprehension. Resource-Adaptive Cognitive Processes*, ed. by Matthew W. Crocker and Jörg Siekmann. Springer, 2010.
- Croft, W. 1990. *Typology and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Croft, W. 2001. *Radical Construction Grammar: Syntactic Theory in Typological Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Cuetos, F., Mitchell, D., and Corley, M.M.B. 1996. Parsing in different languages. In: M.Carreiras, J. Garcia-Albea, and N. Sebastian-Galles (eds.), *Language Processing in Spanish*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. 145-187.
- Davidson, D. 1967. The Logical Form of Action Sentences. In *The Logic of Decision and Action*, ed. Nicholas Rescher, 81-95. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Davis, A.R. and Koenig, J.-P. 2000. Linking as Constraints on Word Classes in a Hierarchical Lexicon, *Language* 76, 56-91.
- De Lancey, S., 1981. An interpretation of split ergativity and related patterns. *Language* 57, 626-57.

De Vries, M., Holland, R. W., Chenier, T., Starr, M. J., & Winkielman, P. 2010. Happiness cools the warm glow of familiarity: psychophysiological evidence that mood modulates the familiarity-affect link. *Psychological science*, 21(3), 321-8.

Dionne, G., Dale, P. S., Boivin, M., & Plomin, R. 2003. Genetic evidence for bidirectional effects of early lexical and grammatical development. *Child Development*, 74, 394–412.

Doron, E. 2003. Agency and voice: The semantics of semitic templates, *Natural Language Semantics* 11: 1–67.

Doron, E. and Labelle, M. 2011. An ergative analysis of French valency alternation, in J. Herschensohn (ed.), *Romance Linguistics 2010: Selected Papers from the 40th Linguistic Symposium on Romance Languages (LSRL)*. Amsterdam: John Benjamins, 137–54.

Dowty, D. 1979, *Word Meaning and Montague Grammar*, Reidel, Dordrecht.

Dowty, D. 1991 Thematic Proto-Roles and Argument Selection, *Language* 67: 547-619.

Embick, D. 1998. Voice Systems and the Syntax/Morphology Interface, *Papers from the UPenn/MIT roundtable on argument structure and aspect* 32: 41–72.

Embick, D., 2004. Unaccusative Syntax and Verbal Alternations, in A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou, and M. Everaert (eds), *The unaccusativity puzzle: explorations of the syntax–lexicon interface*. Oxford: Oxford University Press, 137–58.

Embick, D., 2009. Roots, States, and Stative Passives, handout, *Roots Workshop*, Stuttgart.

Fauconnier, S., 2012, *Constructional effects of involuntary and inanimate Agents: A cross-linguistic study*. Proefschrift ingediend tot het behalen van de graad van Doctor in de Taalkunde door.

- Ferreira, F. 1994. Choice of Passive Voice is Affected by Verb Type and Animacy. *Journal of Memory and Language*, Elsevier.
- Ferreira, F. 2003. The misinterpretation of noncanonical sentences. *Cognitive Psychology*, 47.164–203.
- Fillmore, C.- J. 1968. The Case for Case. In *Universals in Linguistic Theory*, eds. Emmon Bach and Robert Harms, 1-88. New York Chicago San Francisco: Holt, Rinehart and Winston.
- Folli, R. 2002. Resultatives: Small Clauses or Complex VPs, in C. Beyssade, R. BokBennema, F. Drijkoningen, and P. Monachesi (eds), *Romance Languages and Linguistic Theory 2000*. Amsterdam: John Benjamins, 153–70.
- Folli, R., Harley, H. 2008. Teleology and animacy in external arguments, *Lingua* 118, 190–202.
- Ford, M., Bresnan, J., & Kaplan, R.1982. A competence-based theory of syntactic closure. In J. Bresnan (Ed.), *The mental representation of grammatical relations* (pp. 727-796). Cambridge, MA: MIT Press.
- Fotiadou G.2007. Voice Morphology and the apo-phrase in Modern Greek». In: E. Agathopoulou, M. Dimitrakopoulou, D. Papadopoulou (eds) *Selected Papers on Theoretical and Applied Linguistics*, 17th International Symposium, Vol. II. 378-387.
- Fotiadou, G. and M.I. Tsimpli. 2010. The acquisition of transitivity alternations in Greek: Does frequency count? *Lingua* 120, pp. 2605-2626.
- Fotiadou, G. 2010. *Voice Morphology and Transitivity Alternations in Greek: Evidence from Corpora and Psycholinguistic Experiments*. Ph.D. diss. Aristotle University of Thessaloniki.

Fotiadou, G., Peristeri, E. 2012. The lexicon-syntax-morphology interface in language unimpaired and Broca's aphasic populations: when unaccusative verb processing meets animacy and voice alternations, *Studies in Greek Linguistics*.

Fotiadou G., Fleva E., Katsiperi M., Tsimpli I. – M. 2014. Exploring The Effects Of Print Exposure On Lexical Processing Among Greek Adults, *Proceedings of the International Psychological Applications Conference and Trends (InPACT2014)*, Pracana C (ed.), Porto: Portugal (April 2014), pp. 310-313.

Fotiadou, G., Vassiliadou, H. 2017. Transitivity and valency: from theory to acquisition. *Linguisticæ Investigationes* 40:1, pp. 1–24.

Frazier, L. 1978. On comprehending sentences: syntactic parsing strategies. Unpublished doctoral dissertation, University of Connecticut.

Frazier, L., and Rayner, K. 1982. Making and correcting errors during sentence comprehension: Eye movements in the analysis of structurally ambiguous sentences. *Cognitive Psychology*, 14.178–210.

Frazier, L., and C. Clifton, Jr. 1996. *Construal*. Cambridge, MA: MIT Press.

Fyntanis, V. 2012. In Z. Gavriilidou, A. Efthymiou, E. Thomadaki & P. Kambakis-Vougiouklis (eds), *Selected papers of the 10th ICGL*, pp. 265-274. Komotini/Greece: Democritus University of Thrace.

Gamez, P., Vasilyeva, M. 2015. Exploring interactions between semantic and syntactic processes: The role of animacy insyntactic priming, *Journal of Experimental Child Psychology* 138, 15–30.

Garnham, A., & Oakhill, J. 1987. Interpreting Elliptical Verb Phrases. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology Section A*, 39(4), 611–627.

Garrett, M. F. 1990. Sentence processing. In D. N. Osherson & H. Lasnik (Eds.), *Language: An invitation to cognitive science*, Vol. 1, pp. 133-175). Cambridge, MA, US: The MIT Press.

Gernsbacher, M. A. 1984. Resolving 20 years of inconsistent interactions between lexical familiarity and orthography, concreteness, and polysemy. *Journal of Experimental Psychology: General*, 113(2), 256-281.

Givón, T. 1984. *Syntax: A functional-typological introduction*. Volume I. Amsterdam: John Benjamins.

Gordon, P. C., & Holyoak, K. J. 1983. Implicit learning and generalization of the "mere exposure" effect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(3), 492-500.

Grimshaw, J. 1990. *Argument Structure*. Cambridge/Mass.: MIT Press.

Grodzinsky, Y. 1984b. *Language deficits and linguistic theory*. Ph.D. dissertation, Brandeis University.

Grodzinsky, Y. 1986a. Language deficits and the theory of syntax. *Brain und Language*, 21, 135-159.

Grodzinsky, Y. 1986b. Cognitive deficits: their proper description and its theoretical relevance. *Brain und Language*, 27, 178-191.

Grodzinsky, Y., Finkelstein, D., Nicol, J., & Zurif, E. B. 1988. Agrammatic comprehension and the thematic structure of verbs. *Paper presented at the Academy of Aphasia*. Montreal.

Grodzinsky, Y. 1995. Trace Deletion, Θ -Roles, and Cognitive Strategies, *Brain and Language* 51, 469-497.

Harley, T.A.1995. *The Psychology of Language: from Data to Therapy*, Psychology Press, Hove.

Harley, H. and Noyer, R. 2000. Formal vs. Encyclopedic properties of vocabulary: evidence from nominalization, in B. Peters (ed.), *The Lexicon–Encyclopedia Interface*. Elsevier Press. Amsterdam: Elsevier, 349–74.

Haspelmath, M., 1993. More on the typology of inchoative/causative verb alternations. In *Causatives and Transitivity*, Bernard Comrie, and Maria Polinsky (eds.), 87–120. Amsterdam: John Benjamins.

Haspelmath, M. 2005. Universals of causative verb formation. *Handout of a class given at the LSA Summer Institute*, MIT.

Haspelmath, M. 2016. Universals of causative and anticausative verb formation and the spontaneity scale, *Lingua Posnaniensis*, 58(2), 33-63.

Hay, J., Kennedy, C. and Levin, B. 1999. Scalar Structure Underlies Telicity in “Degree Achievements”. In Mathews, T. and D. Strolovitch (eds.): 1999, *SALT IX, CLC Publications*, Ithaca, 127–144.

Hertwig, R., Herzog, S., Schooler, J.L. & Reimer, T. 2008. Fluency Heuristic: A Model of How the Mind Exploits a By-Product of Information Retrieval. *Journal of experimental psychology*. Learning, memory, and cognition. 34. 1191-206.

Holton, D. and Mackridge, P. and Philippaki-Warbuton, I. 1997. *Greek: A Comprehensive Reference Grammar of the Modern Language*. London: Routledge.

Hopper, P., and Thompson, S. A. 1980. Transitivity in grammar and discourse. *Language* 56.251–99.

Jackendoff, R. S. 1987. The Status of Thematic Relations in Linguistic Theory. *Linguistic Inquiry* 18:369-411.

Jackendoff, R., 2002. *Foundations of Language*. Oxford Univ. Press, Oxford.

Jaeger, JJ., Lockwood, AH., Van Valin, RD Jr., Kemmerer, DL., Murphy, BW., Wack, DS.1998. Sex differences in brain regions activated by grammatical and reading tasks. *Neuroreport* 9 (12) 2803-7.

Jäger, G. 2007. Evolutionary game theory and typology: a case study. *Language* 83.74–109.

Jaeggli, O.1986. Passive, *Linguistic Inquiry* 17: 587–622.

Jakubowicz, C. and L. Nash. 2001. Functional Categories and Syntactic Operations in (Ab)normal Language Acquisition, *Brain and Language* 77, 321–339.

Johnson, K. 1991. Object Positions. *Natural Language and Linguistic Theory* 9:577-636.

Joseph, B. D., and Philippaki-Warbuton, I. 1987. *Modern Greek*. London: Croom Helm.

Kallulli, D., 2006. A unified analysis of passives, anticausatives and reflexives. In *Empirical Issues in Syntax and Semantics* 6, ed. Oliver Bonami and P. Cabredo Hofherr, 201–225.

Kallulli, D. 2007. Rethinking the passive/anticausative distinction. *Linguistic Inquiry* 38:770–780.

Kayne, R. 1988. Romance *Se/S'*, paper presented at the GLOW Conference, University of Budapest.

Kennedy, C. 2001. Polar Opposition and the Ontology of Degrees. *Linguistics and Philosophy* 24, 33-70.

Kennedy, C. and Levin, B. 2001. Telicity Corresponds to Degree of Change, paper presented at the *75th Annual Meeting of the LSA*, Washington, DC.

- Kenny, A. J. P. 1963. *Action, Emotion And Will*, Ny: Humanities Press.
- Kim, A. Osterhout, L. 2005. The independence of combinatory semantic processing: Evidence from event-related potentials. *Journal of Memory and Language* 52, 205–225.
- Kiparsky, P. 1997. Remarks on denominal verbs. in *Complex Predicates*, in Alsina, A., Bresnan, J. and Sells, P. eds., Stanford: CSLI.
- Κλαίρης, Χρ., Μπαμπινιώτης, Γ. 2005. *Γραμματική της νέας ελληνικής. Δομολειτουργική – επικοινωνιακή*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Koontz-Garboden, A. 2009. Anticausativization. *Natural Language and Linguistic Theory*, 27:77-138.
- Koukouloti, V.& Stavrakaki, S. 2014, Producing and inflecting verbs with different argument structure: Evidence from Greek aphasic speakers, *Aphasiology*, Vol. 28, No. 11, 1320–1349.
- Kratzer, A. 1996. Severing the External Argument from its Verb. In *Phrase Structure and the Lexicon*, eds. Johan Rooryck and Laurie Zaring, 109-137. Dordrecht: Kluwer.
- Kratzer, A. 2002. *The Event Argument and the Semantics of Verbs*. Chapter 1. University of Massachusetts at Amherst.
- Krešimir, P. 2012. Using Google Search Engine for Word Frequency Analysis, Conference: Information Technology Interfaces (ITI), *Proceedings of the ITI 2012 34th International Conference on Information Technology Interfaces*.
- Krifka, M. 1998. The Origins of Telicity. In S. Rothstein, ed., *Events and Grammar*, Kluwer, Dordrecht, 197-235.

Kulikov, L. & Vater, H. (eds.). 1998. Typology of verbal categories: *Papers presented to Vladimir Nedjalkov on the occasion of his 70th birthday*. Tübingen: Niemeyer. (Linguistische Arbeiten; 382).

Kuperberg, GR., Kreher, DA., Sitnikova T, Caplan, DN., Holcomb PJ. 2007. The role of animacy and thematic relationships in processing active English sentences: evidence from event-related potentials, *Brain and Language*, 100(3):223-37.

Labelle, M. 1992. Change of state and valency, *Journal of Linguistics* 28: 375–414.

Langacker, R. - W.1990. Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar. *Cognitive Linguistics Research 1*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Laskaratou, C. and Philippaki-Warbuton, I. 1984. Lexical vs transformational passives in M.G, *Glossologia* 2–3: 99–109.

Le Bellec,C., 2009, La diathèse verbale dans trois langues romanes : vers une description dans le cadre de la Grammaire Fonctionnelle Discursive. *Linguistique*. Université Toulouse le Mirail - Toulouse II.

Levelt, W. J. M. 1989. *Speaking: From intention to articulation*. MIT Press, Cambridge, MA.

Levin, B., & Rappaport-Hovav, M. 1995. *Unaccusativity*. Chicago: University of Chicago Press.

Levin, B., 1993. *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation*. University of Chicago Press, Chicago, IL.

Levin,B. and Rappaport Hovav M., 1991. Wiping the slate clean, *Cognition*, 41.

Levin, B., Rappaport Hovav, M., 1995. *Unaccusativity: At the Syntax–Lexical Semantics Interface* (Linguistic Inquiry Monograph 26). Cambridge: MIT Press.

Levin, B., Rappaport Hovav, M., 2013. Manner and result: a view from clean. In: Guillemin, D., Pensalfini, R., Turpin, M. (eds.), *Language Description Informed by Theory*. John Benjamins.

Lewellen, M. J., Goldinger, S. D., Pisoni, D. B., & Greene, B. G. 1993. Lexical familiarity and processing efficiency: Individual differences in naming, lexical decision, and semantic categorization. *Journal of Experimental Psychology: General*, 122(3), 316-330.

Lynn, R. 1994. Sex differences in intelligence and brain size: A paradox resolved, *Personality and Individual Differences*, Volume 17, Issue 2, Pages 257-271.

Lyons, J. 1977. *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.

MacDonald, M.C., 1997. Lexical representations and sentence processing: An Introduction. *Language and Cognitive Processes*, 9. 195-201.

MacDonald, M. C., Pearlmutter, N. J., & Seidenberg, M. S. 1994. Syntactic ambiguity resolution as lexical ambiguity resolution. In C. Clifton, Jr., L. Frazier, & K. Rayner (Eds.), *Perspectives on sentence processing* (pp. 123-153). Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

MacWhinney, B., Bates, E. Kliegl, R. 1984. Cue validity and sentence interpretation in English, German, and Italian, *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, Volume 23, Issue 2.

Manzini, M.R.. 1983. On Control and Control Theory. *Linguistic Inquiry*. Vol. 14, No. 3, pp. 421-446.

Marantz, A. 1984. *On the Nature of Grammatical Relations*. Cambridge/Mass.: MIT Press.

Marantz, A., 1997. No Escape from Syntax: Don't try morphological analysis in the privacy of your own lexicon. University of Pennsylvania, *Working Papers in Linguistics* 4:201– 225.

- Marantz, A., 2005. Generative linguistics within the cognitive neuroscience of language. *The Linguistic Review* 22, 429--445.
- Marantz, A. 2007. Phases and words. In S. H. Choe et al, *Phases in the theory of grammar*. Seoul: Dong In Publisher.
- Mateu, J. Acedo-Matellán, V. 2012. The manner result complementarity revisited: a syntactic approach, In *The End of Argument Structure, Syntax and Semantics*, 38.
- Mavromanolaki, G. 2002. Αναιτιατικά ρήματα, εναλλαγή μεταβατικότητας και χαρακτηριστικά όψης. (Unaccusative verbs, transitivity alternations and aspect). Master thesis, University of Crete.
- Meyer, A. M., Mack, J. E., & Thompson, C. K. 2012. Tracking Passive Sentence Comprehension in Agrammatic Aphasia. *Journal of Neurolinguistics*, 25(1), 31-43.
- Mishra, R., & Pandey, A. 2007. Speed and accuracy of conceptual activation as a function of literacy: Eye tracking evidence from Hindi. *Poster presented at the 22nd annual CUNY conference on human sentence processing*, Davis, California.
- Morisset, C. E., Barnard, K. E., & Booth, C. L. 1995. Toddlers' language development: Sex differences within social risk. *Developmental Psychology*, 31(5), 851-865.
- Mueller, J. 2009. The influence of lexical familiarity on ERP responses during sentence comprehension in language learners, *Second Language Research*, Vol. 25, No. 1, Special Issue: Neuroimaging and research into second language acquisition , pp. 43-76.
- Murray, A., Johnson, J., & Peters, J. 1990. Fine-tuning of utterance length to preverbal infants: Effects on later language development. *Journal of Child Language*, 17(3), 511-525.
- Næss, Å. 2007. *Prototypical Transitivity*. Amsterdam: John Benjamins [Typological Studies in Language (TSL) 72].

Nanousi, V. & A. Terzi. 2017. Non-canonical sentences in agrammatism: the case of Greek Passives. In T. Georgakopoulos, A. Alexiadou, J. Androutsopoulos, A. Kalokairinos, T. Pavlidou, M. Pehlivanos, S. Skopeteas & K. Stathi (eds.), *Proceedings of the 12th International Conference in Greek Linguistics*, Berlin: Edition Romiosini, pp. 141-156.

Nedjalkov, V.P. & Sil'nickij G.G. 1969. Tipologija Kauzativnyx Konstrukcij: Morfoložičeskij kauzativ In: Xolodovic: (1969), 20-50 [*The Typology of Causative Constructions: The Morphological Causative* In: Kiefer (1973), 1-32)].

Papadopoulou, D. 2006. *Cross-linguistic Variation in Sentence Processing: Evidence From RC Attachment Preferences in Greek*. Springer.

Papadopoulou, D. 2015. *Exploring sentence processing: the case of Greek*. Thessaloniki: Ostrakon Publishing.

Peristeri, E. 2010. *Exploring the Syntax-Discourse and Lexicon-Syntax Interfaces in Language Pathology: Evidence from Broca's aphasia*, PhD Dissertation, Aristotle University of Thessaloniki.

Peristeri, E., Tsimpli, I.-M. and Tsapkini, K. 2013. The on-line processing of unaccusativity in Greek agrammatism. *Applied Psycholinguistics*, 34 (2). pp. 233-276.

Perlmutter, D.M. 1978. Impersonal Passives and the Unaccusative Hypothesis. In Proceedings of the Fourth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society, 157-89. *Berkeley Linguistics Society*, University of California, Berkeley.

Pickering, M. 1999. Sentence comprehension. in S Garrod & M Pickering (eds), *Language Comprehension*. Psychology Press, Hove, pp. 123-153.

Pickering, MJ. and Garrod, S. 2007. Do people use language production to make predictions during comprehension? *Trends in Cognitive Science*, 11(3):105-10.

Plakouda, A. 2001. *To rima ston ellinofono agrammatiko logo: Chronos, apopsi ke symfonia ypokimenou-rimatos stin periptosi mias ellinofonis agrammatikis asthenous* [The Verb in Greek agrammatism: Tense, aspect and subject–verb agreement. A case study]. MA Thesis, University of Athens, Greece.

Potowski, K. 2010. *Language Diversity in the USA*. Cambridge University Press.

Protopapas, A., Tzakosta, M., Chalamandaris, A. & Tsiakoulis, P. 2012. IPLR: An online resource for Greek word-level and sublexical information. *Language Resources and Evaluation* 46, 449-459.

Pulman, S. G. 1983. *Word Meaning and Belief*. London: Croom Helm Ltd and New Jersey: Ablex Publishing Corp.

Pustejovsky, J. 2013. Type theory and lexical decomposition. In *Advances in Generative Lexicon Theory*, 9–38. Springer.

Pylkkänen, L. 2008. *Introducing Arguments*. Cambridge: MIT Press.

Ramchand, G. 1997. *Aspect and Predication: The Semantics of Argument Structure*. Oxford: Oxford University Press.

Ramchand, Gillian. 2008. *Verb meaning and the lexicon: A first phase syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rappaport Hovav, M. 2008. Lexicalized meaning and the internal structure of events in S.Rothstein., ed., *Theoretical and Crosslinguistic Approaches to the Semantics of Aspect*. Amsterdam: John Benjamins.

Rappaport Hovav, M. and Levin, B. 1998. Building verb meanings, In M. Butt and W. Geuder, eds., *The Projection of Arguments*, CSLI Publications, Stanford, CA, 97-134.

Rappaport Hovav, M., and Levin, B. 2010. Reflections on manner result complementarity. In: Rappaport Hovav, M., Doron, E., Sichel, I. (Eds.), *Syntax, Lexical Semantics and Event Structure*. Oxford University Press, Oxford, pp. 21 - 38.

- Rappaport Hovav, M. 2014. Building Scalar Change, in Alexiadou, A., Borer, H., and Schäfer, F. eds., *The Syntax of Roots and the Roots of Syntax*. Oxford: Oxford University Press 259-281.
- Radford, A., Atkinson, M. Britain, D., Clahsen, H. & Spencer, A. 1999. *Linguistics: An Introduction*, ed. by. Cambridge University Press.
- Ratcliff, R., Clark, S. E., Shiffrin, R. M. 1990. The list-strength effect: I. Data and discussion. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, & Cognition*, 16, 163-178.
- Reinhart, T. 1997. Syntactic effects of lexical operations: reflexives and unaccusatives, *Ui LOTS working papers in Linguistics*, Utrecht University.
- Reinhart, T. 2000. The theta system: Syntactic realization of verbal concepts. Utrecht: *Ui LOTS Working Papers*.
- Reinhart, T., 2002. The theta system: an overview. *Theoretical Linguistics* 28, 229-290.
- Roeper, T. 1987. Implicit arguments and the head-complement relation, *Linguistic Inquiry* 18: 267-310.
- Roussou, A., and Tsimpli, I.M., 2007. Clitics and Transitivity. In: A. Alexiadou (ed.), *Studies in the Morpho-Syntax of Greek*. Cambridge Scholars Publishing. 138- 174.
- Roulstone, S., Loader, S. , Northstone, K. 2002. The Speech and Language of Children Aged 25 Months: Descriptive Data from the Avon Longitudinal Study of Parents and Children, *Early Child Development and Care*, 172 (3). pp. 259-268.
- Sabnis, P. 2014. Effects of Syntactic Interference and Animacy in Sentence Processing using Event-related Brain Potentials, *Psychology Masters thesis collection*, University of Edingburgh.

- Schäfer, F. 2008b. *The Syntax of (Anti-)Causatives. External arguments in change-of-state contexts*. Amsterdam: John Benjamins.
- Schäfer, F., 2009. The causative alternation. *Language and Linguistics Compass* 3 (2), 641 - 681.
- Schwartz, M., Linebarger, M., Saffran, E., & Pate, D. 1987. Syntactic transparency and sentence interpretation in aphasia. *Language and Cognitive Processes*, 2, 85–113.
- Setatos, M. 1996. I diathesis tis Elinikis. [The diatheses of Greek]. *Studies in Greek Linguistics*, University of Thessaloniki 1997, 202-215.
- Sioupi, A. 1998. The typology of middle constructions, ergative verbs and passive voice: how similar are they after all? *Proceedings of the 12th International Symposium of Theoretical and Applied Linguistics*. S. Lampropoulou (ed.). Aristotle University of Thessaloniki. Vol. 1. 159-170.
- Solstad, T. 2009. On the Implicitness of Arguments in Event Passives, in A. Schardl, M. Walkow, and M. Abdurrahman (eds), *Proceedings of NELS 38*, Amherst: GLSA, 365–74.
- Smith, C. S. 1970. Jespersen's 'Move and Change' Class and Causative Verbs in English, in M. A. Jazayery, E. C. Polomé, and W. Winter (eds), *Linguistic and Literary Studies in Honor of Archibald A. Hill*. Vol. 2: Descriptive Linguistics. The Hague: Mouton de Gruyter, 101–9.
- Stavrakaki, S., Alexiadou, A., Kambanaros, M., Bostanjopoulou, S. & Katsarou, Z. 2011. The production and comprehension of verbs with alternating transitivity by patients with non-fluent aphasia, *Aphasiology*, 25 (5), 642–668.
- Tenny, C.L. 1994. *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*, Kluwer, Dordrecht.

Terzi, A., T. Marinis, A. Kotsopoulou & K. Francis. 2014. Grammatical Abilities of Greek-speaking Children with Autism. *Language Acquisition* 21: 4-44.

Titchener, E.B. 1910. *Textbook of psychology*. New York: Macmillan.

Tomasello, M. 2003. *Constructing a Language: A Usage-Based Approach to Child Language Acquisition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Townsend, D.J. and Bever, T.G. 200. *Sentence Comprehension: The Integration of Rules and Habits*. MIT Press, Cambridge.

Tsimpli, I.M. 2006. The acquisition of voice and transitivity alternations in Greek as native and second language. In S. Unsworth et al. (Eds.), *Paths of Development in L1 and L2 Acquisition*, pp.15-55. Amsterdam: John Benjamins.

Theophanopoulou-Kontou, D., 2000. -O/-me alternations in MG patient oriented constructions: anticausatives and passives. [Δομές της ΝΕ με προοπτική του δέκτη και η κατανομή -ω/-μαι: τα αντιμεταβιβαστικά και τα παθητικά]In: Pavlidou, T. and Tzitzilis, C., (eds.), *Proceedings of the 20th Annual Meeting of the Linguistics Dept. of the University of Thessaloniki*. 146–157.

Thompson, C. K. 2003. Unaccusative verb production in agrammatic aphasia: the argument structure complexity hypothesis, *Journal of Neurolinguistics* 16,151–167.

Tsimpli, I.M. 2006. Η Φωνή στην Ελληνική: Περιγραφή του συστήματος και μελέτη της ανάπτυξής του στην ελληνική ως μητρική και δεύτερη/ξένη γλώσσα (Voice in Greek: a description of the system and a developmental study of voice in Greek as a native and non-native language). In *Η Σύνταξη στη Μάθηση και στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας*, Patakis Publishers.

Tsimpli, I. M. 2006. The Acquisition of Voice and Transitivity Alternations in Greek as Native and Second Language, in S. Unsworth, T. Parodi, A. Sorace & M. Young-Scholten (eds), *Paths of Development in L1 and L2 Acquisition*. Amsterdam: John Benjamins, 15–55.

- Van Hout, A., 2004. Unaccusativity as Telicity Checking, In: A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou, M. Everaert (eds.), *The Unaccusativity Puzzle: Explorations of the Syntax-Lexicon Interface*. Oxford: Oxford University Press, 60 - 83.
- Van Valin Jr., R. D. 2006. Semantic macroroles and language processing. In I. Bornkessel, M. Schlesewsky, B. Comrie, & A. Friederici (Eds.), *Semantic role universals and argument linking: Theoretical, typological and psycho-/neurolinguistic perspectives* (pp. 263-302). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Warren, M. 2006. *Features of Naturalness in Conversation*. John Benjamins Publishing Company.
- Whittlesea, B.W.A. & Price, J.R. 2001. Implicit /explicit memory versus analytic/nonanalytic processing: Rethinking the mere exposure effect. *Memory & Cognition*. 29: 234.
- Williams, E. 1981. Argument Structure and Morphology. *The Linguistic Review*, 1:81-114.
- Willems, K., De Cypere, L. 2008. *Naturalness and Iconicity in Language*. John Benjamins Publishing Company.
- Zajonc, R. B. 1968. Attitudinal Effects Of Mere Exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*. 9 (2, Pt.2): 1–27.
- Zajonc, R. B. 2001. Mere Exposure: A Gateway to the Subliminal. *Current Directions in Psychological Science*, 10(6), 224–228.
- Zombolou, K. 2004. *Verbal Alternations in Greek: a Semantic Analysis*. Doctoral dissertation, The University of Reading.

Zombolou, K., Varlokosta, S., Alexiadou, A., and Anagnostopoulou, E. 2009. Acquiring Anticausatives vs. passives in Greek. *Presentation in BUCLD 36*, 6 - 8 November 2009.

Zombolou, K. 2010. Voice in Greek Diaspora. Paper presented at *Morphological Voice and its Grammatical Interfaces: Theoretic Modeling and Psycholinguistic Validation*. University of Vienna (Austria).

Zombolou, K., Varlokosta, S., Alexiadou, A. and Anagnostopoulou, E. 2010a. Acquiring Anticausatives versus Passives in Greek. *Proceedings of the 34th annual Boston University Conference on Language Development 2009*, Vol. 2, pp. 515-524. Somerville, MA: Cascadilla Press.

Zombolou, K., Varlokosta, S., Alexiadou, A. and Anagnostopoulou, E. 2010b. Voice acquisition in Greek. Paper presented at the *Workshop 'Morphological Voice and its Grammatical Interfaces: Theoretic Modeling and Psycholinguistic Validation'*. University of Vienna, 2010.

Zombolou, K., Varlokosta, S., Alexiadou, A. and Anagnostopoulou, E. 2010. Acquiring Anticausatives versus Passives in Greek. *Proceedings of the 34th annual Boston University Conference on Language Development 2009*, Vol. 2, pp. 515-524. Somerville, MA: Cascadilla Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1^η ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ: ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ
αντιμεταβιβαστικοί τύποι μόνο με μη ενεργητική μορφολογική σήμανση	αντιμεταβιβαστικοί τύποι, χωρίς απαραίτητη μη ενεργητική μορφολογική σήμανση/ επιθετογενή ρήματα με μη ενεργητική μορφολογία	αντιμεταβιβαστικοί τύποι με προαιρετική μη ενεργητική μορφολογική σήμανση
κομματιάζω	ασπρίζω	ζαρώνω
μειώνω	κοκκινίζω	τσαλακώνω
εξαφανίζω	βουλιάζω	ζεσταίνω
βελτιώνω	καθαρίζω	σκίζω
διπλασιάζω	στρογγυλεύω	ερημώνω
διαδίδω	κλείνω	μαδάω
συγκεντρώνω	ανοίγω	λερώνω
βυθίζω	πλαταίνω	γκρεμίζω

Διασπαστές προσοχής

εξοστρακίζω, διασπείρω, αγαπώ, φαλκιδεύω, τρέχω, αντιλαμβάνομαι, έχω, απορρέω και αποποιούμαι

2^η ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ: ΑΠΟΔΕΚΤΟΤΗΤΑ ΔΟΜΩΝ

ΔΙΑΣΠΑΣΤΕΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ

Η Άννα σκέφτηκε από τον Παύλο.
Ο Γιάννης φιλήθηκε από τη Μαρία.
Ο Πέτρος θυμήθηκε την απάντηση.
Η Βάσια ερωτεύτηκε από τον Νίκο.
Η Άννα ονειρεύτηκε τον Ρουβά.
Ο Ρουβάς ονειρεύτηκε από την Άννα.
Ο Κώστας προσευχήθηκε.
Η Άννα κοιμήθηκε.
Ο Παύλος σκέφτηκε την Άννα.
Η Άννα σκέφτηκε από τον Παύλο.
Η Μαρία αισθάνθηκε το κρύο.
Ο Γιώργος κάθισε.
Ο Κώστας θυμήθηκε από τη Μαρία.
Η ζέστη αισθάνθηκε από τη Μαρία.
Ο Γιάννης εργάστηκε την Πρωτοχρονιά.
Το παιδί κοιμήθηκε από τη μητέρα.
Ο πατέρας κάθισε.
Η απάντηση σκέφτηκε από το Γιώργο.
Ο Νίκος ήρθε το μεσημέρι.
Η Μαρία φιλήθηκε από το Γιάννη.
Ο Παύλος ονειρεύτηκε το καλοκαίρι.
Ο Κώστας εργάστηκε χθες.
Η Άννα αισθάνθηκε τον πόνο.
Ο Γιάννης θυμήθηκε τον Πέτρο.
Η Ελένη ήρθε τα μεσάνυχτα.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ: +/- έμφυχο Υποκείμενο

+/- ενεργητικό

ΣΤΑΘΕΡΑ: ποιητικό αίτιο

ΟΜΑΔΑ Α

βυθίζω

- Ο πειρατής βύθισε το πλοίο.
- Το πλοίο βυθίστηκε από τον πειρατή.
- Το πλοίο βύθισε από τον πειρατή.
- Ο πειρατής βύθισε.
- Ο πειρατής βυθίστηκε.
- Το πλοίο βύθισε.
- Το πλοίο βυθίστηκε.

εξαφανίζω

- Η Μαρία εξαφάνισε το λεκέ.
- Ο λεκές εξαφανίστηκε από τη Μαρία.
- Ο λεκές εξαφάνισε από τη Μαρία.
- Η Μαρία εξαφάνισε.
- Η Μαρία εξαφανίστηκε.
- Ο λεκές εξαφανίστηκε.
- Ο λεκές εξαφάνισε.

μειώνω

- Ο πρωθυπουργός μείωσε τη σύνταξη.
- Η σύνταξη μειώθηκε από τον πρωθυπουργό.
- Η σύνταξη μείωσε από τον πρωθυπουργό.
- Ο πρωθυπουργός μείωσε.
- Ο πρωθυπουργός μειώθηκε.
- Η σύνταξη μειώθηκε.
- Η σύνταξη μείωσε.

βελτιώνω

- Ο Πέτρος βελτίωσε το ρεκόρ.
- Το ρεκόρ βελτιώθηκε από τον Πέτρο.
- Το ρεκόρ βελτίωσε από τον Πέτρο.

- Ο Πέτρος βελτίωσε.
- Ο Πέτρος βελτιώθηκε.
- Το ρεκόρ βελτιώθηκε.
- Το ρεκόρ βελτίωσε.

διπλασιάζω

- Η Μαρία διπλασίασε τη μερίδα.
- Η μερίδα διπλασιάστηκε από τη Μαρία.
- Η μερίδα διπλασίασε από τη Μαρία.
- Η Μαρία διπλασίασε.
- Η Μαρία διπλασιάστηκε.
- Η μερίδα διπλασιάστηκε.
- Η μερίδα διπλασίασε.
-

κομματιάζω

- Ο Γιάννης κομματίασε το κρέας.
- Το κρέας κομματιάστηκε από το Γιάννη.
- Το κρέας κομματίασε από το Γιάννη.
- Ο Γιάννης κομματίασε.
- Ο Γιάννης κομματιάστηκε.
- Το κρέας κομματιάστηκε.
- Το κρέας κομματίασε.

συγκεντρώνω

- Ο Γιάννης συγκέντρωσε το ποσό.
- Το ποσό συγκεντρώθηκε από τον Γιάννη.
- Το ποσό συγκέντρωσε από τον Γιάννη.
- Ο Γιάννης συγκέντρωσε.
- Ο Γιάννης συγκεντρώθηκε.
- Το ποσό συγκέντρωσε.
- Το ποσό συγκεντρώθηκε.

διαδίδω

- Η Μαρία διέδωσε τη φήμη.
- Η φήμη διαδόθηκε από τη Μαρία.
- Η φήμη διέδωσε από τη Μαρία.
- Η Μαρία διέδωσε.
- Η Μαρία διαδόθηκε.
- Η φήμη διαδόθηκε.
- Η φήμη διέδωσε.

ΟΜΑΔΑ Β

ασπρίζω

- Ο Γιάννης άσπρισε τον τοίχο.
- Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον Γιάννη.
- Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη.
- Ο Γιάννης άσπρισε.
- Ο Γιάννης ασπρίστηκε.
- Ο τοίχος άσπρισε.
- Ο τοίχος ασπρίστηκε.

κοκκινίζω

- Η δασκάλα κοκκίνισε το γραπτό.
- Το γραπτό κοκκινίστηκε από τη δασκάλα.
- Το γραπτό κοκκίνισε από τη δασκάλα.
- Η δασκάλα κοκκίνισε.
- Η δασκάλα κοκκινίστηκε.
- Το γραπτό κοκκίνισε.
- Το γραπτό κοκκινίστηκε.

βουλιάζω

- Ο πειρατής βούλιαξε το πλοίο.
- Το πλοίο βουλιάχτηκε από τον πειρατή.
- Το πλοίο βούλιαξε από τον πειρατή.

- Ο πειρατής βούλιαξε.
- Ο πειρατής βουλιάχτηκε.
- Το πλοίο βούλιαξε.
- Το πλοίο βουλιάχτηκε.

καθαρίζω

- Η μητέρα καθάρισε το σαλόνι.
- Το σαλόνι καθαρίστηκε από τη μητέρα.
- Το σαλόνι καθάρισε από τη μητέρα.
- Η μητέρα καθάρισε.
- Η μητέρα καθαρίστηκε.
- Το σαλόνι καθάρισε.
- Το σαλόνι καθαρίστηκε.

στρογγυλεύω

- Ο ταμίας στρογγύλεψε το ποσό.
- Το ποσό στρογγυλεύτηκε από τον ταμία.
- Το ποσό στρογγύλεψε από τον ταμία.
- Ο ταμίας στρογγύλεψε.
- Ο ταμίας στρογγυλεύτηκε.
- Το ποσό στρογγύλεψε.
- Το ποσό στρογγυλεύτηκε.

κλείνω

- Ο Γιάννης έκλεισε την πόρτα.
- Η πόρτα κλείστηκε από τον Γιάννη.
- Η πόρτα έκλεισε από τον Γιάννη.
- Ο Γιάννης έκλεισε.
- Ο Γιάννης κλείστηκε.
- Η πόρτα έκλεισε.
- Η πόρτα κλείστηκε.

ανοίγω

- Η Μαρία άνοιξε το παράθυρο.

- Το παράθυρο ανοίχτηκε από τη Μαρία.
- Το παράθυρο άνοιξε από τη Μαρία.
- Η Μαρία άνοιξε.
- Η Μαρία ανοίχτηκε.
- Το παράθυρο άνοιξε.
- Το παράθυρο ανοίχτηκε.

πλαταίνω

- Ο δήμαρχος πλάτυνε το δρόμο.
- Ο δρόμος πλατύνθηκε από τον δήμαρχο.
- Ο δρόμος πλάτυνε από τον δήμαρχο.
- Ο δήμαρχος πλάτυνε.
- Ο δήμαρχος πλατύνθηκε.
- Ο δρόμος πλάτυνε.
- Ο δρόμος πλατύνθηκε.

ΟΜΑΔΑ Γ

ζαρώνω

- Η Μαρία ζάρωσε το ύφασμα.
- Το ύφασμα ζαρώθηκε από τη Μαρία.
- Το ύφασμα ζάρωσε από τη Μαρία.
- Η Μαρία ζάρωσε.
- Η Μαρία ζαρώθηκε.
- Το ύφασμα ζάρωσε.
- Το ύφασμα ζαρώθηκε.

τσαλακώνω

- Ο Γιάννης τσαλάκωσε το παντελόνι.
- Το παντελόνι τσαλακώθηκε από τον Γιάννη.
- Το παντελόνι τσαλάκωσε από τον Γιάννη.
- Ο Γιάννης τσαλάκωσε.
- Ο Γιάννης τσαλακώθηκε.
- Το παντελόνι τσαλάκωσε.
- Το παντελόνι τσαλακώθηκε.

ζεσταίνω

- Ο Γιώργος ζέστανε τη σούπα.
- Η σούπα ζεστάθηκε από τον Γιώργο.
- Η σούπα ζέστανε από τον Γιώργο.
- Ο Γιώργος ζέστανε.
- Ο Γιώργος ζεστάθηκε.
- Η σούπα ζέστανε.
- Η σούπα ζεστάθηκε.

σκίζω

- Η Άννα έσκισε το χαρτί.
- Το χαρτί σκίστηκε από την Άννα.
- Το χαρτί έσκισε από την Άννα.
- Το χαρτί έσκισε.
- Το χαρτί σκίστηκε.
- Η Άννα έσκισε.
- Η Άννα σκίστηκε.

ερημώνω

- Ο Πέτρος ερήμωσε το χωριό.
- Το χωριό ερημώθηκε από τον Πέτρο.
- Το χωριό ερήμωσε από τον Πέτρο.
- Το χωριό ερήμωσε.
- Το χωριό ερημώθηκε.
- Ο Πέτρος ερήμωσε.
- Ο Πέτρος ερημώθηκε.

μαδάω

- Η Καίτη μάδησε τη μαργαρίτα.
- Η μαργαρίτα μαδήθηκε από την Καίτη.
- Η μαργαρίτα μάδησε από την Καίτη.
- Η μαργαρίτα μάδησε.
- Η μαργαρίτα μαδήθηκε.
- Η Καίτη μάδησε.

- Η Καίτη μαδήθηκε.

λερώνω

- Η Ελένη λέρωσε τον τοίχο.
- Ο τοίχος λερώθηκε από την Ελένη.
- Ο τοίχος λέρωσε από την Ελένη.
- Ο τοίχος λέρωσε.
- Ο τοίχος λερώθηκε.
- Η Ελένη λέρωσε.
- Η Ελένη λερώθηκε.

γκρεμίζω

- Ο Γιάννης γκρέμισε το σπίτι.
- Το σπίτι γκρεμίστηκε από το Γιάννη.
- Το σπίτι γκρέμισε από το Γιάννη.
- Το σπίτι γκρέμισε.
- Το σπίτι γκρεμίστηκε.
- Ο Γιάννης γκρέμισε.
- Ο Γιάννης γκρεμίστηκε.